JACK LONDON

JOHN BARLEYCORN

ENGIN YAYINCILIK

Türkçesi: Mete Ergin

JACK LONDON JOHN BARLEYCORN

JACK LONDON

JOHN BARLEYCORN

Asıl adı John Griffith London olan **Jack London** 1876'da San Francisco'da doğdu. Annesi Amerikalı, babası ise İrlanda'lı bir serseriydi. Düzensiz bir öğrenim gördü. Bir yıl koleje, bir yıl da California Üniversitesi'ne devam etti.

Denemediği iş kalmadı. En büyük tutkusu açık denizler ve uzun yollardı.

Vahşetin Çağrışı ile üne kavuştu, 22 Kasım 1916'da intihar etti.

John Barleycorn, bir Alkolizm şaheseri değil, bir Edebiyat şaheseridir.

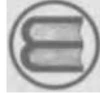
Bu kitap, bir bakıma **Jack London**'un hayat öyküsüdür. Ama yaşadığı değil, yaşamak istediği hayatın öyküsü!..

Jack London, alkole aşırı şekilde düşkündü. O da devam ettiği meyhanelerde, her zaman olduğu gibi, alkolün aracılığı ile birçok dost edindi. Ama bunlar gerçek dostluklar mıydı?

John Barleycorn, alkolü sevenlerin de, ondan nefret edenlerin de coşkuyla okuyacakları bir şaheserdir.

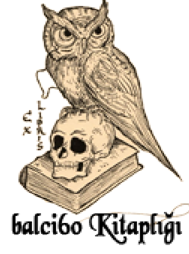
ISBN 975-379-052-X

JOHN BARLEYCORN

ENGİN
YAYINCILIK

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ

Birinci Baskı: 1991
Dizgi: Engin Yayıncılık
Baskı: Gümüş ofset/ İstanbul

JACK LONDON

JOHN BARLEYCORN

(ALKOLLÜ ANILAR)

Türkçesi: Mete ERGİN

**ENGİN
YAYINCILIK**

Tiyatro Caddesi Aydın Saray İşhanı No: 26 /117 -118
Beyazıt/İstanbul Tel: 511 79 38 - 511 79 39

ÖNSÖZ

JOHN BARLEYCORN'*u okuyan modern eleştirmenlerin sayısı bir kaç taneyi geçmez; bu bir kaç eleştirmen de bu eseri bir 'alkolizm klâsiği' kabul ederler. Benim görüşümle ise bu bir edebiyat şaheseridir; sadece, Jack London'un yazdığı kitapların en büyüğü değil, aynı zamanda, gerçek çevresiyle yüzyılımızın en etkili belgesi, çileli bir dehanın bir rastlantı eseri meydana getirdiği çalışma ürünüdür.*

Bu eseri eline alan kişi onun engin dramatik gücü ve London'ın çekici üslûbuna kaptırıverir kendini; ama yine de kişi, eserdeki apaçık çelişkiler karşısında şaşırmaktan kendini alamaz. Şen görünüşlü iblis John Barleycorn'un egemenliğinden kendini kurtarabilmiş bir adam, bir yandan, içki içmek serbest olduğu sürece içki içmeye devam edeceğini bağıra bağıra söylerken, öbür yandan da niye içkinin Amerikalı kadınlar tarafından yasa dışı ilân edilmesi gereğini duysun? Alkolün ortadan kaldırıldığı varsayılsa bile, Jack London'ın kendini teslim ettiği, içki sayesinde kundan dostluklar aynı biçimde kahve ya da alkolsüz içkiler sayesinde kurulabilir mi? Alkol gerçekten de yaban adamının bir buluşu mudur ve uygarlık gerçekten de bir gün, alkolün hor görülmektense toptan ortadan kaldırılmasını gerektiren bir aşamaya mı ulaşacaktır? Bireyin kendi kendine uygulaması gereken kontrolü, birey üzerinde toplum mu uygulamalıdır? Jack London'ı ayık tutabilmek için içki yasağı tepeden inme, zorbalıkla mı uygulanmalıdır?

İçki tüketimiyle ilgili törel kısıtlamalar yerine yasal kısıtlamalar uygulamanın doğurduğu çok acı sonuçları bugün biz biliyoruz.

JOHN BARLEYCORN *önce 'Saturday Evening Post'da tefrika edildi, sonra 'Century Company, New York' (1913) ve 'Mills and Boon, Londra' (1914) tarafından yayımlanarak, içkinin yasaklanmasından yana olan konuşmacılara, insanın*

içini ürperten renklere boyanmış böbrek ve karaciğer afişlerinin sağlayabileceğinden çok daha heyecan verici bir destek sağladı. John Barleycorn adı, seçmenlere seslenen politikacının ağzında da dolaştı, cemaatine seslenen vaizin ağzında da. İçki yapımcılarının boş yere oynatmamaya çalıştıkları bir film bile yapıldı John Barleycorn'dan; 1919'da, London'ın ölümünden üç yıl sonra da, Volstead Yasası London in hayal ettiği, gelecek kuşakları içkiden kurtaracak içki yasağını getirdi.

İspritizmaya meraklı profesör bir dostum bir gün bana, bir medyumun anlattığına göre Jack London'ın, ölümünden yirmi yıl sonra, 1930'larda, hâlâ, içkisizlik yüzünden krizler geçirmekte olduğunu söyledi. Eğer Jack London'ın ruhuyla bir bağlantı kurulabilseydi, ben ondan, içki krizi geçirmek yerine, gizli içki satılan yerlerde sadece genç erkeklerin değil, aynı zamanda genç kadınların da berbat içkileri içmelerinin olağan ve saygıdeğer bir iş sayılagelmesine yol açmış olmasından ötürü, büyük bir pişmanlık duygusu içinde bulunmasını beklerdim. Volstead Yasasının kaldırılışından ötürü memnunluk duymasını, ama önce İçki yasağına karşı örgütlenen kötü güçlerin gangster çeteleri yoluyla işçi sendikalarına sızdıklarını öğrenince de, dayanılmaz bir acı duymasını beklerdim.

Duygusal ülkücü kışkırtmalara çabucak kapılabilen ve kendisini kötü yola yöneltenleri unutmak eğiliminde olmayan bir ülkedir Amerika; ve Amerika'da bu işler unutulmadı daha. Ari Nasyonal Sosyalistlerin havarisi olarak Nazi Almanyasında ne kadar seviliyor idiyse, Sovyet Rusya'da da Marksist proleter olarak hâlâ o derece sevilen Jack London'ı Amerika Birleşik Devletleri, yasa yoluyla içkinin yasaklanması fiyaskosunda oynadığı rolden ötürü hâlâ affetmemiştir.

Her ne kadar o genel olarak hem Marksist Proleter, hem Üstün Irkın savunucusu diye tanınırsa da, özel olarak bunların hiçbiri değildi. Onu politik ve toplumsal gözlükle görüp böyle gösterenlerin meydana getirdikleri karmakarışıklıktan Jack London'ı çekip kurtarmanın zamanı gelmiştir. Ne var ki, onun biyografisini yazanlar da bu işi zorlaştırmaktadır.

Jack London'ın ikinci karısı Charmian Kittredge London, Jack. London hakkında son sözü söylemek gibi önemli bir iddia taşıyan çocukça ve safça, iki ciltlik bir biyografi kaleme alarak, Jack London'a olan karıca bağlılığına bir anıt dikmiştir; İrving Stone'un 'Sailor on Horseback' (At Sırtındaki Denizci) adlı biyografisi ise, çok daha tarafsız olmasına rağmen, bilimsel bir eser olmak iddiasını taşımadığından, başvurduğu kaynakların hiçbirini inceleyebilmek olanağı vermemektedir. Belki de biyografisini yazarlarının kimler olacağını önceden belirleyen, yazarın ta kendisidir. Olguları pek umursamayan ve gerçeklerin kendilerinden çok etkileri üzerinde duran Jack London, kendi biyografisinin yazanlardan da lâyık olduğu davranışı görmüştür.

Bununla birlikte, yayımlanmış kaynaklardan bile **JOHN BARLEYCORN'***a bir şeyler eklemek olanağı yoktur.*

Kitabın başından sonuna kadar intihar teması işlenmekte, kâh içki intiharın alternatifi, kâh intihar içkinin alternatifi olmaktadır. Bu tema, daha Jack London doğmadan önce, annesi Flora Wellmann'ın, âşığı serseri müneccim 'Prof' W. H. Chaney (Jack London'ın babası) tarafından terkedilmesi üzerine intihara kalkışması -ya da intihar numarasına başvurmasıyla- ortaya çıkmıştır. Ve yine bu tema, **JOHN BARLEYCORN***'un yazılışından üç yıl sonra Jack London'ın kırk yaşında intihar etmesiyle son bulmuştur.*

İntihar, Jack London'da belli, açıkça belirtilmiş bir temadır. Belli olmayan, açıkça belirtilmemiş bir başka tema daha vardır ki, o da, Jack London'ın **JOHN BARLEYCORN'***da baba diye söz ettiği John London'ın aslında, müzik delisi, ispritizma meraklısı, paraya tapan öz anasından ya da öz babası 'Prof' Chaney'den daha yakın olmakla birlikte, babası olmadığını kendisinin de bilmesidir.*

Dindar olmayan ailelerde bile, çocukların mutluluğu bakımından iki önemli esas vardır. Bunlardan birincisi sevgidir. İkincisi ise süreklilik. Jack London bunların ikisine de sahip olamadı. Zenci sütannesi Jennie Ana kısa bir süre için

Jack London'a güvenlik duygusu sağladı, üvey kızkardeşi Eliza London da bu duyguyu biraz uzattı. Ne var ki, baba evinde bir cehennem hayatı yaşayan Eliza çok genç bir yaşta evlenip evinden ayrıldı ve Jack London'ı zor bir durumda, yalnız başına bıraktı. Aynı biçimde, ailenin yerleşme durumunda da bir kararlılık yoktu. Jack London hiç bir yerde, arkadaş edinecek kadar uzun bir süre kalamadı. Ne var ki, bu aile, bir yerden başka bir yere taşınmakla kalmıyor, felâketten felâkete de sürükleniyordu.

Dinsel inanç taşımadığı gibi tutumluluk da nedir bilmeyen Jack London'ın annesi, kendi ispritizma merakı içinde, Tanrıyı da, Para Mabudunu da gülünç düşürüyordu. Jack London'ın çocukluk anılarından biri, karanlık bir odada yapılan ispritizma seansına aittir. Annesi masanın başında oturarak, borsada nasıl oynaması gerektiği konusunda ruhlardan öğüt almaktadır. Flora Wellman'ın medet umduğu ruhlar onu hep yanıltmışlardır. Kocası durmadan bir takım projeler geliştirmiş, ama Flora Wellman'ın açgözlülüğü yüzünden bu projelerin hiç biri bir ödül kazanamamıştır.

JOHN BARLEYCORN'*da bu aile hakkında hiç bir söz edilmemiş olması bir kusurdur. Ne var ki, Jack London eğer bundan söz etseydi, deli anasından, bu ananın bir oğlan çocuğunu evlât edindiğinden, anasının kendisinden esirgediği bütün sevgisini evlât edindiği o çocuğa verdiğinden ve o 'materyalist monist'in de bu deli anayla o evlâtlığı yine de desteklemekten geri kalmadığından söz etmiş olacaktı.*

Dolayısıyla, bunu bir kusur saysak bile, asıl kusur, **JOHN BARLEYCORN'***da tam anlamıyla dürüst bir sanat eseri, yazarın kendini olduğu gibi ortaya koyduğu bir sanat eseri aramak olurdu.* **JOHN BARLEYCORN** *böyle bir eser değildir.*

VS. Pritchett, bazı kısa hikâyelerdeki sanat ustalığını, 'insanın gözünün kuyruğuyla yakaladığı gerçekler,' diye; düzgün bir bakıştan daha fazlasını görüntülerin çarpıtılması suretiyle meydana çıkaran bir çarpık bakış diye tarif eder. Bir çok romancılar bilerek bu yönteme başvurmuşlar, hikâyelerini,

söylediği şeylerin yaratacağı sonuçlardan habersiz bir anlatıcının ağzından nakletmişlerdir. Böylelikle okurda bir yorumcu olarak yaratıcı eylemde rol alır.

Jack London, **JOHN BARLEYCORN'***da açıkladığından çok daha fazlasını biliyordu. Jack London, biyografisinin yazarı İrving Stone'a göre(*) şöyle demiş bir gün:* **JOHN BARLEYCORN'***un bütün kusuru, bu kitapta gerçeğin tamamını vermemiş olmamdır.' Her ne kadar, Jack London ün bu sözüyle ilgili bir kaynak göstermiyorsa da İrving Stone, yazarın böyle bir şey söylemiş olması muhtemeldir. Söylemese bile, hiç değilse bunu aklından geçirmiştir.*

(*) İrving Stone, 'Sailor on Horseback,' Bodley Head, 1948, s. 280.

Jack London, kesin gerçeği vermek için hiç sıkıntıya sokmazdı kendini. İfade gücü, onun için kesinlikten daha önemliydi Öbür yandan, kendi kendisi üzerinde bilinçli bir sansür uygulardı. O hep, 'sağlıklı' şeyler yazmış olmakla övünürdü. Alkolizm sağlıklı bir konu değildi ve John Barleycorn gibi bir iblisi seçiş nedeni, belki de, bunun alkolden daha sağlıklı bir ifade tarzı olduğunu düşünmesinden ileri gelmiştir; alkolden daha sevimli bir ifade tarzı olduğuna ise kuşku yok.

Bu kitap, Jack London'ın ruhunun derinliklerinden, onun elini kolunu bağlayan çeşitli ruhsal yasaklan zorlayarak meydana çıkmıştır. Jack London bu yasaklardan bazılarını, meydan okunamayacak mutlak yasaklar diye kabul etmiş, gerikalanları ise yasak diye bile düşünmemiştir. Bu kitap, kendi kendini iyileştirme umutsuz mücadelesinin bir bölümü olarak yazılmış, açıkça yazılması olanaksız bir kitaptır.

Dolayısıyla, bu kitap, artistik nedenlerden çok psikolojik nedenlerle, göz kuyruğuyla yakalanmış gerçeklerin inceliğine ulaşmıştır.

Bu kitap bir içki yasağı yanlısının risalesi diye halka sunulmuş ve bu kimlik içinde övülmüş, bu kimlik içinde yerilmiştir. Oysa eserin ateşi, parlaklığı, gücü doğrudan doğruya London'ın, kendisini mahvedeceğinden haklı olarak

korktuğu hastalıklı alkol arzusunu yenmesine yetecek kadarını -hepsini değilse bile, bu kadarını- itiraf etme ihtiyacından doğmaktadır. 'Benden ibret alın' der Jack London. 'İşte hiç de yaratılıştan alkolik olmayan, içkiye düşkün olmayan, güçlü kuvvetli, başarılı bir adam olan ben, John Barleycorn'un benim için bile korkulacak; sinsi bir iblis olduğunun farkındayım. Ben, Jack London, bunu açıkça kabul ettikten sonra, siz de aynı şeyi yapın; ve benim yaptığım gibi bu iblisin efendisi olun. İşinizi kolaylaştırmak için, benim gibi içkiyi topluluk içinde içmeyi öğrenmiş kimselere bu zor gelse bile, içkinin açıkça yasaklanmasını teklif ediyorum.'

Pek tabii, bu gerçeğin ifadesi değildi. İçkiyi ancak orta yaşına geldiği zaman kontrol altına alabilmiş bir alkoliğin, içkisiz gençlik hayaliydi bu. Ama Jack London, eğer bu hayalini yeteri kadar güçlü yazarsa, onun gerçekleşeceğini umuyordu. Eser 1913'te yayımlandı. Üç yıl sonra da, alkolün yol açtığı bir böbrek iltihabının etkisiyle meydana gelen üreminin vücudunu zehirlemekte olduğunu anlayan Jack London, birbiriyle uyuşmayan iki ilâçtan yüksek dozlarda almak suretiyle intihar etti.

Karısı Charmian gerçeği gizlemeyi, ağızları kapatmayı başardı; bunu belki de, intihar olayı kocasının büyüklüğüne gölge düşürür diye yapmıştı, ama asıl neden belki de, Stone'un dediği gibi, Jack London'ın intihar ettiğini öğrendikleri takdirde sigorta şirketlerinin yaşam sigortasını ödemeye yanaşmayacakları gerçeği idi.

Bu davranışından ötürü Bayan London'ı ayıplamamalı, zira Jack London kendini öldürmeseydi bile, nasıl olsa birkaç gün içinde üremiden gidecekti. Ancak, Jack London'ın ölümüne alkolizmin etkilerinin de yardımcı olduğu gerçeğinin gizlenmesi, **JOHN BARLEYCORN'***a hâlâ bir İçki Yasağı Yanlısının risalesi gözüyle bakıldığı anlamını taşıyordu. Hiç bir eleştirmeci kalkıp da, eserin bundan daha derin bir anlam taşıdığı, yazarın bu eseri sırf, bir alkolik olmadığına kendi kendini inandırmak için yazdığı trajik gerçeğine dokunmadı.*

Bu iki öğenin ikisini de modern okurlar çok kolaylıkla anlayabilirler. Ancak, bu kitapta daha başka bazı derinlikler de vardır ki, bunları değerlendirebilmek için Jack London'ın yaşamını bilmek şarttır.

Jack London'ın gayrı meşru bir çocuk olduğu gerçeğine -ya da, kendisinin deyimiyle, doğumunu örten esrar perdesine- yukarıda değinmiştim. Irving Stone'un bazı pasajlarını aldığı, tamamlanmamış bir otobiyografiye göre, Jack London, 'Baba' dediği John London in babası olmadığını henüz küçük bir çocukken öğrenmiş. Bunu, John London'la annesi arasında geçen ve kendisinin kulak misafiri olduğu bir tartışmadan öğrenmiş.

Çocukluk çağı boyunca bu durum Jack London'ın hep bir iç mücadelesi geçirmesine yol açtı, zira, bir tanrıtanımaz için mantıksız da olsa, Musa yasalarına saygı duyan Jack London, yaşamı boyunca anasını kötüleyecek tek kelime sarfetmemesine rağmen, üvey babası ile üvey kızkardeşi Eliza'ya, bu sinir hastası, cılız kadına duyduğundan çok daha büyük bir sevgi ve sempati beslemekteydi.

Jack London delikanlılık çağına ulaşınca, 'Prof. Chaney' adını duydu ve ona birçok seferler mektup yazarak, babasının Chaney olduğuna ilişkin kulağına gelen dedikoduların aslı bulunup, bulunmadığını sordu. Chaney, onun annesini, John London'la evlenmeden önce tanıdığını kabul etmekle birlikte, Jack London'ın babası olduğunu inkâr etti. Adam evlenmiş, bir düzen kurmuştu, dolayısıyla, yoksul bir piçin ortaya çıkmasıyla düzeninin bozulacağından korkmuştu. Jack London zengin olup üne kavuşuncaya kadar bekleseydi, belki de 'Prof' babalığı kabul eder, oğlunun çevresini saran asalaklar sürüsüne o da katılırdı. Gerçekten de, babasının kimliğini bir türlü öğrenemeden piç olarak kalmanın yarattığı güvensizlik duygusu ömrünün sonuna kadar Jack London'ın yakasını bırakmamıştır.

Jack London'ın, **JOHN BARLEYCORN'***un Beşinci Bölümünde sözünü ettiği, Ouida'nın son kırk sayfası kayıp*

romanı, aslında, bir İtalyan köylü kızıyla serseri bir ressamdan olma bir piçin romantik hikâyesi, 'Signa' adlı romandır; bu romanda, piç, yoksulluk ve sefaletle mücadele ede ede yükselir ve sonunda büyük bir besteci olur. Bu, Jack London'ın kendi yaşamı için anlamlı bir prototip çizmiştir.

'Jack London'ın çocukluğunda güvenlik duygusundan yoksun kalışının yaşamı üzerindeki biçim verici etkisi, onun John Barleycorn'un Üçüncü ve Dördüncü Bölümlerinde gerçekten çok güçlülüğe önem vererek dramatize ettiği dehşet verici o iki ayyaşlık episoduna oranla çok daha büyük olmuştur. Ailesinden pek az sevgi görmüştü, kurulu bir ev düzenleri yoktu, sürekli komşuları olmadı, uzun süren arkadaşlıklar kuramadı, hatta, düzenli bir biçimde yemek yiyebileceğinden bile hiçbir zaman emin olamadı.'(*)

(*) Irving Stone, 'Sailor on Horseback.'

Bir konferansta, konferansı yöneten başkan, Jack London'ı dinleyicilere ünlü bir yazar olarak takdim etmiş, Jack London ise bu takdimi reddetmişti. Kendisinin aslen bir proleter olduğunu, sonradan da bir sanatçı asalak haline geldiğini iddia etmişti. Bu iddia gerçeğin tam ifadesi değildi. Annesi Flora Wellman, Ohio'da, Massillon'da mühendislik yapan varlıklı bir mucidin kızıydı. Çocukluğunda geçirdiği tifo yüzünden görme gücü azalmış, saçları dökülmüş (bir erkek peruğu takardı) ve Flora Wellman herkesten ve herşeyden öylesine soğumuştu ki, bir gün evden kaçıvermişti. Flora Wellman aslında bir proleter değil, İngiliz aslından gelmekle övünen ve Amerika Birleşik Devletlerinin serseriler, ipten kazıktan kurtulmuş ayak takımı tarafından istilâ edilmesine üzülen bir 'bourgeoise déclassée' idi. Jack London'ın babası Chaney ise, İrlandalı bir serseri, sapına kadar bir müfrit aynı zamanda bir madrabaz olup, hiç de emekçi sınıfının eli nasırlı bir üyesi değildi. Üvey babasına gelince, bozuk sağlığına rağmen gerçekten de çok çalışkan olan bu adam aslında pazarlara sebze satan bir bahçıvandı; topraktan iyi anlayan ve bu bilgisiyle becerikli ellerinden başka güvenecek bir şeyi bulunmayan, gürbüz bir bağımsızdı, ama sonunda talihsizliği

ve karısının yanlış yargıları yüzünden bir köle gibi, ücretli işçilik yapmak zorunda kaldı.

Jack London'ın proleterlik iddiası, konserve fabrikasında, kenevir fabrikasında, elektrik santralinde ve çamaşırhanede harcadığı yıllara rağmen, belli bir yere sahip olmadığı için bir türlü uyamadığı toplumda kendine yer bulabilmek çabasından doğan yalancı bir iddiaydı.

Gerçekten de Jack London'ın yaşamı, toplumda kendine bir yer bulabilmek için giriştiği hastalıklı araştırmalardan ibarettir; hastalıklı çünkü, bir şizofren gibi hep tek bir hareket noktasından kalkmış ve vardığı noktalar onu hiç bir seferinde doyurmamıştır.

Katı görünmek isteyen ve öyle davranan pek çok erkek gibi, Jack London da aslında anormal derecede duyarlıydı. O hep aşağılık ve yükseklik duyguları arasında bocalayıp durmuştur. Küçük çocukluğun ne demek olduğunu bilemeden girdiği ilk gençlik çağında, kendinden büyük oğlanları seyretmiş, sonra da büyük bir yüreklilikle ortaya atılıp, onlardan daha iyisini değilse bile, onlardan daha fazlasını, onlardan daha gözüpekçesine yapmıştır.

Jack London, **JOHN BARLEYCORN**'*da, istiridye korsanları arasına katılmak için neler yaptığını anlatır. Gerek denizde, gerek karadaki yırtıcılığı, haşarılığı dürüstçe anlatılmıştır. Ne var ki, Jack London, yoldaşlarını hiç de gerçek kimlikleriyle görmemiştir. Onlar, Jack London'ın aşağılık duygusu karşısında birer meydan okuyuş, ulaşılacak birer hedefti. Ouida'nın kahramanı gibi Jack London da, aralarına girmek istediği topluluklarla eşitliğe değil, göze çarpan bir seçkinliğe (ya da önemli bir seçkinliğe) ulaşmıştır. Ün, bir yandan tutkuyu kamçılarken, bir yandan da, dostluğa ve sevgiye engel oluyordu.*

Jack London hemcinsinin yakınlık ve dostluğunu ancak meyhanelerde, yasaklamaları gevşeten alkolün yardımıyla kazanıyordu; o zamana kadar ve alkolün yardımı olmadan, bu yakınlık, bu dostluklardan yoksundu halbuki. Ama yine de bu

yakınlık ve dostluklar, yabancı diyarlarla, serüvenlerle, kavgalar, dövüşlerle, tehlikelerle -Jack London'ın kişiliği içinde kendisinin bile analiz edemiyeceği kadar derinde yatan çelişkileri dışa vurduran cinsten olaylarla- ilgili konuşmalardan ibaret kalan, yüzeysel dostluklar, yüzeysel yakınlıklardı; henüz delikanlılık çağına yeni ayak bastığı için de bütün bunlar ona birer meydan okuyuş gibi gelmiş ve Jack London, San Francisco körfeziyle rıhtımının meydana getirdiği ufacık sahnede, taşkın davranışlarıyla bu meydan okuyuşlara cevap vermişti. Bu dönemde, geriye, çocukluğuna bakıp, çocukken şekerlemelere duyduğu tutkuyu özlemle hatırlayabilir, ama içindeki olgunluğa ulaşma dürtüsü ancak Son Şans Meyhanesi ile küçük teknelerde geçen serüvenlerle doyurulabilmiştir.

London, kanının kimyasal yapısı dolayısıyla öldürücü alkolü arayan bir ayyaş olmadığını ısrarla tekrarlamakta (bu gibi zavallıları 'çelimsizler' diye hor görürcesine bir kenara itmesi hoş olmasa da) haklıydı. Ama meyhanelere izin verdiği için toplumu suçlaması, manevi ve psikolojik sorunlara yasalar ve iktisadi değişiklikler yoluyla çözüm arayan basit sosyalizme özgü, tipik bir davranıştır. Jack London, içkiciliğinin, doğumundan ileri gelen ve çocukluk döneminin ağırlaştırdığı bir hastalığın belirtisi olduğunu hiç farketmemiş görünüyor. O çağın 'laissez-faire' kapitalizmini bir dereceye kadar suçlu bulmak mümkündür, ama asıl suçu, sinir hastası zayıf annesinin hipertansiyonu ile şefkatli fakat etkisiz üvey babasının aczinden ileri gelen, ailenin içinde bulunduğu o garip ve bahtsız ortamda aramak gerektir.

JOHN BARLEYCORN*'da, 'Alkollü Anılar' olması dolayısıyla, Jack London in kişiliğindeki ikilemin tartışılmasından kaçınılmıştır. London kendisini, başkalarından sadece, en aşağı tabakadan çıkıp başdöndürücü yüksekliklere ulaşmış olmasıyla ayrılan ortalama, normal bir insan olarak gösterir. Ortalama normallik kavramından nefret ederim; nefretimin birinci nedeni, bu kavramın bir ham hayal olmasındandır. İkincisi de, bu kavram, kendilerini buna uydurmaya kalkışacak olanlar için de, ona uyamayacaklarını bilenler için de gereksiz*

bir acı kaynağı meydana getirir. Ama eğer ortalama ya da normal diye genelleştirilebilecek, insan kişiliği ve davranışıyla ilgili gepgeniş bir tarif gerçekten bulunsa bile, Jack London bu tarifin içine girmez. O olağanüstü idi.

Esasında oğlan çocukları için yazılmış olan, ama London'ın yaşamıyla kişiliği üzerinde araştırmalar yapan herkes için büyük bir çekicilik taşıyan **İSTİRİDYE KORSANLARI(*)** *adlı kısa romanında, her biri Jack London'ın ergenlik çağı psikolojisinin ayrı bir yanını ortaya koyan iki oğlan çocuğu vardır. Bir yanda, Yükseklerde yaşayan varlıklı bir San Franciscolu'nun, edebiyat dışında okulda okutulan her şeyden nefret eden ve kaçıp denize açılmak isteyen yaman oğlu, Joe var. Öbür yanda, gaddar ve sarhoş bir korsan olan Fransız Pete'in yanında çalışarak, Gözalan adlı teknede yatıp kalkan, anasız babasız Frisco Kid var. Joe'nun hor gördüğü öğrenim ve güvenliğe kavuşmak için Frisco Kid can atar.*

(*) Asıl adı **«The Cruise of the Dazzler»**dir. Bu ciltteki ikinci kitaptır. (Ç. Notu)

Jack London bütün yaşamı boyunca hep Joe ve Frisco Kid arasında, bu iki aşırı uç arasında ve belki de onlar gibi, o sırada sahip olmadığı şeyi özleyerek sallanıp durmuştur. Daha sonraki sallanışları gençliğindeki kadar şiddetli olmadı. Konserve fabrikasıyla fokbalığı avcılığı arasındaki, bir elektrik santralinde ocakçılık etmekle trenlerde beleş yolculuk etmek arasındaki ve okula gitmekle, çamaşırhanede çalışmakla, Alaska'da Altına Hücuma katılmak arasındaki sallanışları hep şiddetli olmuştu. Bilinçli ya da bilinçsiz, Jack London yaşamını öyle bir düzene koymaya çalışmıştır ki, yaratılışındaki bu iki çelişik istek, yani bir yandan yerleşip kök salmak isteği, öbür yandan da başıboş dolaşmak isteği, birbirini mahvetmeksizin doyurulabilsin.

Bunu, hiç değilse kendi görüşüne göre gerçekleştirmesinde 'kitaplar' dediği şey yardımcı olmuştur. Sözünü ettiği kitaplar, onun zamanındaki herhangi dolgun bir kitaplıkta rastlanabilecek olan kitapların sadece ufak bir parçasını oluşturan, ondokuzuncu yüzyıl maddecilerinin, Darwin'in,

Huxley'in, Herbert Spencer'in, Haeckel'in, Renan'ın, Marx'ın v.b. eserleridir. Eğer bu maddecilerin gerçekleri «zalim» idiyse, bunun nedeni, güçlü olanın yaşama hakkını kazanması esasına dayanarak evrinmiş bir dünyada; modern toplumundaki sınıf mücadelelerinin ilkel ormanlardaki kanlı çatışmaları andırdığı bir dünyada, yaşamın kendisinin zalim oluşundaydı.

Bu olgunlaşmamış, ham maddecilikten çıkardığı felsefeyle Jack London çocukluğunda edindiği zalim deneyimleri açıklamaya çalıştı ve yaratılışının bütün ateşliliğiyle bu felsefeye sarıldı. Ne var ki, bu felsefe onun çelişkilerinin giderilmesi yolunda hiç bir ipucu sağlamıyordu, çünkü, yine bu felsefe, bu çelişkilerin psikolojik karmaşasını görmezlikten geliyordu.

Politik çalışmaları sırasında tanıştığı Anna Strunsky adında genç bir sosyalist kadın, eğer evlenselerdi, zekâ ve duyguyu kendinde birleştirmiş olması sayesinde Jack London'ı olgunluğa ulaştırabilirdi. Ne var ki, Jack London bu kadını çok çekici bulmasına rağmen, onun bağımsızlığından ürktü. O, daha yumuşak, daha az mücadeleci bir kadın istiyordu; kendisine sağlıklı çocuklar doğuracak bir ev kadını. Don Kişotvari bir davranışla Jack London tuttu, matematik dersi alıp edebiyat dersi verdiği bir öğretmen olan Bessie Maddern'e evlenme teklif etti. Ne Bessie Maddern Jack London'ı seviyordu, ne de London onu, ama Bessie Maddern'in çocuk doğurmaya elverişli bir havsalası vardı, öğretmenlik yaparak kendi geçimini sağlıyordu, üstelik de akşamlan London'ın el yazılarını daktilo edebilirdi. Maddeci yönden bakıldığında birbirlerine mükemmelen uygun düşüyorlardı.

Bessie eğer bir oğlan çocuk dünyaya getirseydi, Jack London'ın yaşamı belki de bambaşka bir yön alırdı. O bir maddeci monist olmasına rağmen, doğacak oğluna, kendi çocukluğundan yoksun kaldığı mutlulukların ve olanakların tümünü vermeyi hayal ediyordu.

Halbuki Bessie ona iki tane kız çocuğu doğurdu; ayrıca, Jack'ın başarıları gittikçe arttığı halde, karısı kendini yeni duruma uydurmak için hiçbir çaba harcamıyor, yoksul zamanlarında giydiği rüküş elbiseleri giyiyor, evlerine gelen erkek kalabalığına, yine evlerini gittikçe daha sık ziyaret etmeye başlayan açıkgöz genç kadınlara sinirleniyordu.

İlk kızının doğumundan sonra Jack London'ın huzursuzluğu yeniden tepmişti. Sona ermekte olan Boer Savaşıyla ilgili bir röportaj yapma fırsatı çıkınca buna dört elle sarıldı ve daha o İngiltere'den yola çıkmadan bu iş suya düşünce, Londra'nın Doğu Yakasında üç ay izini kaybettirerek 'The People of the Abyss' adlı kitabı için malzeme topladı; sonra da kalktı, kitabını yazmak üzere Avrupa'ya gitti İkinci kızı Joan, onun yokluğu sırasında dünyaya geldi.

London bu iki kızına her ne kadar sevgi besliyor idiyse de, **JOHN BARLEYCORN***'da sözünü ettiği çocuk sahibi olma sevinci gerçek değildi. Babalarının Bessie'den ayrılması üzerine, kızları analarının yanında kaldılar ve babalarının onları türlü türlü hediyelere boğmasına rağmen, Bessie'nin sevgisini Jack London'ın cömertliğine tercih ettiler; zira London'ın onlara verdiği hiçbir şey, kızların analarına olan bağlılığını sarsamamıştı.*

Jack London'ın birinci evliliğinin başarısızlıkla sonuçlanacağı açıkça belli olmuştu. Belli olmayan tek şey, çevresindeki kadınlardan hangisinin bu değerli, bu değeri hızla artan edebi ticaret malını, ilk sahibi Bessie'nin elinden alacağı idi. Jack London, **JOHN BARLEYCORN'***da, 'bütün duygusallıklarının, bütün yumuşaklıklarının altında, biyolojik nasiplerini arama bakımından, tüylerini döküp de o tüyleri başka hayvanların kürküyle değiştirmeden önceki maymun kadınlar kadar ilkel, onlar kadar katı, onlar kadar öldürücü olan kadınların yüzeysel gevezeliklerinden,' söz eder.*

Jack London, evini terkettiği sıralarda sadece bir kadını bu genellemesinin dışında bırakmıştı. Bu, hem kendi döneminin cesaretle yazılmış bütün kitaplarını okumuş, hem de Bessie'nin

tersine, at binmekten, yüzmekten, açık hava yaşantısından hoşlanan, Jack London'dan bir kaç yaş büyük, Miss Charmian Kittredge adında bir hanım kızdı. Jack London'ın Yeni Adam kavramına tam anlamıyla, hem de seve seve uyacak bir Yeni Kadın -bir yoldaş ve omuzdaş- gibi görünüyordu.

Jack London'ın, Nietzsche'nin kelimeleriyle, 'uzun hastalık' dediği şey **JOHN BARLEYCORN'***da iyice anlaşılmıyor. Bu 'uzun hastalık', Jack London'ın, Miss Kittredge'in ortaya çıkmasıyla ailesini ve karısını terketmesinden, bu nedenle karısını açtığı davanın boşanmayla sonuçlanıp, Jack London'ın boşanır boşanmaz Miss Kittredge ile evlenmesine kadar geçen iki yılı kapsar.*

Miss Kittredge, Jack London daha ailesini terketmeden onun metresi olmak suretiyle gerçekten de Yeni Kadın'lık niteliğini kanıtladı. Kızlık ününe leke sürmeden Bayan Jack London olmak amacını gerçekleştirebilmek için son derece zor bir oyun oynamak zorunda kalmıştı. Hem Jack London'ın tutkusunu, onun çocuklarına dönmesini önleyecek kadar yüksek bir düzeyde tutması -zira London gerçekten de, çocuklarına dönmek eğilimi gösteriyordu- hem adının bir rezalete karışmamasını -hatta kendi adı yerine Anna Strunsky'nin temiz adının rezalete karışması pahasına bile olsa- sağlaması, hem de, bir yandan kendisinin 'biyolojik nasibini arama bakımından hiç de ilkel, katı ve öldürücü' olmadığı biçiminde Jack London'ın kafasında yerleşmiş bulunan kuruntuyu sürdürürken, öbür yandan Jack London'a, tutkusunu ancak evlenmeleri halinde tam anlamıyla doyurabileceğini hissettirip bu evlenmeyi ona özlettirecek biçimde, ufak ufak aşk bağışlarında bulunması gerekiyordu. Bu hiç de kolay bir şey değildi ve bu durum Jack London'da, onun 'uzun hastalık' adını verdiği, psikosomatik huzursuzluktan yaratmıştı. Bu huzursuzluklar süresince London başka zamanlardakine oranla çok daha fazla içmişti, ama birlikte içecek insan araması ise, daha derin bir psikolojik tasanın belirtisinden başka bir şey değildi.

Jack London, Charmian'la evliliğinden, sadece Bessie'nin kendisine verdiğinden fazlasını değil, aynı zamanda çoğu erkeklerin bir karıdan bekleyebileceklerinden de fazlasını bekliyordu. Bunu, Jack London'ın 'uzun hastalığı' sırasında Charmian'a yazdığı bir mektuptan da anlıyoruz. O mektupta London kurduğu bir düşten söz eder; 'ergenlik çağımla, erkeklik çağımla ilgili bir düş... büyük Erkek Yoldaş'la ilgili bir düş bu. Pek çok erkeklere yoldaşlık, hem de iyi yoldaşlık etmiş olan ben inanıyorum ki, **BENİM HİÇ BİR ZAMAN YOLDAŞIM OLMADI, VE ASLINDA BEN DE HİÇ BİR ZAMAN OLABİLECEĞİM YOLDAŞ OLMADIM.** *Her zaman ya ötekinin bir hatası oldu, ya berikinin ve sonunda herkes hatalı çıktı. Günün birinde ben de Ömer Hayyam gibi, «duru gözlerle baktım, güldüm ve bir daha aramadım.» Böyle bir yoldaşlığın olanaksızlığı besbelliydi. Benim erkekle kaynaşıp sevgi ve yaşamı anlayışta, duyguda bir olabilmemi sağlayacak o yoldaşlığı, o yakınlığı ve o duygudaşlığı bulabilmeyi ummam hep boşunaydı. Ne demek istediğimi nasıl anlatayım, bilmem ki! Bu erkek benimle o kadar bir olmalıydı ki, aramızda hiç bir anlaşmazlık bulunmamalıydı. O, bedeni sevdiği kadar ruhu da sevmeliydi ve onunla biz, birbirimizi sevmeli, yüceltmeli, birbirimize hakkını vermeliydik. O hem olgulara değer, hem de hayale yer veren bir erkek olmalıydı. Yaşamın gerektirdiği el işleri konusunda pratik olabildiği gibi, yaşamın heyecanlı yanlarının söz konusu olduğu yerde de hayal evi geniş, imgelemi güçlü ve duygulu olmalıydı. O hem ince, hem yumuşak, hem cesur, hem de yiğit olmalıydı; istediği zaman ruhen duyarlı, bedenen de gözüpek, acıdan yılmaz olmalıydı...'*[(*)]

(*) 'Jack London', *Charmian London* tarafından, Mills and Boon, Cilt II, s.100.

Öyle sanıyorum ki, Jack London böylesine bir Davut ve Yonatan[(**)] *dostluğuna en çok 'Rengeyiği' adlı teknede, Genç Tırmık Nelson'un dostluğunda yaklaşabilmiştir. O dostluk ise, kurulan düşten ne kadar da uzaktı!*

(**) Çok sadık dostluklara örnek olarak gösterilir. (Eski Ahid, Birinci Samuel 23:15-18) (Ç. Notu)

Jack London, bir zamanlar, 'dünyadaki en aziz dost' diye kendisinden söz ettiği şair George Sterling'e yazdığı bir mektupta şöyle diyordu: 'Seni tanımadığımı; senin beni tanıdığından daha fazla tanımadığımı bilirsin. Gerçekten de bütün dostluğumuz boyunca seninle kişiselliğimizin mahremiyetine bir türlü inemedik. Zannederim, hiç bir zaman da inemeyeceğiz.'

Jack London'ın düşünü kurduğu cinsten bir Erkek-Erkeğe Yoldaşlık, hiç kuşkusuz, homoseksüel bir evlilik sınırları dışında gerçekleşemezdi; kaldı ki, böyle bir arkadaşlığın homoseksüel evlilik sınırları içinde gerçekleşebileceği bile su götürür. Jack London'ın serveti ve başarısı arttıkça, günlük arkadaşlıklarını bile sürdürmesi o oranda olanaksızlaşıyordu. Arkadaşlık ancak akranlar arasında yaşar. Vaktiyle İstiridye Korsanları arasında Prens olan Jack London, şimdi de Yazarların Prensi haline gelince, gerçekten de arkadaşlık etme olanak ve yeteneklerine sahip olan arkadaşlarını birer asalak haline çevirdi. Onlara sevgi yerine konukseverlik gösterdi ve bunun karşılığında onlardan en fazla şükran, fakat çoğunlukla kıskançlık gördü. Bu şekilde de, vaktiyle yaşama yoksulluğunun kimsesizliği içinde başlamış olan London, elde ede ede, zenginliğin yalnızlığını elde etti.

Jack London bütün umudunu Charmian Kittredge'e bağladı.

'Gençliği, sürekli Gençliği benimle birlikte ta mezara kadar yaşayacak olan büyük Erkek Yoldaş düşünü terkettim. Derken, yurt dışına yaptığım geziden sonra, yaşamıma sen girdin. Daha önce seninle bir kaç kere karşılaşmış, senden hoşlanmış, ama üzerinde durmamıştım. Sonradan seninle bir dost olarak karşılaştık... Çok geçmeden de sende, senin her halinde, hiç bir erkekte bulamadığım şeyi buldum; bunun, yoldaşlığa yakın bir şey olduğunu farketmeye ve keşke bir erkek olsaydın diye düşünmeye başladım... Daha sonraları, aramızda büyük bir yoldaşlığın kendiliğinden kurulabileceğine ve bu yoldaşlığı gerçekleştirmek için çaba harcamanın gereksizliğine iyice aklım yattığı bir sırada, daha başka bir şey araya sokulmaya başladı; bu, yüreğimin çevresinde ikizleşen

kadın tarafındı senin. Kaçınılmaz bir şeydi bu. Ama bu kaçınılmazın en olağanüstü yanı, bir kadında, sadece erkeklerde aradığım yoldaşlık ve yakınlığı bulmakla kalmayıp, aynı kadında o büyük kadın aşkını da bulabilmiş olmamdı; bu kadın ise **SENSİN, SEN!'**(*)

(*)Irving Stone, 'Sailor on Horseback' adlı biyografisinin II. cildinin 136-137. sayfalarında, Charmian'ın halası Mrs. Eames, yeğenine Jack London'ı ilk tanıttığı zaman, Charmian'ın, London'un pejmürde kılığına burun kıvırdığından söz eder. Mrs. Eames yeğeninin yakındaki bir büroda sekreterlik yaptığını Jack London'a söylediği zaman Charmian heyecanlandı. Hayatını kazanmak için çalışmak zorunda olduğunu Jack London'a açıkladı diye hemen halasının inciğine bir tekme attı.' Stone bu anekdotu için de belge göstermiyor. Yeğenini eskisi gibi sevmeyen bu halayla sonradan bir görüşme yapmış Stone, ama insan belleği ve kin oyun oynayabilir bir biyografi yazarına.

Jack London yanına hiç içki almadan 'Snark'la yolculuğa çıktığı zaman, alkol bağımlılığıyla ilgili korkularını yatıştırmayı umuyordu açıkça; bir kadın aşkıyla bir erkeğin yoldaşlığını kendinde birleştiren kişi kimbilir John Barleycorn'dan ne kadar daha iyi olacaktı. Bu yeni bir yaşamın başlangıcı olacaktı.

Bu kadar önemli bir rolü başaramadı diye Charmian'ı ayıplamamak gerek. O kadar duygusal, o kadar dar anlayışlı, o derece saçma sapan olduğu kendi yazılarından anlaşılan bir kadının, Jack London 'a, ötedenberi özlemini çektiği yoldaşlığı oldukça tattırabildikten başka, onun şıpsevdi yüreğini de yumuşacık pençesi içine alabilmesi, aslında takdirle karşılanmalıdır.

London'ın içkiciliğinin ne kadar aşırı ve ne kadar tehlikeli olduğunu Charmian'ın hiç farketmemesi hayret edilecek bir şeydir. Ama London kadınların içki içmesine karşıydı ve erkeklerle kafayı çekmekten döndüğü zamanlar da, içkiye dayanıklı olduğu için, belki sadece hafif tertip 'çakırkeyif' görünüyordu.

Jack London, Solomon Adalarında yakalandığı tuhaf hastalığı her ne kadar tropik güneşinin beyaz cilt üzerindeki etkisine bağlıyorsa da, aslında büyük olasılıkla, vitaminsiz kalmıştı; zira alkolün, B vitamininin vücut tarafından

emilmesini önlediği bilinen bir gerçektir. Gerçi bu o zamanlar bilinmiyordu, ama Paris'te de bulunmuş olan Jack London'ın, absentteki pelin özünün zehirleyici bir etkiye sahip olduğunu bilmemesi hayret vericidir. Jack London'ın, her hangi sarhoş edici bir etki duyabilmek için bir oturuşta şişelerle absent içtiğinden söz etmesi karşısında insanın dehşetten tüyleri ürperiyor.

Aşırı içmenin Jack London'daki derin bir huzursuzluğun belirtisi olarak başladığı üzerinde durmuştum. Ama bazı evrelerde, alkol Jack London'ı tamamıyla pençesine almıştır. Bir alkolikte içkinin ne zaman karşı konulmaz bir zorunluk halini aldığını kestirmek ise daha da zor, zira Charmian, 'Jack London' adlı biyografisinde nasıl tarihler konusunda kesin değilse, Jack London da aynı şekilde tarih konusunda hiç kesin olamamıştır. İçki süreci içinde irade gücü ve fiziksel dayanıklılık, toprağın sel sularıyla erozyona uğraması gibi yavaş yavaş erir gider.

'Snark'la yedi yıl sürdürmeyi tasarladıkları dünya turundan, son derece hırpalayıcı iki yılın sonunda vazgeçmelerinin, alkolden ileri gelen bir yenilgi olmadığı üzerinde Jack London ısrarla ve titizlikle durur. İnsan, bu yenilginin kaçınılmaz olduğunu, 'Gençliği, sürekli gençliği benimle birlikte ta mezara kadar yaşayacak olan büyük Erkek Yoldaş' düşünde de görebiliyor.

London, 'Ben kendi kaderimin efendisiyim,' diyen W. E. Henley'in bu kibirli aldanışına kurban gitti açıkçası. **JOHN BARLEYCORN'***da, Avustralya'dan dönüş yolculuğunda OMUZDAŞ'ın gebe kaldığından hiç söz etmez.*

Yıllarca süren başıboş dolaşmalardan hevesini alır almaz, Jack London bu sefer de, Ay Vadisi'nde, bin yıl ayakta kalacak bir ev kurmaya (ayrı bir alanda bir başka hayalperest olan Hitler'in, Üçüncü Reich için hayal ettiği süre de bin yıl olacaktı) heveslendi. Burası, London hanedanının merkezi olacak, ev Ay Vadisindeki kızıl taşlardan, ahşap kısmı ise yine Ay Vadisi'nde

yetişen o bin yıllık kızıl çamlardan çıkarılacak kerestelerden yapılacaktı.

Kendi plânlarına göre yaptırdığı 'Snark' nasıl, bir tekne yapımcısının yapacağı tekneye oranla beş misli pahalıya çıktı ve bir tekne yapımcısının yapacağı teknenin yarısı kadar bile elverişli olmadıysa, oğlu için yaptırdığı Kurt Evi'nin akıbeti de aynı biçimde, korkunç masraflardan sonra, daha da korkunç bir felâket olacaktı.

Ev daha yeni bitirilmişti ki, Charmian doğurdu. Bebek kızdı ve topu topu üç gün yaşadı. Evin yönetimini ellerine bıraktığı üvey kızkardeşi Eliza London Shepard, Jack London'ın zamanı olmadığını, Charmian'da ise bu işi becerecek hal bulunmadığını bildiğinden, gömme işine kendisi nezaret etti. Jack evden çıkıp, rıhtımdaki bir meyhaneye giderek sarhoş olana kadar içti. Jack London orada çıkardığı bir kavga sonunda, meyhaneden kaçmaya fırsat bulamadan, meyhaneci tarafından adamakıllı dövdürüldü. Meyhaneci önce tutuklanmakla birlikte, sonradan yargıç onu beraat ettirdi. Yeni doğan yavrusu henüz ölmüş ve karısı daha hastanedeyken Jack London'ın bir sarhoş kavgasına karıştığı haberini, Amerika birleşik Devletlerinin bütün gazeteleri büyük manşetler atarak verdiler.

Jack London'ın bir arkadaşı ona, yargıcın, mal sahibi kendisi olduğu için meyhaneciyi beraat ettirdiğini söyledi. London yargıca bir mektup yazıp, mektubunun suretlerini basın sendikasına yolladı. Mektup şöyle bitiyordu: 'Günün birinde, bir yerde, nasıl olsa seni tepeliyeceğim, hem de, adaletin kılıcıyla tepeliyeceğim.' Civardaki bütün gazetelere ilân vererek, yargıcın siyasal, adli ya da toplumsal suçları hakkında kendisine bilgi getirilmesini istedi. Jack London bu davranışıyla, sosyalist ilkelerini savunmakta olduğunu düşünmüş bulunabilir, ne var ki, ukala kafalar, pek de üzüntü duymayarak iki yana sallanıyordu. 'Jack London yuvarlanıyor.'

London, tıpkı kendinden sonra gelen Hemingway gibi, yaşama bir oyun, bir kavga gözüyle bakıyordu; ve London

kavgayı kaybediyordu. Hâlâ bağlılığını kaybetmediği Charmian ona bir kız çocuk bile verememişti. Arkadaşlığına diyecek yoktu Charmian'ın; ama insan bütün ömrünü onun yanıbaşında geçirebilir miydi? Hem, Charmian, Jack London'ın düşü Erkek Yoldaş in olması gerektiği gibi, yaşamın gerektirdiği el işleri konusunda pratik' de değildi. Bu gibi işlerle Eliza London Shepard uğraşıyordu. Charmian'ın büyüleyiciliğini duyurabildiği alan gitgide daralıyor ve Jack London henüz ana rahmindeyken annesinin pek de ciddi olarak başvurmadığı intihar, bütün dertleri yok eden ölüm düşüncesi gittikçe güçleniyordu London'ın kafasında.

Tıpkı içgüdülerinin kendisine yaklaştığını haber verdiği sel felâketine karşı barajını kurmak için eline ne geçerse toplayan, harıl harıl çalışan bir kunduz gibi, Jack London da çalışmaya devam ediyordu tabii. Onun, felâketi önlemek için toparladığı malzemelerin çoğunun cılk çıkmasında anlaşılmayacak bir taraf yoktur. Asıl hayret edilecek şey, bu malzemeler içinde o kadar çok iyi şeyin de bulunabilmesidir. Evinin yapımına giden, çiftliğine, yanında bulundurduğu kişilere giden aylık harcamaları kule gibi yükselerek, aylık gelirinin hep üstüne çıkıyordu. Arkadaşları Jack'ın her ay bir mucize yarattığından söz ediyorlardı. Hani, havaya attığı ipe tırmanarak içki içmeye gitmek için ikide birde gözden kaybolan Hintli göz boyacıların oyunu gibi birşeydi bu.

Henüz doğmamış küçük London'lara bir ortam olarak Kurt Evi hazırlanır, Eliza London'ın gözetimi altındaki London Çiftiğinde bilimsel çiftçilik ilkeleri -ki bu ilkeler çeyrek yüzyıl sonra, erozyonu önlemek ve iliği sömürülmüş toprağa yeniden can vermek üzere Roosevelt'in Üçlü A programı içinde kabul edilecekti- araştırılırken, Jack London işte bu aşamada **JOHN BARLEYCORN'***u yazmaya karar verdi.*

Kitaptan ise, Jack London'ın bir akşam bunu yazmaya karar verip ertesi gün de yazmaya başladığı izlenimi ediniliyor. Oysa Jack London'ın yaşantısının bu aşamasında hiçbir şey o kadar basit oluvermemiştir.

Kitabı yazmaya karar verdikten sonra Jack, Charmian'la birlikte New York'a gitti. Eski tarz yelkenli gemilerden birine binip, Horn Burnu'nu dolaşacaklardı. Jack'ın öteden beri arzuladığı bir şeydi bu. Charmian'ın da çok hoşuna gideceğinden emindi. **JOHN BARLEYCORN** *üzerinde, daha başka yazıları üzerinde de bol bol çalışabilirdi. Hem belki Charmian da yeniden gebe kalırdı.*

Boston'dan gemiye binip yola çıkmadan önce Jack, New York'ta iki ay kaldı. Charmian'ın bu iki aylık dönemle ilgili olarak anlattıkları oldukça önemlidir; bununla birlikte, anlattıklarını okurken, yine de, onun sır saklama konusundaki aşırılığını hatırdan çıkarmamak gerekir: 'İki aylık sürenin onda dokuzunu Morningside Park'ında geçirdik; adeta karargâhımız olmuştu orası. Bütün bu süre içinde de, sanki bildiğim Jack gidiyor, yerine başka bir insan geliyordu. Ama bu serüvenin geri kalan onda biri içinde, en beklenmedik anlarda birdenbire eski benliğine kavuşarak, benliğinin en tatlı yanlarını ve aşkını her zamankinden daha ılık, daha aydınlık ifade ediyordu.

'New York'a gelir gelmez ilk işi, son kez olarak şöyle doyasıya, dört başı mamur bir kafa çekeceğini, Horn Burnu yolculuğuna çıktıktan sonra ise, «John Barleycorn'a ebediyen elveda» diyeceğini bildirmek oldu. Bana vaadettiği bu sonuç, o sonuca varmak için geçeceği yol ne kadar tehlikeli olursa olsun, daha önemliydi; niyetini anlayışla karşılayıp kabul edişim onu memnun etti. Ama yeni dostlarımızın, onun bu bahtsız yanını öğrenip, Jack London'la ilgili yargılarını buna dayandırmaları olasılığıyla üzülmekten de kendimi alamadım.'(*)

(*) 'Jack London', Charmian London tarafından, Cilt II, s. 241

Jack London, **JOHN BARLEYCORN'***da sözünü ettiği o acayip 'beyaz mantık' evresine, sözümona alkolü tamamıyla terketmek amacıyla alkolün etkileri üzerine yaptığı bu araştırmalar sırasında ulaştı. Bu 'beyaz mantık' London'ı bir ruhsal çöküntüye sürükledi ve o, felsefesinin de, insanlarla ilişkilerinin de ne kadar yanlış olduğunu duru bir biçimde işte bu ruhsal çöküntü içinde gördü. Tutarsızlıkları görülmekle birlikte, Jack, ayıkken kaçındığı katı olguları kendi kafasına*

vurdu bu evrede. Tanrıya inanmadığından, insanoğluna bel bağladı; ve 'beyaz mantık' sırasında, Charmian'ın da geri kalanlardan hiç bir farkı olmadığını gördü.

'Ben erkeğimi tanıyordum,' diyor Charmian, 'onun içinde, ister hoşuma gitsin, ister gitmesin, o aklı başında ve sevimli oğlanın geri gelişini hiçbir zaman boşuna beklemediğimi hatırlayarak, yine bekledim. İnsanın bir olayı ya da bir kişiyi değerlendirmesinde, insanı iten yan öğelerin hesaba katılmaması gerektiğine gittikçe daha fazla inanıyorum. Ben erkeğimi tanıyordum. Jack London'ın kendi türünden olanlarla temasından doğan bu gibi bunalımlar karşısında benim gibi düşünebilecek başkalarının da bulunmasını dilemekten başka bir şey gelemezdi elimden.(**)

(**) Aynı eser, Cilt II, s. 241-242.

Uzun hastalık süresince Jack London'ı ayakta tutan inanı, halka olan inanı, onu terketmişti. London, ömrü hapisanelerde geçen kaşerlenmiş sabıkalılara, yoksullara, düşkünlere, siyasal mahpuslara, bu mahpusların ailelerine, grevcilere yardım ediyordu. Ama 'Halkın' doğuştan gelen iyiliği kaybolmuştu. London artık şefkatiyle, ya da öğütleriyle yardımda bulunamayacak kadar meşgul bir insandı. Şefkat göstereceğine, Öğüt vereceğine, bir çek yazıveriyordu. Evinin arka tarafındaki meyhaneye gittiği zaman, tezgâhın başına dikilip herkese içki ısmarlıyordu. Hiç bir zaman bir adamla birlikte bir masanın başına oturup, onun dertlerini dinlemiyor, sadece tezgâhın başında dikilip etrafa içki ısmarlamakla yetiniyordu. Jack London Yazarların Prensiydi ve o başkalarını, kendisinin ısmarladığı içkileri için hor görürken, onlar da, kendilerine duygudaşlık göstereceği yerde içki ısmarladığı için onu hor görüyorlardı. Öbür yandan beyaz mantık, bu acı gerçekleri London'ın kafasına gittikçe daha sert, gittikçe daha sert vuruyordu. Herkes onun düşmanıydı, özellikle de, hiç utanmadan bütün kıtada onun bir ayyaş olduğunu yayan gazeteciler.

Irving Stone'un dediğine göre, Horn Burnu'nu dolaşarak California'ya dönecek 3.000 tonilatoluk saç karinalı bir yelkenli olan SS Drigo'ya Baltimore'dan binerlerken, Jack London yanına, incelemek istediği bin adet kitap ve broşür ile, yüz elli litre de viski almış. Stone yine kaynak belirtmeksiniz, London'ın şöyle dediğini yazıyor: 'Seattle'da rıhtıma yanaştığımız zaman ya bu bin kitap incelenmiş, ya da yüzelli litrelik viski bitmiş olacak' Stone ekliyor: 'Jack London gemiden ayrıldığı zaman, bin kitabın bininin de sayfalarına notlar düşülmüş, viskiye ise hiç el sürülmemişti.'

Bu gazeteci üslûbundaki inceliğe güvenim yok benim. London, başkalarının da yardımıyla, 148 günde yüzelli litre viskiyi bal gibi bitirebilir, ama yine de arı gibi çalışmasına devam ederdi. Günde bin kelime yazma ilkesi onun için kutsal bir ilkeydi, bu bakımdan, nasıl olsa okumasına da devam edebilirdi.

London, Seattle'a alkolden tamamiyle arınmış olarak, John Barleycorn'u kontrolü altına aldığını söyleyebilecek durumda vardı. Gazeteciler hep yalan söylemişlerdi. En büyük korkularını yenmişti. Denize bir altı penilik sikke atsalar, dalıp çıkabilir ve ne soluğu tıkanır, ne de bir şey olurdu. İşte Charmian da yeniden gebe kalmıştı. Kurt Evi'ne bir veliaht gelecekti.

Jack, yolculuk süresince üzerinde çalıştığı **JOHN BARLEYCORN'***u tamamladı; ama Charmian gebeliğini tamamlayamadı. Bir düşük yüzünden bu çocuğuyla birlikte, bir daha çocuk doğurabilme olanağını da kaybetti.*

JOHN BARLEYCORN, *Charmian'ın, kitap satışlarındaki azalmadan dolayı uğradıkları kaybı karşılayamamayacak kadar az bulduğu bir para ile 'Saturday Evening Post' tarafından tefrika edildiği sırada London'lar işte bu aşamaya ulaşmış bulunuyorlardı.*

Ancak, bu çarpık şaheserin içinde taşıdığı trajediye bir de epilog gerek. Bin yıl ayakta kalmak üzere yapılan Kurt Evi, sokulan bir kundakla yandı, yerle bir oldu, külleri savruldu;

hem de daha içinde kimse oturmadan. Jack London'ın, kızlarını kandırıp kendi evine döndürmek için giriştiği bütün çabalar, hem de Bessie için kendi malikânesinin sınırları içinde bir ev yaptırmayı bile göze almasına rağmen, soğuk bir aşağılamayla geri çevrildi. Karısı, Omuzdaş -Kadını Charmian, kısır rahmi ve gittikçe yitirdiği alımıyla çiftliği,- tıpkı kendisinin vaktiyle Jack'i Bessie'nin elinden aldığı gibi -kocasını elinden alabilecek bütün yabancı kadınlara karşı koruyor, ama Jack London'ın evden uzakta işlediği sadakatsizliklerin hikâyeleri Ay Vadisi'ne kadar ulaşıyordu.

Borçlar, ihanetler, davalar yığıldıkça yığılıyor, Jack London bir işveren olarak malının başında hiç bulunmadığı için işçilerin sürekli olarak kaytarabildikleri işlerini sendikanın tanıdığı ücretin çok üstünde bir fiyatla birbirlerine devrettiklerini Öğrenerek hayretler içinde kalıyor, sağdan dolandırılıyor, soldan dolandırılıyor, kendini Jack London diye yutturan sahtekârlar tarafından piyasaya sürülen sahte çekler ya da bikri bozulan genç kızlarla ilgili bir hikâyeyi alıp bunu şişiren ucuz gazetecilerin hedefi oluyor ve Jack London böylece kendini sürüklemeye çalışıyordu.

Hâlâ yazmaya, hem de 'Ay Vadisi' gibi güzel eserler yazmaya devam edebilmesi hayret edilecek şeydir. Eserlerinin en kötüsü olan, 'Büyük Evin Küçük Hanımı'nı yazdığı zaman, Jack London, Charmian imajını yeniden canlandırmaya çalışıyordu. Ama bütün yapabildiği, her aklı başında bir erkeği dehşetle yanından kaçıracak budala, duygusal, korkunç bir kadın portresi çizmek oldu.

Belki London'ın asıl niyeti de buydu. Ama yine pek sanmıyorum. Öyle sanıyorum ki, Jack London, serbest aşka karşı son derece katı görüşler taşımaması dolayısıyla, kendisine bir ana gibi sevildiği -bu sevgi her ne kadar şapşalca da olsa duygusunu veren biricik kadına bağlı kalmıştır. Kendini öldürdüğü gecenin akşamında, başını ufacık bir oğlan çocuğu gibi, Charmian'ın kucağına koymuştu.

Charmian London, kocasının ölümünden kısa bir süre önce içkiyi adamakıllı azaltmış bulunduğunu iddia ettiyse de, bu azaltışın biricik nedeni, Jack London'ın bünyesinin böbrek iltihabı yüzünden içkiyi kaldıramayacak kadar çökmüş olmasıydı. Jack London'ın aşırı içkiyle bünyesini nasıl harab etmekte olduğunu Charmian London'ın farketmemiş olmasını insanın aklı almıyor. Aklıma gelebilen biricik olasılık, Charmian London'ın, kocasının içmesine engel olmaya kalkıştığı takdirde, kendisinin vaktiyle ilk Bayan London'a yaptığını başka bir kadının da kendisine yapacağından korkmuş bulunmasıdır.

Berduşluk yıllarını, berduşlarla birlikte kaçak bindiği trenlerde Amerika'da yaptığı dolaşmalarını, serüvenlerini, dilencilik günlerini anlatan 'Yol' adlı eseri 'Cosmopolitan' dergisinde tefrika edildikten sonra, Jack London'ın yayımcısı Macmillan Kumpanyası, yazardan, kitabın yayımlanmasının onun ününe zarar getirebileceğini tanıtladıkları takdirde, kitabın yayımlanmasından vazgeçmesini istemişti. London buna şu cevabı verdi: 'Bütün eserlerimde olduğu gibi, **«YOL»** *da da gerçeğe bağlı kaldım. Eserlerim yoluyla karakterim de geliştikçe sağdan, soldan düşmanlıkları, saldırıları üstüme çektim. Ama bunların tümünü de zarar görmeden atlattım. En büyük edebiyat erdeminin içtenlik olduğu konusunda öteden beri ısrar etmişimdir. Eğer bu inancımda yanılmışsam, eğer bu yüzden dünya bana karşı dönerse, ben de «Allahaısmarladık kibirli dünya» der, çiftliğime çekilir, karımı doyurmak için patates eker, tavuk yetiştiririm. Ben, ihtiyatlı davranmam için bana verilen öğütleri reddederek ben oldum.'*

Bu yüce içtenliğin daha iyi anlaşılabilmesi için, 'Yol'daki hikâyelerden biri olan' İtiraftan bir pasaj alıyorum buraya:

'Dilenci, kurbanı «kıskıvrak yakalamak» zorundadır... Yaşamak için gerekli yiyeceği elde edebileyim diye, gerçekmiş izlenimini uyandıran hikâyeler uydurmak zorunda kalıyordum. Bütün yetkililer tarafından teslim edilen, kısa hikâye sanatında gösterdiğim inandırıcılık ve içtenlik nitelikleri, amansız bir yoksulluğun, evlerin arka kapıları önünde geliştirilmiş birer ürünüdür.'

A. CALDER - MARSHALL

I

Herşey bir seçim günü kafamda doğdu. California'nın sıcak bir öğleden sonrasıydı; California Eyalet Anayasasında yapılması teklif edilen bir sürü değişikliğe Evet ya da Hayır demek, oyumu kullanmak üzere, çiftlikten atla Ay Vadisindeki küçük köye inmiştim. Günün sıcaklığı yüzünden, oyumu kullanmadan önce üç beş kadeh yuvarlamış, oyumu kullandıktan sonra da çeşitli içkiler içmiştim. Ondan sonra atıma atlayıp, asmalar ve dalgalanan otlaklarla kaplı tepeleri tırmanarak, bir kadeh içkinin ardından akşam yemeğine oturmak için tam vaktinde çiftlik evine varmıştım.

«Oy kullanma hakkıyla ilgili yasa değişikliği teklifine nasıl oy verdin?» diye sordu Charmian.

«Değişiklikten yana oy verdim.»

Charmian'ın ağzından bir hayret ünlemi çıktı. Zira, bilesiniz ki, gençlik günlerimde ben ateşli bir demokrasi yanlısı olmama rağmen, kadınların oy kullanmalarına karşı idim. Daha hoşgörülü ileri yaşlarımda, kadınların oy kullanma hakkını kaçınılmaz bir toplumsal fenomen olarak kabul edişimde ise ateşli bir taraftarın heyecanını göstermişimdir.

«Peki ama neden değişiklikten yana oy kullandın?» diye sordu Charmian.

Cevabını verdim. Uzun uzadıya verdim cevabını. Öfkeyle verdim cevabını. Konuştukça da öfkem daha çok kabardı. (Yok; sarhoş filân değildim. O gün bindiğim at, kendisine yakışan adıyla 'Haydut'tu. O kısrağa sarhoş kafayla binecek adamı görmek isterdim.)

Bununla birlikte -nasıl diyeyim?- kafamın içi aydınlanmıştı, 'neşemi' bulmuştum, çakırkeyiftim.

«Kadınlar oy verme hakkını kazandıkları zaman, içki yasağından yana oy kullanacaklardır,» dedim. «Karılar,

kızkardeşler, analar -John Barleycorn'u(*) sadece onlar yollayacaktır öbür dünyaya-»

(*) Amerikan argosunda özel olarak viski, genel olarak da içki anlamına gelir. (Ç. Notu)

«Ama ben seni John Barleycorn dostu bilirdim,» diye lâfımı kesti Charmian.

«Dostuyum. Dostuydum. Dostu değilim. Asla değilim. Onun benimle beraber olduğu ve benim de onun en sıkı dostu gibi göründüğüm zamankinden asla daha az değildir dostluğum. O yalancıların şahıdır. O doğrucuların en içtenlikli olanıdır. O, onunla birlikteyken insanın tanrılarla yanyana yürüdüğü kutsal yoldaştır. O aynı zamanda 'Beyaz Mantığın'da dostudur. Onun yolu çıplak gerçeğe çıkar, ölüme çıkar. O, duru bir görüş kazandırdığı gibi, bulanık düşler de verir. O yaşamın düşmanıdır ve yaşamın bilgeliğine sığmayan bir bilgelik öğretir. O bir kanlı katildir, gençliğin kanına girer.»

Charmian bana bakıyordu; bunu nerden bulup çıkardığımı merak ettiğini anlıyordum.

Konuşmaya devam ettim. Dediğim gibi, kafamın içi aydınlanmıştı. Beynimde her bir düşünce yerli yerindeydi. Her bir düşünce, geceyarısı hapishaneden kaçacakları anın gelmesini bekleyen mahpuslar gibi kendi küçük hücresinin kapısından fırlamaya hazır, giyinik, sinmiş bekliyordu. Yine her bir düşünce, parlak biçimli, keskin çizgili, apaçık bir Barleycorn doğruculuk nöbetine tutulmuş, kendisiyle ilgili en seçme gizleri sayıp döküyordu. Sözcüsü de bendim. Geçmiş yaşamımdan sürü sürü anılar, hepsi de büyük resmigeçitteki askerler gibi düzenli sıralar içinde, hareket halindeydi. Bunların içinden hangisini istersem seçip alabilirdim. Düşünceye hükmediyordum, kelime dağarcığımın ve tüm deneyimlerimin efendisiydim, verilerimi hiç yanılmadan seçip sergimi kurabilirdim. Zira John Barleycorn, zekâ kemiren kurtçuklarını dökerek, gerçekle ilgili ölümcül sezgilerini fısıldayarak, o günün tekdüzeliği içine krallara yakışır pasajlar katarak insanı işte böyle aldatır, böyle baştan çıkarır.

Charmian'a yaşamımı özetledim ve bünyemin düzenini anlattım. Alkolizm bende kalıtsal değildi. Bende alkole doğuştan gelen ne organik, ne de kimyasal bir eğilim vardı. Bu konuda, kendi kuşağımdan olanlar içinde normaldim. Alkol bende sonradan kazanılmış bir zevkti. Acı çeke çeke kazanılmıştı bu zevk. Alkol benim için korkunç denecek kadar iğrenç, her türlü müshilden daha mide bulandırıcı bir şeydi. Onu sırf verdiği aşırı heyecan için içtim. Beş yaşımdan yirmi beşime kadar da, verdiği bu aşırı heyecana karşı dikkatli olmayı öğrenmemiştim. Bünyemin alkole kafa tutarcasına dayanıklı hale gelmesi, içimden, ta derinden alkolü ister hale gelebilmem için, yirmi yıl istemeye istemeye çıraklık etmem gerekti.

Alkolle ilk temaslarımı kısaca hikâye ettim, ilk sarhoşluklarımı, duyduğum tiksintiyi anlattım ve hep aynı noktaya, sonunda beni yenen şeye parmak bastım; yani, alkolün kolay ele geçen bir şey oluşuna. Alkolün kolay ele geçen bir şey oluşu bir yana, yaşamımın ilerleyişi içinde her türlü vesile de beni alkole itmişti. Sokaklarda gazete satan bir çocuk, bir denizci, bir madenci, uzak ülkelerde dolaşmış bir serseri hep, erkeklerin fikir alışverişi yapmak için; gülmek, övünmek, meydan okumak için; gevşemek, yorucu günlerin ve gecelerin sıkıcı çalışmalarını unutmak için biraraya geldikleri yerde ve alkol çevresinde birleşirlerdi. Toplanma yeri meyhaneydi. Mağara adamları oturdukları yerdeki ya da mağara ağzındaki ateşin çevresinde nasıl toplanır idiyseler, erkekler de meyhanede öyle toplanırlardı.

Charmian'a, Güney Pasifik'te kendisini yaklaştırmadıkları 'tekne-ev'leri, kıvır kıvır saçlı yamyamların kadın cinsinden, nasıl bu 'tekne-ev'lere kaçıp orada kendi kendilerine ziyafet çektiklerini, içki içtiklerini kadınlara tabu olan ve sınırını aşanların ölümle cezalandırıldığı kutsal yerleri hatırlattım. Gençken benim de kadınların dar etkisinden erkeklerin geniş özgür dünyasına kaçışım meyhane yoluyla olmuştu. Bütün yollar meyhaneye çıkardı. Aşkın, serüvenin binlerce yolu meyhanede birleşir, yine meyhaneden çıkıp dünyaya yayılırdı.

'Önemli olan nokta şu ki,' diye vaazımı tamamladım, 'bana alkol zevkini veren, alkolün kolaylıkla elde edilebilir bir şey oluşudur. Alkole aldırdığım yoktu. Güler geçerdim. Oysa sonunda, alkol isteği içine işlemiş biri olarak bulunuyorum şimdi burada. Bu isteğin yerleşmesi için yirmi yıl geçti, gelişmesi de bir on yıl aldı. Bu isteği doyurmanın uyandırdığı etki ise hiç de hoş değil. Ben yaratılıştan iyimser, şen bir insanımdır. Ne var ki, John Barleycorn'la beraberken kötümserliğin bütün lâneti üstüme çöküyor.'

«Ama» diye acele ekledim (ben hep böyle acele eklerim,) 'John Barleycorn'un da hakkını teslim etmeli. Onun gerçeği söylediğine kuşku yok. Lâneti de bu, işin. Yaşamın sözümona gerçekleri, aslında gerçek değil. Yaşamın gerçekleri, yaşamın yaşamasını sağlayan yaşamsal yalanlardır, onların yalan olduğunu da John Barleycorn gösterir.'

«Bu ise yaşama yöneliş değildir,» dedi. Charmian.

«Çok doğru,» dedim. «İşin en berbat yanı da orası zaten. John Barleycorn ölüme yönelir. İşte bundan dolayı bugün yasa değişikliğinden yana oy verdim. Geriye, yaşantıma şöyle bir baktım da, alkolün kolay ele geçer bir şey oluşunun nasıl bana alkol zevkini kazandırdığını gördüm. Bir kuşakta topu topu bir kaç alkolik dünyaya gelir. Alkolik derken, kimyasal yapısı alkol için yanıp tutuşan, alkole kimyasal yapısı tarafından karşı konulmaz bir biçimde itilen adamı anlatmak istiyorum. İçkiyi alışkanlık haline getirmiş olanların büyük çoğunluğunda, alkole doğuştan bir istek bulunmadığı gibi, üstelik bunlar alkole karşı bir nefretle dünyaya gelmişlerdir. Ne birinci, ne yirminci, ne de yüzüncü içki onlarda bu hoşlanmayı uyandıramamıştır. Ama onlar, her ne kadar sigara içmeyi öğrenmek daha kolaysa da, içki içmeyi tıpkı sigara içmeyi öğrendikleri gibi öğrenmişlerdir. Öğrenmişlerdir, çünkü alkolü elde etmek o derece kolaydır. Kadınlar bu oyunu bilirler. Oyunun bedelini de onlar öderler; karılar, kızkardeşler, analar. Oy kullanma vakti gelince, hepsi de içki yasağından yana oy vereceklerdir. Bunun en iyi yanı, gelecek kuşağın, kendi üzerlerinde yavaş yavaş işlenerek meydana

getirilmiş bir etki yüzünden sıkıntı çekmek zorunda kalmayacak oluşudur. Alkolü elde edemedikten, ona daha başından hazırlıklı olmadıktan sonra, gelecek kuşak hiçbir zaman alkol özlemi duymayacaktır. Bu ise, doğup da büyümekte olan genç oğlanlar için olgunluk çağlarında daha bereketli bir yaşam; evet, ve doğup da büyümekte olan genç kızlar için de, genç erkeklerin yaşamını paylaşmada daha bereketli bir yaşam demek olacaktır.»

«Gelecek kuşağın genç erkekleriyle, genç kızlarının iyiliği için neden yazmayasın bütün bunları?» diye sordu. «Neden bütün bunları yazıp da, karılara, kızkardeşlere ve analara oy vermeleri gerekli olan yolda yardım etmeyesin?»

«'Bir Alkoliğin Anıları'» diye alay ettim... daha doğrusu John Barleycorn alay etti; zira ben öyle tatlı tatlı, insanseverlik duyguları ile yüklü gevezelik ederken, o da masada hep benimle beraber oturuyordu ve hiç bir uyarmada bulunmaksızın bir gülümsemeyi bir alay haline getirmek de John Barleycorn'a özgü numaralardandır.

Charmian, pek çok kadının yapmayı öğrendiği gibi, John Barleycorn'un kabalığını duymazlıktan gelerek, «Yok,» dedi. «Sen alkolik olmadığını, dipsomanyak olmadığını, John Barleycorn'la sadece uzun yıllar beraber bulunma sonucu ahbaplık kurmuş, içkiyi alışkanlık haline getirmiş bir adam olduğunu gösterdin. Yaz bunları, adını da 'Alkollü Anılar' koy.»

II

Başlamadan önce okurlardan, beni izlerken sevecenliklerini eksik etmemelerini; sevecenlik anlayıştan ibaret olduğuna göre de, bu anlayışı önce bana, kimin ve neyin hakkında yazıyorsam ona göstermelerini rica ediyorum. Her şeyden önce ben içki alışkanlığını uzun zaman içinde pişe pişe edinmiş bir içkiciyim. Alkole doğuştan gelen bir eğilim yoktu bende. Aptal değilim ben. Domuz gibi içmem. İçki oyununu A'sından Z'sine kadar bilirim; içki hiçbir zaman aklımı başımdan almamıştır. Hiç bir zaman beni yatağıma başkaları yatırmak zorunda kalmamıştır. Sendelemem de. Kısacası, normal, sıradan bir adamımdır içki konusunda; normal, sıradan bir adam gibi içerim. Asıl üstünde durulması gereken nokta da bu işte: alkolün normal, sıradan bir adam üzerindeki etkilerini yazıyorum ben. Zerre kadar önem taşımayan aşırı içkici dipsomanyak üzerine söylenecek tek sözüm yok.

Genel konuşulacak olursa, iki tip içkici vardır. Birincisi hepimizin bildiği aptal, hayal evi boş, beyni uyuşukluk kurtçukları tarafından kemirilip körletilmiş olan; bacaklarını alabildiğine yana açarak kararsız adımlarla yürüyen, ikide bir çukura yuvarlanan ve kendinden geçmişliğin doruğunda mavi fareler, pembe filler gören içkicidir. Güldürü sayfalarındaki fıkralara konu kaynağı olan işte bu tiptir.

Öbür tip içkinin hayalevi zengindir, ilham sahibidir o. En çakırkeyif zamanında bile doğru dürüst, normal adımlarla yürür, hiç sendelemez, düşmez ve yaptığını, ettiğini bilir. Sarhoş olan onun bedeni değil, beynidir. Coşup, nükteler döktürebilir, dostluk üzerine uzun uzadıya konuşabilir. Ya da evrensel ve mantıksal olan, tasımlara dönüşen metafizik tayflar, hayaletler görebilir, İşte o bu durumdayken, yaşamın en sağlam yalanlarını örten katı kabukları sıyırıp atar ve ruhunun boynuna vurulmuş zorunluğun demir tasması üzerinde derin derin düşünür. John Barleycorn'un, gücünü

en şeytancasına ortaya koyduğu saattir bu. Adamın, bir hendeğin dibine kıvrılıp yatması çok kolaydır. Ama adamın, iki bacağı üzerinde sallanmadan, dimdik durup da, bütün evrende kendisi için sadece bir tane özgürlük... yani, öleceği günü beklemek özgürlüğü bulunduğuna karar vermesi korkunç ve acı veren bir sınavdır. O adam için bu saat, eşyanın sadece yasalarını bilebileceğini; ama eşyanın anlamına hiç bir zaman varamayacağını anladığı (hemen şimdi daha da sözünü edeceğimiz) beyaz mantık saatidir. O adam için tehlike çanlarının çaldığı saattir bu. Onun ayakları, mezarın yolunu tutmaktadır artık.

O adam için her şey apaçıktır. Ölümsüzlüğü arayan bütün o aldatıcı kafa çabaları, ölüm korkusuna kapılmış ve lanet olası imgeleme gücüyle lânetlenmiş ruhların uğradığı panikten başka bir şey değildir. Onlarda ölüm içgüdüsü yoktur; ölüm vakti gelip çattığında ölmek isteğinden yoksundur onlar. Kendi kendilerini aldatır, bütün öbür hayvanlar mezarın karanlığında ya da krematoryumun sıcaklığında kalırken, kendilerinin kuralları altedip, gelecekte bir kez daha yaşamak olanağını kazanabileceklerine inanırlar. Oysa, beriki adam, beyaz mantığa kavuştuğu saatte, onların sadece kendi kendilerini aldatıp, kendi kendilerini alt ettiklerini bilir. Hiç ayırım gözetmeden herkesin başına gelen olayı bilir. Güneşin altında yeni bir şey olmadığını, hatta zayıf ruhların can attığı o ucuz çocuk oyuncağının, yani ölümsüzlüğün de olmadığını bilir. Ama bilir; iki bacağının üstünde sallanmadan, dimdik durarak BİLİR. O, kısa bir süre işledikten sonra ilâhiyat doktorlarıyla tıp doktorları tarafından tamir edilmek ve en sonunda çöplüğe atılmak üzere yapılmış, bileşimi et, şarap, şarap köpüğü, güneş tozu ve dünya toprağından meydana gelen, zayıf yapılı bir mekanizmadır.

Pek tabii, bu baştan aşağı bir ruh hastalığıdır, yaşama hastalığıdır. Bu, imgelemi zengin adamın John Barleycorn'la olan dostluğundan dolayı ödemesi gereken cezadır. Aptal adamın ödediği ceza hem daha basit, hem de ödenmesi daha kolay bir cezadır. Aptal adam içer içer, sarhoş olup kendinden

geçer. Afyonlanmış gibi uyur ve eğer düş görürse, gördüğü düş donuk olur, dilsiz olur. Oysa John Barleycorn, imgelemi güçlü adama beyaz mantığın amansız, hayalet biçimindeki tasımlarını yollar. İmgelemi güçlü adam, yaşama ve yaşamın her türlü haline kötümser bir Alman filozofunun gözüyle, illetli birşey gözüyle bakar. O bütün aldatıcı görüntülerin öbür yanını görür. Bütün değerlerin yerlerini değiştirir. İyi kötüdür, gerçek bir aldatmacadan, yaşam ise bir şakadan ibarettir. Bir zararsız deli gibi yükseklerden bakar ve bir Tanrı kesinliğiyle yaşamı baştan aşağı kötü gözle görür. Karılar, çocuklar, eş dost; onun mantığının beyaz ışığı altında hep birer sahtecilik, yalancılık biçiminde meydana çıkarlar. O, onların içini okur, okudukları da hep onların zayıflığı, onların kusurluluğu, onların bozukluğu, onların zavallılığıdır. Onlar artık onu aldatamazlar. Onlar da bütün öteki ademoğulları gibi, kızböceğinin bir saatlik yaşam dansında kanat çırpan mini mini, zavallı bencillerdir. Özgürlükten yoksundur onlar. Onlar talihin kuklalarıdır. Kendisi de öyledir. O bunu algılar. Ancak, arada bir fark vardır. O görür; o bilir. Biricik özgürlüğünün ne olduğunu da bilir: ölümünü bekleyebilmek özgürlüğü. Yaşamak, sevmek ve sevilmek için yaratılmış bir adama yaramayacak, her şeyi bilir. Ne var ki, buna karşılık John Barleycorn'un zorla biçtiği fiyat, kısa ya da uzun yoldan intihardır; birden dökülüp boşalmak, yahut yıllarca sızarak tükenmektir. John Barleycorn'la dostluk eden hiç kimse, onun hakkı olan, ona ödenmesi gereken bu ücreti ödemekten kurtulamaz.

III

İlk sarhoş olduğumda beş yaşındaydım. Sıcak bir gündü, babam tarlada çift sürüyordu. Yarım mil uzaktaki evden bir gerdel dolusu birayla babama yollamışlardı beni. Ayrılırken de, «Sakın dökeyim demeyesin,» diye tembih etmişlerdi.

Hatırladığım kadarıyla, ağzı çok geniş ve kapaksız bir yağ gerdeliydi bu. Sendeleye sendeleye yürürken çalkalanan bira bacaklarıma dökülüyordu. Bir yandan yürüyor, bir yandan da düşünüyordum. Bira çok değerli bir şeydi. Öyleyse, son derece güzel bir şey de olmalıydı. Öyle olmasa evde neden bira içmeme izin vermesinlerdi? Büyüklerin benden sakladıkları öteki şeylerin hep güzel şeyler olduğunu keşfetmiştim. Demek ki, bu da güzel bir şeydi. Büyüklere güvenmeli. Onlar bilirler. Hem zaten gerdel de ağzına kadar doluydu. Bacaklarıma çarptıkça, bira yerlere dökülüyordu. Ne diye ziyan olsun? Üstelik bira döküldü mü, yoksa ben mi içtim, kimse anlamazdı.

O kadar ufaktım ki, gerdelin hakkından gelebilmek için, yere oturup onu kucağıma aldım. Önce köpüğü yudumladım. Hayal kırıklığına uğradım. Biranın değerli yanı benden kaçmıştı. Besbelli, değerli taraf köpükte bulunmuyordu. Üstelik tadı da hiç hoş değildi. Sonra büyüklerin birayı içmeden önce köpüğünü üflediklerini hatırladım. Yüzümü köpüğün içine gömüp, alttaki dolgun sıvıyı yudumladım. Hiç mi hiç güzel değildi. Ama yine de içmeyi sürdürdüm. Büyüklerin elbette bir bildiği vardı. Benim ufacık tefecik oluşum, kucağımdaki gerdelin iriliği ve yüzüm kulaklarıma kadar köpüğe gömülmüş bir halde soluğumu tutarak birayı çektiğim gözönüne alınırsa, ne miktar içtiğimi kestirmek kolay değildi. Üstelik bu işkence bir an önce bitsin diye, birayı tıpkı ilâç yutar gibi gönlüm bulanarak, acele acele mideme indiriyordum.

Yola yeniden düzüldüğümde tüylerim ürperdi ve o güzel tad herhalde sonradan gelecek diye düşündüm. O uzun, yarım millik yol boyunca bir kaç kez daha denedim. Sonra, eksilen biranın çokluğu karşısında hayrete düştüm ve bayat birayı yeniden nasıl köpürttüklerini hatırlayarak, bir çomak aldım, gerdel ağız ağıza köpük dolana kadar, kalan birayı karıştırdım.

Babam farkına bile varmadı. Ter döken çift sürücünün engin susuzluğu ile gerdeli boşalttı, bana geri verdi ve çift sürmeye devam etti. Atların yanıbaşında yürümeye çalışıyordum. Ayaklarımın birbirine dolaştığını, atların ard ayaklarının dibine, pırıl pırıl parlayan saban demirinin önüne yuvarlandığımı, babamın da nerdeyse atları benim üstüme oturtacak kadar şiddetle dizginlere asıldığını hatırlıyorum. Babam sonradan, karnımın deşilip barsaklarımın dökülmesine ramak kaldığını anlattı. Babamın beni kollarına alıp, tarlanın kenarındaki ağaçlığa taşıdığını, bu arada dünyanın çevremde fırıldak gibi döndüğünü, korkunç bir günah işlemiş olduğum inancıyla karışık öldürücü bir bulantı duyduğumu da hayal meyal hatırlar gibiyim.

O akşamüstünü ağaçların altında uyuyarak geçirdim; gün batarken babam beni uyandırdığı vakit ayağa kalkıp yorgun argın evin yolunu tutan sanki ben değildim de, son derece hasta bir küçük oğlandı. Bitkindim, kollarımla bacaklarımın ağırlığını taşıyamıyordum, midemde de ta boğazıma ve beynime kadar uzanan bir titreşim vardı. Zehire karşı savaş verip yakayı sıyırmış bir adamın hali vardı üstümde. Aslında da zehirlenmiştim.

Bu olayı izleyen haftalar ve aylarda biraya duyduğum ilgi, mutfaktaki ocak beni yaktıktan sonra ona duyduğum ilgiden fazla olmadı. Büyükler haklıymışlar.

Bira çocuklara göre değilmiş. Büyüklere vız geliyordu bira; ama ilâç yutmak, hintyağı içmek de vız geliyordu onlara. Bana gelince, birasız da bal gibi geçinip gidebilirdim. Ne var ki, koşullar başka türlü buyurdu. İçinde yaşadığım dünyanın her

dönemecinde, John Barleycorn bana işmar edip durdu. Ondan kurtulmanın çaresi yoktu. Bütün yollar ona çıkıyordu. O alçağa içimde sinsi bir hoşlanma uyanabilmesi için de, onunla tam yirmi yıl, hem de dilimi tutup hakkındaki düşüncelerimi suratına söylemeden ilişki kurmam, merhabalaşmam gerekti.

IV

John Barleycorn'la ikinci mücadelemi yedi yaşındayken verdim. Bu sefer kabahat imgelemimdeydi; bu karşılaşmaya korku yüzünden itilmiştim. Çiftçiliği sürdüren ailem, San Francisco'nun güneyindeki o soğuk, kasvetli San Mateo ilçesinde bir çiftliğe taşınmıştı. O vakitler oraları yabani, ilkel yerlerdi; annemin ağzından sık sık, komşularımız gibi göçmen İrlandalı ya da İtalyan olmayıp, eski Amerikalı soyundan geldiğimizi duyardım; bununla övünürdü. Oturduğumuz bölgede bizden başka topu topu bir tane daha eski Amerikan ailesi vardı.

Nasılını, nedenini şimdi hatırlamıyorum, ama bir Pazar sabahı Morriseyler'in çiftliğinde bulunuyordum. En yakın çiftçilerden bir sürü genç orada toplanmıştı. Ayrıca büyükler de oradaydılar, sabahın erken saatlerinden, hatta bir kısmı önceki geceden beri içmekteydiler. Morriseyler son derece iri yapılı bir soydu; aralarında kaba çizmeli, iri yumruklu, kalın sesli, çam yarması gibi pek çok torunlar ve amcalar vardı.

Birdenbire kızların çığlıkları ve «Kavga!» diye bağrışmalar duyuldu. Bir koşuşma oldu. Mutfaktan dışarı iki adam fırladı. Saçları kırlaşmaya yüz tutmuş iki dev, yüzleri pancar gibi kızarmış, birbirlerini bellerinden kavramışlardı. Bunlardan biri, herkesin dediğine göre vaktiyle iki kişi öldürmüş olan Black Matt'di. Kadınlar hafif çığlıklar atıyor, istavroz çıkarıyor ya da kesik kesik dua ediyor, elleriyle gözlerini kapatıp parmaklarının arasından gözetliyorlardı. Bense tam tersine. Orada en meraklı seyircinin ben olduğum tahminini yürütmek hiç de yanlış sayılmaz. Belki de o olağanüstü olayı, adam öldürülüşünü görecektim. Hiç değilse, büyük adamların dövüşmesini görürdüm ya. Gelgelelim uğradığım hayal kırıklığı büyük oldu. Black Matt ile Tom Morrisey sadece birbirlerine sarılıp, çirkin ve gülünç bir dans yapan iki fil gibi birbirlerinin kaba saba çizmeli ayaklarını yerden kesmekle yetiniyordu. Dövüşemeyecek kadar sarhoştular. Derken,

arabulucular bunları yakaladılar ve dostluğu yeniden pekiştirmek üzere tekrar mutfağa soktular.

Çok geçmeden hepsi bir ağızdan konuşmaya, viskinin kamçısıyla suskunluklarını bir kenara bırakan bütün o geniş göğüslü açık hava adamları gibi coşmaya, gürültülü sesleriyle ortalığı inletmeye başladılar. Henüz yedi yaşında bir oğlancık olan ben ise, yüreğim oynayarak, tir tir titreyen vücudum fırlayıp kaçmaya hazırlanan bir geyiğinki gibi gerilmiş, açık kapıdan hayran hayran içersini seyrediyor ve erkeklerin tuhaflıkları hakkında yeni yeni şeyler öğreniyordum. Hele, masanın üstüne doğru yayılmış, kollarını birbirinin boynuna dolamış, sevgi gözyaşları dökmekte olan Black Matt'le Tom Morrisey'e çok hayret ettim.

Mutfaktaki içki âlemi devam ederken, dışarda da tehlike kokusu alan kızlar korkmaya başlamışlardı. İçki oyununu bildikleri için, korkunç bir şeyler olacağından emindiler. Bir olay çıktığında orada bulunmak istemediklerini söyleyerek erkekleri protesto ettiler, birisi de, dört mil uzaktaki büyük İtalyan çiftliğinde bir dans düzenleyebileceklerini ileri sürerek, oraya gitmeyi teklif etti. Delikanlılarla kızlar hemen eş tutup, kumlu yoldan aşağı yürümeye koyuldular. Her delikanlı kendi yavuklusuyla yürüyordu; yedi yaşında bir çocuğun kulak verip, köyündeki aşk serüvenleri üzerine bilgi edinebileceğinden emin olabilirsiniz. Hem, dikkat edin, ben de yanında kız arkadaşı olan bir delikanlıydım. Beni kendi yaşımda küçük bir İrlandalı kızla eşleştirmişlerdi. Kendiliğinden doğan bu olayda çocuk olarak sadece ikimizdik. En yaşlı çiftse yirmi yaşında ya var, ya yoktu. On dört on beş yaşlarında, oldukça gelişmiş, erkek arkadaşlarıyla yürüyen gencecik delişmen kızlar vardı. Ama bu küçük İrlandalı kızla benim kadar genci yoktu; ikimiz elele yürüyorduk, bazen de, büyüklerin gözetimi altında, kolumu onun beline doluyordum. Ne var ki, kolum belindeyken rahat yürünmüyordu. O parlak Pazar sabahı, kum tepecikleri arasından geçen çıplak yolda yürürken öylesine gurur duyuyordum ki! Benim de bir kız arkadaşım vardı, ben de genç bir adamdım.

İtalyan çiftliğinde hep bekâr erkekler vardı. Gelişimizi memnunlukla, sevinç ünlemleriyle karşıladılar. İri bardaklarla herkese kırmızı şarap sunuldu ve yemekhanede dans için yer açıldı. Delikanlılar içtiler, bir armonikanın eşliğinde genç kızlarla dans ettiler. O müzik bana tanrısal bir şey gibi geldi. O zamana kadar böylesine olağanüstü bir müzik dinlememiştim. O müzik ziyafetini sunan İtalyan genci bile kalktı, damını kollarının arasına alıp, armonikasını kızın arkasında çalarak dans etti. Dans etmeyip bir masada oturan ve yaşamın hayran olunacak görüntülerini faltaşı gibi açılmış gözlerle seyreden benim için bütün bunlar olağanüstüydü. Ben daha ufacık bir çocuktum, oysa yaşam hakkında öğreneceğim ne kadar da çok şey vardı. Zaman geçtikçe, İrlandalı delikanlılar şaraba iyice girişmeye başladılar, ortalığa çakırkeyiflik ve neşe egemen oldu. İçlerinden bazılarının dans ederken sendeleyip düştükleri, bir tanesinin de bir köşede sızdığı gözüme çarptı. Aynı zamanda kızlardan bir kısmı şen gülücükler dağıtıyorlardı, olabilecek her şeye razı bir gönül hoşluğu içindeydiler.

Ev sahibi İtalyanlar herkese içki dağıtırken bu arada bana da ikram ettikleri vakit istememiştim. Bira denemesi bana yetmiş de artmıştı bile, onun için biraya ya da bira gibi şeylere bir daha yaklaşmaya hiç niyetim yoktu. Ne yazık ki, benim bir köşede yalnız başıma oturduğumu gören Peter adında cin gibi bir İtalyan delikanlısı, aklına nereden estiyse, yarım bardak şarap doldurup bana ikram etti. Masanın öbür yanında, tam karşımda oturuyordu. Almak istemedim. Suratı asıldı ve içmem için diretmeye başladı. İşte o zaman içimi bir dehşet duygusu kapladı; nedenini size açıklamam gereken bir dehşet.

Annemin kendine göre kuramları vardı. Birincisi, esmer dişilerin ve kara gözlü bütün insanların hileci oldukları iddiasına sımsıkı sarılmıştı. Kendisinin sarışın olduğunu söylemeye gerek yok. İkincisi, kara gözlü Lâtin ırkından gelenlerin yaratılıştan alıngan, yaratılıştan hileci ve yaratılıştan cani olduklarına inanırdı. Dünyanın acayiplik ve

korkunçluğunu annemin ağzından dinlerken, kaç kereler onun eğer birisi bir İtalyanı çok önemsiz bir sebeple ve istemeyerek de olsa gücendirirse, İtalyanın mutlaka onun sırtına bir bıçak saplayarak karşılık vereceğini söylediğini duymuşumdur. Annemin her seferinde kullandığı söz şuydu: «sırtına saplayıverir bıçağı senin.»

Gerçi o sabah Black Matt'ın Tom Morrisey'i öldürmesini görmek için can atıyordum, ama dans edenlere kendi sırtıma saplanmış bıçakla gösteri sunmaya hiç de niyetim yoktu doğrusu. Henüz kuramlarla gerçekleri ayırdetmesini öğrenmemiştim. Annemin İtalyan karakteriyle ilgili açıklamalarına olan inancım ağır basıyordu. Ayrıca konukseverliğin kutsal bir şey olduğuna ilişkin belli belirsiz bir sezgi vardı içimde. Burada da hileci, alıngan, cani yaratılıştı bir İtalyan bana konukseverlik gösteriyordu. Atın kıçına fazla sokulup da hayvanı ürküttükleri zaman nasıl teperse, İtalyan da kızdırıldığı zaman aynı biçimde hemen bıçağını saptayacaktı; bana böyle öğretmişlerdi. Hem bu İtalyan Peter'in, tıpkı annemin sözünü ettiği cinsten kara kara gözleri vardı. Bunlar benim bildiğim gözlerden, kendi ailemdeki mavilerden, grilerden, elâlardan, soluk ve içi gülen İrlandalı gözlerinden bambaşkaydı. Peter bir kaç kadeh yuvarlamış olabilirdi. Ama ne olursa olsun, kapkara gözlerinde şeytanca pırıltılar vardı. Bu gözler gizemliydi, bir bilmeceydi, yedi yaşında bir çocuk olan bense işin içyüzünü nerden bilecektim de, bu gözlerdeki şakacılığı anlayacaktım? O gözlerde benim görebildiğim şey ani ölümdü; şarabı çekine çekine reddettim. İtalyan'ın gözlerindeki ifade değişiverdi. Peter, şarap bardağını önüme iterken, gözleri sertleşti, emredici bir ifade aldı.

Elimden ne gelirdi ki? O güne kadar gerçek ölümle yüz yüze gelmiştim, ama ölüm korkusunu o anki gibi hiç duymamıştım. Bardağı dudaklarıma götürdüm, Peter'in gözleri yumuşadı. Beni hemen öldürmeyeceğini anladım. Yüreğime su serpildi. Ama şarap hiç de yürek serinletici değildi. Bağlarda kalan ıskarta üzümlerden yapılmış, biradan

da berbat acı ve ekşi karışımı tadı olan, ucuz, taze bir şaraptı. İlâç içmenin bir tek yolu vardır, o da dişini sıkıp ilâca katlanmaktır. Ben de o şarabı öyle içtim. Başımı geriye atıp, yuvarladım şarabı. Zehiri midemde tutabilmek için tekrar yutkunmak zorunda kaldım, zira benim çocuk bünyem için zehirden başka şey değildi şarap.

Şimdi geçmişe dönüp baktığım zaman, Peter'in afalladığını anlayabiliyorum. İkinci bir bardağı yarı yarıya doldurup masanın karşı tarafından önüme sürdü. Başıma gelenlerden ötürü dehşet içinde ve korkudan donmuş bir halde, ikinci bardağı da birincisi gibi bir solukta dikiverdim. Peter artık bu kadarına dayanamadı. Keşfettiği harika çocuğu başkasına da göstermeliydi. Manzarayı görsün diye, bıyıklı bir genç İtalyan olan Dominik'i çağırdı. Bu sefer bana verdikleri bardak doluydu. İnsan yaşamak kaygusuyla neler yapmaz. Kendimi topladım, içimden yükselen öğürtüleri tuttum ve şarabı mideye indirdim.

Dominik ömründe böylesine kahraman bir yavrucak görmemişti. Bardağı iki sefer ağzına kadar doldurdu ve nasıl mideye indirdiğimi seyretti. Bu arada, gösterilerim dikkati çekmeye başlamıştı. İngilizce bilmeyen ve kızlarla dansedemeyen orta yaşlı İtalyan işçiler, yaşlı köylüler çevremi aldılar. Hepsi de esmer, hepsi de vahşi görünüşlüydüler; sırtlarında kırmızı gömlek, bellerinde kemer vardı; bıçak taşıdıklarını biliyordum; korsanlar korosu gibi çevremde halka olmuşlardı. Peter'le Dominik de marifetlerimi onlara göstereyim diye zorluyorlardı.

Hayal gücüm biraz kıt olsaydı, aptal olsaydım, kendi bildiğimden şaşmayacak kadar inatçı olsaydım, hiç başım bu derde girmezdi. Delikanlılarla genç kızlar ise kendilerini dansa vermişlerdi, beni kurtaracak tek kul yoktu ortada. Ne kadar içtiğimi bilmiyorum. Bununla ilgili olarak belleğimde kalanlar, cani kılıklı bir alay adamın ortasında yüzyıllarca korku çektiğim ve her yanı şaraba batmış bir masanın çıplak tahtaları üzerinden önüme sürülen bardak bardak kırmızı şarabı mideye yuvarladığımdır. Şarap berbattı gerçi, ama

insanın sırtına bir bıçağın dayanması ondan da berbattı ve ben ne pahasına olursa olsun canımı kurtarmalıydım.

Şimdi görmüş geçirmiş bir içkici olarak geriye baktığım zaman, neden o zaman kendimden geçip masanın üzerine yığılmadığımı anlıyorum. Dediğim gibi, korkudan donmuştum, taş kesilmiştim. Yaptığım tek hareket, sonu gelmeyen bardaklar resmigeçidini dudaklarıma götürmekten ibaretti. Onca şarabı içine alan, belli bir poz verilmiş, hiç kıpırdamayan bir alıcıydım sadece. Korkudan hareketsiz kalan midemde şarap da hareketsiz duruyordu. Korkum öylesine büyüktü ki, midem bulanamıyordu bile. Böylece bütün İtalyanlar, şarabı bir otomat soğukkanlılığı ile mideye indiren harika çocuğu hayran hayran seyrediyorlardı. Ömürlerinde hiç böyle bir şey görmediklerini söylersem, hani, palavracılık ediyorum sanılmasın.

Gitme vakti geldi. Sarhoş delikanlıların cıvıtmaya başlamaları yüzünden, ayık kafalı genç kızların çoğunluğu gitmek için diretmek zorunda kaldılar. Kendimi kapıda, küçük kız arkadaşımın yanında buldum. Benim başıma gelenler onun başına gelmediği için, ayıktı. Kız arkadaşlarının yanında yürüyebilmek için çaba harcayan delikanlıların sendelemeleri çok hoşuna gittiği için, onları taklit etmeye başladı. Bunun çok güzel bir oyun olduğunu düşünüp ben de sarhoş gibi sendelemeye başladım. Ne var ki, kız arkadaşımın midesinde çalkalanan şarap bulunmamasına karşılık, benim yaptığım hareketler dolayısıyla şarap dumanları hemen kafama yükselmeye başladı. Daha sendelemeye başlar başlamaz, hareketlerim onun taklitlerine oranla çok daha gerçek bir görünüş kazanmıştı. Şaşılacak bir şey gerçi, ama dakikalarca kendimi kaybetmedim. Bir delikanlının, altı yedi adım döne döne giderek yolun kenarında durduğunu yol kenarındaki hendeğe ciddi bir ifadeyle bakıp, görünüşe göre derin düşüncelerden sonra, hendeğin içine düştüğünü gördüm. Bu bana son derece komik geldi. Tam kenarına geldiğim zaman durmak niyetiyle, hendeğe doğru sendeleye sendeleye gittim.

Yüzleri endişeli bir kaç kız tarafından hendeğin içinden çıkartılırken kendime geldim.

Ondan sonra da sarhoşluk oyunu oynamayı canım istemedi. Komiklik yapacak halim kalmamıştı artık. Başım dönüyordu, ağzımı açmış, hava alabilmek için hızlı hızlı soluyordum. Bir kız elimden tutup beni öbür tarafa götürdü, ama ayaklarım kurşun gibi ağırlaşmıştı. Aldığım alkol, beynime ve kalbime tokmak gibi vuruyordu. Zayıf bünyeli bir çocuk olsaydım, eminim ki, o kadar alkol öldürürdü beni. Gerçekten de, kızların o an düşündüklerinden çok daha yakındım ölüme. Kızların aralarında, bunun kimin yüzünden olduğu tartışmasını yaptıklarını duyuyordum; bazıları ağlıyordu; kendileri için, benim için ve delikanlıların yakışıksız davranışları yüzünden. Bense oralı değildim. Boğuluyor gibiydim, hava istiyordum. Kıpırdamak bir işkenceydi. Kıpırdadım mı, soluk soluğa kalıyordum. Gelgelelim kızlar beni yürütmekte inat ediyorlardı, eve kadar da dört millik yol vardı. Dört mil! Bulanan gözlerimin, yolun üstünde, sonsuzluk kadar uzakta bir köprü gördüğünü hatırlıyorum. Aslında köprü otuz kırk metreden uzak değildi. Köprüye vardığımda soluk soluğa, sırtüstü yere uzanıp kaldım. Kızlar kaldırmaya çalıştılar, ama nafile; havasızlıktan boğuluyordum. Attıkları çığlıklara onyedi yaşında, Larry adında sarhoş bir delikanlı geldi, göğsümün üstünde sıçrayarak beni ayıltmaya kalkıştı. Bunu belli belirsiz hatırlıyorum; bir de, kızların onu benden uzaklaştırmak için çığlık çığlığa çabalayışlarını. Ondan sonrasını hatırlamıyorum; yalnız sonradan öğrendiğime göre Larry köprünün altına kıvrılıp, geceyi orada geçirmiş.

Kendime geldiğimde ortalık karanlıktı. Beni dört mil baygın taşıyıp, yatağıma yatırmışlar. Hastaydım ve kalbimin üstündeki, dokularımın üstündeki müthiş zorlamaya rağmen ikide birde delilik nöbetlerine dalıp dalıp gidiyordum. Çocuk kafamın içinde korkunç ve dehşet verici olarak ne varsa, çirkin olarak ne varsa hepsi dışarı uğramıştı. En korkunç hayaller benim için gerçekti. Cinayetler işlendiğini, canilerin

beni kovaladıklarını görüyordum. Bağırıyor, haykırıyor, mücadele ediyordum. Çektiğim acılar müthişti. Bu nöbetlerin birinden kurtulduğum zaman annemin sesini duyuyordum: «Ya çocuğun aklına birşey olursa! Aklını kaybedecek.» Tekrar nöbete yakalanınca da, annemin söylediklerinin etkisinde kalarak, tımarhaneye kapatıldığımı, deli bakıcıları tarafından dövüldüğümü, çığlık çığlığa bağrışan delilerle çevrildiğimi görüyordum,

Genç beynimde derin izler bırakmış olan şeylerden biri de, San Francisco'nun Çin Mahallesinde suçluların, kanun kaçaklarının yaşadığı inler hakkında büyüklerimin yaptığı konuşmalardı. Nöbetler sırasında yer altında, böyle binlerce inin arasında dolaşıyor, kilitli demir kapılar ardında binlerce kez ölüp ölüp diriliyordum. Bu yeraltı izbelerinde, büyük potlarla ve altınla oynanan kumar masalarında, Çinliler'le kumar oynayan babamla karşılaştığım zaman, bütün rezilliğim en galiz küfürler halinde ortaya döküldü; yatağımda doğrulup, beni yatağa bastırmak isteyen ellerle mücadele ederek ortalığı çın çın çınlatan bir sesle babama sövüp saydım. İlkel bir çevrede, bir çiftlikte başıboş dolaşan bir çocuğun koca koca adamların ağzından duyabileceği, akla gelebilecek ne kadar pislik varsa hepsi bendeydi; o güne kadar ağzından, bunlara benzer tek kelime çıkarmak cüretini gösterememiş olan ben, şimdi, yeraltında uzun saçlı, uzun tırnaklı Çinliler'le kumar oynayan babamı ciğerlerimin bütün gücüyle lânetlerken, en yakası açılmadık küfürleri yağdırıyordum.

O gece yüreğimin ya da beynimin çatlamaması şaşılacak şeydir. Yedi yaşında bir çocuğun atar damarlarıyla sinir merkezleri, beni pençesinde kıvrandıran o korkunç nöbetlere dayanacak güçte değildir. O gece John Barleycorn benimle dilediği gibi oynarken, derme çatma yapılı çiftlik evinde kimse uyumadı. Köprünün altında kalan Larry ise benim gibi nöbet filân geçirmedi. Uykusunun sersemce, düşsüz bir uyku olduğuna, sabahleyin sadece ağır bir kafayla, ekşi bir suratla uyandığına ve eğer bugün sağsa, gelip geçici, önemsiz bir şey

olduğu için o geceyi hiç hatırlamadığına eminim. Halbuki o deney benim beynimde kızgın izlerini hiç silinmemek üzere bırakmıştır. Şimdi, otuz yıl sonra o olayı yazarken, her bir görüntü o geceki kadar belirgin, her bir acı, o geceki kadar can yakıcı ve korkunç.

Olaydan sonra günlerce hasta yattım; annemin, ilerde John Barleycorn'dan sakınmam gerektiği konusundaki tembihlerine ise hiç gereksinmem yoktu. Annem fena halde sarsılmıştı. Kabahat, büyük bir kabahat işlediğimi, bütün öğütlerine karşı geldiğimi söylüyordu. Büyüklerine hiçbir zaman karşılık vermemiş olan ben, içinde bulunduğu ruh durumunu anlatabileceği kelimelerden yoksun olan ben... ben nasıl anlatacaktım anneme, sarhoşluğumdan doğrudan doğruya kendisinin sorumlu olduğunu? Onun kara gözlerle, İtalyan karakteriyle ilgili o kuramları olmasa, o acı, ekşi şarabı ağzıma koymazdım. Anneme o onur kırıcı olayın içyüzünü ancak yetişip adam olduktan sonra anlatabildim.

Hastalığı atlattıktan sonraki günlerde, bazı noktalar kafamı karıştırırken, bazı noktalar üzerinde de gayet duru sonuçlara varmıştım. Bir yandan kendimi günah işlemiş sayıyor, öbür yandan da haksızlığa uğramış olmanın acısını duyuyordum. Benim hiçbir suçum yoktu, ama yine de kabahat işlemiştim. Bununla birlikte, bir daha elimi içkiye sürmeme konusunda kararım kesindi. Hiçbir kuduz köpek, benim alkolden korktuğum kadar sudan korkmamıştır.

Yalnız benim burada asıl işaret etmek istediğim nokta, ne kadar korkunç olursa olsun o deneyimin beni, sonunda John Barleycorn'la sıkı fıkı bir dostluk kurmaktan alıkoyamamış oluşudur. O zaman bile, çevremde, beni John Barleycorn'a iten güçler vardı. Her şeyden önce, görüşlerinde hep aşırılığa varan annemi bir yana bırakacak olursak, bana öyle geliyordu ki, bütün büyükler olaya hoşgören bir gözle bakıyorlardı. Olanlar şakadan, komik bir şeyden ibaretti. Bunda ayıplanacak bir taraf yoktu. Delikanlılarla genç kızlar bile, olayda kendilerine düşen rolü hatırladıkça kıkır kıkır gülüp, Larry'nin nasıl göğsümde zıpladığını, nasıl köprünün altında

yattığını, falancanın o gece nasıl kum tepeciklerinde uyuduğunu ve hendeğe yuvarlanan öbür delikanlıya ne olduğunu hep büyük bir zevkle anlattılar. Dediğim gibi, görebildiğim kadarıyla bunda utanılacak hiçbir şey yoktu. Bu, insanın içini gıcıklayan, şeytanca tadı olan bir serüvendi... O soğuk, sisli kıyıdaki insanların tekdüze, ağır işle geçen yaşantılarında parlak ve renkli bir sayfaydı.

İrlandalı çiftçiler yiğitliğimden ötürü bana tatlı tatlı takılıp, sırtımı okşayınca, ben de bir kahramanlık yaptığımı sanmıştım. Peter, Dominik ve öbür İtalyanlar da içkiye dayanıklılığımı pek övmüşlerdi. Törelerin içkiye karşı yüzü tutmuyordu. Üstelik herkes içiyordu. Topluluk içinde içkiye tövbeli tek kişi yoktu. Küçük köy okulumuzun, elli yaşlarındaki saçları kırlaşmış öğretmeni bile, John Barleycorn'la ara sıra güreş tutup da sırtı yere geldiği vakitler okulu tatil ederdi. Böylece, ortada hiçbir manevî engel kalmamış oluyordu. Benim alkole karşı nefretim sadece fizyolojikti. Kör olası zıkkımı sevmiyordum işte.

V

Alkole karşı bu fiziksel nefreti hiç üstümden atamadım. Ama onu yendim. Bugüne kadar her içki içişimde yenerim bu nefreti. Damağım isyan etmekten hiç vazgeçmez; insanın bedeni için neyin yararlı olduğu konusunda da damağa güvenilebilir. Ne var ki, insanlar içkiyi, alkolün bedende yaratacağı etki için içmezler. İçkide aranılan, onun beyin üzerinde yapacağı etkidir; eğer bu etki kendini beden üzerinde gösterirse, o zaman yazık olur o bedene.

Bununla birlikte, alkole karşı duyduğum fiziksel nefrete rağmen, çocukluk yaşamımın en parlak pasajları, meyhanelerdi. Kum tepecikleri arasındaki gevşek yolda atların ağır ağır ve zahmetle çektikleri patates yüklü arabaların üstünde, sisler arasında, hareketsizlikten uyuşmuş bacaklarımla oturduğum zamanlara ait biricik parlak görüntü, babamın veya yolu düşen herkesin arabasından inip bir kadeh içki içtiği, Colma'daki meyhaneydi. Ben de arabadan inip, kocaman sobanın yanında ısınır ve bir şekersiz bisküviye konardım. Topu topu bir tanecik şekersiz bisküviydi, ama ne masalsı bir lükstü. Meyhanelerden hiç şikâyetim yoktu doğrusu. Tekrar, ağır ağır yürüyen atların arkasına geçtiğimde, o bir tek bisküviyi bitirmem tam bir saat alırdı. Ufak ufak ısırıp, en mini mini lokmaları koparır, kırıntısını bile ziyan etmeden, dünyanın en lezzetli, en sulu macunu haline gelinceye kadar lokmayı çiğner de çiğnerdim. Bu macunu hiç bir vakit bile bile yutmamışımdır. Onu sadece emer, tadını çıkara çıkara dilimle ağzımın içinde çevirir, bir avurdumdan öbür avurduma geçirir, lokma mini mini akışkan damlalar haline gelip de sonunda boğazımdan aşağı kayana kadar ağzımın içinde yayardım. Şekersiz bisküvinin tadını çıkarmada kimse aşık atamazdı benimle.

Severdim meyhaneleri. En çok da, San Francisco'daki meyhaneler hoşuma giderdi. Bu meyhanelerde aklın alabileceği en lezzetli çerezler -tuhaf tuhaf ekmekler,

bisküviler, peynirler, sucuklar, sardalyalar- evimizdeki yoksul sofrada hiç görmediğim olağanüstü yiyecekler vardı. Bir seferinde, hatırlarım, meyhanecinin biri şurupla maden suyunu karıştırarak bana tatlı bir alkolsüz içki yapmıştı. Babam buna para ödememişti. Meyhanecinin ikramıydı bu bana, o yüzden de o meyhaneci benim için bir iyilik ve sevecenlik simgesi oldu. Yıllarca kafamda o adamla ilgili düşler kurdum. O sıralar yedi yaşımda olduğum ve bir daha onu hiç görmediğim halde, şimdi kendisi bütün duruluğuyla gözlerimin önündedir. Meyhane, San Franciso'da, Market Sokağı'nın güneyindeydi. Sokağın batı yanında idi. Kapıdan girdiğinizde içki tezgâhı solda kalırdı. Sağda, duvarın dibinde de açık büfe vardı. Dar, uzun bir odaydı ve odanın dibinde, içinde çekilip satılmaya hazır bira bulunan fıçıların gerisinde ufak yuvarlak masalarla sandalyeler duruyordu. Meyhaneci mavi gözleri siyah ipek takkesinin altından bakan, ipek gibi sarı saçlı bir adamdı. Kahverengi örme bir yün ceket giydiğini ve kırmızı renkli şurup şişesini sürü sürü şişe dizileri arasından çıkardığı yeri milimi milimine hatırlıyorum. Babamla ikisi kafayı çekerlerken, ben de, meyhaneciye içimde taparcasına bir sevgi ile, şurubumu yudumlamıştım. Ondan sonra da yıllarca onun anısına tapmaya devam ettim.

Geçirdiğim felâketli iki deneye rağmen, John Barleycorn, toplum içinde, elimin ulaşacağı her yerde hazır ve nâzır, beni ayartıp tuzağına doğru çekiyordu. Bir yanda, hep meyhanelerin sözü ediliyor ve bunlar çocuğun kafasında derin izler bırakıyordu. Beri yanda, dünya üzerine ilk düşünceleri biçimlenen ve meyhaneleri hoş, sevimli bulan bir çocuk vardı. Ne mağazalar, ne kamu yapıları ne de insanların oturduğu konutlar şimdiye kadar kapılarını açıp da ocaklarının yanında ısınmaya ya da duvarlara bitişik dar raflardaki, tanrılara lâyık yiyeceklerden tatmama izin vermemişlerdi. Onların kapıları hep bana kapalı kalmıştı; meyhanelerin kapılarıysa hep açık. Üstelik her zaman, her yerde meyhaneye rastlıyordum: anayolda, yan sokakta, aralıkta, köşebaşında hep parlak ışıklı, neşe dolu, kışın sıcak, yazın serin ve loş meyhaneler

buluyordum. Evet, meyhane son derece güzel bir yerdi, hatta güzel olmaktan da öte bir şeydi.

On yaşıma geldiğimde, ailem çiftçiliği bırakmış, kente yerleşmiş bulunuyordu. Ben de kentte, o yaşımda, sokaklarda gazete satmaya başladım. Bunun nedenlerinden biri, paraya gereksinmemiz oluşuydu. Bir ikinci neden ise bedenimi çalıştırmak gereğini duymamdı. Genel kitaplığa girmenin yolunu bulmuş, deli gibi, kendimi harabedercesine okuyordum. Daha önce bulunduğum yoksul çiftliklerde kitap mitap yoktu. Gerçekten de mucizevi yollardan bana olağanüstü dört kitap vermişler, ben de onları yutarcasına okumuştum. Kitaplardan biri Garfield'in yaşam öyküsüydü; İkincisi, Paul du Chaillu'nun Afrika Gezileri; Üçüncüsü, Ouida'nın son kırk sayfası kayıp bir romanı; dördüncüsü de Irving'in «Alhambra»sıydı. Sonuncusunu ödünç olarak bana bir kadın öğretmen vermişti. Yırtık bir çocuk değildim. Oliver Twist'in tersine, verilenden fazlasını isteyemezdim. «Alhambra»yı öğretmene geri verdiğim zaman, bana başka bir kitap ödünç vereceğini ummuştum. Vermediği için de -büyük bir olasılıkla beni kıymet bilmez saymıştı- okuldan çiftliğe kadarki üç millik yol boyunca hüngür hüngür ağlamıştım. Bana başka bir kitap verecek diye özlemle bekledim durdum. Kaç sefer kendimi zorlayıp, isteyecek gibi oldum, ama hiç birinde gerekli cesareti gösteremedim.

Sonra Oakland'a geldik, orada, genel kitaplığın raflarında, ufkun ötesindeki koskoca dünyayı keşfettim. Burada, hepsi de benim o dört kitap kadar, hatta bazısı daha da güzel binlerce kitap vardı. Kitaplıklarda o zamanlar çocuklarla ilgilenmezlerdi, o yüzden garip serüvenlerim oldu. Katalogdaki kitap adları içinde, «Peregrine Pickle'nin Serüvenleri» adının beni etkilediğini hatırlıyorum. Hemen bir fiş doldurdum, kitaplık memuru da Smollet'in koskoca bir cilt içinde toplanmış ve ahlâka aykırı tek satırı bile çıkarılmamış eserlerini elime tutuşturdu. Herşeyi, özellikle de tarih ve serüven, sonra eskiye ait bütün kara ve deniz yolculuklarını okudum.

Sabahları okudum, öğlenleri okudum, geceleri okudum. Yatakta, masa başında, okula yürüyerek gidip gelirken okudum, teneffüste öbür çocuklar oynarken okudum. Lâf atmalara hedef olmaya başladım. Herkese verdiğim cevap; «İşine git be. Canımı sıkıyorsun,» idi.

Böylece, on yaşıma vardığımda gazete satıcısı olarak sokaklara düştüm. Okuyacak vaktim yoktu. Bedenimi çalıştırmak, dövüşmesini, yırtıklık etmesini, kabadayılık taslamasını öğrenmek bütün zamanımı alıyordu. İmgelemim güçlüydü ve herşeye içimde bir merak vardı; bu ise her kalıba kolaylıkla uyabilmemi sağlıyordu. Merak ettiğim şeyler arasında meyhane önemli bir yer tutuyordu. Bense meyhanelere sık sık girip çıkıyordum. Hatırlarım, o vakitler, Broadway'ın doğu yakasında, Altıncı Cadde ile Yedinci Cadde arasında bir köşeden öbür köşeye kadar bütün ada boyunca aralıksız sıralanmış meyhaneler vardı.

Meyhanelerde yaşam başka türlüydü. Erkekler koca koca seslerle konuşur, koca koca kahkahalar atarlardı ve meyhanelerin havasında bir olağanüstülük vardı. Hiçbir olayın geçmediği sıradan, günlük yaşantıda bulunandan daha fazla bir şeyler vardı burada. Burada yaşam her zaman dipdiri, hatta bazen, darbeler inip kan döküldüğü, iri yarı polisler omuzlarıyla kalabalığı yara yara içeri girdikleri zamanlarda olduğu gibi, dehşet vericiydi. Bu anlar, büyük anlardı benim için; kafamın içi, karalar ve denizlerin yaman serüvencilerine ait yırtıcı ve yiğitçe kavgalarla doluydu. Sokakları arşınlayıp, kapılardan gazeteleri attığım zaman hiç de öyle büyük anlar yaşamıyordum. Oysa meyhanelerde, masalar ya da yerdeki talaşların üstüne serilmiş zom bekriler bile büyüleyici, hayret verici nesnelerdi.

Daha da önemlisi, meyhaneler uygunsuz bir yer de değildi. Kentin ileri gelenleri meyhaneleri onaylamış, ruhsat vermişlerdi. Benim öğrendiklerimi öğrenebilme fırsatını elde edemeyen çocukların sandığı gibi müthiş yerler değildi meyhaneler. Müthiş olabilirlerdi, ama bu müthişlik sadece onların olağanüstülüklerindeydi ve o olağanüstülük de bir

oğlan çocuğunun bilmek isteyeceği olağanüstülük idi. Aynı şekilde korsanlar da, fırtınada karaya vuran gemiler de, savaşlar da müthişti; böyle serüvenlerde rol almak içinse acaba hangi sağlıklı oğlan çocuğu ölümsüz ruhunu vermezdi?

Üstelik meyhanelerde adlarını ve yüzlerini bildiğim gazete muhabirlerini, editörleri, avukatları ve yargıçları da görüyordum. Onlar meyhaneye toplum onayının damgasını basıyorlardı. Onlar meyhaneleri büyüleyici buluşumda beni haklı çıkarıyorlardı. Benim sezinlediğim ve yakalamaya çalıştığım o değişikliği, o olağanüstülüğü meyhanede onlar da buluyor olmalıydılar. O neydi, bilmiyordum; ama her ne ise orada olmalıydı, zira erkekler, bal çanağına üşüşen sinekler gibi meyhaneye üşüşüyorlardı. Gam kasavet çekmediğim için, o adamların aradıkları şeyin, ömür tüketen yorgunluğu ve yıllanmış tasaları unutmak olduğunu tahmin edemiyordum.

O zamanlar içki filân içiyor değildim. On yaşımdan on beşime kadar sert içki tatmadım pek, ama içkiciler ve içki içilen yerlerle çok sıkı temastaydım. İçmeyişimin biricik nedeni, o nesneden hoşlanmayışımdı. Zaman geçtikçe, bir buz arabasında çıraklık ettim, bitişiğinde meyhane bulunan bir bowling salonunda kuka diktim, Pazar mesirelerinde meyhaneleri süpürdüm.

İri yarı, şen şatır Josie Harper, Telegraph Caddesiyle, Otuzdokuzuncu sokak kavşağında bir han işletirdi. Yolum Oakland'ın rıhtımlarına ve tiyatrolar semtine dönünceye kadar bir yıl buraya akşam gazetesi bıraktım. Birinci ay, Josie Harper'in faturasını tahsil ettiğimde kadın bana bir bardak şarap ikram etti. Reddetmeye utandığımdan, içtim. Ama ondan sonra hep onun ortalıkta bulunmadığı zamanları kollayıp, faturayı Josie Harper'in barmeninden tahsil ettim.

Bowling salonunda çalıştığım ilk gün, saatlerce kuka diktikten sonra bizleri, yani yardımcı çocukları barmen, göreneğe uyarak bir kadeh içki içmeye çağırdı. Öteki çocuklar bira istediler. Bense, zencefil şurubu içeceğimi söyledim. Oğlanlar kıkır kıkır güldüler, barmenin de beni tuhaf,

araştıran bakışlarla, inceden inceye süzdüğüne dikkat ettim. Bununla birlikte barmen bana bir şişe zencefil şurubu açtı. Sonradan, salona döndüğümüzde, oyun aralarında çocuklar beni aydınlattılar. Meğer barmeni gücendirmişim. Bir şişe zencefil şurubu, meyhaneye bir bardak açık biradan çok daha tuzluya oturmuş; o yüzden, eğer işimi kaybetmek istemiyorsam, bira içmeliymişim. Üstelik bira besleyiciymiş. Bira içince daha iyi çalışabilirmişim. Halbuki zencefil şurubunun besleyici yanı yokmuş. O günden sonra, kaçınamadığım zamanlar ben de bira içtim ve hep erkeklerin şu birada ne bulduklarını merak ettim. Birada benim bir türlü anlayamadığım bir şeylerin bulunduğunun farkındaydım.

O zamanlar benim asıl hoşlandığım şey şekerlemeydi. Beş sente, beş tane «top güllesi» satın alabilirdim; uzun zaman erimeden kalan, en lezzetli şekerlemelerden. Bunların bir tanesini, dişlerimin arasında evire çevire bir saat çiğneyebilirdim. Sonra bir Meksikalı vardı; kocaman kocaman, kahverengi karamelalar satardı. Bunların bir tanesini bitirebilmek çeyrek gün alırdı. Pek çok günler öğle yemeği yerine sadece bu iri karamelalarla yetinmek zorunda kalmışımdır. Gerçekten de, o şekerlemelerden besin alıyordum, ama biradan değil.

VI

Ne var ki, John Barleycorn'la ikinci dizi kavgalarıma başlayacağım vakit hızla yaklaşmaktaydı. Kafamın içi eski denizci gezginlere ait öykülerle, hayal evim tropik adaları ve uzak kıyılarla dolu olarak on dört yaşıma girdiğimde, San Francisco Körfezinde, Oakland Halicinde, portatif salmalı ufak bir yelkenli ile turlar atıyordum. Denize açılmak istiyordum. Tekdüze, sıradan yaşantıdan kurtulmak istiyordum. Ergenlik çağımın baharındaydım; serüvenlerin, masalımsı olayların ürpertisini yaşıyor, erkeklerin vahşi dünyasındaki vahşi yaşamın düşlerini kuruyordum. O erkekler dünyasının nasıl iliklerine kadar alkol işlemiş olduğu aklımın köşesinden bile geçmiyordu.

Böylece, küçük tekneme yelken bastığım bir gün, Scotty ile tanıştım. On yedi yaşlarında güçlü kuvvetli bir delikanlıydı, bana anlattığına göre, miço olarak girdiği bir İngiliz gemisinden Avustralya'da kaçmıştı. Bir başka gemide çalışarak San Francisco'ya yeni dönmüştü; şimdi de bir balina gemisine kapağı atmanın çaresini araştırıyordu. Balina gemilerinin durduğu, halicin karşı yakasında, «Idler» adında bir şalupa da demir üstünde yatıyordu. Şalupanın bekçisi, «Bonanza» adlı balina gemisinin ikinci seferine katılmaya niyetli bir zıpkıncıydı. Onu, Scotty'yi yelkenlime alıp, zıpkıncıya kadar götürür mü imişim?

Götürmek mi? «Idler» hakkında o kadar öykü dinleyen, onca söylenti işiten ben değil miydim? O koca şalupanın Sandwiç Adalarından geldiğini, orada afyon kaçakçılığında kullanıldığını işiten ben değil miydim? Ya şimdi bekçiliğini yapan zıpkıncı! Onu da kaç kez görmüş, özgürlüğüne imrenmiştim. Hiçbir zaman denizden ayrılmak zorunda değildi. O her gece «Idler»da yatarken, ben yatağa girmek için her seferinde karadaki evime gitmek zorunda kalırdım. Zıpkıncı henüz ondokuz yaşındaydı (zıpkıncı olduğuna ilişkin kendi sözünden başka bir şey de duymamıştım); ona rağmen,

şalupanın çevresinde, azıcık açıktan, istekli istekli dolaştığım vakitler, kendisiyle konuşmak cesaretini gösteremeyeceğim kadar parlak, görkemli bir kişiliği vardı benim için. Scotty'yi, o kaçak denizciyi, afyon kaçakçısı «Idler»a, zıpkıncıyı ziyarete götürür mü imişim? Götürmek ne kelime!

Zıpkıncı, seslenmemize güverteye çıktı ve bizi tekneye çağırdı. Denizciliğimi ve erkekliğimi göstermek için, yelkenlimi, şalupanın beyaz boyasını bozmayacak biçimde yanaştırdım, şalupanın kıçından sarkan uzun filika palamarının tam üstüne düşürüp, büyük bir rahatlıkla attığım iki dülger bağıyla halatı yelkenlime bağladım. Aşağı indik. Bir geminin içini ilk kez görüyordum. Duvarda asılı giysiler küf kokuyordu. Koksun, ne çıkar? Erkeklerin deniz giysileri değil miydi onlar? -kapitone astarlı deri ceketler, mavi şayaktan kaputlar, geniş kenarlı gemici şapkaları, lâstik botlar, muşambalar. Her tarafta, yerden kazanma düşüncesiyle hareket edildiğini gösteren izlere rastlanıyordu-daracık ranzalar, sallanır masalar, inanılmaz dolaplar. İşte dümen durumunu gösteren kompas, işte yalpalıkları içinde duran gemici fenerleri, önemsenmeden dürülüp bir köşeye tıkılıvermiş mavi fonlu haritalar, alfabetik düzenle sıralanmış işaret flâmaları ve takvim asmak için ağaç kaplamaya saplanmış bir gemici pergeli. İşte nihayet yaşıyordum. İlk kez bir gemiye ayak basmıştım; bu bir kaçakçı gemisiydi ve bu gemide oturan ben, bir zıpkıncı ile adının Scotty olduğunu söyleyen bir İngiliz denizcisi tarafından yoldaş kabul edilmiştim.

Ondokuzundaki zıpkıncıyla onyedisindeki denizcinin erkekliklerini göstermek için ilk yaptıkları şey, erkekler gibi davranmak oldu. Zıpkıncı ballandıra ballandıra içkinin çekiciliğinden söz etti, Scotty de bozukluk aramak için ceplerini karıştırdı. Arkasından, zıpkıncı, yanına pembe, yassı bir şişe alıp gitti; o civarda ruhsatlı meyhane olmadığından, şişeyi gizli içki satan bir yerden dolduracaktı. Âdi zıkkımı kadehlerden içtik. Onlardan aşağı mı kalacaktım, zıpkıncıyla Scotty'den daha mı az güçlüydüm, daha mı az yiğittim? Onlar

erkekti. Erkek olduklarını içkiyi nasıl içtiklerini göstererek kanıtlamışlardı. Erkekliğin göstergesi içkiydi. Böylece, ben de onlarla birlikte içtim; gerçi kör olası zıkkım şu bonbonların ya da, nefis 'top güllelerinin' bir tekiyle ölçüştürülemezdi, ama yine de arka arkaya, susuz muşuz ben de yuvarladım. Her kadehte ürperiyor, yutkunup içimden yükselen öğürtüyü bastırıyordum, ama erkekliğimi gösterip, bunu onlara hiç belli etmiyordum.

O akşam şişeyi bir kaç sefer doldurduk. Benim varım yoğum yirmi sentti, ama bu kadar parayla bir dolu akide şekeri satınalabileceğimi düşünerek gizliden gizliye üzülmeme rağmen, erkekliği elden bırakmayarak, paramı onlarınkine kattım. Sert içki hepimizin başına vurdu, Scotty'yle zıpkıncının konuşmalarında Doğu denizlerinde nasıl dümen tutulacağından, Horn Burnu açıklarındaki boralardan, Plata açıklarındaki hortumlardan, frişka rüzgârlardan, güney denizlerinin âni patlak veren boralarından, Kuzey Pasifiğin sert rüzgârlarından ve Kuzey Kutbunun buzları arasına sıkışıp parçalanan balina gemilerinden söz edilmeye başladı.

Zıpkıncı bana sır verir gibi, 'Buzlu suda yüzemezsin,' dedi. 'Bir dakika içinde iki büklüm olur, dibi boylarsın. Kayığını balina parçaladı mı, yapılacak şey hemen bir kürek yakalayıp, karnının altına çekmektir; soğuktan iki büklüm olduğun vakit, yine su üstünde kalırsın o zaman.'

Teşekkür anlamında ve benim de birgün balina avlayacağıma ve Kuzey Buz Denizinde balina tarafından parçalanmış bir kayıkta bulunacağıma ilişkin, kesinlik taşıyan bir edayla başımı sallayarak, 'Tabii,' dedim. Ve doğrusu, zıpkıncının öğütünü paha biçilmez bir bilgi olarak kaydedip, ta bugüne kadar beynimde sakladım.

Ne var ki, konuşamadım - başlangıçta. Hay Allah! Ben henüz ondört yaşındaydım ve hiç açık denize çıkmamıştım. Yapabildiğim tek şey, iki deniz kurdunu dinlemek ve yılmadan, gözümü kırpmadan onlarla beraber içerek erkekliğimi göstermekten ibaretti.

İçki yavaş yavaş tutmaya başladı beni; Zıpkıncıyla Scotty'nin konuşmaları, 'Idler'in kapalı kamarasında, rüzgâr sağanakları gibi, özgür rüzgârlar gibi beynime doluyor ve ben, hayâl evimde, gelecekteki yıllarımı yaşıyor, sürü sürü serüvenlerin sırtında o vahşi, o çılgın, o görkemli dünyanın üzerinde sallanıyor, sallanıyordum.

Gevşemiştik. Çekingenliğimiz, suskunluğumuz kaybolmuştu. Sanki birbirimizi yıllardır tanıyor gibiydik ve gelecek yıllarda birlikte deniz yolculuklarına çıkmak üzere aramızda and içiyorduk. Zıpkıncı talihsiz serüvenlerden, gizli utançlardan dem vurdu. Scotty, Edinburgh'daki yaşlı ve yoksul anası için göz yaşı döktü. Anası -Scotty'nin ısrarla söylediğine göre- soylu bir kadınmış, sonradan yoksul düşmüş, Scotty'yi çımacı yazdırabilmek için gerekli parayı dişinden tırnağından artırarak gemi sahiplerine ödemiş ve en büyük arzusu oğlunu bir ticaret gemisinde subay bir beyefendi olarak görmekmiş, ama Scotty gemisini Avusturalya'da bırakıp sıradan bir tayfa olarak başka bir gemiye yazıldığı için kadıncağızın yüreği kan ağlıyormuş. Scotty anlattıklarının doğru olduğunu da kanıtladı. Cebinden, anasından son gelen kederli mektubu çıkardı ve bir yandan ağlıyarak, yüksek sesle okudu. Zıpkıncıyla ben de onunla birlikte gözyaşı döktük ve üçümüzün birden balina gemisi 'Bonanza'ya gemici yazılacağımıza, bol para kazanacağımıza ve yine üçümüz birlikte Edinburgh'a gidip bütün paralarımızı o saygıdeğer hanımefendinin kucağına dökeceğimize yemin ettik.

John Barleycorn yolunu yaka yaka açıp beynime girer, suskunluğumun buzlarını çözer, alçakgönüllülüğümü eritir ve benim ağzımdan, benimle birlikte, tıpkı ikiz kardeşim, ikinci benliğim gibi benim adıma konuşurken, ben de erkek olduğumu, serüvenci olduğumu göstermek için lâfa karıştım ve güneybatı rüzgârının kükreyerek estiği bir gün küçücük, kamarasız yelkenlimle San Francisco Körfezini nasıl geçtiğimi, yaptığım işe uskuna tayfalarının bile nasıl inanamadıklarını bütün ayrıntılarıyla enine boyuna anlatarak böbürlendim.

Bununla da yetinmeyip, Scotty'ye, kendisinin bir açık deniz tayfası olabileceğini, açık deniz gemilerinin bütün girdisini çıktısını bilebileceğini, ama iş ufak teknelerde yelken kullanmaya gelince benimle aşık atamayıp, yaya kalacağını anlattım- daha doğrusu, John Barleycorn anlattı, zira ikisi de aynı kapıya çıkıyordu.

İşin en hoş yanı da, övünerek, böbürlenerek anlattıklarımın gerçek oluşuydu. Eğer o suskun ve çekingen zamanımda olsaydı, küçük tekne yelkenciliği konusunda kendisine biçtiğim değeri Scotty'ye asla söylemezdim. Ne var ki, dili çözüp en gizli düşünceleri açığa vurdurmak öteden beri John Barleycorn'un alışageldiği bir şeydir.

Scotty veya John Barleycorn ya da her ikisi birden, benim sözlerimden alındı tabiî. Ben de çanak tutmuyor değildim hani. Onyedi yaşında hangi kaçak denizciyi olsa tepeleyebilirdim. Scotty ile, genç horozlar gibi birbirimize kabardık, sonunda zıpkıncı birer kadeh içki daha doldurarak barışmamıza yardımcı oldu. Biz de kollarımızı birbirimizin boynuna dolayıp -San Mateo'daki çiftlikteki Black Matt ile Tom Morrisey'i hatırlatacak biçimde- ebedî dostluk andları içerek barıştık. O olayı hatırlayınca, -topu topu ondört yaşında bulunmama rağmen- kendim de artık adam olduğumu; yıllar önceki o unutulmaz Pazar sabahı kapıştıktan sonra barışan iki dev kadar büyük, onlar kadar erkek bir adam olduğumu anladım.

Bu arada şarkı söyleme aşamasına varmış bulunduğumuzdan, Scotty ile zıpkıncının denizci şarkılarına, türkülerine arada bir ben de katıldım. 'Devirin Adamı Yere', 'Uçan Bulut' ve 'Viski, Johnny, Viski' adlı parçaları ilk kez burada, 'Idler'in kamarasında dinledim. Ah, ne güzeldi! Yaşamın anlamını kavramaya başlıyordum. Alelâdelik yoktu burada, Oakland Halici yoktu; burada ne yorgun argın, kapı kapı dolaşıp gazete bırakmak, ne buz taşımak, ne de kuka dikmek vardı. Bütün dünya benim, dünyanın bütün yolları ayaklarımın altında idi ve hayal gücümle oynayan John

Barleycorn, kavuşmak için yanıp tutuştuğum serüvenli yaşamı önceden yaşayabilmemi sağlıyordu.

Sıradan insanlar değildik biz. Biz, inanılmayacak kadar akıllı, son derece güler yüzlü, gücü sınır tanımayan üç sarhoş tanrıydık. Ah! -ve bunu ben şimdi, yılların ardından söylüyorum- John Barleycorn insanı hep o yücelikte tutabilseydi eğer, ayık kafayla bir tek soluk almazdım bir daha. Ne var ki, beleş değil bu dünya. İnsan demirden bir tarifeye göre ödüyor her şeyi- her bir gücü bir zayıflık dengeliyor; her çıkışın bir inişi oluyor, hayâl gücü ürünü her tanrısal anın karşılığında, insanın sürüngenler gibi çamura bulandığı bir an oluyor. Yaşamın teleskopik uzunluktaki gün ve haftaları içinden çalınan delicesine görkemli kısacık anların her bir karışını insan, ömrünün kısalmasıyla ve çok kere de korkunç bir faizle ödemek zorunda.

Yeğinlik ile süreklilik, ateşle su gibi birbirinin eski düşmanıdır. Bunlar birbirini yokeder. Birlikte yaşayamazlar. John Barleycorn da, ne kadar yaman bir büyücü olursa olsun, en aşağı biz ölümlüler kadar, organik kimyanın bir tutsağıdır. Bizler koştuğumuz her sinir maratonunun ücretini öderiz ve ödenmesi gereken bu borcu John Barleycorn bile araya girip bağışlatamaz. O bizi yücelere çıkarabilir, ama orada tutamaz, öyle olmasa hepimiz ona kulluk ederdik. Halbuki kul yok, John Barleycorn'un çaldığı deli danslarına para ödeyenler vardır.

Ancak bu dediklerim hep, aklı sonradan başına gelen bir adamın lâflarıdır. 'Idler'in kamarasında, zıpkıncıyla denizcinin arasında, oturduğu yerden denizci giysilerinin küflü kokusuyla yüklü havayı burnunun deliklerinde duyarak; 'Yankee teknesi, gel kızaktan aşağı çekin tosunlarım, hayda!' diye kükreyen koroya katılmış ondört yaşındaki delikanlının bilgisi içinde yer almaz bunlar.

Kafalarımız iyice tütsülenmişti, hep bir ağızdan konuşuyor, bağlaşıyorduk. Benim olağanüstü güçlü bir bünyem, demiri öğütecek bir midem vardı ve ben çıktığım maraton yarışında

hâlâ bütün canlılığımla koşarken, Scotty aksamaya, güçten düşmeye başladı. Konuşmaları anlaşılmaz oldu. Kelimeleri arıyor, bulamıyor, bulduklarına ise dudakları biçim veremiyordu. Gözleri parlaklığını kaybetmiş, konuşmak için harcadığı çabalardaki budalalık, suratına da gelmişti. Bilinci gibi, yüzü ve bedeni de çökmüştü. (İnsan irade harcamadan dik oturamaz.) Scotty'nin fırıldak gibi dönen beyni kaslarına kumanda edemiyordu. Organları arasındaki bağıntı çözülmekteydi. Bir yudum daha içmek istedi ve kadehi, gevşek bir hareketle yere düşürdü. Sonra, beni hayretler içinde bırakan bir davranışla, acı acı ağlayarak sırt üstü bir ranzaya uzandı ve hemen horul horul uykuya daldı.

Zıpkıncıyla ben, Scotty'nin haline bakıp, üstünlük edasıyla birbirimize sırıtarak içmeye devam ettik. Son şişeyi de açıp, yalnız başımıza, Scotty'nin gürültülü horlamasını dinleyerek bitirdik. Arkasından zıpkıncı da sıfırı tüketti, ranzasına çekildi ve ben savaş alanında dimdik, tek başıma kaldım.

Çok gurur duyuyordum, John Barleycorn da benimle övünüyordu. Adam olmuştum. İki erkeği içki yarışında yaya bırakmış, sarhoş etmiştim. Bense hâlâ iki ayağımın üstünde dimdik yürüyerek, yanan ciğerlerime hava almak için güverteye çıkıyordum. Ne güçlü bir mideye, içkiden etkilenmeyen ne güçlü bir bünyeye sahip olduğumu, 'Idler'daki bu savaşta anladım- bunu anlamak ileriki yıllarda benim için bir parça gurur kaynağı olacak, sonunda ise buna bir baş belâsı gözüyle bakacaktım. Talihli adam, bir kaç kadehle hemen sarhoş oluveren adamdır. Talihsiz adam ise, küp gibi içip de içtiğini belli etmeyen, içkinin etkisini duyabilmek için sayısız kadehler yuvarlamak zorunda olan adamdır.

'Idler'ın güvertesine çıktığımda güneş batıyordu. Aşağıda bir sürü ranza vardı. Eve gitmek zorunda değildim. Ne var ki, ne kadar erkek olduğumu kendi kendime gösterme isteğine kapıldım. Ufak yelkenlim orada, şalupanın kıçına bağlı duruyordu. Saatte kırk mil hızla esen bir rüzgârın dişlerinde, kanalda sular hızla akmaktaydı. Dalgaların beyaz takkelerini

ve dalgalar arasında meydana gelen burgaçları açıkça görebiliyordum.

Yelkeni bastım, fora ettim, bir elim yekede, bir elim yelken ıskotasında, teknenin burnunu kanalın karşı yakasına çevirdim. Yelkenli yana yatıp, deli gibi fırladı. Serpintiler uçuşmaya başladı. Zevkten uçuyordum âdeta. Bir yandan yelken kullanırken, bir yandan da 'Devirin Adamı Yere'yi söylüyordum. Ben artık, Oakland denilen uyuşuk kentin sıradan yaşantısını yaşayan on dört yaşındaki oğlan çocuğu değildim. Bir erkektim, kocaman adamdım, bir tanrıydım ve gem vurup irademin altına aldığım doğa güçleri de bana boyun eğiyordu.

Akıntı tamamıyla kaybolmuştu. Teknelerin bağlandığı rıhtımla su arasında, yüz metre kadar, yumuşak çamurlu bir alan uzanıyordu. Hemen salmamı içeri çektim, tekneyi iyice yana yatırarak, baştankara çamura daldım, yelkeni indirdim ve teknenin kıçüstünde ayakta durarak, sular çekildiği zamanlar çoğu kez yaptığım gibi, tekneyi tek kürekle yürütmeye koyuldum. İşte o sırada beynimle organlarım arasındaki bağlantı çözülmeye başladı. Dengemi kaybettim ve sulu çamurun içine balıklama daldım. İşte o zaman -midye kaplamış bir kazığın yırttığı kollarımdan aşağı kanlar akarak, tepeden tırnağa çamura bulanmış vaziyette ayakta durmaya çalışırken- ve ancak şimdi, sarhoş olduğumu anladım. Olsun, ne çıkar? Kanalın öbür yakasında sarhoş ettiğim koskoca iki denizci, ranzalarında sızmış yatıyorlardı. Erkektim ben, ERKEK. Diz boyu çamurun içinde de olsa, hâlâ ayaktaydım. Canım tekneye çıkmak istemedi. Çamurun içinde ağır ağır yürüyerek ve erkekliğimin şarkısını bütün dünyaya dinleterek, küçük yelkenlimi önüme kattım.

Bunun cezasını da çektim. Birkaç gün hasta yattım; leş gibi yattım, üstelik midyelerin yırttığı kollarım mikrop kapmış, müthiş sancıyordu. Bir hafta kullanamadım kollarımı, hele soyunup giyinmek bir işkence oldu.

'Bir daha tövbe!' diye yemin ettim. Oyun buna değmezdi. Oyuna ödenen ücret yenir yutulur gibi değildi. Hani ahlâk yönünden bir vicdan azabı, bir pişmanlık duyduğumdan değil. İçkiden böylesine şiddetle nefret edişim tamamıyla fizikseldi. Çoşkunluğun doruğuna çıkıldığı o anlar, insanın sefil ve perişan olduğu saatlere değmezdi. Ufak yelkenlime döndüğüm zaman, 'Idler'dan hep kaçtım. Şalupanın çevresinde dolanmak istediğim vakit, kanalın ta öbür yakasına geçiyordum. Scotty de ortadan kaybolmuştu. Zıpkıncı hâlâ oralardaydı, ama ona da görünmüyordum. Bir seferinde rıhtıma çıkmıştı da, beni görmesin diye bir sundurmanın arkasına saklanmıştım. Belki cebinde yassı bir viski şişesi vardır da, bana kafa çekmeyi önerir diye korkmuştum.

Bununla birlikte -işte John Barleycorn'un sihirbazlığı da burada- o akşamüstü 'Idler'da yaşadığım içki âlemi, yaşantımın tekdüzeliği arasına fırlatılıp atılmış tozpembe bir sayfaydı. Unutulmaz bir sayfaydı. Aklım hep o sayfaya takılıyordu. Onu bütün ayrıntılarıyla tekrar tekrar aklımdan geçiriyordum. Birçok şeylerden başka, erkeklerin davranışlarını da ayrıntılarıyla yakından görmüştüm. Scotty'nin, kendi değersizliğine, Edinburgh'daki zavallı annesine ağladığını görmüştüm. Zıpkıncı bana kendisi hakkında soluk kesici şeyler anlatmıştı. Benim yaşadığım dünyanın ötesindeki dünyaya ilişkin ayartıcı, insanın kanını tutuşturan üstü örtülü anlamlar yakalamıştım; ve o dünyaya ben de en aşağı benimle kafayı çeken o iki delikanlı kadar uygundum. Erkeklerin iç dünyalarına sokulmuştum. Kendi iç dünyamı tanımış, kendimde daha önceden bilmediğim güçler, üstünlükler bulmuştum.

Evet, o günün, yaşamımın bütün günleri içinde özel ve hepsinin üstünde bir yeri vardı. Bugüne dek de öyle kaldı. O günün anısı beynimde kızgın demirden damga gibi yer etmiştir. Ne var ki, buna karşılık ödediğim ücret de çok yüksekti. O yüzden bir daha aynı oyunu oynamak, aynı ücreti ödemek istemedim ve bonbonlarımla şekerlemelerime döndüm. Şurası gerçek ki, sağlıklı ve normal bedenimin

kimyasal yapısı bütünüyle beni alkolden uzaklaştırıyordu. O zıkkım bana iyi gelmiyordu. İğrenç bir şeydi. Ama buna rağmen, koşullar beni tekrar tekrar John Barleycorn'un kucağına itmeye devam edecek ve yıllarca sonra, eninde sonunda, erkeklerin uğrağı olan her yerde onu aradığım, onu bir dost, bir yardımcı diye selâmladığım günler gelecekti. Üstelik her seferinde de onu hor görecek, ondan hep nefret edecektim. Evet, tuhaf bir arkadaştır şu John Barleycorn.

VII

Onbeşime daha yeni basmıştım bir konserve fabrikasında uzun saatler çalışıyordum. Her ay, en kısa çalışma günüm on saatti. Makina başında aralıksız çalışılan bu on saate öğle paydosu; işten eve, evden işe yürüyerek gidiş geliş; sabahları kalkıp giyinme ve kahvaltı etme; akşam yemeğini yiyip soyunma ve yatma da eklenince, yirmi dört saatten geriye topu topu, sağlıklı bir delikanlının uyuması gerekli olan dokuz saat kalıyordu. Yatağa girdikten sonra, gözkapaklarım kurşun gibi ağırlaşıp kapanmadan önce de, bu dokuz saatten birazını okumak için ne yapıp edip çalıyordum.

Ama birçok geceler, geceyarısından önce işi bırakamadığım oluyordu. Bazen hiç aralıksız onsekiz, yirmi saat çalışıyordum. Bir seferinde, makinamın başından ayrılmadan otuz altı saat çalıştım. Haftanın yedi günü, ayrıksız her gece işi saat onbirden önce paydos etmeyip, eve, yatağıma ancak saat yarımda kavuştuğum, sabah beşbuçukta uyandırılıp kahvaltıya çağrıldığım ve yürüye yürüye işe giderek yedi düdüğüyle işbaşı yaptığım pek çok haftalar olmuştur.

O vakitler, sevgili kitaplarım için çalabilecek bir dakika bile bulamıyordum. Böylesine ağır bir işte, her türlü cefaya katlanarak gayretle çalışan, ondördünü daha yeni bitirmiş bir delikanlıyla ise John Barleycorn'un ne alışverişi olabilirdi? Her türlü alışverişi olurdu. Bakın, göstereyim size. Kendi kendime yaşamın anlamı bu mu, diye soruyordum -hizmet hayvanı gibi çalışmak mı?- Oakland kentinde benim gibi uzun saatler çalışan bir tek beygir bilmiyordum. Eğer yaşamak bu idiyse, asla hoşuma gitmiyordu. Rıhtımda hareketsizlikten midye bağlayan yelkenlimi; körfezde her gün esen rüzgârları, göremediğim şafakları, gurupları; tuzlu suyun derimi yakışını hatırlıyordum; dünyanın benden esirgenen bütün güzellikleri, harikaları, duyumsal hazları aklıma geliyordu. Öldürücü çalışmadan kurtulmamın bir tek yolu vardı. Kaçıp, denize açılmalıyım. Ekmeğimi denizden çıkarmalıyım. Denizden

geçen yol ise, ister istemez John Barleycorn'a çıkıyordu. Ben bunu bilmiyordum. Öğrendiğim zaman da, geri çekilip, bir daha makinamın başına dönmeyecek kadar cesaret sahibi olmuştum.

Serüven rüzgârlarının estiği yerlerde olmak istiyordum. Serüven rüzgârları ise, kaçak istiridye avcılığı yapan korsan şalupalarını San Francisco Körfezinde dolaştırıyor; talan edilen istiridye yataklarından, geceleyin, sığlıklarda, kumsallarda girişilen kavgalardan alıp, sabahleyin, kentin rıhtımlarında kurulan, seyyar satıcılarla meyhanecilerin istiridye satın almaya indikleri pazarlara getiriyordu. İstiridye yataklarına yapılan her akın, ağır bir suçtu. Cezası, Devlet hapisanesini boylamak, hükümlü elbisesi giymek, sık adım yürüyüşe talim etmekti. Ne olacakmış yani?

Hükümlüler benim makina başında çalıştığımdan daha kısa çalışıyorlardı bir iş gününde. Üstelik istiridye korsanı ya da hükümlü olmak, bir makina başında esir olmaktan daha romantik idi. Hepsinden önemlisi de, içimde fıkır fıkır kaynayan gençliğimin ardında, bütün benliğimin ardında serüvenlerin, romantik olayların fısıltısını duyuyordum.

Böylece, Jennie Ana ile, kara memelerinden beni emziren sütannemle bir görüşme yaptım. Jennie Ana'nın maddi durumu bizimkilerden daha iyi idi. Dolgun bir haftalıkla hastabakıcılık yapıyordu. 'Beyaz çocuğuna' ödünç para verir miydi, acaba? VERMEK Mİ? Nesi varsa hepsi benimdi.

Ondan sonra, işittiğime göre 'Razzle Dazzle' adındaki şalupasını satılığa çıkarmış olan, istiridye korsanı 'Fransız' Frank'ı aramaya çıktım. Onu bir akşamüstü, halicin Alameda yakasında Webster Street köprüsü yakınlarında demir üstünde yatar buldum. Teknede konukları vardı; onları şarapla ağırlıyordu. İş konuşmak için güverteye çıktı. Şalupasını satacakmış. Ama günlerden Pazarmış. Üstelik konukları da varmış. Ertesi sabah satış sözleşmesini hazırlanmış, şalupa da benim olurmuş. Bu arada ben de aşağı gelip, arkadaşlarıyla tanışmalıymışım. Arkadaş

dedikleri, Mamie ile Tess adında iki kızkardeş; onlara refakat eden Mrs. Hadley adında bir kadın; 'Viski Bob' dedikleri onaltı yaşlarında, gençten bir istiridye korsanı, bir de, yirmi yaşlarındaki kara bıyıklı rıhtım faresi, 'Örümcek Healey' idi. Örümceğin yeğeni olan Mamie, İstiridye Korsanlarının Kraliçesi diye anılır ve ara sıra onların cümbüşlerinde baş yeri alırdı. Benim o sırada haberim yoktu, ama meğer 'Fransız' Frank ona tutkunmuş, kız da onunla evlenmeyi inatla reddedermiş.

'Fransız' Frank, alışverişimizi ıslatmak için koca bir damacanadan büyük bir kadeh kırmızı şarap doldurdu. İtalyan çiftliğindeki kırmızı şarabı hatırladım, tepeden tırnağa ürperdim. Viski ile bira şarap kadar iğrenç gelmiyordu. Fakat İstiridye Korsanlarının Kraliçesi, elinde yarısı boşalmış bir şarap kadehiyle, bana bakıyordu. Eh, benim de bir gururum vardı. Henüz onbeşimde bile olsam, yiğitlikte hiç değilse ondan aşağı kalmadığımı göstermem gerekirdi. Üstelik, ablası Mrs. Hadley, genç istiridye korsanı ile bıyıklı rıhtım faresi de ellerinde birer kadeh tutuyorlardı. Ben emzikli bebek miydim yani? Hayır; bin kere hayır; bin kadeh üzerine, hayır. Kadehi erkekçe yuvarladım.

'Fransız' Frank, yirmi dolarlık bir altını pey vererek perçinlediğim satıştan ötürü, sevincinden uçuyordu. Şarabı tazeledi. Dayanıklılığımı anlamıştım ya bir kez, artık, bir hafta daha yatacak kadar kendimi zehirlemeden, usul usul, onlarla birlikte içebileceğimi aklım kesiyordu. Ben de onlar kadar dayanabilirdim; üstelik onlar ben gelmeden başlamışlardı içmeye.

Şarkı söylemeye başladık. Örümcek, 'Bostonlu Hırsızla, 'Kara Lulu'yu söyledi. Kraliçe, 'Keşke Küçük Bir Kuş Olsaydım'ı ablası da, 'Ah, Kızıma İyi Davran'ı söyledi. Eğlenti hızla gelişip çığrından çıktı. İçki olmadığını kimsenin farketmediğini, ya da kimsenin buna aldırış etmediğini gördüm. Ayrıca, ayakta pek dostça bir hava içinde baş başa, omuz omuza, elde kadeh durduğumuz için, şarabı denize de dökebiliyordum.

Aşağı yukarı şöyle bir akıl yürüttüm: Tadı berbat bu nesneyi, şarabı beğenmeleri bu insanların acayipliğinden ileri geliyor. Ne yapalım, beğenirlerse, beğensinler. Onların zevkini tartışacak değilim. Onların acayip anlayışlarına göre, erkeklik yoluna, şaraptan hoşlanır gözükmem gerekiyor. Pekâlâ. Ben de öyle gözükürüm. Ama zorlanmadıkça da asla içmeyeceğim.

Derken, Kraliçe, istiridye korsanları filosunun, hem de öyle sıradan bir tayfa değil de usta denizci ve gemi sahibi olan yeni üyesine, yani bana kur yapmaya başladı. Hava almak için güverteye çıktı, beni de yanında götürdü. 'Fransız' Frank'ın aşağıda nasıl küplere bindiğini o biliyordu tabii, ama benim aklımın köşesinden geçmiyordu bu. Arkasından Tess de bize katıldı, kamaranın üstüne oturdu; onun arkasından Örümcek, Bob ve nihayet Mrs. Hadley ve 'Fransız' Frank. Hep birlikte elde kadeh orada oturduk, şarkılar söyledik, bu arada da koca damacana elden ele dolaştı; içlerinde gerçekten de ayık bir ben kalmıştım.

Bunun zevkini de, hiçbirisinin çıkaramadığı kadar çıkardım. Bu Bohem atmosfer içindeki yaşantıyı bir gün önceki yaşantımla; kapalı, pis kokulu boğucu hava içinde makinemin başında tekrar tekrar hep aynı makineleşmiş hareketi yaparkenki halimle karşılaştırmamak elimden gelmiyordu. Şimdi ise burada, zavallı bir yaşamın tekdüzeliğine köle olmayı reddeden, kısıtlamalarla, yasayla eğlenen, kendi yaşam ve özgürlüklerini kendi ellerinde tutan istiridye korsanlarıyla, serüvencilerle sıcak, sıcacık bir yoldaşlık havası içinde elde kadeh oturuyordum. Ve ben John Barleycorn sayesindedir ki, özgür ruhların oluşturduğu bu olağanüstü gruba hiç utanç duymadan, korkmadan katılmış bulunuyordum.

Akşamüstü çıkan meltem, denizin acı kokusunu ciğerlerime üflüyor, kanalın ortasında dalgaları yuvarlıyordu. Meltemin önünde kanat açmış şalupalar, kalkma köprülerin açılması için düdüklerini öttüre öttüre geliyordu. Kırmızı bacalı römorkörler denizi yırtarak geçiyor, dümen sularının dalgasıyla 'Razzle Dazzle'ı sallıyorlardı. Şeker yüzlü bir

mavnayı 'yük iskelesinden' açık denize çekiyorlardı. Güneş, dalgalarla kıvrım kıvrım suyu yıkıyordu ve yaşam görkemliydi. Örümcek de şarkı söylüyordu:

«Ah, Lulu, Lulu, sevgilim Lulu dönmüş,
Ab, bunca zaman neredeydin, gözlerim seni arar?
Bunca zaman hapiste yattım,
Tahliyemi bekleyerek,
Yiğidim salına salına gelene kadar.»

İşte başkaldıran ruhun, işte serüvenin, aşkın sillesi; işte yapılması yasak olup da, meydan okurcasına ve yiğitçe yapılan işlerin şamarı. O an anladım ki, ertesi gün ben, konserve fabrikasındaki makinanın başına gitmeyecektim. Yarın ben bir istiridye korsanı olacaktım; çağın ve San Francisco Körfezi sularının izin verdiği kadar özgür bir korsan. Örümcek de tayfam olmayı kabul etmişti; biricik tayfam olacak, aynı zamanda, ben güverte işlerini yaparken, ahçılık da edecekti. Gerekli malzememizi ve kumanyamızla suyumuzu sabahleyin alacak, (şimdiye dek altında denize açıldığım bütün yelkenlerden daha büyük olan) mayistra yelkenini basacak, çekilen suların son akıntıları ve denizin ilk meltemiyle haliçten dışarı atacaktık kendimizi. Ondan sonra ıskotaları gevşetecek ve ilk akıntılarla koyu geçip Asparagus Adalarını tutacak, orada, kıyıdan millerce açıkta demirleyecektik. En sonunda düşlerim gerçekleşiyordu işte: Deniz üstünde uyuyacaktım. Ertesi sabah deniz üstüne uyanacaktım; ondan sonra da bütün günlerim ve gecelerim deniz üstünde geçecekti.

Güneş battıktan sonra 'Fransız' Frank konuklarını kıyıya çıkarmaya hazırlandığı sırada, Kraliçe kendisini küçük yelkenlimle karaya çıkarmamı istedi benden. 'Fransız' Frank'ın birdenbire kürek çekme işini Viski Bob'a devredip,

kendisinin şalupada kalmak istemesinin nedenini, bu ani değişikliğin anlamını kavrayamadım tabii. Örümceğin sırıtarak, bana imalı imalı ettiği lâfı da anlayamadım: 'Of be! Amma da hızlıymışsın sen yahu!' Ellisine gelmiş kart bir herifin beni kıskanacağını çocuk kafamla nerden akıl edebilirdim?

VIII

Randevumuza bağlı kalarak, anlaşmayı tamamlamak için Pazartesi sabahı erkenden Johnny Heinhold'un 'Son Şans'ında buluştuk -pek tabii, burası, erkekler arasındaki alışverişler için kurulmuş bir meyhane idi. Parayı verdim, satış sözleşmesini aldım, 'Fransız' Frank da içki ikram etti. Bu davranış bana apaçık ve mantığa uygun bir görenek gibi geldi-parayı alan satıcı, paranın bir bölümüyle satışı, alışverişin tamamladığı yerde ıslatacaktı. Ne var ki, 'Fransız' Frank beni hayrete düşürerek bütün meyhaneye içki ısmarladı. Onunla ikimizin içmesi doğru olurdu; ama meyhanenin sahibi, aynı zamanda barmeni olan Johnny Heinhold'a içki ısmarlamanın âlemi neydi? Bundan hemencecik, onun, içtiği içkiden kâr etmekte olduğu sonucunu çıkardım. Onların bir bakıma dost olduklarını, yoldaş olduklarını kabul edebilir, Örümcek'le Viski Bob'un da içki içmeye davet edilmelerini anlayabilirdim; ama rıhtım amelesi Billy Kelly ile Çorba Kennedy'nin de davet edilmesine ne gerek vardı?

Sonra, Kraliçenin erkek kardeşi Pat de vardı ki, hep birlikte sekiz kişi oluyorduk. Sabahın erken saatiydi ve herkes viski, istemişti. Hepsi de viski içen bu koca koca adamlar arasında ne yapacaktım ben? Aynı şeyi binlerce kez söylemiş bir adamın kayıtsızlığıyla, 'Viski,' dedim. Ama ne viskiymiş! Şöyle bir dikişte yuvarladım. Allahallah! Tadı hâlâ damağımda.

'Fransız' Frank'ın ödediği para da beni afallattı -seksen sent. SEKSEN SENT! Benim tutumlu yaratılışıma göre bu bir delilikti. Seksen sent -makina başında sekiz saatlik didinmemin karşılığı- gırtlaklarımızdan aşağı inivermişti, hem de kaş göz arasında ve üstelik ağızda sadece berbat bir tad bırakarak. 'Fransız' Frank'ın savurgan olduğuna hiç kuşku yoktu.

Bir an önce oradan gitmek, güneşe çıkmak, denize, benim o görkemli tekneme kavuşmak için can atıyordum. Ne var ki,

herkes işi ağırdan alıyordu. Kendi tayfam Örümcek bile ağırdan alıyordu. Hiçbir ima, hiç bir işaret, o kalın kafama girip de neden öyle ağırdan aldıklarını bana anlatamadı. O zamandan bu zamana, sık sık, aralarına aldıkları, barda onlarla birlikte dikilen, ama bir kadeh içkiye dayanamayan acemiye, bana nasıl bir gözle bakmış olabileceklerini düşünmüşümdür.

İyi tanımadığım 'Fransız' Frank bir gün önceki cansıkıntısını unutmuş, 'Razzle Dazzle'ın parasını cebine koyunca, şimdi bana karşı bir tuhaf davranmaya başlamıştı. Davranışlarındaki değişikliği sezmiş, gözlerindeki çirkin pırıltıyı görmüştüm ve nedenini merak ediyordum. Erkekleri ne kadar yakından tanırsam, o kadar tuhaflaşıyorlardı. Johnny Heinhold tezgâhın öbür yanından bana doğru eğilip kulağıma fısıldadı: 'Sana bozuk çalıyor, gözünü aç.'

Tıpkı erkekleri çok iyi tanıyan bir erkek gibi, Johnny'nin söylediğini anladığımı ve kabul ettiğimi anlatacak biçimde başımı salladım. Ama aslında şaşkına dönmüştüm. Allahallah! Hayvanlar gibi çalışan, serüven kitapları okuyan ve topu topu daha onbeş yaşında olup da kraliçeyi sonradan bir kez aklına bile getirmemiş bulunan ve 'Fransız' Frank'ın ona delicesine tutkun olduğunu bilmeyen ben, 'Fransız' Frank'ın gururunu kırdığımı nerden tahmin edecektim? Ben daha ortaya çıkar çıkmaz Kraliçenin 'Fransız' Frank'ı, hem de kendi teknesinde yüzüstü bıraktığı öyküsünün rıhtımlarda çoktan en eğlenceli bir dedikodu konusu haline geldiğini de nerden bilecektim? Aynı şekilde, Kraliçenin kardeşi Pat'ın benden uzak duruşunun, onun sıkılgan bir insan oluşundan değil, tamamiyle başka bir nedenden ileri geldiğini de nerden tahmin edebilirdim?

Viski Bob bir ara beni kenara çekti. 'Gözünü dört aç,'- diye mırıldandı. 'Öğütüme kulak ver. 'Fransız' Frank pis bir heriftir. İstiridye avcılığı için bir uskuna bulmak üzere onunla nehir yukarı çıkacağım. Yataklara vardığı zaman, sen gözünü aç. Seni mahmuzlayıp dibe göndereceğini söylüyor. Hava

karardı mı, ne zaman yakındaysa 'Fransız' Frank, hemen demir al, yerini değiştir ve seyir lâmbanı söndür. Çaktın mı?'

Hıh, tabii çakmıştım. Evet anlamında başımı salladım ve bir erkeğin bir erkeğe yapacağı gibi, öğütünden ötürü ona teşekkür edip, tezgâhın başındaki grubun yanına döndüm. Yo; içki filân ikram etmedim. Benden içki ikram etmemi beklediklerı aklımın köşesinden bile geçmemişti. Örümceği alıp oradan ayrıldım. Arkamdan neler demiş olabileceklerini tahmin etmeye çalışırken, şu anda bile kulaklarıma kadar kızardığımı hissediyorum.

Örümceğe, oralı değilmişim gibi, 'Fransız' Frank'ın içini neyin kemirdiğini sordum. 'Seni deli gibi kıskanıyor,' oldu cevabı. 'Öyle mi sanıyorsun?' deyip, üzerinde daha fazla konuşmaya değmezmiş gibi konuyu kapattım.

Ama, dünyanın bütün denizlerini görmüş, elli yaşındaki serüvenci, denizci 'Fransız' Frank'ın beni kıskandığını -hem de akla gelebilecek en romantik adla İstiridye Korsanlarının Kraliçesi diye çağrılan bir kız yüzünden kıskandığını- öğrenince onbeş yaşımın erkeklik gururunun nasıl kabardığını artık varın, siz hesap edin. Böyle şeyleri kitaplarda okumuş ve bunlara gerçekliği pek kuşkulu olasılıklar gözüyle bakmıştım. Ah, o sabah mayistra yelkenini yısa ederken, demir alırken ve saatte üç mille orsasına seyrederek koydan çıkarken, kendimi dünyada eşine az rastlanır genç bir şeytan gibi hissediyordum.

İşte makina başındaki öldürücü çalışmadan kaçıp, istiridye korsanları arasına katılışım böyle oldu. Gerçi bu katılış içkiyle başlamıştı ve yaşam, içkinin devam edeceğini gösteriyordu. Ama böyle bir nedenle o yaşamdan uzak mı kalacaktım? Yaşamın özgür ve büyük aktığı her yerde erkekler içiyordu. Serüven, romantik olaylar sanki sokaktan her zaman John Barleycorn'la kolkola geçiyor gibiydi. İlk ikisini tanımak için, üçüncüsünü tanımak zorundaydım. Yahut da kitaplıktan bedava aldığım kitaplara dönmeli ve bir konserve fabrikasındaki makinanın başında saatte on sente köle gibi

çalışmak dışında kendim hiç bir şey yapmadan, başka erkeklerin yaptıklarını okumalıydım.

Hayır; denizde yaşayanların bira, şarap, viski içmek gibi tuhaf ve pahalı zevkleri bulunması gerçeği beni deniz üstündeki bu yiğitçe yaşayıştan alıkoyamazdı. Onların mutluluk anlayışları içine, beni sarhoş görmek gibi garip bir anlayış da giriyorsa ne çıkardı? İlle de ısmarlamak için diretir, zıkkımı önüme sürerlerse, içerdim ben de. Yoldaşlık için ödeyeceğim ücretti bu. Sarhoş olmak zorunda da değildim. 'Razzle and Dazzle'ı satınalma işini ayarladığım Pazar günü, o akşamüstü, benden başka herkesin sarhoş olmasına rağmen, sarhoş olmamıştım işte. Eh, gelecekte de aynı şekilde devam edebilir, içmem karşımdakilere zevk verdiği zaman, ama fazlaya kaçmaktan da sakınarak içerdim zıkkımı.

IX

İstiridye korsanları arasında içkiciliğim yavaş yavaş gelişiyordu, ama gerçek anlamda çok içki içmeye birdenbire başladım. Bu benim alkole duyduğum bir istek sonucu değil, böyle olması gerektiğini düşünerek karar vermemin sonucu idi.

Bu yaşamı yakından tanıdıkça, daha fazla seviyordum. Toplu bir akına katıldığım o ilk gecenin heyecanını asla unutamam; hepimiz, 'Annie' de toplanmıştık; iri yarı, gözünü budaktan sakınmayan, kaba saba adamlar, feleğin çenberinden geçmiş, bazısı sabıkalı, hepsi de yasa düşmanı, hapisane kaçkını rıhtım fareleri ve kafasına koyduğunu yapacağını göstermek için tabancalarını beline asmış 'Koca' George, hep oradaydık; sırtımızda denizci giysileri, ayaklarımızda denizci çizmeleri alçak, boğuk seslerle konuşuyorduk.

Ah, geriye baktığım zaman anlıyorum ki, bütün bunlar ahlâka aykırı, budalaca işlerdi. Ne var ki, John Barleycorn'la omuzdaşlık ettiğim ve onu kabul etmeye başladığım o günlerde ben geriye bakmıyordum. Yaşam yiğitçeydi, gözüpekti, vahşiydi ve ben kitaplardan okuduğum serüvenleri yaşıyordum.

Babası 'Koca Tırmık'tan ayırdetmek için, 'Genç Tırmık' diye çağırdıkları Nelson, 'Kıskaç' dedikleri biriyle ortak olarak 'Rengeyiği' adlı şalupayı çalıştırıyordu. Kıskaç, gözünü budaktan esirgemeyen biriydi, ama Nelson sağı solu belli olmayan bir kaçıktı. Yirmi yaşındaydı ve Herkül gibi vücudu vardı. Bir kaç yıl sonra Benicia'da vurulduğu zaman, soruşturmayı yapan polis, şimdiye kadar teneşirin üstünde gördüğü en geniş omuzlu adamın o olduğunu söylemişti.

Nelson'un okuması yazması yoktu. Babası San Francisco Körfezinde her gittiği yere onu ardından sürüklemiş, tekneler onun varlığının bir parçası haline gelmişti. Korkunç bir gücü

vardı, rıhtım boyunda yırtıcılığıyla kazandığı ün ise hiç de hoş değildi. Olur olmaz şeyden kafası kızar, yırtıcı bir hayvan kesilir ve delicesine, korkunç şeyler yapardı. Onu, 'Razzle Dazzle'ın ilk seferinde tanımış ve onun, karaya düşmek korkusuyla hepimizin çifte demir üstünde yattığımız bir fırtınada 'Rengeyiği'ni istiridye yataklarına sürüp, çevredeki bütün istiridyeleri taradığını gözümle görmüştüm. Yaman adamdı bu Nelson; o yüzden, Son Şans meyhanesinin önünden geçtiğim bir sırada bana seslendiğini duyunca koltuklarım kabardı. Hele bir de, beni hemen içeri, içki içmeye davet ettiği zaman duyduğum gururu düşünün siz. Tezgâhın önünde dikilip onunla birlikte bir bira içtim, tam bir erkek ağzıyla istiridyelerden, teknelerden ve 'Annie'nin mayistra yelkenine o koskoca deliği öyle gizlice bir şekilde kimin açmış olabileceğinden söz ettim.

Tezgâhın başında konuşa konuşa ağırdan alıyorduk. İşi ağırdan almamız bana biraz tuhaf göründü. Biramızı içmiştik. Ama yiğit Nelson'un canı tezgâha yaslanmak isterken, ben kim oluyordum da, gitmek için öne düşecektim? Bir kaç dakika sonra, beni hayrete düşürerek, bir içki daha içmemi istedi, ben de içtim. Hâlâ konuşuyorduk ve Nelson hâlâ tezgâhın başından ayrılmaya niyetli görünmüyordu.

Şimdi size nasıl akıl yürüttüğümü ve ne derece masum olduğumu açıklarken, kendinizi benim yerime koyun. Her şeyden önce, körfezdeki bütün istiridye korsanları ve serüvenciler içinde en kahraman kişi olan Nelson'la ahbaplık ettiğim için büyük bir gurur duyuyordum. Midem ve organlarımla kafam arasındaki denge adına ne yazık ki, Nelson'un, mutluluğu bana bira ikram etmekte bulmak gibi garip bir yaratılışı vardı. Ahlâk yönünden biraya bir itirazım yoktu ve sırf tadını, bir de midemdeki ağırlığını sevmeyişim, Nelson'la ahbaplık etmek onurunu tepmem için bir neden olamazdı. Bira içmek ve bana da içirtmek onun bir kaprisiydi. Ne yapalım, ben de bu gelip geçici rahatsızlığa katlanırdım.

Böylece tezgâh başında konuşmaya ve Nelson tarafından ısmarlanıp, parası Nelson tarafından ödenen biraları içmeye

devam ettik. Şimdi geriye baktığım zaman, Nelson'un beni merak ettiğini anlıyorum. Benim ne biçim bir herif olduğumu öğrenmek, karşılığında ona bir kez bile içki ikram etmeden onun bana kaç kez içki ısmarlamasına izin vereceğimi anlamak istiyordu.

Altı kadehten sonra, aşırı kaçmamak konusundaki ilkeme bağlı kalarak, o seferlik yeteri kadar içmiş olduğuma karar verdim. Böylece, o sırada bulunduğumuz yerden yüz metre kadar ötedeki rıhtımda yatmakta olan 'Razzle Dazzle'a gideceğimi söyledim.

Nelson'a allahısmarladık dedim ve rıhtıma çıktım. Ne var ki, altı kadehlik John Barleycorn da benimle birlikte geliyordu. Beynim sızlıyor ve harıl harıl çalışıyordu. Erkekliğimi hissetmenin coşkunluğuyla havalarda uçuyordum. Gerçekten de gerçek bir istiridye korsanı olan ben, içimizde en büyük istiridye korsanı olan Nelson'la Son Şans'ta işret ettikten sonra, kendi malım olan tekneme gidiyordum. Meyhanenin tezgâhına yaslanıp bira içişimizin hayali bütün canlılığıyla kafamdaydı. Benim gibi içki içmek istemeyen birine bira içirmek için erkeklere kucak dolusu para harcatarak onları mutlu kılan kaprisli yaratılışın, çok acayip bir yaratılış olduğuna karar verdim.

Bu konu üzerinde derin derin düşünürken, Son Şans'a bir çok sefer çifter çifter başka erkeklerin de girdiğini ve bir sefer birinin, bir sefer de ötekinin içki ısmarladıklarını hatırladım. 'Idler'da da, kafaları çektiğimiz gün, zıpkıncının, Scotty'nin ve benim içki almak için nasıl ceplerimizdeki bütün bozuklukları ortaya döktüğümüzü hatırladım. Arkasından, çocukluk günlerimin kuralı aklıma geldi: bir gün bir çocuk arkadaşına bir parça şeker, bir 'top güllesi', bir karamela verirse bir başka gün de o karşısındakinden bir parça şeker, bir 'top güllesi' ya da karamela beklerdi.

Nelson'ın tezgâhta ağırdan alışının nedeni buydu işte. Bir içki ısmarladığı için, benim de ona bir içki ısmarlamamı beklemişti. ONUN BANA ALTI KADEH ISMARLAMASINA İZİN

VERMİŞ AMA ONA BİR KADEH BİLE ISMARLAMAMIŞTIM. Hem de o büyük Nelson'a! Utançtan kıpkırmızı kesildiğimi hissettim. Rıhtımdaki babanın üstüne oturup, yüzümü avuçlarımın içine gömdüm. Utancımın sıcaklığı ensemi, yanaklarımı, alnımı kavuruyordu. Yaşamımda utandığım çok olmuştu, ama böylesine bir utancı hiç hatırlamıyorum.

Orda utanç içinde otururken, uzun boylu düşünüp kendi kendime değerlerin tartışmasını yaptım. Ben yoksul dünyaya gelmiştim. Yaşamım yoksulluk içinde geçmişti. Zaman zaman aç kaldığım olmuştu. Bütün yaşamımca ne bir oyuncağım olmuştu, ne de başka çocuklar gibi oyun oynamıştım. Bütün anılarımda yoksulluğun acısı vardı. Bu yoksulluk acısını sürekli olarak çekmiştim. Bir dükkândan para verilerek satın alınmış ilk fanilamı, sekiz yaşımdayken giymiştim. Altı üstü ufacık bir fanilaydı işte. O kirlendiği zaman, yıkanıncaya kadar yine evde yapılmış çirkin fanilalara kalırdım. Dükkândan alınma o fanilam bana öyle gurur veriyordu ki, bir süre üstüme ondan başka bir şey giymemek için diretmiştim. Anneme ilk kez başkaldırmıştım -histeri krizleri içinde kendimden geçercesine başkaldırmıştım da- sonunda annem, bütün dünya görsün diye üstümde sadece dükkândan alınma o fanilayla dolaşmama izin vermişti.

Yiyeceğin değerini gerçek anlamıyla sadece kıtlıktan çıkmış olanlar bilir; tatlı suyun ne demek olduğunu yalnız denizcilerle, çölde yaşayanlar bilebilir. Uzun zaman tadamadığı şeylerin anlamını da, çocuk imgelemiyle ancak bir çocuk kavrayabilir. Sahip olabileceğim şeylerin sadece sahip çıktığım şeylerden ibaret kalacağını çok erken keşfetmiştim. Yokluk içinde geçen çocukluğum bende bu yokluk duygusunu geliştirdi. Sahip çıkabildiğim ilk şeyler, sigara kutularındaki resimler, sigara bandrolları, sigara albümleriydi. Kazandığım parayı kendim harcayamadığım için, bu hâzinelerimi başka şeylerle değiş tokuş ediyordum. Elimde çift olanları başka çocuklarla trampa ediyor ve bütün kenti dolaştığım için, daha çok değiş tokuş yapmak, daha çok kazanmak fırsatını elde ediyordum.

Çok geçmeden her marka sigaranın çıkardığı bütün serileri tamamlamıştım -Örneğin, BÜYÜK AT YARIŞLARI SERİSİ, PARİSLİ GÜZELLER SERİSİ, BÜTÜN ULUSLARIN KADINLARI SERİSİ, BÜTÜN ULUSLARIN BAYRAKLARI SERİSİ, ÜNLÜ AKTÖRLER SERİSİ, BOKS ŞAMPİYONLARI SERİSİ v.b. Her seriyi de üç ayrı takım halinde tamamlamıştım: sigara paketinden çıkan kartlar, bandrollar ve albüm.

Ondan sonra takımları, albümleri çifter çifter biriktirmeye başladım. Bunları, çocukların değerli saydıkları ve genellikle ana babalarının verdiği parayla satınaldıkları başka şeylerle trampa ediyordum. Pek tabii onların değer duygusu benimki kadar keskin değildi; zira bana bir şey alayım diye hiçbir zaman para verilmemişti. Hazinelerimi posta pullarıyla, madenlerle, meraklı sanat eserleriyle, kuş yumurtalarıyla, zıpzıplarla değişiyordum. (Bugüne kadar hiçbir oğlan çocuğunda görmediğim kadar zengin, akik zıpzıp koleksiyonum vardı. Bu koleksiyonun çekirdeğini de, habercilik yapan bir çocuğa ödünç verdiğim yirmi sente karşılık teminat olarak alıkoyduğum, en aşağı üç dolar değerindeki bir avuç çelik bilya meydana getiriyordu; çocukcağız bilyalarını kurtaramadan, ıslahhaneye gönderildi).

Ne olursa olsun, her şeyi her şeyle trampa ediyor, tekrar tekrar trampa ediyordum ve bu değiştokuşlar sonunda gerçekten değeri olan bir şeye sahip oluyordum. Ünlü bir takasçı olmuştum.

Adım cimriye çıkmıştı. Hani bir eskiciyle alışveriş yapacak olsam, adamı hırsından ağlatırdım. Başka çocuklar, şişe koleksiyonlarını, paçavra, demir parçası, tahıl çuvalı, bez torba ve yirmi kiloluk yağ tenekesi koleksiyonlarını kendileri adına satayım diye beni çağırırlardı; bu iş için de komisyon verirlerdi bana.

İskele babası üzerine oturup da, kadehi beş sente satılan ve karşılığında birşey gelmeden bir anda yokoluveren bira konusunu kafasında evirip çeviren çocuk, işte bu tutumlu, bu eli sıkı, saatte on sente makina başında köle gibi çalışmaya

alışmış çocuk idi. Şimdi ise hayran olduğum erkeklerle beraberdim. Onlarla beraber olmaktan gurur duyuyordum. Bütün o çektiğim yokluk, bütün tutumluluğum, istiridye korsanlarının arasına katıldığımdan beri benim olan o sürü sürü heyecandan bir tanesine eşdeğerde bir şey getirmiş miydi sanki? Öyleyse asıl değerli olan neydi - para mı, yoksa heyecan mı? Bu adamlar bir beş sentliği, ya da pek çok beş sentliği gözlerini kırpmadan fırlatıp atıveriyorlardı. Paraya karşı görkemli bir umursamazlık içinde, Fransız Frank'ın yaptığı gibi, sekiz kişiye birden, kadehi on sentten viski ısmarlıyorlardı. Daha biraz önce Nelson, ikimizin içtiği biraya altmış sent ödemişti.

Hangisini seçecektim? Çok önemli bir karar almakta olduğumu biliyordum. Parayla, erkekler arasında; pintilikle romantik yaşayış arasında bir seçme yapacaktım. Ya para ile ilgili bütün eski değer yargılarımı denize atıp, paraya gelişigüzel ve savurganlıkla saçılacak bir şey gözüyle bakacaktım, ya da alışılmamış yaratılışları yüzünden sert içkiyi seven bu erkeklerle olan arkadaşlığımı atacaktım denize.

Adımlarım beni rıhtımdan gerisin geriye, Son Şans meyhanesine götürdü; Nelson hâlâ meyhanenin kapısında duruyordu. 'Hadi gel de bir bira iç,' diye davet ettim onu. Yine tezgâhın başına geçip bir yandan konuşmaya, bir yandan da kafa çekmeye başladık, ama bu sefer on senti, makina başındaki bir saatlik çalışmamın karşılığı olan on senti, hem de hiç sevmediğim bir zıkkım için ödeyen ben oldum! Ama bu hiç zor gelmedi. Bir anlayış kazanmıştım. Paranın artık önemi kalmamıştı. Önemli olan arkadaşlıktı. 'Bir tane daha al' dedim. Birer tane daha aldık, onların parasını da ben verdim. Nelson, usta içkicinin bilgeliğiyle, barmene, 'Benimkisi ufak olsun, Johnny,' dedi. Johnny olur anlamında başını sallayıp, deminden beri içtiklerimizin üçte biri kadar bir kadeh doldurdu Nelson'a. Ne var ki, bu ufak kadehin de fiyatı aynıydı - beş sent.

Bu arada ben neşemi bulmaya başladığım için, böylesine bir savurganlık pek dokunmadı. Üstelik, yeni yeni şeyler öğreniyordum. Bu içki ısmarlama işinde önemli olan sadece miktar değildi. Bu noktaya parmağımı bastım. Öyle bir an geliyordu ki, biranın hiçbir önemi kalmıyor, sadece arkadaşlık ve birlikte içmek önem taşıyordu. Ha, evet! - bir şey daha! Ben de kendime ufak bira ısmarlayabilir, böylelikle de içki arkadaşlığının insana yüklediği tatsız yükü üçte bire indirebilirdim.

İçkilerimizi içerken, lâf arasında, 'Para almak için benim tekneye kadar gitmek zorunda kaldım,' dedim; Nelson'un bunu, neden onun arka arkaya bana altı kadeh ısmarlamasına müsaade ettiğimin bir açıklaması olarak kabul edeceğini umuyordum.

'A, hiç de böyle yapmak zorunda değildin,' diye cevap verdi. 'Senin gibi bir arkadaşa Johnny'nin itimadı vardır - öyle değil mi Johnny?'

Johnny, bir gülümsemeyle, 'Tabii' diyerek doğruladı.

'Benim hesabım ne kadar oldu?' diye sordu Nelson.

Johnny, tezgâhın arkasında tuttuğu defteri çıkardı, Nelson'un sayfasını buldu, birkaç dolar tutan hesabı topladı. Birdenbire, o defterde benim de böyle bir sayfam olmasını şiddetle arzuladım içimden. Bana bu erkekliğin en son aşamasıymış gibi göründü.

Benim ödemek için ısrar ettiğim bir kaç kadeh daha içtikten sonra, Nelson gitmeye karar verdi. Tam anlamıyla dostça ayrıldık; rıhtımda, 'Razzle Dazzle'a doğru yürüdüm. Örümcek de tam o sırada akşam yemeği için ateş yakıyordu.

Kamaranın açık kapı ağzından, 'Kafayı nerde çektin?'- diye sırıttı.

Gururumu gizlemeye çalışarak, oralı olmaksızın, 'Hiç, Nelson'la beraberdim,' dedim.

O sırada aklıma bir fikir geldi. İşte bu Örümcek de onlardan biriydi. Madem bir kere yeni bir anlayışa varmıştım, bari onu adamakıllı uygulayaydım. 'Hadi gel,' dedim, 'doğru Johnny'nin meyhanesine, birer kadeh atalım.'

Rıhtım boyundan çıkarken, aşağı doğru gelen Kıskaç'a rastladık. Kıskaç, Nelson'un ortağıydı ve otuz yaşlarında, bıyıklı, sevimli, cesur, yakışıklı -kısaca, lakabının ifade etmediği herşeye sahip bir adamdı. 'Hadi gel de,' dedim, 'bir kadeh at.' Geldi. Tam biz Son Şans'a girerken, Pat da dışarı çıkıyordu- Kraliçenin kardeşi Pat.

'Acelen ne böyle?' diye karşıladım onu. 'Biz kafa çekeceğiz. Hadi sen de gel.' 'Az önce attım bir tane,' diye duraksadı. 'Ne olmuş? Biz de şimdi atacağız birer tane,' diye cevap verdim. Bunun üzerine Pat da bize katılmaya razı oldu ve ben bir kaç kadeh bira ile onun kalbine girip, gönlünü kazandım. Ah! O akşam John Barleycorn üzerine neler öğreniyordum, neler! John Barleycorn, gırtlağınızdan aşağı yuvarladığınız zaman ağzınızda bıraktığı kötü tattan ibaret değildi. İşte, asık suratlı, huysuz ve düşman kesilmek eğiliminde olan birisi, saçma denecek kadar ufak bir para olan on sent harcamakla dost haline getirilivermişti. Hatta üzerine bir sıcakkanlılık bile geldi oğlanın; bakışları dostça bir anlatım kazandı ve rıhtım dedikodularına, istiridye yatağı dedikodularına dalıp gittiğimiz sırada seslerimiz birlikte yumuşadı.

Ötekiler en iri bardaklarla ısmarlarlarken biralarını, ben, 'Bana bir ufak bira, Johnny,' dedim. Evet, hem de bunu, kaşarlanmış içkicilerin edasıyla, rastgele birşeymiş gibi, umursamadan, hemen o anada aklıma gelen bir düşünceymiş gibi söyledim. Geriye baktığım zaman, eminim ki, tezgâh başı içkiciliğinde benim acemi çaylak olduğumu, Johnny Heinhold'dan başka kimse tahmin edememiştir.

Örümceğin Johnny'ye usulcacık, 'Yahu nerde çekmiş kafayı bu?' diye sorduğunu duydum.

'Oho, akşamdan beri Nelson'la burada parlatıyorlar,' oldu Johnny'nin cevabı.

Duyduğumu hiç belli etmedim, ama koltuklarım da kabardı hani! Tabii ya, barmen bile erkekliğimi teslim ediyordu. 'AKŞAMDAN BERİ NELSON'LA BURADA PARLATIYORLAR.' Büyülü kelimeler! Bir barmenin bir bira bardağıyla verdiği şövalyelik rütbesi!

'Razzle Dazzle'ı satın aldığım gün Fransız Frank'ın Johnny'e içki ısmarladığı hatırıma geldi. Kadehler doldurulmuştu, içmeye hazırdık. Sanki deminden beri söylemeye niyetleniyormuşum da, Kıskaç ve Pat'le daldığım ilgi çekici konuşma yüzünden fırsat bulamayıp, bir türlü söylememişim gibi bir havayla, «Kendine de doldursana bir tane, Johnny» dedim.

Johnny, eminim ki, benim bu öğrenimimde büyük adımlar atmakta olduğumu kestirerek, kısa bir an sertçe bakıp, kendine özel şişesinden bir kadeh viski koydu. Bu, bir an benim pinti tarafıma dokundu. Biz hepimiz beş sentlik içki içerken, o on sentlik içki koymuştu kendine. Ama canımın yanması çok kısa bir an sürdü. Yeni değer anlayışımı hatırlayıp, bunu önemsenmez bir şey olarak aklımdan uzaklaştırdım ve içimden geçenleri belli etmedim.

İçkilerimizi bitirdikten sonra, Johnny'e, «Bu içkileri benim hesabıma deftere geçirsen iyi olur,» dedim. Böylece, kendi adıma defterde yeni bir sayfa açılıp, içkilerin otuz sentlik tutarının kurşun kalemle bu sayfaya geçirildiğini görmenin hazzını tattım. Adeta altın rengi buğular arasından seyredercesine, o sayfanın dolup karalanacağı ve yeniden doldurulacağı bir geleceği görür gibi oldum.

İkinci kez herkese içki ısmarladım, ama bu sefer beni hayrete düşüren bir davranışla, Johnny, o on sentlik içki konusunda kendini borçlu kalmaktan kurtardı. Tezgâh hesabına hepimize birer içki ikram edip, matematiksel olarak, kibarca ödeşti.

Dışarı çıktığımızda Örümcek, «Hadi St Louis Meyhanesine gidelim,» diye bir öneri attı ortaya. Bütün gün ateşçilik yapmış

olan Pat evine, Kıskaç da akşam yemeğini pişirmek üzere 'Rengeyiği'ne gitmişti.

Böylece ortalıkta sadece ikimiz kaldığımız için, St Louis Meyhanesine Örümcek'le ben gittim; çoğu rıhtım amelesi olan, aşağı yukarı elli adamın toplandığı bu koskocaman meyhaneye benim ilk gidişimdi. Orada ikinci kez Çorba Kennedyi ile karşılaştım, Billy Kelly ile tanıştım. Derken Smith -hani şu 'Annie'nin kaptanı, beli tabancalı Smith- de damladı. Az sonra Nelson çıkageldi. Orayı işleten Vigy kardeşler de içinde olmak üzere daha başkalarıyla da tanıştım; tanıştıklarımın en önemlisi ise, kötü kötü bakan gözleri, kanca burnu, çiçekli yeleğiyle, armonikayı, çalgıcılık eden bir dilenci melek gibi çalan ve Oakland'lı rıhtım insanlarının bile akıllarının alamayacağı en çılgınca hovardalıkla onları kendine hayran bırakan Kargaburun Joe idi.

İçkileri ben ısmarladığımdan -ötekiler de ısmarlıyordu- kafamda, Jennie Ana'nın, verdiği borca karşılık, 'Razzle Dazzle'ın o haftaki kazancından pek bir şey alamayacağı düşüncesi yanıp söndü, 'aman, ne çıkar?' diye düşündüm, daha doğrusu benim yerime John Barleycorn düşündü. 'Sen erkeksin, erkeklerle tanışıyorsun. Jennie Ana'nın da paraya o kadar acele gereksinimi yok. Açlıktan ölmüyor ya. Sen de biliyorsun bunu. Bankada daha parası var. Varsın bekleyiversin biraz, yavaş yavaş ödersin.'

İşte böylece John Barleycorn'un yeni bir yanını daha öğrenmiş oldum. John Barleycorn törelerin önüne dikiliyor. İnsanın ayıkken asla İşleyemeyeceği kusurlar, ayık değilken kolaylıkla işleniveriyor. Aslında insanın elinden başkası da gelmiyor, zira John Barleycorn engeli, insanın hemen o anki istekleriyle, uzun zamanın öğrettiği töreler arasında bir duvar gibi yükseliyor.

Jennie Ana'ya olan borcumu kafamdan uzaklaştırıp, önemsiz paranın umursanmadan nasıl harcanacağını öğrenmeye ve yavaş yavaş tatsızlaşmaya başlayan bir

çakırkeyiflik kazanmaya devam ettim. O gece beni tekneme kimin götürüp yatırdığını bilmiyorum, ama öyle sanıyorum ki, Örümcekti bu.

X

Erkeklikten ilk diplomamı işte böyle aldım. Rıhtımda ve öbür istiridye korsanları arasındaki durumum birdenbire mükemmel oldu. Bana, aynı zamanda hiç de korkak olmayan, iyi bir arkadaş gözüyle bakılıyordu. Oakland Rıhtımındaki babanın üstünde oturup o yeni değer anlayışını kazandığımdan beri de, her nasılsa, parayı hiç fazla önemsemedim. O zamandan beri kimse bana pinti gözüyle bakmadığından başka, üstelik paraya karşı umursamazlığım beni tanıyan bazı kimseler için bir tasa konusu olmuştur.

Cimri geçmişimle bağlarımı öyle bir koparış kopardım ki, komşu çocuklarını eve çağırıp bütün koleksiyonlarımı onlara vermesi için anneme haber yolladım. Hangi çocukların hangi koleksiyonları aldığını öğrenmek bile umurumda değildi. Ben artık erkek olmuş ve beni çocukluğuma bağlayan herşeyi silip atmıştım.

Ünüm büyüyordu. Fransız Frank'ın uskunasıyla nasıl beni mahmuzlayıp batırmaya çalıştığını ve benim, dümeni ayağımla kullanarak tekneyi rotasında tutarken elimde horozu kalkık bir çifteyle, Fransız Frank'ı nasıl kötü niyetinden vazgeçirip, alarga durmak zorunda bıraktığımın öyküsü rıhtımda ağızdan ağıza dolaştığı vakit, bütün rıhtım, gençliğime rağmen içimde bir cevher bulunduğuna karar verdi. Ben de, içimdeki cevheri göstermeye devam ettim. 'Razzle Dazzle'ı, bütün öteki iki mürettebatlı teknelerden daha büyük bir istiridye yüküyle getirdiğim zamanlar var; Aşağı Körfezin en alt ucuna akın yaptığımız ve Asparagus Adası açığında güpegündüz sadece benim teknemin demir attığı zaman var; pazara en önce yetişmek için yarıştığımız o Perşembe gecesi ve benim 'Razzle Dazzle'ı dümen yekesi olmadan filonun en önünde getirip, Cuma sabahı ticaretin kaymağını almam var; hele Scotty benim mayistrayı yaktığı vakit, tekneyi ta Yukarı Körfezden sadece flokla getirişim var. (Evet, hani şu 'Idler'daki serüvenin kahramanlarından olan

Scotty. 'Razzle Dazzle'da Örümceğin yerini Irish almış, sonra Scotty ortaya çıkıp Irish'in yerine geçmişti.)

Ne var ki, denizde yaptıklarım ancak bir dereceye kadar önem taşıyordu. Asıl önem taşıyan ve bana 'İstiridye Yataklarının Prens'i ünvanını kazandıran, karada tam bir erkek gibi herkese içki ısmarlayıp, parasına acımayan iyi bir arkadaş oluşumdu. Başlangıçta beni dehşete düşüren Oakland rıhtımının, bir gün gelip de benim şeytanlıklarımdan dehşete düşüp, rahatsız olacağı aklımın köşesinden geçmezdi.

Ne var ki yaşam hep içkiyle bağlıydı. Meyhaneler, yoksul erkeklerin kulübüdür. Meyhaneler toplantı yerleridir. Birbirimizle meyhanelerde buluşmak üzere randevulaşırdık. Talihimizi meyhanelerde kutlar, tahilsizliğimize meyhanelerde ağlardık. Meyhanelerde tanışırdık.

Nelson'un babası 'Koca Tırmık'la tanıştığım akşamüstünü unutabilir miyim hiç? Son Şans'ta tanışmıştım onunla. Bizi Johnny Heinhold tanıştırmıştı. Nelson'un babası şu Koca Tırmık başlıbaşına dikkate değer bir adamdı. Ama sadece dikkate değer bir adam olmakla kalmıyordu. 'Annie Mine' adlı uskunanın sahibi ve kaptanıydı da; bense bir gün teknesinde tayfa olarak onunla denize açılabilirdim. Dahası, herşeyiyle masal dünyasından çıkmış gibi bir adamdı o. Mavi gözlü, sarı saçlı, iri yapılı, kemikli ve yaşına rağmen kasları güçlü bir Vikingdi.

O eski, yırtıcı denizcilik günlerinde, bütün ulusların gemilerinde, yedi denizleri dolaşmıştı.

Onun hakkında bir sürü uğursuz öykü dinlemiştim ve ona uzaktan uzağa taparcasına bir hayranlık duyuyordum. Bizi biraraya getiren meyhane oldu. Buna rağmen, eğer içki olmasaydı onunla bütün tanışıklığımız bir el sıkışmadan ve iki çift lâkırdıdan -fazla konuşkan olmayan ve meramını iki kelimeyle anlatan bir ihtiyardı- ibaret kalırdı.

İçki adabının gerekirleri arasında öğrendiğim biçimde, bir anlık bir suskunluktan sonra, tam zamanında, «Bir içki al,»

dedim. Parasını benim çektiğim biralarımızı içerken, pek tabii, konuşmak bana, dinlemek de ona düşmüştü. Johnny de, gerçek bir ev sahibi gibi, Koca Tırmık'la benim, her ikimizi de ilgilendiren konuşma konuları bulmamızı sağlayacak biçimde, akıllıca seçilmiş lâflar atmıştı ortaya. Pek tabii, benim ısmarladığım birayı içtikten sonra, bu sefer de Kaptan Nelson'a gelmişti, ısmarlama sırası. Bu ise sohbetin koyulaşmasına yol açmış, Johnny de başka müşterilerine bakmak üzere konuşmadan çekilmişti.

Kaptan Nelson'la birlikte içtikçe, ikimiz de birbirimizi daha iyi tanıdık. Kendisinin yaşayarak öğrendiği denizcilik konusunda, kitaplardan çok şeyler öğrenmiş, onu beğenen bir dinleyici bulmuştu bende. Böylece karşılıklı olarak arka arkaya ısmarladığımız biralarımızı içerken, o güzelim akşamüstü boyunca, Kaptan Nelson eski yırtıcı gençlik günlerine dönerek eşi bulunmaz gemici öyküleri anlattı bana. O uzun akşamüstünü ihtiyar deniz kurduyla birlikte geçirmemi sağlayan sadece ve sadece John Barleycorn idi.

Tezgâhın ardından Johnny Heinhold, hafif tertip sarhoş olmaya başladığım konusunda beni gizlice uyardı ve ufak kadehlerle içmemi öğütledi. Ne var ki, Kaptan Nelson büyük kadehlerle içtiği sürece, benim tutup da küçük kadehe dönmeme gururum engel oluyordu. Ancak koca deniz kurdu ilk ufak birasını ısmarladıktan sonradır ki, ben de kendime bir küçük bira ısmarladım. Eeeh, o uzun uzadıya sürüp giden veda faslına geldiğimiz zaman bulut gibiydim. Bununla birlikte, Koca Tırmık'ın da en aşağı benim kadar sarhoş olduğunu görmek bana yetmişti. O kaşarlanmış koca korsanın benden daha sarhoş olduğuna inanmak cesaretini bulamadım; buna toyluğumun alçakgönüllülüğü engel oldu.

Sonraları Örümcek'ten, Pat'dan, Kıskaç'tan ve Johnny Heinhold ile başkalarından, Koca Tırmık'ın benden hoşlandığını, benim ne esaslı bir delikanlı olduğum konusunda hep iyi lâflar ettiğini duydum. Bunun önemini bir kat daha artıran bir husus da, Koca Tırmık'ın, yabani, ters, kimseyi beğenmeyen lânet bir ihtiyar olarak tanınmasıydı.

(Zaten o 'Tırmık' lâkabını da, kavgalarda yırtıcı bir hayvan gibi rakibinin suratını tırmıklamasından ötürü vermişlerdi ona.) Onun dostluğunu kazanışımı ise tamamiyle John Barleycorn'a borçluydum. Bu olayı sırf, John Barleycorn'un âşıklarını kazanmak için yaptığı hizmetlerin, sahibolduğu çekiciliklerin, başvurduğu hilelerin bolluğunu göstermek için bir örnek diye verdim.

XI

Buna rağmen içimde yine de bir alkol isteği, alkole kimyasal bir istek uyanmadı. Yıllarca ve yıllarca küp gibi içmek bu isteği doğuramadı. İçki içmek, benim için, birlikte yaşadığım erkekler için bir yaşam biçimiydi. Körfezde teknemle sefere çıktığım zamanlar, yanıma içki almazdım; deniz üstündeyken de içki isteği diye bir şey aklımdan bile geçmezdi. Ancak 'Razzle Dazzle'ı rıhtıma bağlayıp karaya ayak bastıktan ve içkinin su gibi aktığı erkeklerin toplantı yerine gittikten sonradır ki, başkalarına içki ısmarlama ve başkalarının ısmarladığı içkileri içme, toplumsal bir görev, erkekliğin ortaya konduğu bir tören olarak üzerimde baskısını göstermeye başlardı.

Sonra, şehir rıhtımında, ya da haliç içindeki kumsal kıstakta demirli yattığım sıralarda, Kraliçenin, ablası, Pat ve Mrs. Hadley ile tekneme geldikleri de olurdu. Tekne benim teknemdi, evsahibi bendim, eh, onları ancak kendi anladıkları biçimde ağırlayabilirdim. Bu yüzden, Örümceği, yahut Irish'i, veya Scotty'yi, ya da o sırada tayfam her kimse onu bir koşu yollar, tenekeyle bira, damacanayla kırmızı şarap aldırırdım. Ayrıca, rıhtımda istiridyelerimi elden çıkarmak için yattığım zamanlar, şafak vakti alacakaranlığında tekneme irikıyım polislerin ya da sivil memurların süzüldüğü olurdu. Bizler hep polis gölgesinde yaşadığımız için de, istiridyeleri açar, üstüne birer parça biberli salça koyup, bir yandan polis efendileri bunlarla besler, bir yandan da bira güğümünü meyhaneye koşturur veya şişeler içinde satılan daha sert içkilerden getirtirdik.

İçerdim içmesine, ama bir türlü John Barleycorn'u sevemezdim. Sağladığı tanışıklıklardan ötürü değer veriyordum John Barleycorn'a, yoksa tadından ötürü değil. Erkekler arasında kendim de bir erkek olayım diye onca zaman çaba harcadığım halde, içimde hep şekere, şekerlemelere gizli ve utanç verici bir özlem besledim. Ama

bunu birisinin anlamasındansa ölmeye razıydım. Mürettebatımın karada yatacaklarını bildiğim geceler, kendi başıma sefahat âlemleri düzenlerdim. Genel Kitaplığa gider, kitaplarımı değiştirir, yirmi beş sent verip her cinsten şeker ve karamelâ satın alarak gizlice tekrar 'Razzle Dazzle'a süzülür, kamarama girer, kapıyı kilitler, yatağa yatar, saatlerce büyük bir mutluluk içinde hem kitap okur hem de karamelalarımı çiğnerdim. Paramın gerçek değerini bulduğuna inandığım zamanlar da sadece işte bu gibi zamanlardı. İçki tezgâhının öbür yanma uzatılan dolarlarca para, bir şekerci dükkânından yirmibeş sentin satın alabildiği mutluluğu getirmiyordu.

İçkinin dozunu arttırdıkça, tozpembe sayfaların içki âlemlerinde ortaya çıktığı gerçeği gittikçe daha çok dikkatimi çekmeye başladı. Sarhoşluklar hiç unutulmayan anlardı. Sözü edilmeye değer şeyler böyle anlarda olurdu. Kargaburun Joe gibi adamlar, sarhoşluktan sarhoşluğa yaşadıklarını kabul ederlerdi. Bütün rıhtım ameleleri, Cumartesi gecesinin içki âlemini iple çekerlerdi. Gerçi arada bir dağıtılan içki ya da bir ahbaba rastlamak bazen hesapta olmayan bir sarhoşluğa yol açardı, ama biz istiridye korsanları da, önce yüklerimizi elden çıkarmayı bekler, içkiye ondan sonra esaslı bir biçimde girişirdik.

Bazı bakımlardan, hesapta olamayan sarhoşluklar gibisi yoktu. Böyle zamanlarda daha olağanüstü, daha heyecan verici olaylar geçerdi. Örneğin, Nelson'un Fransız Frank ve Kaptan Spink'le birlikte, bir hırsızlık malı olan som balığı teknesini Viski Bob'la Rum Nicky'den aşırdıkları Pazar gibi. İstiridye teknelerinin personeli arasında değişiklikler olmuştu. Nelson, 'Annie'de Billy Kelly ile yaptığı bir kavgadan, sol elinde açılan bir kurşun deliğiyle çıkmıştı. Kıskaç'la da kavga edip ortaklığı bozan Nelson, 'Rengeyiğini' kolu boynuna asılı olarak ve sadece iki tane açık deniz tayfası ile kullanmıştı, ama öyle delicesine kullanmıştı ki, tayfaların gözü korkmuş, canlarını kıyıya dar atmışlardı. Nelson'un ne gözünü budaktan esirgemez biri olduğunu gösteren bu olayın öyküsünü o iki

denizci, üstelik bire bin katarak etrafa öyle bir yaymışlardı ki, rıhtımda Nelson'la denize açılmak isteyecek tek kişi kalmamıştı. O yüzden mürettebatsız kalan 'Rengeyiği' halicin öbür yanındaki kumsal kıstakta yatıyordu. Yanıbaşında da, mayistra yelkeni yanan benim 'Razzle Dazzle' demirliydi; teknede Scotty ile ben vardık. Viski Bob, Fransız Frankla bozuşmuş, Rum Nick ile birlikte 'nehir yukarı' bir akına çıkmıştı.

Bu akının sonucu, bir İtalyan balıkçıdan aşırma gıcır gıcır bir Columbia Irmağı tipi som balığı teknesi olmuştu. Teknesinin peşine düşen İtalyan, biz istiridye korsanlarını teker teker dolaştığı, biz de zaten onların davranışından kuşkulandığımız için bu işin Viski Bob'la Rum Nicky'nin başı altından çıktığına iyice emin olmuştuk. Olmuştuk ya, som balığı teknesi nerdeydi peki? Yüzlerce Rum ve İtalyan balıkçı, bütün ırmak boyunca, bütün körfezde aramadık yer bırakmamış, karış karış her bir bataklık parçasını, her siğili taramışlardı. Tekne sahibi, gözü kararararak elli dolarlık bir ödül ortaya koyunca hepimizin merakı biraz daha kabardı ve işin içindeki giz biraz daha derinleşti.

Bir Pazar sabahı ihtiyar Kaptan Pink beni ziyarete geldi. Aramızda gizli bir konuşma geçti. Alameda'daki eski feribot kızaklarının orada, küçük yelkenli teknesiyle az önce balık tutuyormuş. Sular çekilince, denizin içindeki bir kazığa bağlı ve dibe doğru giden bir ip ilişmiş gözüne. İpin ucuna bağlı olan şeyi yukarı çekmeye çalışmış, ama boşuna. Az ileride, yine böyle dibe doğru giden, kazığa bağlı bir başka ip daha varmış; bunu da yukarı çekememiş. Hiç kuşku yok, bu iplerin bağlı olduğu şey, şu kayıp som balığı teknesi imiş. Eğer tekneyi sahibine yeniden kazandırırsak, elli doları cebimize atarmışız. Ancak, benim hırsızlararası namus konusunda kendime göre düşüncelerim olduğundan, bu işe hiç bir suretle burnumu sokmaya yanaşmadım.

Oysa Fransız Frank, Viski Bob'la atışmıştı, Nelson da düşmanıydı. (Zavallı Viski Bob! -Kötülük nedir bilmeyen, neşeli cömert, doğuştan çelimsiz, ömrü yoksulluk içinde

geçmiş, alkole karşı konulmaz bir kimyasal eğilimi olan ve o haliyle yine de körfezde korsanlık işine devam eden zavallıcığın saçmayla kalbura çevrilmiş cesedini, az zaman sonra bir iskelenin yanında denizin dibinden çıkardılar.) Teklifini reddedişimin üstünden daha bir saat geçmeden, Kaptan Pink'i, halicin ağzına doğru giden 'Rengeyiği'nin güvertesinde Nelson'la gördüm. Aynı zamanda, Fransız Frank da uskunasına atlayıp açılmıştı.

Her iki teknenin de tuhaf bir biçimde, yanyana halice dönmeleri uzun sürmedi. Kumsal kıstağa doğru ilerledikleri sırada, borda tirizleri suyla öpüşür vaziyette ve batmasın diye iplerle bir yandan uskunaya, bir yandan da şalupaya bağlanmış su altındaki som balığı teknesi görünüyordu. Sular yarı çekilmiş olduğu için, som balığı teknesi ortada olmak üzere üçü bir sırada doğrudan doğruya kumluğa baştankara ettiler.

Fransız Frank'ın tayfalarından biri olan Hans derhal ufak bir yelkenliye atlayıp, hızla Kuzey kıyısına doğru uzaklaştı. Kıçaltındaki koca damacana onun hangi görevle yollandığını anlatıyordu. Kolaycacık kazanıverdikleri elli doları kutlamak için bir dakika bile bekleyememişlerdi. John Barleycorn'un âşıkları böyledir işte. Şansları yaver gitti mi içerler. Şansları yoksa, şansları gelsin diye içerler. Eğer şansları kötüyse, bunu unutmak için içerler. Bir ahbaba rastladı mı içerler. Arkadaşlarıyla kavga edip onu kaybederlerse, içerler. Aşkları başarıyla taçlanırsa, öyle mutlu olurlar ki, mutlaka içmek zorunluğunu duyarlar. Aşkta kaybetmişlerse, bu sefer mutsuz oldukları için içerler. Yapacak birşeyleri yoksa, yeteri kadar kafayı çektikten sonra kurtçukların beyinlerinde kımıldamaya başlayacağından ve o vakit yapacak bir sürü şey bulacaklarından emin olarak, kafayı çekerler. Ayıkken içmek; sarhoş oldukları vakit de daha çok içmek isterler.

Pek tabii, meslekdaş ve yoldaş olarak, Scotty ile beni de davet ettiler içmeye. Henüz ellerine geçmemiş o elli dolara bir delik açılmasına biz de yardım ettik. O akşamüstü, bayağı, sıradan bir Pazar gününün, bir yaz gününün akşamüstüsü

olmaktan çıkıp, görkemli, tozpembe bir akşamüstü oldu. Hep bir ağızdan konuştuk, şarkılar, türküler söyledik, palavralar attık, Fransız Frank'la Nelson da durmadan adam yollayıp içkileri tazeletti. Oakland rıhtımından bizi rahatça görebildikleri için, yaygaralarımız daha başka arkadaşları çekti. Yelkenli üstüne yelkenli halici geçip kumsala baştankara ederken, Hans'a da iş çıkmış oldu - içki yetiştirmek için, küreklere asılıp kıyıyla kumluk arasında hiç durmadan mekik dokumak işi.

Derken, Viski Bob'la Rum Nicky çıkageldiler; ayık oldukları gibi, korsan yoldaşları onların özene bezene gizlediği ganimeti yürüttü diye de kızgındılar. Fransız Frank, John Barleycorn'un da yardımıyla, namus ve erdem üzerine riyakârca bir nutuk çekip, Viski Bob'u kumsala indirdi ve elli yaşında olmasına rağmen adamakıllı pataklamaya girişti. Rum Nick„ elinde kısa saplı bir kürekle atlayıp, Viski Bob'un yardımına koştuğu zaman, hesabı Hans tarafından çabucak görülüverdi. Bob'la Viski'nin kanlı kalıntıları yelkenlilerine tıkılıp yollandıktan sonra da, tabii, bu olayı daha büyük bir içki âlemiyle kutlamak gerekti.

Bu arada ziyaretçilerimizin sayısı iyice arttığından, hepsi de John Barleycorn tarafından coşturulmuş, hepsi de akıllılığı, usluluğu bir kenara koymuş bulunan, çeşitli ulustan, huyları türlü türlü adamlardan meydana gelen büyük bir kalabalık olmuştuk. Eski kavgalar canlanıyor, eski nefretler alevleniyordu. Hava kavga kokuyordu. Ne zaman bir yükleme-boşaltma işçisi, yük teknesinde çalışan bir denizci'ye hıncını hatırlasa veya bunun tersi olsa, yahut bir istiridye korsanının aklına birisi gelse veyahut da birisinin aklına bir istiridye korsanı gelse, hemen bir yumruk patlıyor ve yeni bir kavga başlıyordu. Her yeni kavga da kadehler yeniden doldurulmak suretiyle durduruluyor ve geri kalanlarımız tarafından yatıştırılıp, barıştırılan kavgacılar birbirlerini kucaklayarak ölmez dostluklar adına and içiyorlardı.

Çorba Kennedy de, Kıskaç'la birlikte denize açıldığı vakit 'Rengeyiği'nde unuttuğu eski bir gömleğini geri almak için,

bula bula tam bu zamanı bulmuştu işte. Nelson'la olan kavgada Kıskaç'ın tarafını tutmuştu o. Aynı zamanda, St Louis meyhanesinde kafayı da çektiğinden, gömleğinin hesabını sormak üzere onu buraya, kumsala yollayan John Barleycorn olmuştu. Birkaç kelime kavgayı başlatmaya yetti. Çorba Kennedy, Nelson'la, 'Rengeyiği'nin kıçgüvertesi dibinde kapıştı ve kargaşa sırasında, hırsından deliye dönen Fransız Frank'ın savurduğu -Fransız Frank'ın hırsından deliye dönmesinin nedeni, iki elini de kullanabilen Çorba Kennedy'nin, bir elini kullanamayan Nelson'a saldırmış olmasıydı- bir demir çubukla beyninin patlamasına ramak kaldı. (Eğer 'Rengeyiği' hâlâ su üstündeyse, demir çubuğun kıç küpeştesi üstünde meydana getirdiği çukur da hâlâ yerinde duruyordur.)

Ne var ki, Nelson kurşunla delinmiş sargılı elini askısından çıkardı ve kendisini tuttuğumuz için ağlayıp, kükreyerek, Çorba Kennedy'yi tek elle de tepeleyebileceğine olan inancını bağıra bağıra dünyaya ilân etti. Bunun üzerine ikisini de kumun üzerine salıverdik. Bir ara Nelson alta gider gibi olunca, Fransız Frank'la John Barleycorn haksızlık ederek fırlayıp kavgaya karıştılar. Scotty itiraz ederek Fransız Frank'ı yakaladı, Fransız Frank da fırıldak gibi döndü, onun arkasına geçti ve yere bastırdı; kumda beş altı metre yüzükoyun sürdükten sonra tepesine binip kurt kapanına aldı. Bu ikisini birbirinden ayırırken, geri kalanlarımız arasında da yarım düzine kavga başladı. Bu kavgalar şu ya da bu biçimde bitti veya kavgacıları içki bahanesiyle birbirinden ayırdık, ama Nelson'la Çorba Kennedy'nin kavgası bitmek bilmiyordu. Ara sıra yanlarına gidiyor, her ikisi de yorgunluktan bitkin, bir tek yumruk daha vuramayacak halde kumun üstünde yatarlarken, onlara, 'Gözüne kum atsana,' cinsinden öğütler veriyorduk. Onlar da birbirinin gözüne kum atıyor, dinlenip dinlenip, tekrar yorgun düşene kadar yeniden girişiyorlardı.

Şimdi âdice, saçma, gülünç ve hayvanca gelen bütün bu işlerin, o vakit henüz onaltısını doldurmamış, serüven ruhuyla tutuşan, deniz kurtları ve korsanlarının kent

yağmaları ve silâhlı çatışmalar üzerine anlattıkları hikâyelerle hayalevi tıkabasa dolu ve içtiği zıkkımla imgelemi çılgına dönmüş bir delikanlı olan benim için neler ifade ettiğini bir düşünün hele. Çırılçıplak, taptaze, vahşi ve özgür bir yaşam demekti bu -zaman ve uzay içinde doğumumun bana elde edebilmek olanağını verdiği biricik yaşam biçimi. Hepsi o kadar da değil. Bu yaşam ilerisi için de birşeyler vaadediyordu. Bu daha başlangıçtı. O dövüşün yapıldığı kumsaldan başlayan yol, Golden Gate'den geçerek, serüvenler dünyasının- içinde, savaşların, hem de öyle eski gömlekler ya da çalınmış som balığı tekneleri için değil, yüksek amaçlar, romantik ülküler uğruna savaşların yapıldığı bir dünyanın- enginlerine açılıyordu.

Scotty'ye, Fransız Frank gibi bir ihtiyardan dayak yemeyi sineye çektiği için kendisi hakkında bütün düşündüklerimi söylediğimden, biz de kapışıp, kumsaldaki eğlentiye bir katkıda bulunduk. Onun üzerine Scotty tayfalık işini hemen bırakıp, o gece, bana ait bir çift battaniye ile ayrıldı. Geceleyin, istiridye korsanları kendilerinden geçmiş, ranzalarında yatarlarken, uskuna ile 'Rengeyiği' baştankara ettikleri kumsaldan, yükselen suların üstünde kalktılar ve demir taradılar. Som balığı teknesi ise kaya ve su dolu olarak hâlâ dipte yatıyordu.

Sabahleyin erken saatte, 'Rengeyiği'nden yükselen yabani çığlıklara kalkıp, apar topar dışarının soğuk ve kurşunî aydınlığına çıktığım vakit, bütün rıhtımı günlerce kahkahadan kırıp geçiren bir manzarayla karşılaştım. O güzelim balıkçı teknesi ezilmiş, kumların üstünde bazlama gibi yamyassı yatıyordu, Fransız Frank'ın uskunasıyla 'Rengeyiği' de onun üstüne binmişlerdi. Balıkçı teknesinin meşeden yapılmış taş gibi sağlam baş bodoslaması ne yazık ki, 'Rengeyiğinin' kaplamalarından ikisini kırmıştı. Yükselen sular kırıklardan içeri dolup, ta Nelson'un ranzasına kadar çıkarak onu uyandırmıştı. Ben de yardım ettim, 'Rengeyiği'ne dolan suları pompalayıp attık, hasarı onardık.

Ondan sonra Nelson kahvaltı hazırladı, bir yandan yerken, bir yandan da durum muhakemesi yaptık. Nelson beş parasızdı. Ben de öyle. Altımızda, kumların üstüne serilmiş tahta parçalarından ibaret acınacak haldeki leş için kimse çıkarıp elli dolar ödül vermezdi. Nelson'un bir eli yaralıydı, yanında da bir tek tayfa kalmamıştı. Benim de tayfam yoktu ve mayistra yelkenim yanmıştı. 'Ne dersin, senle ben, ha?' diye sordu Nelson, 'Ben varım,' oldu cevabım. Böylece, yabanilerin yabanisi, delilerin delisi 'Genç Tırmık' Nelson'la ortak oldum. Donanım ve kumanya parasını Johnny Heinhold'dan ödünç alıp, su fıçılarımızı doldurduk ve hemen o gün istiridye yataklarına doğru yelken bastık.

XII

Nelson'la birlikte o delidolu ayları geçirdiğime hiçbir zaman pişman olmuş değilim. Birlikte denize açıldığı adamların ödünü patlatsa da, gerçekten YAMANDI kaptanlığı. Bir çarpışmadan kılı kılına kurtulacak biçimde dümen kullanmak onun en büyük zevkiydi. Başkalarının gözünün yemediği şeyleri yapmaktan gurur duyardı. Asla camadana vurmamak onda bir saplantı halindeydi ve onunla birlikte geçirdiğim bütün süre içinde hava ister sert essin, ister frişka, 'Rengeyiği'nin hiçbir yelkeni bir kez bile camadana vurulmadı. Ne zaman yelken üzerinde olduysak, bir kez bile yelken söndürmedik, hep takım yelken seyrettik. Oakland rıhtımını da bıraktık, serüvenlerimizi daha geniş alanlarda aradık.

Yaşamımdaki bu görkemli bölümü tamamıyla John Barleycorn'a borçluyum. İşte John Barleycorn'a sitemim de bundandır. Ben yabansı serüven yaşamına kavuşmak için yanıp tutuşuyorum ve bu yaşama kavuşabilmem ancak John Barleycorn'un aracılığı yoluyla olabiliyor. O yaşamı yaşayan erkeklerin tarzı böyleydi. Ben de aynı yaşamı yaşamak istiyorsam, onların tarzında yaşamak zorundaydım. Nelson'la ortaklık kurabilmem, onun arkadaşlığını kazanabilmem içki sayesindedir. Sadece onun ısmarladığı birayı içmekle kalsaydım, ya da içmeye hiç yanaşmasaydım, beni asla kendine ortak seçmezdi Nelson. O, yaşamın iş yanında olduğu kadar, toplumsal yanında da kendine lâyık bir ortak istiyordu.

Kendimi tamamıyla bu yaşantıya bıraktım ve John Barleycorn'un gizini, domuzuna içmede aramak gerektiği; bu gizin, ancak demir gibi bir bünyenin dayanabileceği birbirini izleyen aşamalarla, en son nokta olan sersemliğe, domuzca bir bilinçsizliğe ulaşmada bulunduğu biçiminde yanlış bir anlayış edindim. Alkolün tadından hoşlanmadığım için, sırf sarhoş olmak amacıyla -kendimi kaybedecek kadar, sızıp kalacak kadar sarhoş olmak amacıyla- içiyordum. Vaktiyle

tutumlu olan, dişinden tırnağından artırıp biriktiren Sylock(*) gibi bezirganlık yapan ve bezirganlıkta eskicilerden baskın çıkan ben; sekiz kişiye sekiz viski ısmarlayan Fransız Frank'ın bir seferde seksen sent ödemesi karşısında afallayan ben, savurganca para harcama yönünden ötekilerin hepsini bastıran bir umursamazlığa bıraktım kendimi.

(*) W. Shakespeare'nin 'Venedikli Tacir' adlı komedisinin kahramanlarından, cimriliğiyle ünlü, zengin bir Yahudi. (Ç. Notu)

Bir akşam Nelson'la karaya çıkışımızı hatırlarım. Cebimde yüz seksen dolar vardı. Niyetim, önce kendime giyecek bir şeyler almak, sonra da bir iki kadeh içmekti. Giyeceğe gereksinmem vardı. Giyecek olarak bütün varım yoğum üstümdekilerden, üstümdekiler de şunlardan ibaretti: İçine aldığı suyu, ne iyi ki, aldığı hızla dışarı atan bir çift denizci çizmesi, elli sentlik bir tulum, on sentlik bir pamuklu gömlek ve geniş kenarlı bir gemici şapkası. Doğru dürüst bir şapkam olmadığı için gemici şapkasını giymek zorundaydım; şurasına da dikkat buyurulacaktır ki, ne iç çamaşırından, ne de çoraptan söz ettim. Hiçbiri yoktu çünkü.

Giyecek eşya satılan mağazaya varmak için, bir düzine meyhanenin önünden geçmemiz gerekiyordu. O yüzden önce içki ısmarladım kendime. Giyecek mağazasına da hiçbir zaman ulaşamadım. Sabahleyin meteliksiz, zehirlenmiş, ama memnun bir halde tekneye döndüm, döner dönmez de yelken açtık. Üstümde yine karaya çıktığım zamanki giyecekler vardı, yüz seksen dolardan ise geriye bir sent bile kalmamıştı. Bir delikanlının on iki saat içinde yüz seksen doları içkiye harcayabilmesi, aynı şeyi hiç denememiş kimselere olanaksız görünebilir, ama olabileceğini ben biliyorum.

Hiç de pişman olmadım. Gurur duyuyordum. Onlara, hepsinden daha iyi para harcayabileceğimi göstermiştim. Güçlü erkekler arasında gücümü kanıtlamıştım. 'Prens' ünvanımı, bir çok seferler olduğu gibi, bu sefer de kimseye kaptırmamıştım. Davranışım, kısmen, çocukluğumun yoksulluk içinde, ağır çalışma koşulları altında geçmesine karşı bir tepki olarak da düşünülebilir. O sırada kafamda

şöyle bir düşüncenin filizlenmeye başlamış olması muhtemeldir: İşret savaşçıları arasında prens olmak, saati on sentten bir makina başında günde on iki saat köle gibi çalışmaktan iyidir. Makina başındaki çalışma yaşamında tozpembe sayfalar yok. Ama eğer on iki saatte yüz seksen doları harcamak da tozpembe bir sayfa değilse, neyin tozpembe sayfa olduğunu bilmek isterim doğrusu.

Bu dönemde John Barleycorn'la aramdaki alışverişe ait ayrıntıların çoğunu atlayıp, sadece John Barleycorn'un özelliklerine ışık tutabilecek cinsten olayların sözünü etmekle yetineceğim. Böyle aşırı derecede içmeye devam edebilmemi üç şey mümkün kılıyordu: birincisi, ortalamanın çok üstünde, mükemmel bir bünyemin bulunuşu; İkincisi, deniz üstünden geçen, sağlığa yararlı açık hava yaşayışı; Üçüncüsü de, düzensiz içiyor olmam gerçeği. Denize açıldığımız zaman yanımıza hiç içki almazdık.

Dünya açılıyor, bana kendini gösteriyordu. Daha şimdiden onun yüzlerce millik deniz yolunu, kıyılardaki kentlerini, kasabalarını ve balıkçı köylerini öğrenmiştim. İçimden bir fısıltı bana daha uzaklara açılmamı söylüyordu. Daha uzaklara henüz ulaşamamıştım. Daha uzakların ardında da, daha başka şeyler vardı. Ama dünyanın bu kadarı bile Nelson için fazla genişti. Sevgili Oakland rıhtımına kavuşmak için sabırsızlanıyordu; oraya dönmeye karar verince de, tamamıyla dostça ayrıldık Nelson'la.

Bunun üzerine, Carquinez Boğazındaki eski kasabanın, karargâhım olan Benicia'nın yolunu tuttum. Orada, rıhtımdaki direklere bağlanmış küme küme balıkçı teknelerinde neşeli bir kalabalık halinde ayyaşlar, serseriler yaşardı; ben de onlara katıldım. Som balığı avcılığıyla oyalanmadığım ya da körfezde ve ırmakta balıkçı devriyesi yardımcılığı göreviyle bir aşağı, bir yukarı devriye gezmediğim zamanlar, karada eskisinden daha uzun içki âlemlerine kaptırıyordum kendimi; daha çok içiyor, içtikçe de içkicilik üzerine yeni yeni şeyler öğreniyordum. Kiminle içersem içeyim, birlikte içtiğim kimseden asla aşağı kalmıyor, çoğu kez

de gücümü ve erkekliğimi göstermek için payıma düşenden fazlasını içiyordum. Sabahın birinde, bir gece önce sersem sepelek el yordamıyla sürüne sürüne kendimi attığım, kurutmak için çatkıya asılmış balıkçı ağları arasından bilinçsiz leşimi kurtardıkları ve bütün rıhtım kahkahalarla bunu konuşurken ben yeniden içkiye giriştiğim zaman, gerçekten de gurur duymuştum. Yaman bir gösteri olmuştu.

Hele bir seferinde tam üç haftayı hiç aralıksız, bir tek ayık soluk almadan geçirdiğim vakit bu işin doruğuna ulaştığıma iyice inanmıştım. Bu yolda, hiç kuşkusuz, insan daha öteye gidemezdi. Benim için artık buradan da palamarı çözmek zamanı gelmişti. Zira ister sarhoş, ister ayık olayım, bilinçaltımdan bir ses yaşamın sadece körfezdeki bu serüvenlerden, bu işretlerden ibaret olmadığını bana fısıldayıp duruyordu. Bu fısıltı benim talihimdi. Ben öyle yaratılmıştım ki, talihimin dünyanın öbür ucundan çağırısını, uzaklardan hiç durmadan seslenişini duyabiliyordum. Bu benim tedbirli, ihtiyatlı oluşumdan ileri gelmiyordu. Meraklı, her şeyi öğrenmek arzusuyla dolu, yerinde duramaz ve her nasılsa bir ucundan görebildiğim ya da tahmin edebildiğim olağanüstü şeylerin peşinde oluşumdandı. Eğer hepsi bundan ibaretse, bu yaşamın anlamı ne? diye soruyordum kendi kendime. Hayır; ötelerde, uzaklarda daha başka şeyler de vardı. (Bir içkici olarak çok daha sonraki gelişmelerimle ilişkisi bakımından, yaşamın gerisindeki şeyleri vaadeden bu fısıltı üzerinde özellikle durmak gerek, zira John Barleycorn'la en son mücadelelerimde, bu fısıltının uğursuz bir rol oynayacağı daha o zamandan belliydi.)

Ama ilerlemek konusundaki kararımı çabuklaştıran, John Barleycorn'un bana oynadığı bir oyun oldu… O zamana kadar hayal bile etmediğim bir sarhoşluk uçurumunu bana gösteren canavarca, inanılmaz bir oyun. Su gibi içki içtiğim bir işret faslından sonra sabahın saat birinde, rıhtımın gerisindeki bir guletin güvertesinde yalpa vura vura yürüyordum; niyetim yatıp uyumaktı. Akıntı, bir değirmenin çarkına gelen kanaldaki sular gibi Boğazı hızla yalıyordu ve ben sendeleyip

denize yuvarlandığım sırada, sular iyice yükselmiş bulunuyordu. Ne rıhtımda, ne de gulette tek kul vardı. Akıntıya kapılıverdim. Hiç korkmadım. Başıma gelen kazayı eğlenceli bulmuştum. İyi bir yüzücüydüm, ayrıca, suyun derime dokunuşu, alev alev yanan bedenimi serin bir çarşaf gibi ferahlatmıştı.

İşte John Barleycorn o manyakça oyununu bana o zaman oynadı. Akıntıya kendimi bırakıp açılmak gibi nerden geldiği belirsiz, şiddetli bir istek bir anda bütün benliğimi kapladı. Hiçbir zaman hastalıklı olmamıştım. İntihar düşünceleri hiçbir zaman aklımdan geçmemişti. O anda bu düşünceler aklıma gelince, kısa ama heyecanlı yaşamımı mükemmel bir sonla bitirmek bana nefis, görkemli bir yüceliş gibi göründü. Ömründe ne bir kızın aşkını, ne bir kadının aşkını ne de çocukların sevgisini tatmamış olan ben; ben, bu kadarının yettiğine, görülmeye, yaşanmaya ve olmaya değer herşeyi görüp, yaşayıp, olduğuma ve artık ölmek zamanının geldiğine karar verdim. Bu, John Barleycorn'un bir tuzağıydı; beni kendi imgeleme gücümün ayakları altında ezdirip, ondan sonra afyonlu bir düş dünyası içinde ölüme sürükleyen John Barleycorn'un.

Ah, nasıl da inandırıyordu insanı. Ben sahiden de yaşamın yaşanacak nesi varsa yaşamıştım ve bu da pek önem taşımıyordu. Domuz gibi sarhoş olarak yaşadığım aylar (düşüncenin bu bölümünde bir alçalma duygusu ile o eski günahkârlık duygusu da katılıverdi işe) en sonuncusu ve en âlâsıydı, bu en âlâsının bile kaç paralık değeri olduğuna ise kendim de karar verebilirdim. Kendilerine içki ısmarladığım sürü sürü kocamış, çökmüş anaforcular, boş gezenin boş kalfaları ortadaydı işte. İşte yaşamdan kala kala bunlar arta kalıyordu. Ben de onlar gibi mi olmak istiyordum? Bin kez hayır; ve böylece ben, akıntıyla sürüklenip giden gençliğim için kederli gözyaşları döktüm. (Ağlayan sarhoş, melankolik sarhoş görmemiş olan var mıdır? Bunlara bütün meyhanelerde rastlanır; kendilerini dinleyecek başkasını

bulamazlarsa, dinlemesi için kendisine para verilen barmene anlatırlar üzüntülerini.)

Su nefisti. Tam erkekçe bir ölüm biçimiydi bu. John Barleycorn, içkinin çıldırttığı beynimde çaldığı havayı değiştiriverdi. Bırak gözyaşlarını, bırak şu pişmanlığı. Bu bir kahramanın kendi eliyle, kendi iradesiyle ölümüydü. Bunun üzerine tuttum, kendi ölüm şarkımı, hem de büyük bir hırsla söylemeye başladım, ama tam bu sırada, akıntının meydana getirdiği çırpıntıların kulaklarımın dibindeki şapırtı ve çağıltısı bana içinde bulunduğum durumun daha büyük bir öncelik taşıdığını hatırlattı.

'Solano' rıhtımının bir burun gibi ileri doğru uzandığı, Benicia kasabasının alt başında Boğaz genişleyerek, körfezde yolcu taşıyan kayıkçıların 'Burgaç Tersanesi' adını verdikleri bir koy halini alır. Ben, 'Solano' iskelesinin altından geçip koyun ağzına giden kıyı akıntısının üstünde bulunuyordum. Akıntı Ölü Adasının çevresini dolanıp rıhtıma döndüğü zaman meydana gelen burgacın gücünü eskiden beri bilirdim. Rıhtımın direkleri arasına sürüklenmek istemiyordum. Hem hoş bir şey değildi, hem de akıntıyla tekrar koyun ağzına çıkabilmek için bir saat kaybedebilirdim.

Suyun içinde soyunup, akıntıyı tam bir dikaçıyla geçmek üzere kuvvetli kulaçlarla yüzmeye başladım. Rıhtımın ışıklarından, en sonunda sürüklenmekten kurtulduğumu anlayıncaya kadar da hiç durmadım. Ondan sonra sırtüstü dönüp dinlendim. Attığım kulaçlardan iflâhım kesildiği halde, soluk alacak vakit bulamamıştım.

Burgaçtan yakayı sıyırdığım için keyfime diyecek yoktu. Ölüm şarkımı -içkiden çıldırmış bir gencin tamamıyla kendi kafasından uydurduğu saçmasapan bir şeydi- yeniden tutturdum. 'Dur bakalım; daha başlama şarkıya' diye fısıldadı John Barleycorn. 'Solano rıhtımı bütün gece çalışır. Demiryolcular var orada. Sesini duyarlarsa, bir kayığa atlayıp seni kurtarmaya gelirler, sen ise kurtarılmak istemiyorsun.' İstemediğim muhakkaktı. Ne yani? Kahramanca ölmekten

alıkoyacaklardı beni, öyle mi? Asla. Böylece, yıldızların ışığı altında, suyun üstünde sırtüstü yatarken, rıhtımın kırmızılı, yeşilli, beyazlı tanıdık ışıklarının geçişini seyredip, ayrı ayrı her birine ve herşeye hüzünlü, duygulu bir biçimde veda ettim.

İyice açılıp kanalın ortasına geldiğim zaman yine tutturdum şarkımı. Ara sıra bir iki kulaç atıyor, ama genellikle kendimi akıntıya bırakıp sarhoş kafayla uzun uzun düşler kurmakla yetiniyordum. Gün ışımadan suyun soğukluğu ve geçen saatler yeteri kadar aklımı başıma getirdiği için, Boğazın neresinde olduğumu, ayrıca, San Pablo Körfezine kadar sürüklenmeden ters akıntının beni yakalayarak yine eski yerime götürüp götüremeyeceğini düşünmeye başladım.

Az sonra da, son derece yorgun olduğumu, müthiş üşüdüğümü, iyice ayıldığımı ve boğulmayı zerre kadar istemediğimi anladım. Yüzerek, Contra Costa kıyısındaki Selby Maden Tasfiyehanesini ve Kısrak Adası fenerini tutabilirdim. Solano kıyısına doğru yüzmeye başladım, ama çok halsiz düştüğüm ve soğuktan her yanım uyuştuğu için acı veren büyük çabalarla pek az ilerleyebildiğimden, yüzmekten vazgeçip, su yüzünde çırpıntısını artırmaya başlayan akıntı dalgacıkları üstünde dengemi korumak amacıyla arada bir kulaç atarak, kendimi sulara bırakmakla yetindim. Korkunun ne olduğunu da o zaman anladım. Artık ayılmıştım, ölmek istemiyordum. Yaşamak için sürüyle neden buluyordum kendi kendime. Yaşamak için ne kadar çok neden bulursam, boğulup gitmek olasılığı da kafamda o derece büyüyordu.

Suda dört saat kaldıktan sonra gün ışığı beni, Vallejo Boğazı ile Carquinez Boğazı'nın hızlı akıntılarının birbiriyle çarpıştığı, özellikle de o sırada bu her iki akıntının, San Pablo Körfezinden üzerlerine yüklenen med akıntısına karşı çarpıştıkları Kısrak Adası feneri açıklarında tehlikeli ve zor bir durumda buldu. Kuvvetlice bir rüzgâr da çıktığından çırpıntısı artan suyun mini mini dalgacıkları inatla ağzıma çarpmaya,

bana tuzlu su yutturmaya başlamıştı. Bir yüzücü olarak bildiğim kadarıyla, sonumun yaklaştığını anlıyordum. O sırada bir tekne çıkageldi. Vallejo'ya yetişmek için acele eden bir Rum balıkçıydı bu. John Barleycorn'un elinden yine bünyem ye fiziksel dayanıklılığım sayesinde kurtarmıştım paçayı.

Bu arada şurasını da belirteyim ki, John Barleycorn'un bana oynadığı bu manyakça oyun, hiç de alışılmamış bir şey değildir. John Barleycorn yüzünden intihar edenlerin yüzdesini tam bir istatistiğe vursalar, insanın hayretten ağzı bir karış açık kalır. Benim olayımda ise, benim gibi sağlıklı, normal, genç, yaşama sevinciyle dolu birinin intihar fikrini aklına getirmesi alışılmamış bir şeydi; bununla birlikte, bu fikrin uzun bir işret sonunda sinirlerim korkunç derecede zayıfladığı, beynim fena halde zehirlendiği bir sırada geldiği ve içkiden kudurup çıldıran imgelemimin romantik, dramatik yanının bu fikri çok beğendiği de hesaba katılmalıdır. Hatta, kendilerini öldüren daha yaşlı, daha hastalıklı, yaşamın kahrını daha çok çekip, daha çok düş kırıklığına uğramış içkiciler bile bu işi genellikle sinirlerin ve beynin alkolü iyice emdiği, uzun içki âlemlerinden sonra yaparlar.

XIII

Böylece, John Barleycorn'un beni haklamasından kıl payıyla kurtulduğum Benicia'yı bırakarak, yaşamın gerisinden gelip de kendisini bulmam için beni çağıran fısıltının ardı sıra, daha geniş alanlara açıldım. Yolumun düştüğü her yerde, bütün yollar alkolle ıslanmış olarak çıkıyordu karşıma. Erkekler yine meyhanelerde toplanıyorlardı. Meyhanelere yoksul erkeklerin klüpleri, aynı zamanda benim girebileceğim biricik klüplerdi. İstediğim meyhaneye girebilir, istediğim adamla konuşabilirdim. Dolaştığım yabancı kent ve kasabalarda gidebileceğim biricik yer meyhanelerdi. Meyhaneden içeri adımımı attığım anda, artık o kentin ya da kasabanın yabancısı olmaktan çıkıyordum.

Hemen bu arada, daha geçen yıl başımdan geçen bir şeyi nakledivereyim. Hafif bir arabaya dört at koşup, Charmian'ı da yanıma alarak, California ile Oregon'un en yabani dağlarında üç buçuk aylık bir geziye çıkmıştım. Hergün düzenli olarak öykü yazma işimi sabahları yerine getiriyordum. O iş tamamlandıktan sonra, gün ortasında ve akşamüstü araba sürerek ikinci konağa varıyordum. Ancak, konaklanabilecek yerler arasındaki uzaklıkların başka başka, üstelik de, yol koşullarının çok değişik oluşu, her gün alınacak yolla, o günkü çalışmamın bir gün öncesinden plânlanmasını gerektiriyordu. Günlük çalışma programımı tamamlayabilmek için, ne zaman çalışmaya başlamam gerektiğini, bunun için de ne zaman yola çıkmam gerektiğini bilmek zorundaydım. Bu yüzden, yolculuğun uzun süreceği günler, sabahın saat beşinde kalkıp yazılarımın başına oturduğum olurdu. Yolculuğun kolay geçeceği günler ise, istersem saat dokuzdan önce başlamayabilirdim çalışmaya.

Peki, ama bu işi nasıl plânlayabiliyordum? Bir kasabaya varır varmaz, atları ahıra çektikten sonra otelime dönerken, yolda bir meyhaneye uğrarım. Önce bir kadeh atarım -ha,

içkiyi canım çekerdi, ama şurası da unutulmamalıdır ki, canımın içki istemeyi öğrenmesi de işte bu yoldan, benim öğrenme isteğimi doyurmaya çalışmam yüzünden olmuştur- evet, önce bir kadeh atarım. Arkasından, barmene: 'Bir tane de kendine al.' Ondan sonra, içkilerimizi içerken, yolun ilerki bölümü üzerine, kalınacak yerler üzerine sorularımı sormaya başlarım.

Barmen, 'Dur bakayım,' der, 'Tarwater kıstağından geçen yol var. Eskiden iyi bir yoldu. Üç yıldan fazla oluyor. Ne var ki, bu bahar kapandıydı. Sen dur hele bakayım. Jerry'ye sorayım bir...' Barmen döner ve masada oturan, ya da öte yanda, ayakta tezgâha dayanmış duran bir adama -bu artık Jerry mi olur, Tom mu olur, Bill mi olur, her neyse- seslenir: 'Şey, Jerry, Tarwater yolu nasıl yahu? Geçen hafta Wilkins'e gittiydin sen.'

Jerry veya Tom ya da Bill, düşünce aygıtıyla konuşma aygıtını ağır ağır hazırlarken ben, onun da bizimle içmesini öneririm. Ondan sonra, hangi yolun daha elverişli ya da en iyi konak yerlerinin hangileri olduğu, en güzel alabalıkların hangi çaylarda bulunduğu, konak yerlerine kaç saatte varabileceğim konusunda v.b. daha başka adamların da katıldığı ve tazelenen içkilerle yer yer kesilen bir tartışmadır başlar.

Bir iki meyhane daha dolaştıktan sonra, hem iyice neşemi bulmuş, hem kasabada hemen hemen herkesi tanımış, kasaba hakkında her şeyi öğrenmiş, hem de yöre üzerine oldukça bilgi edinmiş olurum. Avukatları, editörleri, iş adamlarını, ora politikacılarını, başka yerlerden gelmiş çiftçileri, avcıları, madencileri hep tanırım, öyle ki, akşamleyin Charmian'la ana caddede gezintiye çıktığımız vakit, tamamıyla yabancısı olduğumuz o kasabada tanıdıklarımın çokluğu karşısında Charmian'ın ağzı açık kalır.

İşte böylece, John Barleycorn'un sağladığı bir hizmeti de göstermiş olduk; John Barleycorn bu hizmeti sayesinde, erkekler üzerindeki gücünü artırır. Bütün dünya üzerinde de, yıllar boyunca nereye gittiysem hep aynı şeyle karşılaştım.

Bu, Kartier Latin'de bir kabare olabilir, ufacık bir İtalyan köyündeki bir kahve olabilir, bir denizci kasabasındaki meyhane ya da sodalı viski içilen bir klüp olabilir; ama her zaman, çabucak ahbap edinmemi, çabucak insan tanımamı, çabucak bilgi edinmemi sağlayan John Barleycorn'un bulunduğu bir yerdir. John Barleycorn'un öbür barbarlıklarla birlikte ortadan kaldırılacağı o güzel günlerde, birbirine yabancı erkeklerin görüşüp, tanışıp, anlaşabileceği bir başka toplantı yerini, başka bir kurum sağlamak zorunda kalacaktır.

Neyse, biz gelelim öykümüze. Sırtımı Benicia'ya çevirdikten sonra, yolum hep meyhanelerden geçti. Bu zaman içinde içki içmeye karşı hiç bir ahlâksal kuram edinmiş değildim ve zıkkımın tadından yine eskisi kadar nefret ediyordum. Ne var ki, John Barleycorn'a karşı içimde saygılı bir kuşku uyanmıştı. Bana oynadığı oyunu unutamıyordum; ölmek istemeyen BANA oynadığı oyunu. Böylece, John Barleycorn'u hep kollayarak içmeye devam ettim ve ilerde, kendi kendimi yoketmem için bana yapacağı her türlü telkine karşı koymaya karar verdim.

Yabancı kentlerde, meyhaneye adımını atar atmaz hemen ahbaplar ediniveriyordum. Yatak parası olarak cebimde beş kuruşumun bulunmadığı berduşluk günlerimde, beni kabul edip de ateşin yanıbaşında bir sandalye veren tek yer meyhane idi. Her hangi bir meyhaneye girip yıkanabilir, elbisemi fırçalar, saçlarımı tarayabilirdim. Üstelik meyhaneler öylesine çok ve kolay bulunan yerlerdi ki. Batı ülkesinde, adım başında rastlanırdı meyhaneye.

Başkalarının konutlarına ise böyle giremezdim. Onların kapıları bana açık değildi; onların ateşin yanıbaşında bana gösterecek sandalyeleri yoktu. Ayrıca, papazlar ve kiliselerle hiçbir zaman herhangi bir alışverişim olmamıştı. Onlar üzerine bilgim olmadığı için de, bana çekici gelmiyorlardı. Üstelik zaten bir çekicilikleri de yoktu; ne romantik bir yanları vardı ne de serüven vaadeden bir yanları. Papazlar da kiliseler de insana hiç bir hareket vaadetmezdi. Onlar, hep aynı yerde

kalan dar, sınırlı, kapalı, düzene ve sisteme bağlı yaratıklardı. Onlarda büyüklük, onlarda imgeleme gücü, onlarda arkadaşlık denen şeyler yoktu. Benim tanımak istediklerim ise rahat, şen, gözüpek, zaman zaman da çılgınlık yapabilen insanlardı... açık elli, açık yürekli insanlar; yoksa tavşan yürekli insanlar değil.

İşte John Barleycorn'dan ikinci şikâyetim de bu noktada. John Barleycorn hep böyle iyi insanları tepeliyor; içlerinde bir ateş, bir canlılık, bir büyüklük, sıcaklık ve insan zayıflığının en güzelini taşıyan insanları. John Barleycorn o ateşi söndürüp, canlılığı körletiyor ve o insanları hemencecik öldürmediği ya da birer manyak haline getirmediği zamanlar, onları kabalaştırıp, adileştiriyor, ezip büzerek asıllarından bambaşka bir biçime sokuyor, iyiliklerini, yaratılışlarındaki inceliği kaybettiriyor.

Amanın! -ve bunu sonradan kazandığım bilgilere dayanarak söylüyorum- sıradan erkeklerin çoğundan; iyilik nedir bilmeyen, yürekleri buz tutmuş, taş kafalı, içki içmeyen, sigara içmeyen, küfür etmeyen; zayıf yaradılışlarında, yaşamın sınırlarını aşıp cüretli bir şey, yiğitçe bir iş yapmalarını sağlayacak yaşama dürtüsü bulunmadığı için, kahramanca ya da başkalarını kızdıracak veya iğneleyecek cinsten hiçbir şey yapamayan erkeklerden Tanrı beni korusun. İnsan bunlara meyhanelerde rastlayamaz; bunlara ne kaybedilmiş davaları kurtarmaya çalışırken, ne serüven yollarında parlarken ne de Tanrının çılgın âşıkları gibi severken rastlanabilir. Bunların, kendi tuzlarını kurutmaktan, yüreklerinin atışını kendilerine saklamaktan ve sıradan ruhsal yapılarıyla sevimsiz başarılar kazanmaya çalışmaktan başlarını kaşıyacak vakitleri yoktur.

Suçlamamla John Barleycorn'u bu noktada ta canevinden vuruyorum. Onun baştan çıkarıp mahva sürüklediği insanlar, işte hep böyle iyi insanlar, değerli insanlar oluyor... Zayıflıkları fazla güçlü olmalarından; fazla ateşli, fazla canlı ve fazla cüretli, fazla atılgan olmalarından ileri gelen insanlar. John Barleycorn, çelimsizleri de mahvediyor hiç kuşkusuz;

ama çelimsizleri mahvetmekle, insan türünün yetiştirdiği en berbat örnekleri mahvetmiş oluyor ki, buna hiç üzülmüyorum. Beni üzenler, yetiştirdiklerimiz içinde en iyilerinin John Barleycorn tarafından mahvedilmesidir. Bu en iyilerin mahvolmalarının nedeni ise, John Barleycorn'un her yerde hazır ve nazır bulunmasıdır; ona her yolun, her yol kavşağının üstünde, her yan sokakta rastlanır; yasaların koruması altındadır o; kendisine selâm duran polis memuruyla konuşur, onları ellerinden tutup, iyi yürekli, cesur insanların toplanıp kafayı çektikleri yere götürür. John Barleycorn yollarının üstüne çıkmasa, bu yiğit adamlar yine dünyaya gelecekler, fakat mahvolacaklarına, birşeyler yapacaklardı.

İçki arkadaşlıklarına her zaman rastlardım. Demiryolu boyunda, geçecek bir marşandizi beklemek üzere bir su tankının yanına doğru giderken bir bakardım, karşıma bir alay 'ispirtocu' çıkmış. 'İspirtocu' diye içki yerine boyalı ispirto içen berduşlara denir. Hemen merhabayı çakıp, beni de arkadaşlıklarına kabul ediverirler. Hafif tertip suyla karıştırılmış ispirtoyu elime tutuştururlar ve az sonra ben de cümbüşe kaptırırım kendimi; beynimin içinde kurtçuklar kımıldanmaya, John Barleycorn da kulağıma yaşamın büyük olduğunu, herşeyin ölçülü biçili olduğu düzen dünyasının canını cehenneme yollayan, yarış alanının kaygusuz tanrıları olduğumuzu fısıldamaya başlar.

XIV

Dönüp dolaşıp Oakland'a geri geldikten sonra rıhtıma dönerek Nelson'la dostluğu tazeledim. Nelson artık ömrünü hep karada geçiriyor ve eskisinden de çılgınca yaşıyordu. Ben de vaktimi karada onunla geçiriyor ve ancak pek seyrek, o da tayfası eksik gelen teknelere yardımcı olarak körfezde üç beş günlüğüne sefere çıkıyordum.

Bunun bir sonucu olarak, belirli sürelerle açık havada yaşamanın, sağlığa yararlı beden çalışmalarının canlandırıcı etkisinden yoksun bulunuyordum. Her gün içiyor, fırsatını bulunca aşırılığa kaçıyordum; zira hâlâ kafamda, John Barleycorn'un gizinin, bilincini kaybedene kadar, hayvanca içmekte bulunduğu yanlış düşüncesi yatıyordu. Bu dönemde adamakıllı, tam anlamıyla gırtlağına kadar alkole battım. Açıktan açığa ömrüm meyhanelerde geçiyordu; tam bir meyhane kuşu, hatta daha beter olmuştum.

İşte John Barleycorn beni tam bu sırada, hani o akıntıya kaptırıp öldürmesine ramak kaldığı zamankinden daha sinsi, ama en aşağı o seferki kadar öldürücü bir biçimde eline geçirmeye başladı. On yedimi bitirmeme bir kaç ayım kalmıştı; her ne olursa olsun, her türlü düzenli işi hor görüyordum; kendimi oldukça kabadayı bir grup içinde, oldukça kabadayı bir erkek sayıyordum; bu erkekler içki içtikleri ve ben de onlara karşı kendimi küçük düşürmemek zorunda olduğum için içiyordum. Gerçek bir çocukluk yaşantım olmamıştı, bu erken gelişmiş erkeklik çağımda ise çok sert ve acınacak kadar bilgeydim. Ömrümde bir tek kızın bile aşkını tanımadığım halde, feleğin çemberinden geçtiğim için, aşk ve yaşam hakkında bilmediğim tek şey kalmadığına tamamıyla inanıyordum. Bildiklerim ise hiç de hoşa gidecek şeyler değildi. Kötümserliğe kapılmaksızın, yaşamın oldukça ucuz ve sıradan bir serüven olduğunu düşünüyordum.

İşte böylece, John Barleycorn, hevesimi kırıyor, körletiyordu beni. Ruhumun içinde zaman zaman duyduğum dürtüşler, artık eskisi kadar sivri, eskisi kadar keskin değildi. Merak denen şey beni bırakıyordu. Dünyanın öbür yanında neler olduğundan bana ne? Hiç kuşkusuz, benim tanıdığım erkeklerle kadınlara çok benzeyen erkeklerle kadınlar vardı işte; herhalde onlar da evlenir, onlar da evliliğe ve küçük insanlara özgü bütün o küçük tasalara teslim olurlardı; içerlerdi de muhakkak. Ama kafa çekmek için de dünyanın öbür yanına gidilmezdi doğrusu; o kadar yol tepmeye değmezdi. Şöyle köşeye kadar iki adım atmam yeterdi; canımın istediğini Joe Vigy'nin meyhanesinde bulurdum. Johnny Heinhold hâlâ Son Şansı işletiyordu. Hem, her köşede ve bütün köşelerin arasında sürüyle meyhane vardı.

Kafam ve gövdem içkiyle doldukça, yaşamın öbür yanından beni çağıran fısıltılar da yavaş yavaş duyulmaz oluyordu. Eskiden içim içime sığmazken, şimdi uyuşuk bir hal almıştım. Başka her hangi bir yerde olduğu kadar burada, Oakland'da da çürüyüp gidebilirdim pekâlâ. Ve eğer iş tamamiyle John Barleycorn'a kalsaydı, beni sürüklediği o hızla, gerçekten de çürüyüp giderdim, hem de kısa sürede. İştahsızlığın ne olduğunu yeni yeni öğreniyordum. Sabahları burulan bir mideyle, dizleri titreyerek, parmakları dermansız kalkmanın ne olduğunu öğreniyor, ayyaşların kendilerine gelebilmek için sabah sabah koca bir bardak katıksız viskiye neden gereksinim duyduklarını anlıyordum. (Ah, içkiyi adama anlamadan yutturan bir büyücüdür o John Barleycorn. İnsanın kafası, beyni yanar alkolün zehirinden de, kendini toparlamak için mahvına neden olan o içkiye başvurur yine de.)

John Barleycorn'un düzenlerinin sonu yoktur. Bir seferinde beni baştan çıkarıp, kendi canıma kıydırmaya kalktıydı. O sıralarda beni en hızlı bir biçimde öldürmek için elinden geleni yapıyordu. Ama o numara hoşuna gitmeyince, başka bir numara denedi. Az daha da canımı alıyordu hani; işte ben de o zaman iyi bir ders almış oldum onun hakkında,

daha aklı başında, daha usta bir içkici haline geldim. Benim o görkemli bünyemin de belirli bir gücü olduğunu, ama John Barleycorn'un gücünün sınır tanımadığını öğrendim. Anladım ki, bir iki saat içinde güçlü kafamı, geniş omuzlarımı, körük gibi göğsümü altedip beni sırtüstü yere vurur da, iblis pençesini gırtlağıma geçirerek canımı almaya girişiverir.

Nelson'la ikimiz Overland Meyhanesinde oturuyorduk. Akşamın erken saatleriydi; orada bulunuşumuzun tek nedeni meteliksiz kalmamız ve o sıra seçim zamanı olmasıydı. Gerçek şu ki, seçim zamanlarında bir post kapmayı uman yerel politikacılar, meyhane meyhane dolaşarak oy avcılığına çıkarlar. Adam masanın başında oturuyordur; içkisizlikten dili damağına yapışmıştır ve biri çıksa da ona bir içki ısmarlasa diye veya acaba başka bir meyhanede kendisine veresiye içki verirler mi, ya da verip vermeyeceklerini anlamak için oraya kadar gitmeye değer mi diye düşünüyordur. Tam o sırada meyhanenin sallanır kapıları ardına kadar açılır ve içeriye iyi giyimli birtakım adamlar girerler; bunlar genellikle geniş yapılı, varlıklı oldukları her hallerinden anlaşılan, babayani adamlardır.

Herkese dostça selâmlar verir, herkese gülümserler; bu arada, cebinde bir bardak bira alacak parası bulunmayan sizi; bir pansiyon defterinde adının kayıtlı olduğunu kanıtlayıp kanıtlayamayacağı kuşkulu, ama oy veremeyeceği kuşkusuz, bir köşeye büzülmüş çekingen berduşu da selâmlarlar. Bilir misiniz, bu politikacılar kapıları ardına yaslayıp, geniş omuzlu, körük göğüslü, fıçı göbekli ve onlara ister istemez iyimser, yaşamı tanımış kimseler görünüşü veren gövdeleriyle içeri girdikleri anda neşeniz, keyfiniz yerine geliverir. Eh işte, o akşam kanınız biraz ısınacak demektir, hiç değilse ağzınız bir parça ıslanacaktır ya. Hem -kim bilir?- belki tanrıların iyiliği üstündedir de, bakarsanız başka içkiler sıralanır ardından; derken o gece, cümbüşün daniskası haline geliverir. Politikacılar içeri girdi mi, daha ne olduğunuzu anlamadan kendinizi içki tezgâhının başında sıraya girmiş bulursunuz; bir yandan içkileri gırtlağınızdan aşağı

yuvarlıyor, bir yandan da beyefendilerin adlarını ve ne gibi bir mevkiye geçmeyi umduklarını öğreniyorsunuzdur.

'Lağımcı Çıraklığından Cumhurbaşkanlığına,' 'Demiryolu Amelesi' gibi kitapları hazdan ve heyecandan titreyerek yutarcasına okumuş olan benim, yaşamdan acı dersler edinip, düş kırıklığına uğrayışım işte bu döneme, politikacıların oy peşinde meyhane meyhane dolaştıkları döneme rastlar. Evee..t, politikacıların ve politikanın ne soylu olduğunu öğreniyordum.

Her neyse, işte o akşam cebimiz delik, içkisizlikten dilimiz damağımıza yapışmış, ama bir yerden beklenmedik bir içkinin çıkacağına ilişkin o ayyaş imanı yüreğimizde olduğu halde Nelson'la ikimiz Overland Meyhanesinde oturuyor, bir fırsat çıksın diye bekliyor, özellikle de politikacıları kolluyorduk. O sırada Kargaburun Joe girdi içeriye; içkiye olan o akıl almaz düşkünlüğü ile, kötü bakan gözleri, kanca burnu, çiçekli yeleğiyle Joe.

'Gelin çocuklar... beleş mazot var... istediğiniz kadar. Kaçırmanızı istemedim.'

'Nereye?' diye atıldık.

'Gelin hele. Yolda anlatırım. Kaybedilecek bir dakikamız yok.' Acele acele çarşıbaşına doğru yürürken, Kargaburun Joe anlattı: 'Hani şu Hancock İtfaiye Takımı işte. Yapacağınız bütün iş sırtınıza kırmızı bir gömlek, başınıza bir miğfer geçirip, meşale taşımaktan ibaret. Resmigeçit yapmak için özel bir trenle Haywards'a gidiyorlar.'

(Haywards olduğunu tahmin ediyorum.) San Leandro veya Niles da olabilir. Hancock İtfaiye Takımının bir cumhuriyetçi örgütü mü, yoksa demokrat örgütü mü olduğunu hatırlayamadığım için günah da benden gitmiş oluyor. Her neyse, o örgütü kullanan politikacılara herhalde meşale taşıyacak adam gerekiyormuş ki, resmigeçide katılacak olanlara istedikleri kadar içki veriyorlardı.

'Kasabanın bütün meyhaneleri kapılarını ardına kadar açacak. Mazot mu? Su gibi akacak. Politikacılar meyhanelerdeki bütün içki stoklarını satın almışlar. İçki beleş. Bütün yapacağın iş, içeri girip istediğin içkiyi söylemekten ibaret. Ne cümbüş olacak, ne cümbüş!'

Broadway yakınlarındaki Sekizinci Caddede bulunan itfaiyeciler örgütü binasında itfaiyeci gömleklerini, miğferlerini giydik, meşalelerimizi elimize aldık ve hareketten önce hiç değilse birer kadeh içki verilmediği için homurdanarak, davar sürüsü gibi trene dolduruldük. E, bu politikacılar bizim türden olanları daha önce de yönetmişlerdi ne de olsa. Haywards'a gelince de içki vermediler bize. Önce resmigeçide katılacak, mazotunu hakedecektin; o geceki ilke böyleydi.

Biz de resmigeçidi yaptık. Ondan sonra meyhaneler kapılarını açtı. Meyhanelere ek barmenler tutulmuştu; içkiyle sırsıklam olmuş ve silinmemiş her tezgâhın önünde içkiciler arka arkaya altı sıra halinde toplanmışlardı. Kadehleri doldurmaktan ne tezgâhı temizlemeye, ne de kadeh yıkamaya vakit bulabiliyordu barmenler. Oakland rıhtımında yaşayanların içki hevesleri bazen gerçekten de yaman olabiliyor.

Tezgâhın önünde böyle itiş kakış mücadele etmek bize fazla yavaş geldi. İçki bizimdi nasıl olsa. Politikacılar bütün içkileri bizim için satın almışlardı. Biz de resmigeçidimizi yapmış, içkiyi haketmiştik, değil mi ya? Bu düşünceyle tezgâhın iki yanından bir çevirme saldırısına girişip, itiraza yeltenen barmenleri kenara ittik; içki şişeleri kapanın elinde kaldı.

Meyhanenin dışında şişelerin boyunlarını duvar köşelerine vurup kırarak çektik kafaları. Kargaburun Joe ile Nelson, susuz sodasız viskinin nasıl içileceğini bildiklerinden, ihtiyatlı davranıp az içmişlerdi. Benimse birşey bildiğim yoktu. Ben hâlâ, insanın -hele içki beleşse- eline geçirdiği içkiyi yuvarlaması gerektiği yanlış düşüncesindeydim. Şişelerimizdeki içkileri başkalarıyla paylaştık, kendimiz de adamakıllı içtik, hele ben hepsinden fazla içtim. İçtim, ama

zıkkımı hiç beğenmedim. Beş yaşımdayken birayı, yedi yaşımdayken şarabı nasıl içtiysem öyle içtim viskiyi de. İçimden yükselen öğürtüleri bastırıp, ilâç içer gibi içtim. Şişelerimiz boşalınca başka meyhanelere girip, açılmamış başka şişeler aldık.

Ne kadar içtiğimin hiç farkında değildim... İki litre, belki de beş litre içmiştim. Bu içki âlemine, yarımşar litrelik viski şişelerini, viskinin ağızdaki tadını silmek ya da midede sulandırmak üzere sonradan üstüne su da almaksızın, birer solukta dikerek başladığımı çok iyi hatırlıyorum.

Politikacılar, kasabayı, Oakland rıhtımından getirdikleri sarhoşlarla dolu bırakmayacak kadar akıllıydılar tabii. Trenin vakti gelince, meyhaneleri teker teker dolaştılar. O sırada da viski bende şiddetli etkisini göstermeye başlamıştı. Nelson'la ben, meyhaneden apar topar dışarı çıkarıldık ve kendimizi düzensiz bir resmigeçit alayının en son sırasında bulduk. Bilincim dengesini kaybeder, dizlerimin bağı çözülür, kafamın içi fırıldak gibi döner, yüreğim davul tokmağı gibi vurur ve ciğerlerim hava alabilmek için demirci körüğü gibi solurken, sendeleye sendeleye kahramanca devam ediyordum yoluma.

Halsizliğim öylesine büyük bir hızla artıyordu ki, dönen beynim bana, alayın sonuna kalırsam yere yuvarlanacağımı ve trene asla ulaşamayacağımı söyledi. Sıradan ayrıldım ve yolun yanıbaşındaki patikada, gür yapraklı ağaçların altında koşmaya başladım. Nelson gülerek peşime takıldı. Bazı şeyleri bir karabasandan arta kalan anılar gibi hatırlıyorum. Özellikle o ağaçları, onların altında tutturduğum umutsuzca koşuyu ve her yere yuvarlanışımda, öteki sarhoşların nasıl kahkahayı bastıklarını hatırlıyorum. Benim sadece çakırkeyif olduğumu, şaklabanlık yaptığımı sanıyorlardı. John Barleycorn'un pençesini gırtlağıma geçirmiş, öldüresiye sıkmakta olduğundan haberleri yoktu. Ama benim vardı. Ölümle savaşmakta olduğumu, ama bundan ötekilerin haberleri bile bulunmadığını farkettiğim zaman nasıl yüreğime bir acının çöktüğünü de hatırlıyorum. Kendilerini eğlendirmek için

numara yaptığımı sanan bir alay seyircinin gözü önünde suda boğulmak gibi bir şeydi bu.

Böyle ağaçların altında koşarken, düştüm, kendimi kaybettim. Ondan sonra olanlar içinde hayal meyal hatırlayabildiğim bir bölüm dışında, geri kalanını hep sonradan anlattılar bana. Nelson, o muazzam kuvvetiyle beni yerden kaldırmış, sürükleye sürükleye götürüp trene bindirmiş. Beni bir koltuğa oturttuğu zaman soluğum öyle bir daralmış, öyle bir çırpınmaya başlamışım ki, Nelson bile o kalın kafasıyla durumumun gerçekten de kötü olduğunu anlamış. İşte o sırada, biliyorum ki, her an ölebilirdim. Çok kere, ölüme en yaklaştığım anın o olduğunu düşünürüm. Davranışlarımla ilgili tanımlamalar hep, Nelson'un bana anlattıklarına dayanıyor.

İçim kavruluyor, içimden diri diri yanıyordum, boğulan ve yanan bir insanın can çekişmesiyle hava istiyordum. Deli gibi hava istiyordum. Bir pencere açmak için giriştiğim çabalar hep boşa gidiyordu, zira vagondaki bütün pencereleri kapatıp kilitlemişlerdi. Nelson daha önce içki yüzünden aldım kaçıran adamlar gördüğü için, kendimi pencereden atmak istediğimi sanıyordu. O beni yatıştırmaya çalıştıkça, ben daha fazla çırpınıyor, mücadele ediyordum. Elime oradan birinin meşalesini geçirip pencere camını parçaladım.

Oakland rıhtımında Nelson'u tutanlar bulunduğu gibi, Nelson'a karşı olanlar da vardı ve vagon her iki gruptan, üstelik aşırı derecede içkiyle yüklü adamlarla tıklım tıklım doluydu. Benim camı indirmem, Nelson'u tutmayanlar için bir işaret oldu. İçlerinden biri uzanıp beni yakaladı ve kavgaya başladı; ertesi gün bana anlatılanlar ve beni bayıltan yumruğun çenemde bıraktığı çürükten başka o kavga hakkında hiçbir şey hatırlamıyorum. Bana vuran adam da çaprazlama benim üzerime yığılmış, onun üzerine Nelson yuvarlanmış ve dediklerine göre, herkesin katıldığı beleş dövüş hızını alana kadar harabeye dönen vagonda kırılmadık cam çerçeve hemen hemen kalmamış.

Bu şekilde bayıltılıp, hareketsiz bırakılışım belki de bana yapılabilecek en büyük iyilik olmuştu. Şiddetli çırpınışların, zaten tehlikeli bir biçimde hızlanmış olan yüreğimi daha da hızlandırmaktan ve boğulmak üzere bulunan ciğerlerimin oksijen gereksinmesini artırmaktan başka işe yaramıyordu.

Dövüş sona erdikten sonra ayıldığım vakit, daha kendime gelmiş değildim. Bilincini kaybettikten sonra hâlâ çırpınmaya devam eden boğulmaktaki bir adam ne kadar kendindeyse, ben de işte o kadar kendimdeydim. Yaptıklarımı kesinlikle hatırlamıyorum, ama 'Hava! Hava!' diye öyle ısrarla bağırıyormuşum ki, canıma kıymak niyetinde olmadığım nihayet Nelson'un kafasına dank etmiş. Bunun üzerine penceredeki kırık camları temizleyip, başımla omuzlarımı dışarıya sarkıtmış. Durumumun ne kadar ciddi olduğunu kısmen algılayabildiği için, daha fazla dışarı sarkmayayım diye de belime sarılmış. Oakland'a varana kadar yolun geri kalan bölümünde hep başım ve omuzlarımı dışarda tutarak, beni her geri çekmek isteyişinde deliler gibi çırpınmışım.

Bilinçli olarak hayal meyal ve parça parça ilk hatırlayabildiklerim de işte bu bölümle ilgili. Ağaçların altında yere yuvarlanışımdan, ertesi akşam uyanışıma kadar tek hatırladığım şey, başım pencereden dışarda, yüzüm trenin meydana getirdiği rüzgâra dönük, büyük bir irade harcayarak soluk almaya çalışırken, yanmış kömür tozlarının çarpıp suratımı yakması, gözüme kaçmasıdır. Bütün i护ademi soluk alma çabamda toplamıştım; havayı mümkün olan en derin soluklarla çekip, mümkün olan en kısa zaman içinde ciğerlerime mümkün olan en çok havayı basma işlemi üzerinde. Bu bir ölüm kalım savaşıydı ve ben yüzmesini de dalmasını da bildiğim için, bunun ne demek olduğunun farkındaydım; boğulma halinin uzun süren can çekişmesi içinde, aklımın başımda olduğu o anlarda, kızgın kömür tozlarına rağmen, canımı dişime takarak yüzümü hep rüzgâra doğru tuttum ve canımı kurtarmak için soluk aldım.

Gerisini hiç hatırlamıyorum. Ertesi akşam, rıhtımdaki bir pansiyon odasında kendime geldim. Yalnız başımaydım.

Doktor moktor çağırmamışlardı. Orada bal gibi ölüp gidebilirdim, zira Nelson'la ötekiler, 'sızdığımı' düşünerek çekip gitmişler, beni on yedi saat öyle koma halinde bırakmışlar.

Her doktorun bildiği gibi, bir litre ya da daha fazla viskinin ani darbesine dayanamayıp ölen pek çok adam vardır. İçkiye dayanıklı adamların, giriştikleri bir iddia yüzünden böyle öldüklerini okuruz ara sıra. Ama o zamanlar bunu bilmiyordum ben. Böylece öğrenmiş oldum; ne bir erdem, ne bir yetenekle; sırf şansım ve bünyem sayesinde. Bünyem John Barleycorn'u bir kez daha alt etmişti. Ölümün bir başka dipsiz uçurumu eşiğinden bir kez daha dönmüş, kendimi bir başka bataklıktan daha kurtarmış ve bundan sonra yıllarca aklı başında içmemi sağlayacak bir sakınganlığı oldukça tehlikeli bir yoldan edinmiştim.

Hay Allah! O olayın üzerinden yirmi yıl geçti, bense hâlâ dipdiriyim, aklım başımda; aradaki yıllar boyunca çok şeyler gördüm, çok şeyler yaptım, çok yaşadım; ve öbür dünyayı boylamaktan nasıl kıl payıyla kurtulduğumu, bir yüzyılın şimdi benim olan o mükemmel beşte birini elden kaçırmama nasıl ramak kaldığını hatırladıkça tüylerim diken diken olur. Hancock İtfaiye Takımı'nın resmigeçit yaptığı o gece beni temizleyemediyse, kabahat John Barleycorn'un değil doğrusu.

XV

Denize açılma kararını verişim, 1892 yılı kışının başına rastlar. Hancock İtfaiye Takımı olayının bu kararı verişimde pek az rolü oldu. Hâlâ içiyor, hâlâ meyhanelere devam ediyordum; gerçekte ömrüm meyhanelerde geçiyordu. Kanımca viski tehlikeliydi, ama viski içmek yanlış bir iş değildi. Viskinin tehlikesi de, dünyadaki başka bir çok tehlikeler gibi doğaldı. Viski yüzünden adam ölüyormuş; eh, o zaman balıkçılar da tekneleri devrilip boğuluyor, berduşlar tren altında kalıp paramparça oluyorlardı. İnsanın rüzgârlarla, dalgalarla, trenlerle ya da meyhanelerle başedebilmek için kafasını kullanması gerekiyordu. Adam gibi içip, adam gibi sarhoş olmaya diyecek yoktu, ama bu işi ölçüyü elden bırakmadan yapmak gerekti. Ben kendi hesabıma, bir daha öyle litrelerce viski içmeye tövbeliydim.

Denize açılma kararını bana asıl verdiren şey, John Barleycorn'un bütün âşıklarının ayakları dibine döşediği ölüm yolunu ilk kez görür gibi olmamdı. Bununla birlikte, bunu açıkça değil de, ancak belli belirsiz, o zamanlar bana az çok karışık gelen bir biçimde, iki aşama içinde görmüştüm. Arkadaşlık, ahbaplık ettiğim kimseleri şöyle kenardan seyrederken, birden, yaşantımız yaşam bana sıradan adamların yaşantılarından çok daha yıkıcı görünmüştü.

John Barleycorn töre kurallarını hiçe saydırarak, insanı suç işlemeye kışkırtıyordu. Ayıkken akıllarından bile geçirmeyecekleri şeyleri, sarhoş kafayla yapanlara her yerde rastlıyordum. Bu kadarla kalsa gene iyi. Sarhoşluğun asıl kötü yanı, insana çektirdiği ceza idi. Ağır suç yıkıcı oluyordu. Ayıkken gayet tatlı, zararsız adamlar olan meyhane arkadaşlarım, sarhoşken en çılgınca, en akla gelmedik işleri yapıyorlardı. Ondan sonra da polis onları enseleyip, aramızdan yokediveriyordu. Prangaya vurulmak üzere körfezin karşı kıyısına götürülmeden önce, onları ara sıra demir parmaklıkların ardında ziyaret ederdim. Çoğunun şöyle

dediğini kaç sefer duymuşumdur: '**SARHOŞ OLMASAM YAPMAZDIM.**' Hele bazen, John Barleycorn'un büyüsü altında en korkunç suçların -benim taş gibi sertleşmiş ruhumu bile sarsan suçların- işlendiği olurdu.

Ölüm yolunun öbür aşaması ise içkiye düşkün olanları kapsıyordu; bu içki düşkünleri, görünürde bir neden yokken, birden bire kuyruğu titretiveriyorlardı. Bunlar hasta olmaya görsünler; sıradan bir adamın rahatlıkla atlatabileceği en ufak bir hastalıkta bile, nalları dikiveriyorlardı. Bazen bunlar yataklarında, yalnız başlarına ölü bulunurdu; bazen cesetleri sudan çıkarılırdı; bazen de kazaya kurban giderlerdi... Örneğin Billy Kelly'nin, yük indirirken parmağını koparması gibi ki, o koşullar altında, rahatlıkla, parmak yerine kafası da gidebilirdi.

Böylece külâhımı önüme koyup durumumu düşündüm ve kötü bir yaşayış yoluna girmekte olduğumu anladım. Bu yol, benim gençliğime ve canlılığıma yakışmayacak kadar kestirmeden ölüme çıkıyordu. Bu tehlikeli yaşayış tarzından kurtulmanın da bir tek çaresi vardı: ondan uzaklaşmak. Ayıbalığı avcıları filosu San Francisco Körfezinde kışladığı için meyhanelerde kaptanlara, tayfalara, zıpkıncılara, kürekçi ve dümencilere rastlıyordum. Bu arada ayıbalığı avcısı Pete Holt'la tanışıp, onun kayığına dümenci olmayı ve onun yazılacağı uskunaya yazılmayı kabul ettim. Orada Pete ile anlaşmamızı mühürlemek için yarım düzine içki içmek zorunda kaldım.

John Barleycorn'un uykuya yatırmış olduğu içimdeki o eski hareket isteği bir anda uyanıvermişti. Oakland rıhtımındaki meyhane yaşamının beni sıktığını farkettim ve şimdiye kadar bu yaşamda beni büyüleyecek ne bulduğuma kendim de şaştım. Ayrıca, o ölüm yolu düşüncesi de bir kez kafama girdiğinden, ocak ayı için kararlaştırılan denize açılma gününden önce bana bir şey olursa diye ödüm patlıyordu. Daha tedbirli yaşıyor, daha az içiyor, eve daha sık gidiyordum. İçki fazla kaçırılmaya başladı mı, ben çıkıyordum. Nelson'un

delilik nöbeti tuttu mu, ne yapıp edip, ondan paçayı kurtarıyordum.

12 Ocak 1893 yılında on yedi yaşımı bitirmiş, aynı ayın yirmisinde de, bir liman idaresi memurunun önünde, üç direği de gabya donanımlı bir uskuna olan 'Sophie Sutherland'a kayıt sözleşmesini imzalamıştım; yelkenli Japonya'ya kadar uzanan bir yolculuğa çıkacaktı. Tabii bunu ıslatmamız gerekiyordu. Aldığım avans senedini Joe Vigy nakde çevirdi, Pete Holt ve diğer avcılar ısmarladılar. Ne yapalım, erkekliğin yolu böyleydi, eh, daha on yedisini yeni bitirmiş olan ben kim oluyordum da, bu göğsü kıllı, babayiğit adamların yaşayış tarzlarına burun kıvıracaktım.

XVI

'Sophie Sutherland'de içki adına hiç bir şey yoktu, önümüzde ise, kuzey-doğu alizelerinin önünden Güney yoluyla, Bonin Adaları'na kadar elli bir günlük olağanüstü bir yolculuk vardı. Japonya'ya ait olan bu adalar grubu, Kanada ve Birleşik Amerika ayıbalığı avcı filoları için randevu yeri olarak seçilmişti. Japonya'nın kuzey kıyılarından Behring Denizine kadar ayıbalığı sürülerini yağmalamakla geçecek yüz günlük yolculuğa başlamadan önce, gemiler su fıçılarını buradan doldurur, onarımlarını burada yaparlardı.

Elli bir gün süren bu nefis yolculuk ve bu süre içinde hep ayık kalışım beni mükemmel bir forma sokmuştu. Alkolü yavaş yavaş bünyemden atmış ve yolculuğa başladığımız andan beri bir kez bile içki aramamıştım. Hatta içkiyi aklıma bile getirdiğimi sanmıyorum. Başkasaradaki konuşmalar, pek tabii içki üzerine olmuş, arkadaşlar en komik, en heyecanlı sarhoşluklarını, serüvenli yaşantılarını geri kalan bütün öteki pasajlarından daha büyük bir hazla, daha ayrıntılı hatırlayarak anlatmışlardı.

Başkasaradakilerin en yaşlısı, ellilik şişko Louis'di. Düşkün bir kaptan eskisiydi. John Barleycorn adamı yere vurduğundan, o da yaşamını, ilk başladığı yerde, başkasarada tamamlıyordu. Adamcağızın hali benim üzerimde etkileyici bir izlenim bıraktı. Demek, John Barleycorn öldürmekten başka şeyler de yapıyormuş adama. Louis'i öldürmemişti. Ama daha beter etmişti. Onu gücünden kuvvetinden, mevkiinden, rahatından etmiş, gururunu kırmış ve onu, canı teninde kaldığı sürece -ki uzun süre kalacağa benziyordu- sıradan denizcilerin çektiği zahmetlere katlanmaya mahkum etmişti. Pasifiği bir baştan bir başa kesen yolculuğumuzu tamamladık, Bonin Adaları'nın ormanlarla örtülü doruklarını ufkun üzerinde gördük, karayla çevrili dar ağızlı limana döküntüler arasından geçerek girdik ve bizim gibi daha yirmiden fazla deniz çingenesinin yattığı yerde, yeri göğü

inleterek demir attık. Bilmediğimiz bitkilerin hoş kokularını rüzgâr, tropik iklim toprakları üzerinden koparıp burnumuza getiriyordu. Tuhaf kanoları içinde ülkenin yerli halkı ile, o kanolardan da tuhaf sampanları içinde Japonlar koyu geçip bize doğru geliyor, gemiye çıkıyorlardı. Ömrümde ilk kez yabancı bir ülke görüyordum; işte dünyanın öbür ucuna da ulaşmıştım ve şimdi, kitaplarda okuduklarımın hep gerçekleştiğini görecektim. Karaya bir an önce çıkmak için can atıyordum.

Biri İsveçli, öbürü de Norveçli olan Victor ve Axel ile ben birbirimizden hiç ayrılmamaya karar verdik. (Bunu öyle de güzel başardık ki, yolculuğun geri kalan bölümünde bize 'Üç Ahbap Çavuşlar' adını taktılar.) Victor eliyle bir patikayı işaret etti; bu patika korkunç bir uçurumun üstünde kayboluyor, donmuş lavlarla kaplı çıplak bir bayırda yine meydana çıkıyor, sonra bir görünüp bir kaybolarak palmiyeler ve çiçekler arasından hep yukarı tırmanıyordu. O patikayı izleyerek yukarılara çıkmamızı önerdi, hepimiz kabul ettik; güzel manzaralar, yerli köyleri görecek ve sonunda Allah bilir ne serüvenlerle karşılaşacaktık. Axel ille de balık tutmak istiyordu. Onu da kabul ettik. Bir sampan ile balığın bol olduğu yerleri bilen iki Japon balıkçısı bulacak, yaman bir av yapacaktık. Bir şey yapaydık da, ne olursa olsundu benim için; herşeye dünden razıydım ben.

Bunun üzerine plânlarımızı yaptık, kayığımıza atlayıp kürekle, canlı mercan kümelerinin meydana getirdiği döküntülerin üzerinden geçerek bembeyaz bir kumsala çıktık. Hindistan cevizi ağaçlarının altından yürüyerek kumsal şeridini geçip ufak bir kasabaya girdik ve dünyanın dört bir yanından gelmiş gürültücü patırtıcı yüzlerce denizcinin su gibi içki içtiğini, çılgınlar gibi dansettiğini, deliler gibi şarkı söylediğini gördük; bütün bunlar ana caddede, çaresizlik içinde kalan bir avuç zavallı Japon polisinin gözü önünde oluyordu.

Victor'la Axel, uzun yürüyüşümüze başlamadan önce birer kadeh atmayı önerdiler. Hiç bu iki yiğit gemi arkadaşımın

içme önerisine hayır diyebilir miydim? Kadeh elde, birlikte kafayı çekmek yoldaşlığı pekiştirirdi. Denizcilerin yaşam biçimiydi bu. Aynı zamanda bizim geminin sahibi de olan içki düşmanı kaptanımızı, bu içki düşmanlığı yüzünden hepimiz hor görüp, alaya aldık, arkasından güldük ona. Canım zerre kadar içki istemiyordu, ama ahbaplık etmeye, iyi bir yoldaş olmaya da can atıyordum. Yakıcı, kavurucu zıkkımı boğazımdan aşağı yuvarlarken, Louis'in gözümün önüne gelen hali bile beni içmekten alıkoyamadı. John Barleycorn, Louis'i berbat bir duruma düşürmüştü, ama ben gençtim. Damarlarımdaki kan kırmızı ve gür akıyordu; demirden bir bünyem vardı; ve... işte böyledir, gençlik her zaman ihtiyarlığın çöküntüsüne dudak büker.

İçtiğimiz alkollü nesne acayip, son derece sert bir içkiydi. Nerede, nasıl yapıldığı belli değildi; büyük olasılıkla yerlilerin buluşu olan bir içkiydi. Ne var ki, su gibi renksiz olan bu içki ateş kadar yakıcı, etkisi ise ölüm kadar aniydi. Bunu, eski Hollanda cini şişelerine doldurmuşlardı; şişelerin üstünde 'Çapa Marka' etiketleri hâlâ duruyordu. Gerçekten de çapayı attırdı bize. Kasabadan bir türlü ayrılamadık. Sampana binip balığa malığa çıkamadık. Orada on gün kalmamıza rağmen, lâva kalıntıları ve yabani çiçekler arasından geçen o patikaya hiçbir vakit ayağımızı basamadık.

Başka uskunalardan eski arkadaşlara, denize açılmadan önce San Francisco meyhanelerinde tanıştığımız ahbaplara rastladık. Her karşılaşma, kafayı çekmek demekti; konuşulacak şey de pek bol olduğundan, hadi gelsin içkiler; şarkılar mı söylenmedi; şakalar, komiklikler mi yapılmadı; sonunda imgelemim içinde kurtçuklar kımıldamaya ve bir mercan adasında biraraya gelip karşılıklı şerefe kadeh kaldırdığımız, benim de kendilerinden biri olduğum bu hırslı, bu kaşarlanmış deniz kurtlarıyla birlikte her şey gözüme olağanüstü, her şey harika, görünmeye başladı.

Öğleni bulduğumuzda Victor aşırı içkiden çılgına dönmüştü; önüne gelenle kavga çıkarmak istiyordu. Daha sonraları tımarhanede gördüğüm delilerin davranışlarıyla

Victor'un davranışları arasında hiç bir fark yok gibiydi, hatta eğer bir fark varsa, o da Victor'un daha yırtıcı olmasıydı. Axel'le ben arabulucu olarak binbir dil döküp, itilip kakılmak bahasına, biraz da sarhoş kurnazlığının yardımıyla sonunda sevgili arkadaşımızı kandırarak kayığa bindirdik, gemiye getirdik.

Ne var ki, adımını daha güverteye atar atmaz, Victor ortalığı kasıp kavurmaya başladı. Birkaç adam gücünde olan delikanlı, azgın mandalar gibi sağa sola saldırıyordu. Hele bir tayfayı yakalayıp da zincirliğin içine tıkışını unutamam; ne iyi ki, yumruklarını bir türlü tutturamadığı için adama bir zararı dokunamadı. Adam, zincirliğin içinde eğilerek, sağa sola çekilerek kendini yumruklardan kurtardı ve Victor'un hedefini bulamayıp demir zincirinin koskoca baklaları üstünde patlayan yumruklarında kırılmadık kemik kalmadı. Biz onu çeke çeke zorla oradan uzaklaştırdığımızda, Victor'un deliliği görünüş değiştirmişti; bu sefer de büyük bir yüzücü olduğunu tutturdu ve kaşla göz arasında kendisini kaldırıp küpeşteden denize atarak yüzücülükteki ustalığını göstermeye girişti, ama hasta bir kaplumbağa gibi yan yan yüzdüğü bu gösteri sırasında epeyce tuzlu su yuttu.

Onu boğulmaktan kurtarıp aşağıya indirerek soyduğumuz ve ranzasına yatırdığımız zaman, biz de bitmiştik artık. Ne var ki, Axel'le ben kıyıyı biraz daha görmek istediğimiz için, Victor'u horul horul uyur bırakıp, gemiden ayrıldık. Kendileri de içkici olan tayfaların, Victor hakkındaki yargıları ilgi çekiciydi. Beğenmediklerini belli eden baş hareketleriyle, 'Böyle bir adamın içki içmemesi lâzım,' diye homurdanıyorlardı. Halbuki Victor başkasaradaki bütün tayfalar içinde en usta denizci, en iyi huylu tayfaydı. Dört başı mamur, her bakımdan mükemmel bir denizciydi; gemi yoldaşları onun değerini kabul ederler, onu sayar ve severlerdi. Gelgelelim John Barleycorn onu başkalaştırıp, yırtıcı bir zırdeli haline sokmuştu. İşte içkici tayfaların da anlatmak istedikleri buydu. Onlar içkinin -hele denizciler için içki, daima aşırı içki demektir- kendilerini delirttiğini ama

hafif tertip delirttiğini biliyorlardı. Yırtıcı deliliği ise, başkalarının eğlencesini bozduğu ve çokluk kan dökülmesiyle sonuçlandığı için, çirkin sayıyorlardı. Onların görüş açısından, hafif tertip deliliğin zararı yoktu. Ama bütün insanlık açısından bakıldığı zaman, deliliğin her çeşidi çirkin değil mi? Her çeşit deliliğin John Barleycorn'dan daha büyük yaratıcısı da var mı?

Neyse, biz dönelim öykümüze. Karaya çıkıp, bir Japon eğlence evinde rahatımızı bulduktan sonra, Axel'le, hangimizinki daha beter diye birbirimize çürüyen yerlerimizi gösterip karşılaştırdık ve içkimizi keyifle yudumlarken, o gün öğleden sonra başımıza gelenleri konuştuk. Uslu uslu içtiğimiz içki hoşumuza gitti, birer tane daha ısmarladık. Derken bir gemi yoldaşı, arkasından üç beş tane daha damladı, biz de uslu uslu tazeledik içkileri. Sonunda, tam bir Japon orkestrasını kendimiz için tuttuğumuz ve 'samisen'lerle 'taiko'ların ilk ezgileri yükselmeye başladığı sırada, sokakta yükselen yabani bir uluma, eğlence evinin kâğıttan duvarlarının geçip kulaklarımıza kadar geldi. Ulumayı tanıdık. Hâlâ ulumaya devam ederek, kaslı kollarını savura savura, kan çanağına dönmüş gözleriyle Victor, kapıları kullanmaya tenezzül etmeyip zayıf duvarları parçalaya parçalaya doğa afeti gibi üzerimize geldi. Delilik nöbeti yine üzerindeydi ve kan dökmek istiyordu; kimin kanı olursa olsun. Orkestra tüydü; biz de öyle. Kapılardan, kâğıt duvarları yıkarak, neresi kolayımıza gelirse oradan canımızı dışarı attık.

Eğlence evi yarı yarıya yerle bir olduktan, zarar ziyanı ödemeyi üzerimize aldıktan sonra, komaya girme belirtileri gösteren Victor'u az çok durulmuş bir halde bırakarak, Axel'le ben içki içilecek daha sakin bir yer aramaya çıktık. Ana cadde ana-baba günüydü. Yüzlerce denizci piyasa ediyordu. Elindeki bir kaç adamla polis müdürü çaresiz kaldığından koloni valisi, bütün denizcileri güneş batmadan gemilerine döndürmeleri için kaptanlara emirname çıkartmıştı.

Ne demek! Böyle bir davranış görmek, ha! Haber uskunalara yayılır yayılmaz, gemilerde tek kişi kalmamıştı.

Bütün millet karaya dökülmüştü. Karaya çıkmaya niyeti olmayanlar bile doluşmuştu kayıklara. Talihsiz valinin fermanı, ne kadar tayfa varsa hepsini zıvanadan çıkarmıştı. Güneş batalı saatler olduğu halde, denizciler, kendilerini gemiye döndürecek adamı görmek istiyorlardı. Sokaklarda dolaşarak, kendilerini gemilere döndürmeyi bir denesinler diye yetkililere meydan okuyorlardı. Vali konağı önünde meydana getirdikleri kalabalık, iğne atılsa yere düşmeyecek biçimdeydi içki şişelerini elden ele dolaştırıyor, bağıra çağıra denizci türküleri söylüyor, Virginia polkası oynuyor, eski halk dansları yapıyorlardı. Polisler, yedekleri de dahil olmak üzere, umutsuz ufak gruplar halinde duruyor, Valinin akıllılık edip de vermediği komutun verilmesini bekliyorlardı. Bense bu cümbüşe bayılıyordum. Güney Amerika'da İspanyolların egemen olduğu eski günler geri gelmişti sanki. İşte serbestlik buna denirdi; serüven buna denirdi. Japonya'nın kâğıttan evleri arasında, bütün öbür yiğit deniz kurtlarıyla birlikte, yiğit bir deniz kurdu olan ben de bu serbestliğin, bu serüvenin bir parçasıydım.

Vali, sokakların boşaltılması emrini hiçbir zaman vermedi, Axel'le ben de kafaları çeke çeke dolaştık durduk. Bu dolaşmalarımız sırasında, benim de kafam dumanlandığından, bir ara Axel'i kaybettim. Yeni yeni kimselerle ahbap olarak, kafayı gittikçe daha çok tütsüleyerek dolaşmaya devam ettim. Bir ara bir yerde, Japon balıkçılar, bizim teknelerden karaya çıkmış Kanaka yerlisi kürekçiler ve Arjantin'den yeni gelmiş, yerli görenekleriyle törenlerine meraklı çiçeği burnunda bir Danimarka'lı kovboydan oluşan bir grubun arasında oturduğumu hatırlıyorum. Hep birlikte, Japon geleneklerinin en bize uygun düşeni, en çetrefilli, en esaslısına uyup, mini mini porselen fincanlardan, yumuşak ve ılık 'saki' içtik. Daha sonra, kaçak miçoları hatırlıyorum.... Bunlar, orta sınıf İngiliz ailelerinin çocuklarıydı, on sekiz yirmi yaşlarındaydılar; dünyanın çeşitli limanlarında gemilerine atlamış, ayıbalığı avına çıkan uskunaların başkasaralarına sürüklenmişlerdi. Sağlıklıydılar, derileri pürüzsüz, bakışları lekesizdi ve hepsi de gençti benim gibi,

erkekler dünyasında adım atmasını öğrenmeye çıkmış birer delikanlıydılar. Sapına kadar da erkektiler. Yumuşak 'saki'ye yüz vermiyorlardı; içki yerine kavurucu ateşle doldurulmuş dört köşe şişelerden damarlarına alevler yayılıyor ve bu alevler beyinlerinde yangınlar çıkarıyordu. İnsanın yüreğini eriten bir şarkı söylediklerini hatırlıyorum; şarkının nakaratı şöyleydi:

'Bu altın bir yüzük, belki birazcık ufak,
Ama onu gururla veriyorum sana,
Annenin hatırı için, her denize çıktığında,
Onu parmağına tak.'

Analarının kalbini kırmış olan bu genç haydutlar, bu şarkıyı söylerken ağlıyorlardı; ben de onlarla birlikte söyleyip, onlarla birlikte ağladım; durumun acısını, trajedisini içime sindire sindire yaşam üzerine, aşk ve serüven üzerine sarhoş kafayla ufak tertip genellemeler yapmaya çalıştım. Kafamın içini önce kaplayan dumanlar, sisler ve sonra kaplayan karanlık içinde dupduru, pırıl pırıl ayakta duran son bir tablo daha. Biz -miçolarla ben- yıldızların altında, birbirimizin boynuna sarılmış yalpa vuruyoruz. Oynak bir denizci türküsü söylüyoruz; içimizden yalnız bir kişi, yere oturmuş, türküye katılmadan ağlıyor. Türküye, ellerimizdeki içki şişelerini sallayarak tempo tutuyoruz. Caddenin alt başından, üst başından, aynı biçimde türkü söyleyen denizci seslerinin korosu duyuluyor uzaktan uzağa; yaşam büyük, yaşam güzel, yaşam romantik ve olağanüstü çılgındır.

Bunun arkasından, kafamın içini kaplayan karanlık dağıldıktan sonra şafağın ilk saatlerinde gözlerimi açıp, beni ürkütmemeye çalışan, aynı zamanda kaygılı bir tavırla üzerime eğilmiş bir Japon kadınını görüyorum. Kadın, liman kılavuzunun karısıdır, bense onun kapısının eşiğinde yatıyorum. Üşümüşüm, titriyorum, akşamdan kalmalığın etkisiyle midem bulanıyor. Giysilerimde de bir hafiflik

hissediyorum. Şu kaçak miço olacak edepsizler! Kaçmayı alışkanlık haline getirmişler artık. Bu sefer de kaçmışlar, ama üstümde ne varsa beraberlerinde götürerek. Saatim gitmiş. Cebimdeki birkaç dolarım gitmiş. Ceketim gitmiş. Kemerimi, hatta pabuçlarımı bile almışlar.

Bu anlattıklarım, Bonin Adalarında geçirdiğim on günün bir örneğidir. Victor çılgınlık nöbetini atlatıp Axel'le bana katıldı, ondan sonraki işretlerimizde biraz daha akıllı uslu davrandık. Çiçeklerin arasındaki o lavdan patikaya da hiç tırmanamadık. Görüp görebildiğimiz, şehir ile içki şişelerinden ibaret kaldı.

Ateşten canı yanan, ateş üzerine söyleşmek gerektir. Eğer yapılması gerektiği gibi hareket etmiş olsaydım, Bonin Adaları'nı hem daha iyi gezer görür, hem de daha sağlığa yararlı bir biçimde keyfini çıkarırdım. Ama bana kalırsa mesele, ne yapılması, ya da ne yapılmaması gerektiğinde değil de, insanın gerçekten yaptığı şeydedir. Bu inkâr edilmez, öncesiz ve sonrasız gerçektir. Ben de ne yaptımsa onu yaptım işte. Bonin Adaları'na çıkan bütün o erkeklerin yaptığını yaptım. Zaman içindeki o belirli anda, dünya yüzünde milyonlarca erkeğin yapmakta oldukları şeyi yaptım. Onu yaptım, çünkü yolum beni ona götürüyordu, çünkü henüz sadece bir delikanlıydım, kendi çevreme uygun bir yaratıktım; ne kansızın tekiydim, ne de bir tanrı. Sadece bir insanoğluydum ve yeryüzünde erkeklerin; eğer izin verirseniz, hayran olduğum erkeklerin; damarlarında yiğit kanı akan, güçlü kuvvetli, saf kan erkeklerin; yaşamı köpürte köpürte yaşayıp tüketişlerinde cimrilikten eser bulunmayan o özgür ruhların tuttuğu yolda yürümeye çalışıyordum.

Yol ise önümde açıktı. Bu yol adeta, çocukların oynadığı bir bahçede bulunan üstü açık bir kuyu gibiydi. Yaşamı öğrenme yolunda emekleyen gözüpek oğlanlara, üstü açık kuyunun yanında oynamamalarını söylemek boşunadır. Onlar o açık kuyunun yanında OYNAYACAKLARDIR. Her ana baba bilir bunu. Ve biz biliriz ki, onların içinden belirli bir yüzdesi, en gözüpek, en hareketlileri o kuyuya düşecektir.

Yapılacak şey -yine hepimiz biliyoruz ki- kuyunun ağzını örtmektir. John Barleycorn konusunda da durum aynıdır. Dünyada hiçbir öğüt, hiçbir tembih erkekleri ve yetişip erkek olma yoluna giren oğlanları -John Barleycorn'u her yerde elde etmek bu derece kolay olduğu ve John Barleycorn'la arkadaşlığa her yerde erkekliğin, gözüpekliğin, yüceruhluluğun simgesi gözüyle bakıldığı sürece- John Barleycorn'dan uzaklaştıramayacaktır.

Yirminci yüzyıl insanlarının yapacağı biricik akıllıca iş, kuyunun ağzını örtmektir; ondokuzuncu ve daha önceki yüzyılların o cadı yakmalarını, hoşgörüsüzlüklerini, fetişlerini ve bütün bu barbarlıklardan daha aşağı kalır yeri olmayan John Barleycorn'u topluca ait oldukları yüzyıllara iade etmek, kısaca yirminci yüzyılı gerçekten yirminci yüzyıl yapmak için örtülmelidir kuyunun ağzı.

XVII

Ayıbalığı sürüsünü toparlamak için son hızımızla Kuzeye doğru yelken bastık ve insana yün eldiven giydiren dondurucu havaların gittikçe içerlerine doğru, bazen güneşi bizden aralıksız bir hafta gizleyen uçsuz bucaksız sislerin içine girip çıkarak, ayıbalığı sürüsünü tam yüz gün avladık. Bizi doğa güçleriyle savaşmak zorunda bırakan, ağır bir işti; bu sürede ne bir damla içki içtik, ne de içki içmek aklımıza geldi. Ondan sonra, ambarlarımız tuzlanmış ayıbalığı derileriyle tıka basa dolu, önümüzde yüklü bir para alacağımız ödeme günü olduğu halde Güneye, Yokohama'ya çevirdik rotamızı.

Karaya çıkmak, Japonya'yı görmek için can atıyordum, ama ilk günü gemiye ayırmak zorunda olduğumuzdan, biz tayfalar ancak akşam üzeri karaya ayak basabildik. Burada da yine eşyanın tabiatı gereği; yaşamın oluşum ve insanların birbirleriyle olan alışverişlerinin biçimi gereği, John Barleycorn uzanıp kolumu yakaladı, kendi koluna takıverdi. Kaptan, biz tayfalara vermeleri için paramızı avcılara teslim etmişti, avcılar da gidip paralarımızı alalım diye bizi bir Japon meyhanesinde bekliyorlardı. Oraya rikşavlara binerek gittik. Bizimkiler meyhaneyi kapatmışlardı. İçki su gibi akıyordu. Herkesin cebinde para vardı ve herkes birbirine içki ikram ediyordu. Yüz günlük ağır işten ve mutlak perhizden sonra fizik kondüsyonumuzun zirvesinde bulunan, her yanımızdan sağlık fışkıran, uzun süre disiplin ve koşulların baskısı altında tutulmuş coşkunlukları kabarıp taşmakta olan bizler elbette bir iki kadeh atacaktık. Bir iki kadeh atacak, ondan sonra da çıkıp kenti görecektik.

Hep aynı hikâye; içkinin haddi hesabı yoktu, sonra o büyülü sıcaklık damarlarımızdan aşağı boşalıp, sesimizi de, duygularımızı da yumuşatınca kendi kendimize, şimdi ayırım gözetmenin sırası değil, dedik; beriki yoldaşla içip, ötekiyle içmemek olmaz. Zorluklara, fırtınalara birlikte göğüs germiş,

aynı halatları, aynı palangaları birlikte vira etmiş, birbirimizden dümen vardiyasını devralmış, teknenin başı denizlere daldığı zaman büyük bastonun(*) üstünde yanyana dizilip, tekne başını sudan kurtardığı zaman kimin kaybolduğunu anlamak için birbirini aramış gemi yoldaşlarıydık. Onun için hepsiyle içtik, herkes birbirine ikram etti, hep birlikte şarkı söyledik, iyi yoldaşlık örneği anıların binlercesini hatırlayıp, kavgalarımızı, ağız dalaşlarımızı unuttuk ve birbirimizi dünyadaki en iyi dostlar bildik.

(*) Yelkenli teknelerde ana civadra üstüne sürülen bastondur. (Ç. Notu)

Herneyse, o meyhaneye vardığımızda henüz gecenin erken saatleriydi ve benim o gece Japonya'da bütün görebildiğim de sadece o meyhane oldu; ülkemde ya da dünyanın her hangi başka yerindeki, içki içilecek yerlerden birine çok benzeyen bir meyhane.

Yokohama limanında iki hafta yattık, bu süre içinde de Japonya diye gördüğümüz hemen hemen sadece, denizcilerin toplandığı meyhanelerden ibaret kaldı. Ara sıra içimizden biri, bu tekdüzeliği, içki faslına bir heyecan katarak renklendiriyordu. Böylece ben de karanlık bir geceyarısı yaman bir gösteri ortaya koydum; kıyıdan, açıkta demirli uskunaya kadar yüzerek gittim ve polis limanda cesedimi araştırıp, kimliğimin belirlenmesi için herkese elbiselerimi gösterirken, ben uskunada mışıl mışıl uyudum.

Erkeklerin, belki de bu gibi şeyler yapmak için, sarhoş olduklarını düşünüyordum. Yaşantımızın küçük dünyasında, yaptığım şey dikkati çeken bir olay sayılıyordu. Bütün liman halkı bundan sözetti. Günlerce, Japon kayıkçıları arasında ve meyhanelerde kazandığım ünün tadını çıkardım. Çok büyük bir olaydı bu. Hiç unutulmayacak ve başkalarına gururla anlatılacak bir olay. Bu olayı yirmi yıl sonra, bugün bile gizliden gizliye duyduğum bir gurur sıcaklığıyla hatırlıyorum. Bu olay da, tıpkı Victor'un Bonin Adalarında çayevini yıkması,

benim kaçak miçolar tarafından soyuluşum gibi, pembe bir sayfaydı.

Gelgelelim John Barleycorn'un çekiciliğinin nerden geldiğini hâlâ anlayamamıştım. Organik yapı bakımından hiç mi hiç alkolik olmadığım için, alkol beni çekmiyordu; alkolün bende yarattığı kimyasal tepkiler bana bir doymuşluk vermiyordu. Çünkü böyle kimyasal bir doymuşluğa gerek duymuyordum. İçiyordum, çünkü birlikte olduğum erkekler içiyordu, çünkü başka erkeklerin en hoşlandıkları vakit geçirme biçimi olan bu işte onlardan daha aşağı kalmaya razı olamayacak yaratılıştaydım. Şekerlemelerden de hâlâ zevk alıyor ve yalnız kaldığım, başkalarının beni göremeyeceği zamanlar şekerleme satın alıp büyük bir hazla yiyordum.

Şen türküler çığırarak demir alıp, Yokohama limanından çıktık, San Francisco'ya doğru yelken bastık. Kuzey Geçidi yolunu tuttuk ve frişka batı rüzgârını pupadan alıp yaman bir denizcilikle dönüş yolculuğumuzu, Pasifiği tam otuz yedi günde geçerek tamamladık. Önümüzde yine yüklü bir para alacağımız ödeme günü vardı ve tam otuz yedi gün, kafamızın çalışmasını bozacak bir damla içki ağzımıza koymadan hep paramızı nasıl harcayacağımızı tasarlamıştık.

Herkesin ağzından çıkan ilk laf -memlekete dönüş yolculuğuna çıkan her geminin başkasarasında ezelden beri bu böyle olur- şu oluyordu: 'Benim plânımda randevu evlerine yer yok.' İkinci olarak, parantez içinde, Yokohama'da o kadar çok para harcamış olunmasından duyulan pişmanlık belirtiliyordu. Arkasından herkes kendine göre kafasında kurduğu, en hoşuna giden düşü ballandıra ballandıra anlatmaya girişiyordu. Söz gelimi, Victor, San Francisco'ya ayak basar basmaz rıhtımda ve Barbary Coast'da hiç oyalanmadan, doğru gidip gazetelere bir ilân vereceğini söylüyordu. İlânı, basit bir işçi ailesinin yanında pansiyoner kalmak için verecekti. 'Sonra' diyordu Victor, 'sırf kızlarla tanışmak, bir iki ahbap edinmek için, bir iki hafta kadar bir dans okuluna devam edeceğim. Ondan sonra danstan hoşlanan çeşitli grupların arasına katılabilecek, böylelikle de

onların verdikleri partilere, evlerine davet edileceğim, vur patlasın çal oynasın; elimdeki para da beni ta gelecek Ocağa kadar idare eder, ondan sonra tekrar denize açılırım.'

Yo; katiyen içki içmeyecekmiş Victor. İçkinin, hele kendisinin yaptığı gibi içki içmenin ne demek olduğunu bilirmiş; şarap içeri, akıl dışarı. Hem parası da çabucak tükenirmiş. Barbary Coast'da enayi avcıları ve kaşarlanmış karılar arasında üç gün sürecek bir sefahat âlemi ile doğru dürüst insanlar yanında neşeyle geçirilecek bütün bir kış arasında, eskiden edindiği acı deneyimlere dayanarak seçimini yapmıştı bile ve bu ikisinden hangisini yeğleyeceği konusunda hiç kuşkuya yer yoktu.

Danslar ve toplumsal alışverişlerle pek başı hoş olmayan Axel Gunderson aldı sözü: 'Para cüzdanım ağzına kadar dolacak. Artık evime gidebileceğim. Anamı, ailemi görmeyeli tam on beş yıl oluyor. Hesabımı keser kesmez paramı eve yollayacağım, orada beklesin para beni. Ondan sonra Avrupa'ya giden esaslı bir gemi bulup yazılacağım, böylelikle Avrupa'ya ayak bastığımda yine yüklü bir ücret alacağım. O parayı da öbürküne kattım mı, ömrümde görmediğim kadar param olacak. Memlekette krallar gibi yaşayacağım. Norveç'in ne kadar ucuz bir yer olduğunu bilemezsiniz. Paramla hediyeler aldığımı, nasıl para harcadığımı görünce beni milyoner sanacak herkes; yeniden denize çıkmak zorunda kalıncaya kadar böylece tam bir yıl yaşayabileceğim.'

'Aynen benim yapacağım gibi,' dedi Kızıl John. 'Evden en son mektubu alalı üç yıl, evin yüzünü görmeyeli de tam on yıl oluyor. Axel'ciğim, İsveç de en aşağı Norveç kadar ucuzdur, ailem de gerçek köylü ailesidir, çiftçidir. Ben de paramı eve yollayıp, seninle aynı gemiye bineceğim. Şöyle esaslı bir gemi seçeriz seninle.'

Axel Gunderson'la Kızıl John sırayla kendi memleketlerinin köy yaşamını, bu yaşamın zevklerini, kendi köylülerinin bayramlık giysilerini anlattıkça, her ikisi de birbirinin memleketine âşık oldu ve yolculuğu birlikte yapacaklarına ve

altı ay birinin İsveç'teki evinde, altı ay da ötekinin Norveç'teki evinde kalacaklarına yürekten and içtiler. O andan itibaren de, plânlarını tartışmaya kendilerini öyle bir kaptırdılar ki, ta San Francisco'ya kadar birbirlerinden bir an bile ayrılmadılar.

Uzun John evcimenlerden değildi. Ama başkasaradan bıkmıştı. Onun plânında da randevuevlerinin yeri yoktu. O da sakin bir ailenin yanında pansiyoner olarak kalacak, bir denizcilik okuluna gidip öğrenim görecek, kaptan olacaktı. İşte böyle, herkesin kendine göre bir plânı vardı. Her biri de ömründe ilk kez aklını başına toplayıp, parasını çarçur etmeyeceğine yemin ediyordu. Randevuevlerine paydos, denizci meyhanelerine paydos, içkiye paydos; başkasaranın sloganı buydu.

Tayfalar cimri kesildiler. Hiçbir yerde böylesine tutumluluk görülmemiştir. Geminin levazım deposundan bir şey satın almaz oldular. Eski paçavralarla idare edeceklerdi. Yama yama üstüne vuruyorlardı ve bu, 'dönüş yolu yamaları' akıllara durgunluk verecek büyüklüğe ulaşıyordu zamanla. Hatta, kibrit konusunda bile tutumlu davranıyor, hepsi aynı kibritten yaksınlar diye, iki üç kişi pipo içmeye hazır olana kadar bekliyorlardı.

San Francisco rıhtımına yanaşıp da, daha doktorlar bizi gözden geçirip gittikleri anda, randevuevi işletenler üşüştüler gemiye. Her biri kendi evini övmek için davul çaldırıyordu ve herbirinin gömleğinin içinde bir şişe viski gizliydi. Ne var ki, onları el kol işaretleri ve sövüp saymalarla en göz kamaştırıcı biçimde kovduk gemiden. Ne evleri gerekliydi bize onların, ne de viskileri. Biz ayık kafalı, tutumlu, parasını daha iyi yerlere kullanacak denizcilerdik.

Gemi kâtibinin önünde hesap kesme vakti geldi çattı. Ceplerimiz tıka basa parayla dolu olarak hep birlikte yaya kaldırımının üstünde bulduk kendimizi. Enayi tavcıları, kart orospular karınca sürüsü gibi kaynaşıyordu çevremizde. Bizse birbirimizin yüzüne bakıyorduk. Yedi aydır beraberdik, şimdi ise yollarımız ayrılıyordu. Dostluk, yoldaşlık gereği son bir

veda töreni kalmıştı yerine getirilecek. (Ah, bu işin yolu böyleydi, görenekti bu.)

Başbelâsı meyhaneden kurtulmak olanaksızdı. Bizim birinci kaptan, 'Hadi gelin çocuklar,' dedi. Hemen oracıktaydı çünkü. O yakınlarda en aşağı bir düzine meyhane vardı. Biz birinci kaptanın ardından, onun seçtiği meyhaneye girince, dışarda yaya kaldırımının üstünde tavcılar birikiverdi. Hatta içlerinden bir kaçı içeri girmeye kadar vardırdı işi, ama defettik hepsini; onlarla alışverişimiz yoktu bizim.

İşte sonunda hepimiz orada, uzun içki tezgâhının başındaydık -birinci kaptan, ikinci, altı avcı, altı dümenci ve beş kürekçi-. Kürekçilerden sadece beşi vardı, zira içimizden birini Jerimo Burnu açıklarında yelkenli teknemizi önüne katan kuvvetli bir bora sırasında, tipi altında, ayaklarına bir çuval kömür bağlayarak denize vermiştik. Hepimiz on dokuz kişiydik ve bu bizim birlikte son içkimiz olacaktı. Yedi aylık beraberliği, bu dünyada erkeklere göre olan bu işi bu süre içindeki acısıyla, tatlısıyla arkamızda bırakmış, birbirimize son kez bakıyorduk. Birbirimizi son olarak gördüğümüzü biliyorduk, çünkü denizcilerin yolu enginlere açılır. On dokuzumuz birden, birinci kaptanın ısmarladığı içkileri içtik. Onun üzerine ikinci, hepimize, çok şeyler anlatan gözleriyle baktı ve bir sefer de o ısmarladı. İkinciyi de birinci kadar seviyorduk. Ötekiyle içip, berikiyle içmemezlik edebilir miydik?

Derken, benim takımın avcısı (ertesi yıl 'Mary Thomas'da, bütün mürettebatla birlikte kayboldu) Pete Holt da bir sefer ısmarladı. Zaman geçiyor, içki kadehleri tezgâhın üzerinde gidip gelmeye devam ediyor, sesimiz yükselmeye, beynimizde kurtçuklar oynaşmaya başlıyordu. Orada altı avcı vardı ve her biri, yoldaşlık hatırı için hepimizin her biriyle birer sefer içmemizi istiyor, dayatıyordu. Orada altı dümenci, beş kürekçi vardı ve aynı mantığı onlar da sürdürüyordu. Hepimizin cebi para doluydu ve bizim paraların başı kel değildi elbet, hem bizim de ellerimiz onlarınki kadar bol, yüreklerimiz onlarınki kadar cömertti.

On dokuz tur içki. John Barleycorn erkeklerin iradesine egemen olabilmek için daha ne isterdi? Denizcilerin hepsi de, o derece bağlandıkları sevgili plânlarını unutacak hale, tam kıvamına gelmişlerdi. Yalpa vura vura meyhaneden çıktılar ve çıkar çıkmaz tavcıların, orospuların kucağına düştüler. Paralarını uzun süre idare edemediler. İki günle, bir hafta arasında değişen bir süre içinde paraları suyunu çekti ve randevuevi yöneticileri tarafından arabalara bindirilip, uzun yol seferine çıkan gemilerin güvertelerine bırakıldılar. Victor çok cana yakın bir adamdı ve talihli bir dostluk kurması sonucu, can kurtaran bir işe kapağı atmayı becerebildi. Ne dans okulunu görebildi, ne de işçi ailesi yanında pansiyoner kalmak için ilân verebildi. Uzun John da denizcilik okuluna giremedi. Daha birinci haftanın sonunda, ırmakta çalışan bir istimbotta geçici bir iş bulup, yükleme-boşaltma ameleliği etmeye başladı. Kızıl John'la Axel paralarını eski dünyadaki evlerine yollayamadılar. Onun yerine, bütün geri kalanlar gibi, her biri başka bir gemiye, dünyanın birbirinden apayrı uçlarına giden gemilere bindirildiler; bu gemilere onları tavcılar koymuştu ve onlar bu gemilerde, ne yüzünü gördükleri, ne de harcadıkları avansı çıkarmak için çalışıyorlardı.

Beni kurtaran şey, gidecek bir evimin, ailemin oluşuydu. Körfezi geçip Oakland'a indim ve başka şeylerin yanısıra, ölüm yoluna da şöyle bir göz attım. Nelson ölmüştü; bir sarhoşluk anında polislere karşı koyarken vurulup öldürülmüştü. O olaya Nelson'la birlikte karışan adam ise hapisteydi. Viski Bob ölmüştü. İhtiyar Cole, Koca Smoudge ve Bob Smith ölmüşlerdi. Öbür Smith, hani şu beli tabancalı olanı, 'Annie'nin kaptanı olan Smith boğulmuştu. Fransız Frank, dediklerine göre, yaptığı bir işten ötürü buralara gelmeye korkuyor, ırmağın yukarısında saklanıyormuş. Geri kalanlar ya San Quentin hapisanesinde, ya da Folsom'da çile dolduruyorlardı. Eski Benicia günleri zamanından iyi tanıdığım ve bir keresinde kendisiyle sabahlara kadar içki içtiğim Koca Alec, Rumların Kralı Alec iki kişi öldürmüş, yabancı ülkelere kaçmıştı. Devriye botunda kendisiyle birlikte

tayfalık ettiğim Fitzsimmons sırtından, ciğerlerine işleyen bir bıçak yemiş, üstelik vereme de yakalanmış, sürünerek ölmüştü. Böyle sürüp gidiyordu bu son derece canlı ve saygın yol; bildiğim kadarıyla, bir tek 'Annie'nin kaptanı Smith dışında, bütün bunlardan John Barleycorn sorumluydu.

XVIII

Oakland rıhtımına olan delicesine sevgim hepten ölmüştü. Ne rıhtımın görünüşü hoşuma gidiyordu, ne de rıhtımdaki yaşam biçimi. Rıhtımın içkisini de, rıhtımın serseriliklerini de istemiyor, dönüp dolaşıp Oakland Kitaplığına gidiyor ve kitapları daha büyük bir anlayışla okuyordum. Ayrıca annem de, kurtlarımı yeteri kadar döktüğümü, artık bir baltaya sap olmanın zamanı geldiğini söylüyordu. Hem aileye de para gerekiyordu. Böylece, günde on saatten, saat başına on sent ücretle bir kenevir fabrikasında işe girdim. Gücüm kuvvetim ve genellikle verimliliğim artmış olmasına rağmen, yıllarca önce konserve fabrikasında aldığımdan fazla değildi bu ücret. Şurası da var ki, bir kaç ay sonra ücretimin günde bir buçuk dolara çıkarılacağına söz almıştım.

Burada, John Barleycorn konusunda, bir masumluk dönemi başladı. Ay sonundan ay sonuna bir kadeh içki içmek diye bir şey bilmiyordum ben. Henüz on sekizini bile doldurmamış, beden işleriyle kasları sertleşmiş, ama ezilmemiş her genç hayvan gibi benim de oyalanmaya, heyecana, kitaplardan ve makina gibi çalışmaktan daha başka şeylere gereksinmem vardı.

Bir ara yolum Genç Adamlar Hristiyan Birliği'ne düştü. Burada sağlıklı, atletik, ama fazlasıyla çocuksu bir yaşayış vardı. Ben böyle bir yaşayış için geç kalmıştım. Yaşımın ufak olmasına rağmen, ne çocuktum, ne de genç. Koca adamlarla omuzdaşlık etmiştim. Büyüleyici, yabansı şeyler görmüş geçirmiştim. YMCA'[*]de karşılaştığım genç adamların yanında, ben feleğin çemberinden geçmiş sayılırdım. Onlardan başka bir dil konuşuyordum, onlarınki kadar saf olmayan, onlarınkinden müthiş bir akıl sahibiydim. (Bunu tekrar düşündüğüm zaman, şimdi anlıyorum ki, benim hiç çocukluğum olmamış.) Her bakımdan, bana göre fazla çocuksu, fazla saftılar. Kafaca bana yardımcı olabilseler, işin bu yanına aldırmazdım. Ne var ki, kitaplardan ben onlara

oranla çok daha fazla şey çıkarıyordum. Kıt fiziksel deneyimlerine bir de kıt kafa deneyimleri eklenince olumsuz bir toplam ortaya çıkıyordu ve bu olumsuz toplam öyle büyüktü ki, onların sağlıklı ahlâklarıyla, sağlığa yararlı sporlarına ağır basıyordu.

(*) YMCA: Young Men's Christian Associations'ın (Genç Adamlar Hristiyan Birliği) kısaltmasıdır.

Kısacası, kendimden küçük sınıftaki öğrencilerle oynayamazdım. Onların yaşadığı bütün o temiz, o güzelim gençlik günlerinden ben yoksun kalmıştım... Öğretmenliğimi, daha önce John Barleycorn'un yapmış olması yüzünden, henüz çok genç bir yaşta, gerektiğinden çok şey biliyordum. Şu var ki, alkolün erkek ihtiyaçları arasından ve erkeklere ait kurumlardan defedileceği, gelecekteki iyi günlerde, şimdi kendilerini ve başka erkekleri bulmak için meyhanelere giden erkekleri yine YMCA ve ona benzer, ondan düşünülemeyecek kadar daha iyi, daha aklı başında, daha erkekçe toplantı yerleri bağrına basacaktır. Şimdilik biz burada, bugünü, şimdiyi yaşıyoruz ve burasını, bugünü, şimdiyi tartışıyoruz.

Kenevir fabrikasında, günde on saat çalışıyordum. Can sıkıcı, tekdüze, makina gibi bir çalışmaydı bu. Ben canlılık istiyordum. Kendimi, bir makinanın başında, saati on sentten çalışırken değil, daha başka yollardan algılamak istiyordum. Bununla birlikte, meyhanelerden de gına getirmiştim. Yeni bir şey istiyordum. Büyüyordum. İçimde, varlığını daha önce bilmediğim, tedirgin edici güçler, eğilimler gelişiyordu. İşte tam bu dönemde, bereket versin ki, Louis Shattuck'la tanıştım; onunla can ciğer olduk.

Louis Shattuck, içinde kötülükten eser bulunmayan, girgin bir kent delikanlısı olduğuna kesinlikle inanan, masum bir şeytandı. Bense kentliliğin yanından geçmemiştim. Louis yakışıklıydı, inceydi ve kızlara bayılıyordu. Kız peşinde koşmak ona heyecan veriyordu; bunu kendine iş edinmişti. Bense kızlar hakkında hiç bir şey bilmiyordum. Bütün vaktimi erkek olma yolunda harcamıştım ben. Bu, varoluşun, gözümden kaçmış yepyeni bir evresiydi. Louis'in, bana veda

ettikten sonra, tanıdığı bir kıza şapkasını çıkartıp kaldırımda onunla yanyana yürüdüğünü görünce de, içimde bir heyecan, bir kıskançlık duydum. Bu oyunu benim de canım çekmişti.

'Eh öyleyse, yapılacak bir tek şey var,' dedi Louis, 'o da hemen bir kız edinmendir.'

Bu ise ilk bakışta göründüğü kadar kolay değildir. Azıcık konu dışına çıkmış olacağız, ama neye kolay olmadığını bakın göstereyim size. Louis kızları ev yaşantıları içinde tanımıyordu. Hiç bir kızın evine girmiş değildi henüz. Bu yeni dünyada bir yabancı olan ben de, pek tabii, aynı koşullar içindeydim. Ama, daha da önemlisi, Louis de ben de, kızlarla kolay tanışılabilecek yerler olan dans dersanelerine ya da dansinglere gidebilmek olanağından yoksunduk. Paramız yoktu. Louis bir demircinin yanında çıraklık ediyor ve benden biraz daha fazla kazanıyordu. İkimiz de evlerimizde yatıp kalkıyor, ev giderlerine katılıyorduk. Evin parası, cıgara parası ve giysi, pabuç gibi zorunlu eşyanın parası çıktıktan sonra harçlık olarak her birimize haftada yetmiş sentle, bir dolar arasında değişen bir tutar kalıyordu. Bu paraların hepsini ortaya koyup kardeş payı yapıyor, bazen de içimizden birinin, bir kızla geçireceği daha göz kamaştırıcı bir serüven için ötekinden daha çok paraya gereksinmesi olunca, elimizde avucumuzda kalanı ona veriyorduk. Bu göz kamaştırıcı serüven dediklerimiz de şunlardı örneğin: Blair Parkına tramvayla gidip gelme, hop diye uçuverdi yirmi sent işte; iki tane dondurma, otuz sent; ya da daha ucuza kurtulmak için yapıldığı yerden satın alınan ve iki porsiyonu sadece yirmi sent tutan iki tamale(*)

(*) Tamale: Kıyılmış tavuk eti ve kırmızı biber katılmış mısır ununu karıştırıp köfte biçimine koyduktan sonra, mısır yaprağına sararak kaynatmak ya da buğuda pişirmekle elde edilen bir çeşit yemek. (Ç. Notu)

Paranın bu kadar kıt oluşuna aldırmıyordum. İstiridye korsanlarından öğrendiğim, bu, parayı hor görme alışkanlığını hiç bir zaman kaybetmemiştim. Kişisel bir haz duymak için gururlu bir umursamazlık gösteriyor değildim; tıpkı meyhanedeki bütün içkicilerle bütün beleşçileri tezgâhın

başına, benimle içmeye çağırarak dolarları har vurup harman savurduğum zamanlardaki gibi, meteliksiz halimde de aynı derecede dengeli, aynı derecede serinkanlı olduğumu görerek, felsefemde tutarlığımı koruyordum.

Peki ama nasıl kız arkadaş edinecektim? Louis'in beni götürüp de kızlarla tanıştırabileceği bir kız evi yoktu. Bense bir tek kız tanımıyordum. Louis de kız arkadaşlarının hepsi kendine kalsın istiyordu; hem zaten oğlanların, kızların yaratılışları gereği, Louis'in kız arkadaşlarından birini bana devretmesi düşünülemezdi. Gerçi kızları, beraberlerinde benim için arkadaşlarını getirmeye kandırıyordu kandırmasına, ama Louis'in kendi gönlüne göre seçerek edindiği kız arkadaşları yanında, onların getirdiği kızlar bana pek zayıf, pek sönük ve boş görünüyordu.

Sonunda, 'Sen de benim gibi yapacaksın ister istemez,' dedi. Louis. 'Ben bunları tavlayarak edindim. Sen de aynı yoldan edineceksin.'

Bu işin yolunu yordamını da gösterdi bana. Şurası unutulmamak gerektir ki, Louis de, ben de çok zor geçim koşulları altındaydık. Ev masraflarımızı ödemek ve doğru dürüst bir kılıkta gezebilmek için gerçekten de savaş vermek zorunda kalıyorduk. Günlük işimiz bittikten sonra akşamleyin köşebaşında ya da biricik uğrak yerimiz olan, yan sokaktaki küçük şekerci dükkânında buluşuyorduk. Cıgaralarımızı, ara sıra da beş sentlik tarçınlı akide alırdık bu dükkândan. (Tabii ya; Louis'le ben hiç utanmadan şekerleme yerdik... ne kadar bulabilirsek. Ne o, ne de ben içki içmiyorduk. Ne o, ne de ben bir kez bile ayağımızı meyhaneye atmadık.)

Gelelim kıza. Tamamıyla ilkel bir tarzda, Louis'in salık verdiği gibi, kızı seçecek ve onunla tanışıklık kuracaktım. Akşamları erken saatlerde, Louis'le sokakları arşınlıyorduk. Kızlar da bizim gibi, çift çift dolaşıyorlardı. Sokakta dolaşan kızlar da, kendilerine bakan oğlanlara mutlaka bakarlar. (Bugün bile, bu orta yaşımda, hangi kent, hangi kasaba ya da

hangi köyde olursam olayım, eski deneyimlerde eğitilmiş bir gözle bakar ve bahar akşamlarının, yaz akşamlarının çağrışını duyunca ellerinde olmaksızın dolaşmaya çıkan oğlanlarla kızların oynadığı bu tatlı, bu masum oyunu seyrederim.)

Yaşamın öbür yanından dış yüzü sertleşmiş olarak çıkıp gelen ben, ömrümün bu en tatlı, en mutlu evresinde çekingen ve utangaçtım; asıl dert de burdaydı işte. Louis sık sık beni yüreklendiriyordu. Ama ben kızları tanımıyordum ki. Vaktinden önce gelişmiş bir erkek gibi yaşadıktan sonra, kızlar bana yabancı, olağanüstü varlıklar gibi görünüyordu. En duyarlı an gelip çattığında, o gerekli ataklığı, cüreti gösteremiyordum.

Onun üzerine Louis bu işin nasıl yapılacağını göstermeye başladı bana -şöyle, anlamlı bir bakış, bir gülümseme, bir parça cesaret, şapka çıkarılarak verilen bir selâm, iki çift lâkırdı, duraksamalar, kıkır kıkır gülüşler, cilveli, nazlı bir sinirlilik- oldu işte; Louis tanışma işini tamamlamış, beni de tanıştırmak için başıyla çağırmaktadır. Ne var ki, iki çift halinde ne zaman birbirimizden ayrılsak, dikkat ediyordum, her seferinde Louis güzelini kapmış, bana çirkinini bırakmış oluyordu.

Teker teker her birini anlatamayacağım bir sürü denemeden sonra, tabii ben de ilerledim; artık benim de şapkamı çıkarıp selâmlayacağım, akşam üstleri benimle birlikte yürüyecek, birkaç kız tanışım olmuştu. Ne var ki, kız sevgisini hemencecik tadamadım. Heyecan duyuyor, merak duyuyor ve araştırmaya devam ediyordum. Bu arada içki bir an bile aklıma gelmiyordu. O zamandan sonra, sosyolojik genellemeler yaparken, Louis'in bazı serüvenleriyle, kendi serüvenlerimden bazıları üzerinde ciddiyetle durmuşumdur. Ama bu serüvenler hiçbir kötü yanı olmayan, masumca gençlik serüvenleriydi ve ben bunlardan, sosyolojik olmaktan çok biyolojik olan bir tek genelleme çıkardım, o da şu: 'Albayın hanımı ile Judy O'Grady içyüzleri bakımından birbirinin aynıdır.'(*)

(*) Kipling'in bir hikâyesinden alınmış bir sözdür; toplumun hangi katından olurlarsa olsunlar, kadınların yaratılış bakımından aynı olduklarını anlatmak ister. (Ç. Notu)

Çok geçmeden de kız sevgisini; bu sevginin bütün içtenliğini, düşkünlüğünü, lezzetini, bütün görkemini, olağanüstülüğünü öğrendim. O kıza Haydee adını vereceğim. On beş, on altı yaşlarındaydı Haydee. Etekliği fotinlerinin konçlarına kadar geliyordu. Kurtuluş Ordusu'(**)nun bir toplantısında onunla yanyana oturan teyzesi, o sıralarda Kurtuluş Ordusunun henüz boy göstermediği kendi memleketlerinden bu kente gelişleri Kurtuluş Ordusunun bir toplantısına rastladığı için, sırf merakların gidermek amacıyla yarım saatliğine uğramışlardı. Louis de yanımda oturuyor, kızı süzüyordu; lâf ola süzdüğüne eminim, zira Haydee onun hoşlandığı tipteki kızlardan değildi.

(**) 1865'de William Booth tarafından İngiltere'de kurulmuş, toplumsal dayanışma ile halkın dinsel yönden eğitilmesini amaç edinen, askeri düzene sahip bir örgüttür. (Ç. Notu)

Haydee'yle konuşmadık, ama o olağanüstü yarım saat içinde birçok sefer utangaç utangaç bakıştık, birçok sefer utangaç utangaç kâh bakışlarımızı kaçırdık, kâh bakışa bakışla cevap verdik. İnce, oval bir yüzü vardı. Kahverengi gözleri güzeldi, ters huylu olduğuna işaret eden bal dudaklı ağzı gibi burnu da enfesti. Başında, pomponlu bir İskoç beresi vardı, saçlarının kahverengi tonu ise, o güne kadar gördüğüm kahverengi tonlarının en tatlısı geldi bana. O yarım saat süren bir tanecik deneyimden sonra, yaşamım boyunca, yıldırım aşkına inanmışımdır.

Haydee ile teyzesi pek erken kalkıp gittiler. (Kurtuluş Ordusunun toplantılarında, ne zaman istenirse toplantı bırakılabilirdi.) Toplantıya benim de ilgim kalmamıştı artık, o yüzden, bir iki dakika geçmesini uygun görüp bekledikten sonra, Louis'le birlikte kalktık. Dışarı çıkarken, salonun gerilerindeki bir kadın gözleriyle beni tanıdığını belli etti, kalktı ve ardım sıra geldi. Onu tarif etmeyeceğim. Benim soyumdandı ve onunla, rıhtımlar üzerindeki eski günlerden

ahbaplığımız vardı. Nelson'u vurdukları zaman bu kadının kolları arasında ölmüş ve kadın beni, Nelson'un biricik dostu biliyormuş. O yüzden Nelson'un nasıl öldüğünü bana mutlaka anlatmalıymış, eh ben de zaten öğrenmek istiyordum; böylece onunla birlikte yaşamın bir yanından öbür yanına geçerek, bir oğlanın pomponlu bereli bir kıza olan tutkunluğunu geride bırakıp, o bildik, o eski, o hazin vahşete döndüm.

Hikâyeyi dinledikten sonra da, ilk aşkımı daha ilk bakışta kaybettiğim korkusuyla, Louis'i bulmak için seğirttim. Allahtan Louis'e olan güvenim boşa çıkmadı. Kızın adı «Haydee» imiş. Louis onun oturduğu yeri de biliyordu. Lafayette Okulu'na gider gelirken her gün, Louis'in çalıştığı demircinin önünden geçermiş. Dahası, Louis onu bir seferinde, yine okullu bir kız olan Ruth'la birlikte görmüş, üstelik de, şekerci dükkânında bize şekerleme satan Nita, Ruth'un arkadaşıymış. Bütün iş, şekerci dükkânının çevresinde dolaşıp, Nita'nın eline, Haydee'ye verilmek üzere Ruth'a vermesi için bir not sıkıştırmanın çaresine bakmamızdan ibaretmiş. Bu iş bir sefer ayarlanabilirse artık bana sadece, notu yazmak kalacaktı.

Nitekim düşündüğümüz gibi de oldu. Yarımşar saatlik kaçamak buluşmalarda, bir oğlanla bir kızın tatlı aşk deliliğinin ne olduğunu iyice öğrendim. Bu aşkın dünyanın en büyük aşkı olduğunu iddia edecek değilim, ama dünyanın en tatlı aşkı olduğunu rahatça söyleyebilirim. Ah, o günleri düşünüyorum da! Dünyanın kötülükleri, pislikleri konusunda yaşına göre çok erken bilgi ve deneyim edinmiş, yırtıcının biri olan benden daha masum bir âşığa asla rastlamamıştır o kız. Kızların yanındayken atılacak ilk adımı bilmiyordum daha. İstiridye Korsanlarının Prensi diye selâmlanan, dünyanın neresinde olursa olsun erkekler arasında erkek sayılacak olan ben; yelken kullanabilen, fırtınada dümen tutabilen, gemicilerin limanlardaki uğrak yerleri olan en berbat batakhanelere girebilen ve çıkacak bir arbedede kendine düşen rolü oynayabilecek ya da meyhanede kaç kişi varsa hepsini içki tezgâhının başına davet edebilecek olan ben;

kısacık eteği daha fotinin koncuna ancak gelen ve yaşam üzerine ben ne kadar allâme isem, ya da kendimi allâme sanıyorduysam, yaşamı o derece tanımayan bu mini mini, çelimsiz kızcağızın önünde ilk başta ne diyeceğimi, ne yapacağımı bilmiyordum.

Yıldızların altında bir sıraya oturduğumuzu hatırlıyorum. Aramızda rahat rahat yarım metre uzaklık vardı. Dirseklerimizi sıranın arkalığına koymuş, hafifçe birbirimize dönmüştük; dirseklerimiz arada sırada belli belirsiz birbirine dokunuyordu. Bu arada ben, bir yandan onun duyarlı kulaklarını incitmeyecek cinsten en ince lâfları delicesine bir mutluluk içinde sıralarken, bir yandan da böyle bir durumda bir âşıktan ne yapması beklendiğini anlayabilmek için kafa patlatıyordum. Bir sıraya oturmuş, aşkın ne olduğunu deneyerek anlamaya çabalayan oğlanlardan kızlar ne beklerlerdi acaba? Haydee benden ne yapmamı bekliyordu? Onu öpmemi mi bekliyordu acaba? Acaba bir denememi mi bekliyordu? Eğer benden böyle bir şey bekliyor idiyse, ben de beklediğini yapmazsam, hakkımda ne düşünürdü?

Meğer o benden daha akıllıymış -bunu şimdi anlıyorum- o kısa etekli, mini mini kadıncık. Yaşamı boyunca çeşit çeşit oğlanlarla tanışmıştı o. Tam bir kıza yakışır biçimde bana cesaret verdi. Eldivenlerini çıkarmış, bir elinde tutuyordu; söylediğim bir şeyden ötürü, yapmacıklı bir sitemle, o eldivenlerinin ucuyla dudaklarıma nasıl cüretle, hafifçecik, bir tüy dokunuşu gibi vurduğunu hatırlıyorum. Zevkten bayılacak gibi oldum. O güne kadar böylesine olağanüstü bir şey başıma gelmemişti. O eldivenlerin bayıltıcı kokusunu ve dudaklarıma dokundukları o bir anlık sürede o kokuyu içime çektiğimi hâlâ hatırlarım.

Derken beni bir korku, bir kuşkudur aldı. Az önce dudaklarıma dokunan şu hoş kokulu eldivenleri tutan o minicik elini avucumda hapsetmeli miydim? Bir cesaret gösterip onu hemen oracıkta öpmeli miydim, yoksa kolumu beline mi dolamalıydım? Yoksa daha mı sokulmalıydım ona cesaretle?

Cesaret mesaret edemedim. Hiç bir şey yapmadım. Sadece orada öyle oturmaya ve onu bütün ruhumla sevmeye devam ettim. O akşam ayrılırken de öpmemiştim onu. Onu başka bir akşam ayrılırken ilk olarak öpüşümü hatırlıyorum -bütün cesaretimi toplayıp yapmıştım bu işi; olağanüstü bir andı o. On iki seferden fazla buluşamadık onunla ve belki on, on iki sefer de öpüştük- oğlanlarla kızların yaptıkları gibi kısa kısa, masumca ve hayran hayran. Onunla hiç bir yere gitmedik -gündüzleyin tiyatroya bile-. Bir seferinde beş sentlik tarçınlı akide şekerini alıp bölüştük. Ama her vakit bütün yüreğimle, onun beni sevdiğine inandım. Bense onu sevdiğimi biliyordum; bir yıl ya da daha fazla, hep onu hayal ettim. Anısı benim için kutsaldır.

XIX

İçki içmeyen kimselerle birlikte olduğum vakitler, içki aklıma bile gelmiyordu. Louis içmezdi. Zaten ne onun, ne de benim içkiye verecek paramız vardı; ama asıl önemlisi, içki içmek isteğini duymayışımızdı. İkimiz de normal, sağlıklı, içkiyle başı hoş olmayan insanlardık. Alkolik olsaydık, paramız yetse de, yetmese de yine içerdik.

Her gece, işten dönünce yıkanıp temizlenir, üstümüzü değişir, yemeğimizi yer, ya köşe başında, ya da şekerci dükkânında buluşurduk onunla. Ne var ki, ılık sonbahar günleri geçtikten sonra, kuru soğuk yapan gecelerin ayazında, ya da yağmurlu gecelerin rutubetinde sokak köşesi hiç de rahat bir buluşma yeri olmuyordu. Şekerci dükkânını ise ısıtmıyorlardı. Nita veya tezgâhta her kim duruyorsa, müşteriye baktıktan sonra, sıcak olan arka odaya çekilir, orada pusuya yatardı. Bizi bu odaya almazlardı, dükkânın ise soğukluk bakımından dışardan hiç farkı yoktu.

Louis'le ben birlikte durumu enine boyuna tartıştık. Bir tek çözüm yolu vardı: erkeklerin toplanma yeri, erkeklerin John Barleycorn'la ahbaplık ettikleri, meyhane. Paramız olmadığı için palto alamadığımızdan, Louis'le birlikte titreye titreye meyhanemizi seçmek üzere yollara düştüğümüz rutubetli, rüzgârlı akşamı çok iyi hatırlarım. Meyhaneler her zaman sıcacık ve rahattır. Gerçi, Louis'le bu meyhaneye içki içmek istediğimiz için gidiyor değildik. Bununla birlikte, meyhanelerin imarethane olmadığını da biliyorduk. Arada sırada bir içki ısmarladıkça, meyhaneyi tembelhaneye çevirmek mümkün değildi.

Ceplerimizde topu topu üç beş tane bozukluk vardı. Kızlarla birlikte olduğumuz vakit bu bozukluklar tramvay paramızı karşılayarak bizi güç duruma düşmekten kurtardığı için onlara kolay kolay kıyamazdık. (Yalnız başımızayken tramvaya binmez, yürümeyi tercih ederdik.) Bu yüzden, bu

meyhanede mümkün mertebe az harcamayla idare etmek istiyorduk. Bir deste oyun kâğıdı getirtip bir masaya oturduk, bir saat euchre(*) oynadık; bu süre içinde de iki bira Louis, iki bira da ben ısmarladık -en ucuz içki biraydı; ikisi on sente.- Ne savurganlık! Nasıl da içerlemiştik buna!

(*) Bir Amerikan iskambil oyunudur; koz diyen oyuncunun üç kere el tutmaması gerekir. (Ç. Notu)

Bir yandan da meyhaneye gelenleri inceliyorduk. Hepsi de orta yaşlı ve yaşlıca işçilerdi, çoğu Almandı; eski ahbap grupları halinde, hep kendi aralarında kümeleniyorlardı, dolayısıyla onlarla pek az temasımız olabilirdi. Bu meyhane işimize yaramaz deyip, bütün bir akşamı boşa harcamanın ve canımızın istemediği biralara yirmi sentimizi yatırmış olmanın acısıyla, mahzun mahzun çıktık dışarı.

Ertesi ve daha ertesi geceler bir kaç deneme daha yaptık; sonunda, Onuncu Caddeyle, Franklin Sokağı kavşağındaki, National adlı meyhaneye girdik. Buradaki kalabalık daha bir cana yakındı. Aynı zamanda, burada Louis bir iki ahbabını bulmuştu, ben de kısa pantolonlu çocukluk dönemimden bir iki okul arkadaşıma rastlamıştım. Eski günlerden konuştuk, falancaya ne olduğundan, filancanın şimdi ne yaptığından söz ettik ve tabii, bütün bu konuşmalarımız içki içerken oldu. Önce onlar ısmarladı, biz içtik. Sonra, içkiciliğin kuralına uyarak, biz ısmarlamak zorunda kaldık. Bunun da acısı yüreğimize oturdu, zira bir servis, kırk elli sent arasında tutuyordu.

Kısa süren akşam geceye döndüğünde oldukça neşemizi bulmuştuk, ama aynı zamanda da iflâs halindeydik. Haftalık harçlığımızı temize havale etmiştik. Burasının tam bize göre bir meyhane olduğuna karar verdik ve bundan sonra içki ısmarlarken daha tedbirli olmamız gerektiği konusunda da anlaştık. Önümüzdeki hafta boyunca tutumlu davranmak zorundaydık. Tramvay paramız bile kalmamıştı. Aşık olmaya niyetlendiğimiz Batı Oakland'lı iki kızla randevularımızı iptal ettik ister istemez. Ertesi akşam onlarla kentin öte yanında

buluşmak üzere sözleşmiştik, ama onları evlerine döndürmek için gerekli tramvay paramız yoktu. Paraca sıkıntıda olan pek çok kimseler gibi, bir süre -hiç değilse haftalığımızı alacağımız cumartesi akşamına kadar- bizim de zamparalığa veda etmemiz gerekiyordu. Böylece Louis'le birbirimize bir at ahırında randevu verdik ve sürgünümüz sona erene kadar, ceketimizin düğmeleri ilikli, dişlerimiz takırdayarak iskambil oynamakla vakit geçirdik.

Sonra National'e döndük ve ısınıp rahat edebilmek için harcamamız gerekenden bir kuruş bile fazlasını harcamadık bir daha. Yalnız arada şifada kazaya kurban gidiyorduk. Örneğin, beş kişi arasında, içkilerin parasını bir kişiye ödetmek için kura çekerek oynadığımız bir oyunda bazen ikimizden birinin üst üste iki kez kaybettiği oluyordu. Böyle bir felâket, yirmi beş sentle, seksen sent arasında değişen bir harcama demekti. Böyle bir felâketin berbat sonuçlarından, tezgâhın arkasında adımıza bir veresiye defteri bulundurmakla geçici olarak kaçınabiliyorduk. Bu ise, tabii, hesap görme gününü geciktirmek ve bizi ayartarak, peşin parayla yapabileceğimizden daha fazla harcama yapmaya itmekten başka işe yaramıyordu. (Ertesi bahar serüven yollarına atılmak üzere ani olarak oradan ayrıldığım vakit, o meyhane sahibine bir dolar yetmiş sent borç bıraktığımı çok iyi hatırlıyorum. Çok sonraları oraya döndüğümde ise, meyhaneci gitmişti. Ona hâlâ borçluyum bu bir dolar yetmiş senti; eğer bu satırları bir rastlantıyla okursa, parayı istediği zaman kendisine ödeyeceğimi bilmesini isterim.)

Şu National Meyhanesi olayını, bu anda her köşede kurulu meyhanelerde örgütlenmiş bir durumda bulunan John Barleycorn'a karşı toplumun nasıl ayartıldığını, nasıl çekildiğini ya da kendiliğinden itildiğini tekrar göstermek için anlattım. Louis de ben de sağlıklı iki delikanlıydık. İçki içmek istemiyorduk. İçkiye verecek paramız yoktu. Gelgelelim, yağmurlu ve soğuk hava koşulları bizi meyhaneye sığınmak ve topu topu üç beş kuruş olan paramızın bir bölümünü içkiye yatırmak zorunda bırakmıştı. Bazı eleştirmeciler çıkıp,

YMCA'e, gece okuluna ve gençlerin toplumsal çevrelerine ya da evlerine başvurabilecek olduğumuzu ileri sürebilirler. Buna verilecek biricik cevap, bunu yapmamış olduğumuzdur. İnkâr edilmez bir gerçektir bu. Yapmadık. Bugün de, şu anda Louis'le yaptığımızın aynısını yapan; kendilerine göz kırparak yanma çağıran, sıcaklık ve rahatlık vaadiyle kolunu onlarınkine takıp, tatlı tatlı onların kanına giren John Barleycorn'la arkadaşlık etmekte olan binlerce delikanlı vardır.

XX

Kenevir fabrikası, gündeliğimi bir dolar yirmi beş sente çıkarma konusundaki anlaşmasına bağlı kalmadığından, ataları ta Devrim öncesi Kızılderili savaşlarından zamanımıza kadarki bütün savaşlarda çarpışmış özgür bir Amerikalı olarak, kimsenin elimden alamayacağı serbest sözleşme hakkımı kullanıp istifayı bastım.

Hâlâ yerleşmeye kararlı olduğumdan, dört bir yana baktım. Bir nokta apaçıktı. Kalifiye olmayan işçilik para etmiyordu. Bir zanaat öğrenmem gerekiyordu, ben de elektrikçilik üzerinde karar kıldım. Elektrikçilere duyulan gereksinme sürekli olarak artmaktaydı. Peki ama nasıl elektrikçi olunurdu? Ne bir teknik okula, ne de üniversiteye gidecek param vardı; ayrıca okullarla başım pek hoş değildi benim. Pratik bir dünyada yaşayan pratik bir adamdım ben. Üstelik, çocukluk zamanlarımda bütün Amerikalı çocukların kalıt aldıkları o eski masallara da hâlâ inanıyordum.

Kanallarda çalışan bir çocuk, Cumhurbaşkanı olabilirdi. Her hangi bir firmada işe giren her hangi bir çocuk, tutumluluğu, enerjisi ve uyanıklığı sayesinde işi öğrenebilir, yüksele yüksele bir gün o firmaya ufak çapta ortak olabilirdi. Artık bundan sonra, onun için firmanın büyük patronu olmak sadece bir zaman konusuydu. Çoğunlukla -Masal böyle devam ederdi- çocuk, sebat ve metaneti sayesinde, işyerinin kızıyla evlenirdi. O güne kadar kızlar konusunda bende de öylesine bir kendine güven yerleşmişti hiç kuşkusuz. Masallardaki bütün çocuklar, yeterince büyüdükleri zaman hep böyle yaparlardı.

Böylece serüven yollarına bir daha dönmemek üzere veda edip, bizim Oakland tramvay işletmesinin elektrik santrallerinden birine gittim. Doğrudan doğruya idare müdürüne çıkıp, özel bürosunda gördüm onu; büro o kadar şıktı ki, nerdeyse küçük dilimi yutuyordum. Ama hemen

kendimi toplayıp derdimi anlatmaya başladım. Ona, pratik elektrikçi olmak istediğimi, çalışmaktan yılmadığımı, zor işlere alışkın olduğumu, zaten kendisinin de bir bakışta benim işe uygun ve güçlü kuvvetli olduğumu anlayacağını söyledim. Ona, derhal en alt kademedeki işten başlayarak derece derece yükselmek ve kendimi tamamıyla bu uğraşıya, bu işe adamak istediğimi söyledim.

İdare müdürü beni dinlerken, memnunluğundan gözlerini içi gülüyordu. Bana, tam başarı için yaradılmış bir insan olduğumu, yükselmek isteyen Amerikan gençlerini yüreklendirmek gerektiğine inandığını söyledi. Zaten işverenler de hep benim gibi gençleri ararlar, üstelik de benim gibisini her zaman kolay kolay bulamazlarmış. Gösterdiğim güçlü istek iyi, değerli bir istekmiş ve kendisi benim şansımı denememi sağlayacakmış. (Onu koltuklarım kabararak dinlerken, içimden de, evleneceğim kız yoksa onunki mi olacak, diye geçiriyordum.)

'Yola çıkabilecek ve mesleğin daha ince ayrıntılarını öğrenebilecek hale gelinceye kadar,' dedi, 'tabii, atölyede, motorları söküp takan, onaran adamların yanında çalışmak zorundasın.' (Evleneceğim kızın onunki olacağına artık iyice emindim, bu yüzden de idare müdürünün şirkette ne kadar hisse sahibi olabileceğini kestirmeye çalışıyordum.)

'Ama' dedi, 'kendin de pek iyi anlayabileceğin gibi, işe hemen atölyede elektrikçi çıraklığıyla başlayamazsın, tabii. Bu işi, çalışa çalışa oraya kadar yükseldiğin zaman elde edeceksin. Gerçekten de en alt kademeden başlayacaksın işe. Atölyedeki ilk işin, ortalık süpürmek, pencere yıkamak, eşyayı temiz tutmak olacak. Bu işte kendini gösterip yeteneğini kanıtladığın zaman, atölyedeki elektrikçilerin yardımcılığına getirilirsin.'

Ortalık süpürüp, öteberi temizlemenin elektrikçilik zanaatını öğrenme yolunda insanı nasıl hazırlayabileceğini bilmiyordum; ama şurasını çok iyi biliyordum ki, kitaplarda,

bütün çocuklar en süfli işlerden başlar ve kendilerini göstererek, sonunda bütün şirketin sahibi olur çıkarlardı.

Bu göz kamaştırıcı mesleğe bir an önce atılmak için sabırsızlanarak, 'İşe ne zaman geleyim?' diye sordum.

'Fakat,' dedi müdür, 'seninle anlaştığımız gibi, en alttan başlaman gerekiyor. Atölyeye öyle rappadak giremezsin ki. Daha önce makina dairesinde yağcılık etmen gerek.'

İdare müdürünün kızıyla aramdaki yolun uzadığını görünce cesaretim bir an için kırılır gibi oldu; ama yeniden geri geldi. Buhar makinalarını öğrenirsem, çok daha iyi elektrikçi olabilirdim. Koca makina dairesinde yağcı olarak çalışırken, buharlı makinalar hakkında üç beş şey kapacağımdan emindim. Yaşasın! Mesleğim daha da göz kamaştırıcı bir görünüş almıştı şimdi.

Minnetle, 'Ne zaman geleyim işe?' diye sordum.

'Fakat, makina dairesine öyle rappadak giremezsin ki,' dedi idare müdürü. 'Bunun için bir hazırlık dönemi geçirmen gerek. Bu dönemi de ocakçılıkta geçireceksin, tabii. Durumu iyice kavradığını biliyorum. İlerde, kömürle bile uğraşmanın bilimsel bir iş olduğunu, küçümsenecek yanı bulunmadığını kendin de göreceksin. Yaktığımız kömürün her bir kilosunu tarttığımızı biliyor muydun sen? Böylelikle, satın aldığımız kömürün değerini öğreniriz; tek tek her bir ürünün maliyetini son kuruşuna kadar kesinlikle öğrenir, en ziyankâr ateşçilerin hangileri olduğunu, hangi ateşçinin budalalığı ya da dikkatsizliği yüzünden yaktığı kömürün verimini en aza düşürdüğünü anlarız.' İdare müdürü yine tatlı tatlı gülümsedi. 'Görüyorsun ya, kömür deyip geçmemek gerek; ne kadar iyi öğrenirsen, o derece iyi bir işçi olursun... hem bize, hem kendine daha yararlı olursun. Eh, şimdi hazır mısın bakalım işe başlamaya?'

'Ne zaman isterseniz,' dedim kahramanca. 'Ne kadar erken olursa, o kadar iyi.'

'Pekâlâ,' dedi müdür. 'Yarın sabah saat yedide gelirsin.'

Beni dışarı çıkarıp, görevlerimin neler olduğunu gösterdiler. Aynı zamanda hangi koşullarla işe alınacağımı da anlattılar. Pazar günleriyle bayram günleri de içinde olmak üzere her gün, günde on saat çalışarak bir dolar gündelik alacaktım. Büyüyüp güçlenmeme rağmen para kazanma olanağımın artmamış bulunmasının nedenini, zanaatsız işçi olarak kalmama bağlayarak kendimi avuttum. Ama durum değişmişti şimdi. Artık bir zanaat, bir altın bilezik elde etmek, servet kazanmak ve idare müdürünün kızını almak için çalışmaya başlıyordum.

Hem de en doğru biçimde başlıyordum; ta en başından. Önemli olan buydu. Benim işim, ateşçinin yanına durmadan kömür yığmaktı; ateşçi de bu kömürü kürekle ocağa atıyor, kömürün enerjisi buhara, bu buhar da makina dairesinde elektriğe dönüşüyor, bu elektrikle de elektrikçiler uğraşıyordu. Ateşçiye kömür hazır etmek hiç kuşkusuz işin en başıydı. -meğer ki, idare memurunun aklına ese de, tramvayların kullandığı elektriğin doğuşu hakkında tam bir bilgi edineyim diye, beni kömürün çıktığı madenlerde çalışmaya yollaya.

Çalışmak ha! Koca koca erkeklerle omuz omuza çalışmış olan ben, gerçek çalışmanın daha alfabesini bile bilmediğimi anladım. On saatlik bir çalışma günü! Gündüz ve gece vardiyalarına kömür hazır ediyor ve öğlenleri de çalışmama rağmen imkânı yok işimi akşam sekizden önce bitiremiyordum. Günde on iki, on üç saat çalıştığım halde, konserve fabrikasındaki gibi fazla mesai ücreti de vermiyorlardı.

Hemen burada, işin püf noktasını da söyleyivereyim. Meğer ben iki adamın işini görüyormuşum. Benden önce, güçlü kuvvetli bir işçi gündüz vardiyasında, güçlü kuvvetli bir başka işçi de gece vardiyasında çalışıyormuş. Bunların her biri ayda kırk dolar alıyormuş. Tutumlu bir yönetimi kafasına koyan idare müdürü, iki adamın yaptığı işi ayda otuz dolara yapmam için kandırmıştı beni. Ben de, adam beni elektrikçi yapmaya uğraşıyor diye düşünmüştüm. Gerçekteyse müdür

bey işletme masraflarından ayda elli dolar tasarruf sağlıyordu şirkete.

Ne var ki, iki adamın işini tek başıma gördüğümden haberim yoktu. Kimse ağzını açıp da bana söylememişti bunu. Tam tersine, bana söylemesinler diye herkese tembihlemişti idare müdürü. O ilk gün kendimi ne kahramanca işe vermiştim. Yıldırım hızıyla çalışıyordum: kömürü el arabasına dolduruyor, kantara götürüp tartıyor, ondan sonra son hızla götürüp ocağın önündeki tablalara boşaltıyordum.

Çalışmak ha! Yerini aldığım o iki adamdan daha çok iş gördüm tek başıma. Onların bütün yaptığı, kömürü el arabasına doldurup, ötede boşaltmaktan ibaretti. Halbuki ben bir yandan gündüz vardiyası için bu işi yaparken, bir yandan da gece vardiyasının kömürünü külhanın bulunduğu bölmenin duvar dibine yığmak zorundaydım. Gelgelelim külhanın bulunduğu yer dardı. Gece vardiyasında da bir istifçi çalışacağı hesabına göre yapılmıştı. Bu yüzden kömür yığınını yükseltmek zorunda kalıyor, yükseltebilmek için de dört bir yanından sağlam kerestelerle payandalıyordum. Yığın yükselince, başıma ikinci bir iş çıkıyor, kömürü el arabasından önce yere boşaltıp, sonra kürekle yığının tepesine atmam gerekiyordu.

Ter içinde kalmıştım, ama yorgunluktan dizlerimin bağı çözülecek hale gelmeme rağmen bir an bile hızımı azaltmadım. Sabah saat onda enerjimin o kadar büyük bir bölümünü harcamış bulunuyordum ki, karnım acıktı, sefertasını açtığım gibi, arasına tereyağı sürülmüş iki dilim ekmeği kaptım. Bunu orada öylece, ayakta, kömür tozlarına bulanmış vaziyette, bacaklarım titreyerek, gövdeme indirdim. Saat on bire geldiğinde, böylece, öğle yemeğimin tamamını tüketmiş bulunuyordum. Ama ne çıkar? Yediğim yemeğin nasıl olsa bana öğleden sonra da çalışmaya devam edebilecek gücü vereceğini biliyordum. Nitekim elektrik ışıkları altında bile çalıştım. Gündüz ateşçisi gitmiş, gece ateşçisi gelmişti. Ben ise kan ter içinde çalışmaya devam ediyordum.

Saat sekiz buçukta bitkin bir halde, dizlerim titreyerek yıkandım, elbisemi değiştirdim ve yorgun bedenimi sürükleyerek bir tramvaya attım kendimi. Evime kadar beş kilometrelik bir yol vardı ve bana verdikleri pasonun kullanılma koşullarına göre, ancak ücret ödeyerek tramvaya binen yolculardan kimse ayakta kalmamışsa oturabilirdim. Dıştaki oturaklardan birinin köşesine çökerken, içimden inşallah yerimi isteyen bir yolcu çıkmaz diye dua ediyordum. Ne var ki, tramvay doldu ve daha yarı yolda, hiç oturacak yer kalmadığı bir sırada bir kadın bindi. Davranıp kalkmak istedim, ama hayretle, kalkamadığımı gördüm. Esen soğuk rüzgâr altında yorgun bedenim katılaşıp adeta oturağa kaynamıştı. Sızlayan oynak yerlerimi, kaslarımı açıp da, alt basamakta ayakta dikilir bir durum alabilmek için yolun geri kalan bölümü boyunca çaba harcamam gerekti. Tramvay bizim köşede durup da, basamaktan aşağı atladığım zaman ise kapaklanıp, az daha düşüyordum.

Eve kadar iki sokak boyu uzaklığı zorlukla alıp, topallaya topallaya mutfağa girdim. Annem yemek pişirmeye koyulurken, ben o arada ekmekle tereyağına giriştim; ama daha karnım iyice doymadan ve henüz biftek kızarmadan ben uyuyakalmıştım. Annem bifteği yiyeyim diye uyandırmak için beni boşu boşuna sarsıp durmuş. Bakmış ki olacak gibi değil, babamın da yardımıyla beni odama kadar götürmüş; yatağıma bir ölü gibi yığılıp kalmışım. Beni soymuşlar, üstümü örtmüşler. Sabahleyin uyanmak bir işkence oldu. Her yanım fena halde sızlıyordu, en kötüsü de bileklerim şişmeye yüz tutmuştu. Buna rağmen, bir gece önce yiyemediğim akşam yemeğinin acısını çıkaracak biçimde tıka basa kahvaltı ettim; tramvaya yetişmek için seğirtirken de, bir gün öncekinin iki misli öğlen yemeği götürüyordum yanımda.

Çalışma ha! On sekizine daha yeni basmış her hangi bir delikanlı, güçlü kuvvetli koskoca iki kömür yükleme boşaltma işçisinin yaptığı işi tek başına yapmayı, üstelik bir de onları yaya bırakmayı denesin hele. Al sana çalışma! Daha öğlene çok varken, dağ gibi yemeğimin son kırıntısını da gövdeye

indirmiş bulunuyordum. Ne var ki, yükselmeye azmetmiş arslan gibi bir delikanlının neler yapabileceğini onlara göstermeyi kafama koymuştum. Gelgelelim bileklerim şişiyor ve bana ihanet ediyordu. İncinmiş ayak bilekleriyle yürümenin ne kadar acı verdiğini bilmeyen pek az insan vardır. Öyleyse, incinmiş el bilekleriyle kürek sallayarak kömür doldurup, el arabasıyla kömür taşımanın ne kadar acı vereceğini varın siz hesap edin artık.

Çalışma ha! Kaç sefer kömürlerin üstüne, kimsenin beni göremeyeceği bir yere oturup öfkemden, hırsımdan, yorgunluktan ve umutsuzluktan ağladım. O ikinci gün benim için zorlu gün oldu; bu günü sağ salim çıkarıp, on üç saatin sonunda gece kömürünü yığma işini de tamamlayabilişimi ise, bileklerime meşinden geniş bileklikler takan gündüz ateşçisine borçluyum. Bilekliklerin tokaları öyle sıkılmıştı ki, bileklerim adeta alçıya alınmış gibiydi; sadece, bu alçı bir parça esnekti. O ana kadar bileklerimin çektiği yükü ve zorlamayı bu bileklikler alıyor ve çok sıkı oldukları için de bileklerimin şişmesine olanak bırakmıyorlardı.

İşte bu biçimde elektrikçiliği öğrenmeyi sürdürdüm. Her gece eve ayaklarımı sürükleyerek dönüyor, akşam yemeğini yiyemeden uyuyakalıyor ve ancak yardımla soyunup yatağıma yatabiliyordum. Her sabah sefertasımda bir öncekinden daha fazla öğlen yemeğiyle, yine ayaklarımı sürüyerek evden çıkıp işin yolunu tutuyordum.

Kitaplıktan aldığım kitapları okuyamıyordum artık.

Artık kızlarla da randevulaşamıyordum.

Tam bir hizmet hayvanı olmuş çıkmıştım. Çalışıyor, yiyor ve uyuyordum; bütün bu süre içinde de beynim hep uyku halinde bulunuyordu. Bir karabasan içinde yaşıyordum. Pazarları da içinde olmak üzere her gün çalışıyor, çok uzak gibi gelen ay sonundaki o bir tek izin gününü iple çekiyordum; kararımı vermiştim, o gün yataktan hiç çıkmayacak, hep uyuyacak, dinlenecektim.

Bu deneyimin en garip yönü, bir kere bile içki içmemiş ve içmeyi de hiç düşünmemiş oluşumdu. Halbuki ağır iş gören herkesin kendini içkiye verdiğini biliyordum. Böyle olduğunu gözlerimle görmüş ve vaktiyle aynı şeyi kendim de yapmıştım. Ama alkolü öylesine iten bir bünyem vardı ki, içkinin bana iyi gelebileceği düşüncesi bir an bile aklımdan geçmedi. Bunu sırf, bünyemin alkole hiç de yatkın olmadığını göstermek için söylüyorum. Bundan da şuraya geleceğim: Zamanla ve John Barleycorn'la yıllarca temasta olma sonucu, bende de içkiye güçlü bir istek uyandı en sonunda.

Gündüz ateşçisinin bana merakla baktığı sık sık dikkatimi çekmeye başladı. En sonunda adam dayanamayıp konuştu. Önce bana kimseye bir şey söylemeyeyim diye yemin ettirdi. Bana anlatmaması için idare müdürü tembih etmiş adama, dolayısıyla anlatmakla ateşçi işinden olma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordu. Adam bana, gündüz ateşçisiyle gece ateşçisinden söz etti, onların aldıkları ücretleri söyledi. Onların seksen dolara yaptıkları iş için ben otuz dolar alıyormuşum. Ateşçinin dediğine göre, bana bunu daha önce söylermiş, ama bu kadar ağır iş altında nasıl olsa kendiliğimden pes edip işi bırakacağımı sanmış. Gerçekten, hem de boş yere, kendimi öldürüyormuşum. Söylediğine göre benim yaptığım, işçilik ücretini düşürmek ve iki adamı işsiz bırakmaktan başka işe yaramıyormuş.

Bir Amerikan çocuğu, hem de gururlu bir Amerikan çocuğu olduğumdan işimi derhal bırakmadım. Yaptığım budalalıktı, biliyorum; ama bu işi pes etmeden yapabileceğimi idare müdürüne kanıtlayacak kadar uzun bir süre devam etmeyi kafama koydum. Ondan sonra işi bırakacaktım, idare müdürü de nasıl bir cevheri elinden kaçırdığını anlayacaktı.

Bu düşündüklerimi aynen ve bir budala gibi yaptım. Gece vardiyasına ait kömürün son kırıntısını da yığmayı saat altıda bitirdiğim bir gün geldi. Ondan sonra, çoluk çocuk ücretine iki koca adamın işini görerek elektrikçilik öğrenme işini bırakıp eve gittim ve yirmi dört saat uyudum.

Gerçi ondan sonra daha bir yıl bilekliklerimi taşımak zorunda kaldım, ama ne iyiki, o işte, sakatlanacak kadar fazla durmamıştım. Ama, kendimi kaptırdığım bu çalışma tutkusunun üzerimde bıraktığı etki, beni çalışmaktan tiksindirecekti.

Artık çalışmayacaktım. Çalışma düşüncesi midemi bulandırıyordu. Bir yere yerleşmişim, yerleşmemişim, vız geliyordu artık. Zanaat öğrenmenin de canı cehenneme, diyordum. Eskiden olduğu gibi, başıboş, aylak aylak yeryüzünü arşınlamak çok, çok daha güzeldi. Böylece, trenlerle yol alarak önce Doğu'yu arşınlamak üzere yeniden serüven yollarına düştüm.

XXI

İşe bakın hele! Serüven yoluna daha adımımı atar atmaz yine John Barleycorn'la karşılaştım. Yabancılarla dolu bir dünyada dolaşıyordum; toplu olarak içki içmek ise insanın insanlarla tanışmasına varıyor, serüvenlerin yolunu açıyordu. Bu içki faslı, bir kasaba meyhanesinde çakırkeyif kasabalılarla veya cepleri yassı içki şişeleriyle dolu, kafayı iyice tütsülemiş iyi yürekli, sempatik bir demiryolcuyla birlikte ya da bir takım ispirtocuyla izbenin birinde de olabilir. Evet, hatta içki yasağı uygulanan bir eyalette bile olur. Örneğin 1894'de Iowa eyaletinde içki yasağı varken, Des Moines'in ana caddesini arşınladığım sıralarda bir çok seferler başka başka yabancılar tarafından çeşitli gizli içki yerlerine davet edilerek, berber dükkânlarında, hırdavat mağazalarında, mobilya mağazalarında içki içtiğimi hatırlarım.

John Barleycorn'dan kurtuluş yoktu. O mutlu dönemde bir berduş bile sık sık sarhoş olabilirdi. Buffalo'da bir hapisanenin içinde bir kısmımızın nasıl dörtbaşı mamur bir cümbüş yaptığımızı ve hapisaneden salıverildikten sonra da ana caddede dilenerek toplanan mangırlarla Buffalo sokaklarında nasıl başka bir cümbüş düzenlendiğini hatırlarım.

Alkolü canım çekmiyordu, ama içki içenlerle bir aradayken, ben de onlara katılıyordum. Yolculuklarımda, serserice dolaşmalarımda kendime yol arkadaşı olarak hep bu berduşların en canlı, en açıkgözlerini seçerdim; en çok içenler de bu en açıkgözler olurdu. Bunlar daha arkadaş canlısı, daha girgin, daha bir değişik yaradılışta olurlardı. Belki de yaradılışlarındaki olağanüstülük onların sıradan ve tekdüze yaşamdan yüz çevirip, kurtuluşu John Barleycorn'un yalancı, fantastik güven vericiliğinde aramalarına neden oluyordu. Her ne ise, benim en çok hoşlandığım, en çok birlikte olmak istediğim kimseler hep John Barleycorn'la birlikte bulunurdu.

Amerika Birleşik Devletlerini bir baştan bir başa serserilik ederek dolaşmam sırasında yeni bir anlayış kazandım. Bir serseri olarak, toplumun sahne dekorlarının arkasındaydım... evet, sahnenin altındaydım. Mekanizmanın nasıl işlediğini görebiliyordum. Toplum mekanizması çarklarını dönüşünü görüyor ve el emeğinin saygınlığının hiç de bana öğretmenler, vaizler ve politikacıların söyledikleri gibi olmadığını öğreniyordum. Bir zanaatı, altın bileziği olmayanlar zavallı bir sığır sürüsünden farksızdılar. İçlerinden biri bir zanaat öğrenecek olursa, o zanaatta çalışabilmek için bir sendikaya yazılmak zorunda kalırdı. Onun sendikası da, ücretleri artırmak, iş saatlerini azalttırabilmek için, işverenler sendikasına kafa tutmak, kavga etmek zorundaydı. Aynı şekilde işverenler sendikası berikine kafa tutar, hır çıkarırdı. Bunda hiç de beğenilecek bir yan göremiyordum. Bir işçi ihtiyarladı, ya da bir kaza geçirdi mi, bu sefer de eskimiş bir makine gibi çöplüğe atılıverirdi. Yaşamlarını böyle, insan onuruyla uzak yakın hiçbir ilişkisi bulunmayan bir sonla bitiren bu gibilerini çok gördüm.

Böylece edindiğim yeni anlayışa göre, el emeği onurlu olmaktan uzaktı ve para da etmiyordu. O halde zanaat da uzak olsundu bana, müdürün kızı da. Suç işlememeye de karar verdim. Bunun sonuçları da bir emekçi olmanın sonuçları kadar felâketliydi. Kafa gücü para getiriyordu, kas gücü değil, o yüzden ben de kas gücümü bundan böyle kas pazarında satışa çıkarmamaya azmettim. Kafa gücümü, yalnız kafa gücümü satacaktım.

Kafa gücümü geliştirmeyi kesinlikle kararlaştırarak California'ya döndüm. Bu ise okul öğrenimini gerektiriyordu. Yıllarca önce orta okul sıralarından geçtiğim gibi, Oakland Lisesine girdim. Okul harcamalarımı karşılamak için kapıcılık yapıyordum. Kızkardeşim de ayrıca yardım ediyordu bana; yarım günlük boş vakit buldum mu konu komşunun çimlerini biçiyor, halısını silkeliyor, bunlardan daha doğru dürüst bir iş de bulamıyordum. Ben bedenimle çalışmaktan kurtulmaya

çabalarken, tam tersine, balıklama bu beden çalışmasının içine dalmıştım ve bu tersliği acı acı anlıyordum.

Gençlik sevdaları ve onunla birlikte Haydee de, Louis Shattuck da, akşam gezintileri de hep geride kalmıştı. Bu gibi şeylere vaktim yoktu. Henry Clay Bilimsel Tartışma Kurumuna katıldım. Üyelerden bazılarının evlerine girdim çıktım, buralarda etekleri yerleri süpüren hanım kızlarla tanıştım. Evlerde meydana getirilen ufak klüplerde şiir, sanat ve gramerin incelikleri üzerinde tartışarak hoşça vakitler geçirdim. Sosyalistler lokaline katıldım; burada toplu olarak politik ekonomi, felsefe, siyaset ve bu konular üzerine söylev çalışmaları yapıyorduk. Halk kitaplığından bir düzine üyelik kartı edindiğimden, böylece Sosyalistler lokalindeki çalışmalarımıza koşut olarak harıl harıl kitap okuyordum bir yandan da.

Tam bir buçuk yıl ne ağzıma bir damla içki koydum, ne de bir sefer bile içmeyi düşündüm. Zamanım olmadığı gibi, zerre kadar da bir istek duymuyordum. Kapıcılık işim, derslerim ve satranç gibi masumca eğlencelerim arasında bir dakika boş vaktim kalmıyordu. Yeni bir dünya keşfediyordum ve keşfime öyle bir tutkuyla dalmıştım ki, eski dünyamda kalan John Barleycorn bende hiçbir kışkırtıcı etki uyandıramıyordu.

Bunun böyle olduğunu düşünerek, bir meyhaneye bile girdim. Son Şans Meyhanesinde, borç para almak için Johnny Heinhold'u görmeye gittim. İşte burada John Barleycorn'un bir başka yüzü meydana çıkmaktadır. Meyhane sahipleri iyi insanlar olarak ün kazanmışlardır. Ortalama olarak alınırsa, meyhane sahipleri iş adamlarına oranla çok daha cömert insanlardır. İşte ben de, on dolara şiddetle gereksinmem olduğundan ve başvuracak kimsem bulunmadığından, umutsuzluğa düştüğüm bir sırada Johnny Heinhold'a gittim. Onun meyhanesine uğramayalı, onun içki tezgâhında bir peni harcamayalı yıllar olmuştu. Buna rağmen Johnny Heinhold bu on doları verdi bana, hem de ne güvence istedi, ne de faiz.

Öğrenim için yaptığım kısa mücadele günlerimde Johnny Heinhold'a, borç para istemeye birkaç kez gittim. Üniversiteye girdiğim zaman ondan kırk dolar aldım, hem de yine bir tek içkisini içmediğim halde ve güvence göstermeden, faiz vermeden. Bununla birlikte -işin püf noktası, kuralı, göreneği de işte burada- aradan yıllar geçtikten sonra, varlıklı günlerimde, sırf çeşitli borçlarımın ertelenmiş faizlerini Johnny Heinhold'un içki tezgâhı üzerine bırakmak için yolumu değiştirip yüzlerce metre yürümüşümdür. Johnny Heinhold benden parasını istediği, ya da bunu beklediği için değil. Bunu, daha önce de söylediğim gibi, John Barleycorn'la ilgili daha pek çok şey yanısıra öğrendiğim kurala uyarak yaptım. Gaddar tefecinin mutlaka isteyeceği güvenceyi hiç bir yerden bulamayacak, başvuracağı hiçbir kapısı olmayan sıkıntıya düşmüş bir kimse, tanıdığı bir meyhane sahibine gidebilir. Yapılan bir iyiliğe karşı şükran duymak, insanoğlunun yaratılışında vardır. Böyle yardım gören bir kimse de, tekrar parası olduğu zaman bu paranın bir kısmını kendisine dostluk gösteren meyhane sahibinin içki tezgâhında harcamayı kendine görev bilir.

Yazarlık mesleğimin ilk günlerini hatırlıyorum da... O zamanlar dergilerden kazandığım ufak tefek paralar yürek parçalayıcı bir düzensizlik içinde geliyor, beri yanda ise ben genişleyen bir aile içinde -karım, çocuklar, annem, kuzinim, Jenny Ana ve Jenny Ana'nın kötü durumdaki kocası- geçim derdinden şaşkına dönüyordum. Borç alabileceğim iki yer vardı: Bir berber dükkânı ile bir meyhane. Berber benden peşin olarak aylık yüzde beş faiz keserdi. Yani kendisinden yüz dolar borç aldığım zaman, elime doksan beş dolar verirdi. Geri kalan beş doları ilk ayın peşin faizi olarak alıkoyardı. İkinci ay ona bir beş dolar daha verirdim ve editörler katında büyük bir başarı kazanıp da borcumu kaldırana kadar bu hep böyle sürüp giderdi.

Sıkışınca başvurduğum ikinci yer de meyhaneydi. Bu meyhaneciyle bir iki yıldır sadece göz aşinalığım vardı. Meyhanesinde hiç para harcamış değildim, hatta kendisinden

borç aldığım zaman bile para harcamadım onun içki tezgâhında. Buna rağmen kendisinden ne zaman para istedimse, hiçbir vakit geri çevirmedi beni. Ne yazık ki, benim elime bol para geçmeden o başka bir kente taşındı. Bugüne kadar onun gidişine hep üzülmüşümdür. İşte benim öğrendiğim kural böyleydi. Yapılacak doğru iş -nerede olduğunu bilsem hemen şimdi yapardım- arada sırada meyhanesine uğramak ve eski günlerin hatırı için, ona olan şükran borcumu ödemek için, içki tezgâhında bir kaç dolar harcamaktan ibaretti.

Böylece meyhanecileri yüceltmek istiyor değilim. Bunları, John Barleycorn'un gücünü yüceltmek ve insanı John Barleycorn'la temasa getiren onbinlerce yoldan birini daha göstermek için yazdım; işte bu temaslar sonunda insan bir de bakar ki, John Barleycorn'suz edemiyor artık.

Neyse, biz gelelim asıl öykümüze. Serüven yollarını bırakmış, bir dakika boş vaktim olmayacak biçimde, gırtlağıma kadar derslerime gömülmüş, John Barleycorn'un varlığını tamamıyla unutmuştum. Eğer birisi içseydi de bana da içki ikram etseydi, hiç kuşkusuz ben de içerdim. Oysa boş vaktim olduğu zamanlar ben bu boş zamanlarımı ya satranç oynayarak, ya kendileri de öğrenci olan hanım hanımcık kızlarla gezerek, ya da bisikletimi tefecinin elinden kurtarabilecek kadar şanslı olduğum zamanlar, bisiklete binerek geçiriyordum.

Başından beri üzerinde ısrarla durduğum nokta şudur: İçimde alkole en ufak bir istek yoktu, hem de John Barleycorn'un gözetiminde uzun ve çetin bir çıraklık dönemi geçirmeme rağmen. Ben yaşamın öbür yanından dönmüş gelmiştim ve öğrenci delikanlıların, öğrenci kızların bu sade mutluluklarının zevkine varıyordum. Ayrıca, kültür dünyasına da ayak bastığımdan, entellektüel bir sarhoşluk içindeydim. (Heyhat! Daha sonraki bir dönemde, entellektüel sarhoşluğun da kendine göre bir 'katzenjammer'i[(*)] olduğunu öğrenecektim.)

(*) Katzenjammer: Alm. İçki sonrası rahatsızlığı. (Ç. Notu)

XXII

Liseyi bitirmek için gerekli süre üç yıldı. Sabrım tükenmişti. Üstelik mali durumum da okula devamımı olanaksız kılıyordu. Bu gidişle lisenin sonuna kadar dayanamazdım, öte yandan devlet üniversitesine gidebilmek için can atıyordum. Lisede bir yılı tamamlayınca, kestirmeden gitmeye karar verdim. Borç alıp, bir 'hazırlama dersanesinin' ya da akademinin yüksek sınıfına giriş paramı yatırdım. Dört ay sonra bu hazırlık sınıfını tamamlayıp, doğrudan doğruya üniversiteye girecek, böylelikle de iki yıl kazanmış olacaktım.

Durup dinlenmeden çalıştım. Üçüncü yıl içine, benim için yepyeni olan, daha önceki iki yılın derslerini sıkıştırmak zorundaydım. Beş hafta öyle sıkı çalıştım ki, artık nerdeyse cebir denklemleri ve kimya formülleri kulak deliklerimden taşacak hale geldim. Derken akademi müdürü beni kenara çekti. Çok üzgünmüş, ama öğrenim ücretimi geri verip, okuldan ayrılmamı istemek zorundaymış. Bunun öğrenciliğimle bir ilgisi yokmuş. Derslerimde çok iyiymişim ve beni mezun edip üniversiteye yollayacak olsa orada da başarı göstereceğimden eminmiş. Sorun başkaymış. Hakkımda dedikodular dolaşıyormuş. Ne derlermiş sonra. İki yıllık dersleri dört ayda tamamlamış ha! Bu bir rezalet çıkmasına yol açarmış, hem zaten üniversiteler yetkili hazırlık okullarına karşı tutumlarını sertleştiriyorlarmış. Kendisi böyle bir rezaleti göze alamazmış, dolayısıyla ben kibarca ayrılmalıymışım okuldan.

Ayrıldım. Borç aldığım parayı geri verdim, dişlerimi gıcırdata gıcırdata kendi kendimi hazırlamaya başladım. Üniversite giriş sınavlarına daha üç ay vardı. Laboratuvar olmadan, başımda yol gösteren bulunmadan, yatak odamda oturarak iki yıllık dersi üç aya sığdırmaya, bir yandan da önceki yılın derslerini yeniden gözden geçirmeye devam ettim.

Günde on dokuz saat çalışıyordum. Tam üç ay, ancak bir kaç kez ara vererek, hep bu hızla çalışmaya devam ettim. Bedenim yoruldu, kafam yoruldu, ama ben yine aynı çalışma temposunda direndim. Gözlerim yorulup seyirmeye başladı, ama bozulmadı. Belki sonlara doğru bir parça aptallaştım; işte o sıralarda, çemberi kare haline sokmanın formulünü bulduğuma iyice aklım yatmıştı. Ne var ki, büyük bir azimle, formülü ortaya koyma işini sınavlardan sonraya erteledim. Hele sınavlar bitsindi, o zaman gösterecektim onlara.

Derken günlerce sürecek sınavlar geldi çattı. Bütün sınav süresince hemen hemen hiç uyumadım desem yeridir; her dakikayı ders çalışmaya, eski dersleri tekrara ayırdım. Son sınav kâğıdını da teslim ettiğim vakit tam anlamıyla bir zihin yorgunluğu geçirmekteydim. Ne bir kitap görmek, ne düşünmek ne de düşünmesi olasılığı bulunan bir kimseyi görmek istiyordum.

Bu durumlarda bir tek sağaltma yöntemi vardır. -serüven yollarına düşmek- işte ben de o sağaltma yöntemini uyguladım kendime. Sınavlarımın sonucunu öğrenmeyi bile beklemedim. Kirayla tuttuğum ufak bir yelkenli tekneye bir kaç battaniye, biraz da soğuk yiyecek attığım gibi, hemen yelken bastım. Oakland Halicinden çıkınca sabah karanlığının son akıntıları üstünde sürüklenip körfezin yukarısına çıkan ilk akıntıları yakaladım ve frişka bir rüzgârla pupa yelken gitmeye başladım. İlk kez Nelson'la birlikte onun camadansız 'Rengeyiği'nde öğrendiğim kerterizleri pruvamda ve kıç iskelemde gördüğüm sırada San Pablo Koyu da, Selby Fabrikaları açığındaki Carquinez Boğazı da dumanlıydı.

Benicia önümde göründü. Burgaç Tersanesinin açığından geçtim, Solano iskelesini dolandım ve iskele rampalarıyla, vaktiyle içlerinde yatıp kalktığım, körkütük sarhoş olduğum balıkçı teknelerini bordama alarak ilerledim.

İşte tam bu sırada, önemini daha sonraki pek çok yıllar içinde anlayamadığım bir şey oldu. Benicia'da durmaya hiç niyetim yoktu. Med elverişli, rüzgâr uygun ve güçlüydü; tam

bir denizcinin aradığı koşullar. İleride Bull Head ile Army Points görünüyor, dumanlı olduğunu bildiğim Suisun Körfezinin girişini belirtiyordu. Bununla birlikte, gözüm rampaların kenarında yatan o balıkçı teknelerine ilişince, hiç düşünüp taşınmadan, o anda dümen yekesini bıraktım, ana yelkeni toparladığım gibi teknenin burnunu kıyıya çevirdim. O anda da, o son derece yorgun kafamla bile, ne istediğimi anladım. İçmek istiyordum. Sarhoş olmak istiyordum.

İçkinin bu çağırışı emrediciydi. Kuşku götürmez bir kesinlikteydi. Bitkin ve harap beynim dünyada her şeyden çok bu yorgunluğun bitmesini istiyor, nasıl biteceğini de yine kendi biliyordu. İşte önemli olan nokta da burası. Ömrümde ilk kez bilerek, bilinçli bir biçimde sarhoş olmayı istiyordum. Bu, John Barleycorn'un gücünü tamamıyla yeni, bambaşka bir biçimde ortaya koyuşuydu. Bu, bedenin alkole duyduğu gereksinme değildi. Bu beyinin bir arzusuydu. Yorgunluktan ezilmiş, harabolmuş beynim unutmak istiyordu.

İşte bu noktada da işin en can alacak yerine geldik. Beynim ne derece yorulmuş olursa olsun, yine de, eğer geçmişte içkinin tadını tatmamış olsaydım, şimdi sarhoş olmak düşüncesi aklımın köşesinden bile geçmeyecekti. Alkole duyulan fiziksel bir nefretle başlayıp, yıllarca arkadaşlık hatırı için ve alkol her yerde önüme çıktığı için, içe içe şimdi işte artık beynimin sadece içki isteğiyle değil, aynı zamanda sarhoşluk isteğiyle çığlık attığı bir aşamaya gelmiş bulunuyordum. Eğer alkolle o kadar çok haşır neşir olmamış olsaydım, beynim de bu kadar güçlü çığlık atmazdı. O zaman, Bull Head'i geçer, Suisun Körfezinin dumanlı beyazlığına girer, yelkenimi şişirip içime dolan rüzgârın şarabına kendimi bırakır, yorgun beynimi unutur, onu dinlendirir, canlandırırdım.

Böylece kıyıya vardım, yelkenlimdeki bütün işimi çabucak bitirip acele acele balıkçı teknelerinin arasından yürüdüm. Charley Le Grant o anda ensemde bitiverdi. Karısı, Lizzie, beni koca göğsüne bastırdı. Billiy Murphy, Joe Lloyd ve eski takımdan bütün sağ kalanlar çevremi sardılar, kollarını

boynuma doladılar. Charley tenekeyi kaptığı gibi tren yolunun öbür yanındaki Jorgensen'in meyhanesinin yolunu tuttu. Bira almaya gidiyordu. Bense viski istediğimeden, bir şişe viski getirmesi için arkasından seslendim.

O viski şişesi, tren yolunun öbür yanıyla beri yanı arasında birçok seferler gitti geldi. Eski özgür ve tatlı günlerin daha birçok eski arkadaşları damladılar -balıkçılar, Rumlar, Ruslar ve Fransızlar-. Her biri içki ısmarlamak için sırasını bekleyip, orada bulunan herkese içki ısmarladı. Gelenler oldu, gidenler oldu, ama ben hep orada kalıp hepsiyle içtim. Üstüste çakıştırıp, küp gibi içtim. Sert içkiyi yuvarladıkça ve kurtçuklar beynime tırmandıkça neşelendim, neşelendikçe içtim.

Derken, Kıskaç geldi; Nelson'un benden önceki ortağı. Eskisi gibi yakışıklıydı yine, ama eskisinden daha gözü kara, yarı deliydi adeta ve içkiyle yakıp tüketiyordu kendi kendini. Az önce, 'Gazelle' adlı şalupada ortağıyla kavga etmişler, bıçaklar çekilmiş, yumruklar savrulmuş ve Kıskaç o anının ateşini daha fazla içkiyle körüklemeye azmetmişti. İçki şişesinin dibini bulurken, Nelson'u, onun son ve uzun uykusunu uyumak üzere burada, Benicia'da yattığını hatırladık; onun anısına gözyaşları döktük, onun sadece iyi taraflarını, hakkındaki iyi şeyleri aklımıza getirdik ve içkiye devam etmek için viski şişesini doldurulmaya yolladık.

O gece orada kalmamı istediler, ama açık kapıdan, yiğit rüzgârı suların üstünde görüyordum ve kulaklarım onun kükreyişiyle doluyordu. Ben, üç ay aralıksız, günde ondokuz saat kitaplara gömülmemin anısını unutmakla uğraşırken, Charley Le Grant teçhizatımı benim yelkenliden alıp, Columbia Irmağında kullanılan cinsten büyük bir som balığı teknesine aktardı. Kömür, bir balıkçı mangalı, bir kahve cezvesi, tava, kahve ve et ile daha o sabah denizden çıkarılmış taptaze bir levrek ekledi.

Çürük çarık, her yanı oynayan iskeleden aşağı inip tekneye binmem için bana yardım ettiler. Aynı zamanda açevele

gönderiyle bumbayı da öyle bir pırasya ettiler ki, yelken gerile gerile tahta gibi oldu. Bir kısmı yelkenin ıskota yakasını açmaya korkuyordu, ama ben direttim; Charley de bana güveniyordu. Beni eskiden tanırdı, o yüzden gözüm görebildiği sürece yelken kullanabileceğimi biliyordu. Pruva halatımı fora ettiler. Dümen yekesini kullanarak tekneyi açtım ve başım dönmesine rağmen tekneye hakim olup rotasına koydum, elimi sallayarak veda ettim.

Suların yükselmesi durmuştu; şiddetli bir cezir akıntısı, daha da şiddetli bir rüzgârın dişlerinde koşarak dik, sert denizler kaldırıyordu. Suisun Körfezi öfkeden ve deniz köpüğünden bembeyaz kesilmişti. Ne var ki, bir som balığı teknesi denizci teknedir, ben de bu tekneyi yürütmesini bilirdim. Böylece, denizleri baştan alıp göğüsleyerek, aşarak, dünyada ne kadar kitap, ne kadar okul varsa hepsine karşı nefretimi şarkılar halinde ortaya döktüm. Tepeleri köpüklenen denizler teknemi otuz kırk santim suyla doldurmuştu, ama ayaklarımın çevresinde şapırdayan sulara gülerek rüzgârı da suyu da hor gördüğümü yine şarkılarla dünyaya ilân ettim. Kendimi, gemi azıya almış doğa güçlerinin sırtına binen, yaşama egemen olmuş biri olarak kutsadım; doğa güçlerinin sırtında John Barleycorn da benimle birlikte geliyordu. Matematik, felsefe üzerine yüksek sesle kendi kendime yaptığım konuşmalar, öfkelenip köpürmeler, denklem çözmeler arasında konserve fabrikasından korsan olmak üzere istiridye teknelerine gittiğim vakit öğrendiğim bütün o eski türküleri: 'Kara Lulu,' 'Uçan Bulut,' 'Ah, Kızıma İyi Davran,' 'Bostonlu Hırsız,' 'Gel Ey Yaramaz Kumarbaz,' 'Keşke Küçük Bir Kuş Olsaydım,' 'Dalgacı,' 'Ranzo Çocuklar, Ranzo'(*) gibilerini söyledim.

(*) Kaynağı belli olmamakla birlikte, balina gemilerinde 'Rueben Ranzo çok sevilen bir şarkı idi.' 19-20 yy. ortası. A Dictionary of Slang and Unconventonal English - Eric Partridge. C. I; s. 687 (Ç. Notu)

Saatlerce sonra, Sacramento ile San Joaquin'in çamurlu sularının birbirini batan güneşin ateşleri içinde göğüslediği yerde, New York Kanalının ağzını tuttum, Black Diamond'dan

ötede karanın denizden kestiği çarşaf gibi suların üzerinden sekerek geçtim, San Joaquin'e, oradan da Antioch'a gelip, biraz ayılmış ve canavar gibi acıkmış bir halde orada, arması bana yabancı gelmeyen kocaman bir patates şalupasına aborda ettim. Şalupada eski dostlar vardı. Bunlar benim levreği zeytinyağında kızarttılar. Bir de içine tereyağ girmemiş etli denizci çorbası vardı ki, içindeki sarmısakla tadına doyum olmazdı; hele o kıtır kıtır İtalyan ekmeği ve bunlarla birlikte yarım litrelik kulpsuz porselen kupalarda çektiğimiz koyu, hemen başa vuruveren kırmızı şarap.

Bizim som balığı teknesinin ıslanmadık yeri kalmamıştı, ama Şalupanın kabinindeki kuru battaniyelerle kuru ranza benim demekti. Ranzalara uzandık, cıgaralarımızı tellendirdik ve rüzgâr tepemizde, donanımlar arasında ıslık, gepgergin çarmıklarda, direğin kenarlarında davul çalarken, eski günleri andık.

XXIII

Som balığı teknesiyle gezintilerim bir hafta sürdü; döndüğümde üniversiteye girmeye hazırdım. Bu gezintiler sırasında bir daha içmedim. Bunu sağlamak için eski arkadaşları aramaktan kaçınmak zorunda kaldım, zira her zamanki gibi, serüven yolları John Barleycorn tarafından tutulmuştu. İlk gün içmek istemiştim, ama bunu izleyen günler canım içki istemedi. Yorgun kafam dinlenmişti. Bu konuda törel anlamda hiçbir kararsızlık ya da çekingenliğim yoktu. Benicia'da ilk günkü o işretten ötürü ne utanç ne de pişmanlık duydum; olanları bir daha hiç düşünmeden gönül rahatlığıyla kitaplarıma ve derslerime döndüm.

Geriye dönüp o güne bakmam ve o günün anlamını, önemini algılamam için aradan yıllar geçmesi gerekecekti. O vakitler ve ondan uzun zaman sonra bile o olaya sadece bir cümbüş gözüyle bakacaktım. Ama daha sonraları, beyin yorgunluğunun, entellektüel bıkkınlığın çamurlu bataklığında o günü hatırlayacak ve alkolde bulunan uyuşturucu maddeye duyulan şiddetli gereksinmeyi anlayacaktım.

Bu arada, Benicia'da kötü yola tekrar bir kerecik saptığım o günden sonra, perhizkârlığımı sürdürdüm; perhizkârlığımı devam ettirişimin başlıca nedeni de içki içmek istemeyişimdi. Perhizkârlığımın ikinci bir nedeni ise yolumun kitaplarla öğrencilerin yolu olması ve bu yol üzerinde içkinin bulunmayışıydı. Serüven yollarında olsaydım, çok doğal bir şey yapar gibi, içmeyi sürdürürdüm. Zira, John Barleycorn'un en sevdiği uğrağı ne yazık ki, serüven yollarıdır.

Üniversitedeki ilk sömestrimi tamamlayıp, 1897 yılı Ocak ayında, ikinci sömestr derslerine çalışmaya başladım. Ne var ki, para sıkıntısı ile, üniversitenin, derslerime ayırabildiğim zaman içinde bana istediğim her şeyi veremediği konusundaki inancım beni üniversiteyi bırakmaya zorladı. Büyük bir düş kırıklığına uğramadım. İki yıl ders çalışmış ve bu iki yıl içinde,

hepsinden önemlisi, bol bol kitap okumuştum. Ayrıca gramer bilgim de ilerlemişti. Gerçi henüz birinci tekil kişi adılı yalın durumuyla, nesnel durumunu konuşmalarımda karıştırıyordum; konuşurken heyecanlandığım zamanlar hâlâ daha çift olumsuza kayar dilim, ama yazılarımda bu yanlışı yapmıyordum artık.

Meslekteki yolumu derhal seçip işe koyulmaya karar verdim. Dört konu arasında seçme yapacaktım: birincisi, müzik; İkincisi, şiir; Üçüncüsü, felsefi, iktisadi ve siyasal denemeler yazarlığı; en sonuncusu ve en az değerlisi de, öykü yazarlığı. Müziği olanaksız kabul edip kesinlikle bir kenara bıraktım, yatak odama yerleşerek ikinci, üçüncü ve dördüncü konuların hepsiyle birden uğraşmaya başladım. Yarabbim! Nasıl da yazıyordum! Ne benimkisi gibi bir yaratıcı tutku görülmüştür yer yüzünde, ne de böyle bir tutkudan öldürücü sonuçlarla karşılaşmaksızın kurtulabilen. O çalışmayla beynim sulanabilir, tımarhaneyi boylayabilirdim. Yazıyor, her şey yazıyordum; ağır denemeler, bilimsel ve sosyolojik kısa öyküler, koşuldu gülmece yazıyor, triyolelerle sonelerden, koşuklu trajedilere, Spenzer kıtaları tarzındaki dev gibi destanlara kadar her türlü koşuk kaleme alıyordum. Bazen düzenli olarak günlerce üst üste günde on dört saat yazı yazdığım oluyordu. Zaman zaman yemek yemeyi unutuyor ya da yemek yemek için kendimi o tutkulu yaratıcılık nöbetinden koparıp alamıyordum.

Yazdıklarımı daktilo etme sorunu da caba. Kayınbiraderimin gündüzleri kullandığı bir yazı makinası vardı. Geceleri bu makinayı kullanmakta serbesttim. Bir harikaydı o makina. Onunla nasıl cebelleştiğimi hatırlayınca nerdeyse ağlayacağım geliyor şimdi. Daktilo makinaları çağının birinci yılının ilk makinası olacaktı herhalde. Klavyesi baştan aşağı büyük harflerdendi. Bu makinayı cin tutmuştu besbelli. Bilinen hiçbir fizik yasasına boyun eğmediği gibi, aynı şeylere yapılan aynı şeylerin aynı sonuçları verdiği yolundaki şu pek eski aksiyoma da aldırdığı yoktu. O makinanın aynı şeyi aynı biçimde iki kez yapmadığına yemin

ederim. Aynı olmayan eylemlerin aynı sonuçları verdiğini tekrar tekrar göstermiştir o.

Onunla cebelleşmekten sırtıma ne ağrılar girerdi! O zamana kadar sırtım, hiç de hafif olmayan bir iş yaşamında her türlü şiddetli zora dayanmıştı. Gelgeldim o yazı makinası bana sırtımın çerden çöpten olduğunu kanıtladı. Ayrıca, omuzlarım konusunda da içime bir kuşku düşürdü. Her sıkı çalışmadan sonra omuzlarım romatizmalı gibi ağrıyordu. Makinanın tuşlarına öylesine hızlı vurmam gerekiyordu ki, sesi evin dışındakilere ya uzaktaki bir gökgürlemesi ya da birileri evin eşyasını parçalıyormuş izlenimini veriyordu her halde. Tuşlara öyle hızlı vurmak zorundaydım ki, parmaklarımdan dirseklerime kadar, zorlama yüzünden kollarım acıyor, parmak uçlarım su toplayıp patlıyor, yine su topluyordu. Hani, kendi makinam olsa, parmaklarımı kullanacağıma, çekiçle vururdum tuşlarına.

İşin en kötüsü de, bu makinayı kullanmasını, kendi yazılarımı temize çekerken öğrenmek zorunda bulunuşumdu. Bin kelimeyi daktilo etmek demek, aynı anda hem bir fiziksel dayanıklılık hem de beyin gücü harcama yarışına çıkmak demekti ve ben her gün, bekleyen editörlere yollanmak üzere daktilo edilmesi gereken bin kelime yazıyordum.

Bir yandan yazmak, bir yandan da yazdıklarımı daktiloda temize çekmek beni bitiriyordu. Hem kafam, hem sinirlerim hem de bedenim yorgun düşmüştü, ama buna rağmen içki düşüncesi bir kez bile aklıma gelmedi. Bir uyuşturucuya gerek duyurmayan, başdöndürücü yüksekliklerdeydim ben. Şu cehennem kaçkını daktilo makinasıyla birlikte olduğum vakitler dışındaki bütün uyanık saatlerim, bir yaratıcılık cennetinde geçiyordu. Bunun yanısıra da, o vakitler daha hâlâ birçok şeye inanç beslediğim için içki arzusu duymuyordum; erkek ve kadın sevgisi konusunda dünyadaki bütün erkeklerin, bütün kadınların sevgisine inancım vardı; baba olmanın değerine inanıyordum; insan adaletine; sanata, dünyanın dönmekte devam etmesini sağlayan bütün o safça hayallerin topuna inanıyordum.

Gelgelelim editörler beklemekte devam etmeyi uygun bulmuşlardı. Yazılarım Pasifikle Atlantik arasında hayret verici gidiş-geliş rekorları kırıyordu. Kimbilir, editörleri ufacık bir yazımı bile kabul etmekten alıkoyan şey, belki de, daktilo yazısının uğursuzluğu idi. Hoş, Allah bilir ya, belki yazılarımın kendileri de daktilo yazısı kadar uğursuz gelmiş olabilir. Binbir zorlukla satın aldığım okul kitaplarımı gülünç paralar karşılığında elden düşme kitap alım satımı yapan kitapçılara sattım. Bulabildiğim yerlerden ufak tefek borç paralar aldım ve azalan gücüyle birlikte kazancı da düşen babamın sırtına, bir de kendi geçim derdimi yükledim.

Bu fazla uzun sürmedi, topu topu bir kaç hafta sonra teslim bayrağını çekip işe girmek zorunda kaldım. Buna rağmen, içkinin uyuşturuculuğuna duyulan gereksinmeden habersizdim. Düş kırıklığına uğramamıştım. Meslek yaşamım bir parça ertelenmişti o kadar. Belki kendimi biraz daha hazırlamam gerekiyordu. Bilgi elbisesinin sadece eteğine dokunabildiğimi algılamama yetecek kadarını öğrenmiştim kitaplardan. Hâlâ yükseklerde dolaşıyordum. Uyanık saatlerimi, aynı zamanda uykuda geçirmem gereken saatlerin çoğunu kitaplara veriyordum.

XXIV

Köyde, Belmont Akademisinde, gereçleri mükemmel ufak bir buharlı çamaşırhanede çalışmaya başladım. Çamaşırların cinslerine göre ayrılıp yıkanmasından, beyaz gömleklerin, yakaların, manşetlerin ütülenmesine, profesör karılarının 'fantezi kola'sına kadar bütün iş bir başkasıyla birlikte benim üstümdeydi. İki kaplan gibi saldırıyorduk işe, hele yaz gelip de, akademili oğlanlar golf pantolon giymeye başladığı zaman. Bir golf pantolonun ütülenmesi korkunç zaman alan bir iştir. Bunaltıcı sıcaklar altında, uzun haftalar, kan ter içinde çalıştığımız halde bir türlü işimizi bitiremediğimiz, hatta birçok geceler, öğrenciler yataklarında horul horul uyurken iş arkadaşımla benim elektrik ışığında buharlı pres ya da ütü tahtası üzerinde ter döktüğümüz oluyordu.

Her ikimiz de gereksiz hiçbir hareket yapmama sanatında birer usta kesilmiştik, ama yine de saatler uzun, iş çetindi. Yatıp kalkma ve yeme içme onlardan, ayda otuz dolar alıyordum. Kömür attığım, konserve fabrikasında çalıştığım günlerdekine oranla ufak bir artış demekti bu; hiç değilse, patronuma çok az bir paraya malolan (zira mutfakta yiyorduk) ama benim için ayda yirmi dolar demek olan yeme içme parası ve oda kirası kadar bir artış. Bu yirmi dolarlık artışı, yaşımla birlikte artan gücüme ve edindiğim ustalıkla, kitaplardan öğrendiklerime borçluydum. Bu gelişme hızıma bakarak, ölmeden önce, ayda altmış dolar ücretli bir gece bekçisi, ya da serseri enseleyerek temiz yüz dolar kazanan polis memuru olmayı umabilirdim.

İş arkadaşımla birlikte işimize bütün hafta boyunca öyle bir hırsla saldırıyorduk ki, Cumartesi gecesi gelip çattığında leşimiz çıkmış oluyordu. Kendimi yine o eski, bildik, atlardan daha çok çalışan ve atlardan biraz daha fazla düşünebilen bir hizmet hayvanı durumunda buldum. Kitaplar benim için kapanmıştı. Çamaşırhaneye bir sandık dolusu kitap getirmiştim, ama kitap okuyacak halim yoktu. Okumaya

kalktığım anda uyuyakalıyordum; şöyle bir kaç sayfacık gözlerimi açık tutabildiğim zaman da, o sayfaların içindekilerini hatırlayamıyordum sonradan. Hukuk, politik ekonomi ve biyoloji gibi ağır konuları okuyayım diye çabalamaktan vazgeçerek, tarih gibi hafif konulara döndüm. Yine uyudum. Edebiyatı denedim, yine uyudum. En sonunda, artık, hareketli romanları okurken de uyuyakalınca, hepten vazgeçtim. Çamaşırhanede geçirdiğim bütün süre içinde bir tek kitap okuyamadım.

Cumartesi akşamı gelip de, haftalık çalışma Pazartesi sabahına kadar tatil edildiği zamanlar, içimde uyuma isteğinden başka bir tek istek duyuyordum, o da kafayı çekme isteği. Yaşam boyu John Barleycorn'un kuşku götürmez çağrışım ikinci duyuşumdur bu. Birincisi aşırı bir beyin yorgunluğu yüzündendi. Şimdi ise beynim hiç yorulmuş değildi. Tam tersine, hiç çalışmayan bir beynin kör uyuşukluğunu duyuyordum sadece. Sorun da buradaydı zaten. Beynim, kitapların ona buldurduğu yeni dünyanın harikalarıyla öyle bir keskinlik, öyle bir iştah kazanmış, öylesine atik tetik bir duruma gelmişti ki, şimdi durgunluğun, hareketsizliğin bütün acılarını çekiyordu.

John Barleycorn'u çok eskiden tanıyan ben, onun bana neler vaadettiğini çok iyi biliyordum; hayal kurtçukları, güçlülük hülyaları, unutmak; ve dönen merdaneler dışında, dönen çamaşır makinası pervaneleri dışında, uğultulu santrifüj kurutucular dışında, uçarcasına gidip gelen ütümün altında ardı arkası kesilmeksizin geçen golf pantolon alayları dışında, her hangi bir şey ve her şey. Tamam işte. John Barleycorn zayıflığa ve başarısızlığa, yorgunluğa ve bitkinliğe hitap eder. O kolay bir çözüm yoludur. Boyuna da yalan söyler. Bedene sahte güç, ruha sahte yüceliş verir ve herşeyi olduğundan başka, olduğundan daha güzel gösterir.

Ama John Barleycorn'un her türlü kalıba girebildiğini de unutmamak gerekir. Zayıflığa ve yorgunluğa olduğu kadar, gerektiğinden büyük güce, olağanüstü canlılığa ve aylaklığın can sıkıntısına da hitap eder. O kolunu, her hangi bir ruh

durumundaki her hangi bir adamın koluna takabilir. Ayartıcılık ağını bütün insanların üstüne atabilir o. O, eski lâmbalar alıp yenilerini verir, gerçeğin sıkıntılarını alıp, hayalin yaldızlı pullarını verir, sonunda da, kendisiyle alışveriş eden herkesi aldatır.

Bununla birlikte yine de kendimi içkiye vurmadım, ama sadece şu nedenle ki, en yakın meyhane iki buçuk kilometre uzaktaydı. Bu nedenle içmeyişimin nedeni de, John Barleycorn'un çağrısının kulaklarımda çok güçlü olmayışıydı. Eğer güçlü olsaydı, meyhaneye ulaşmak için o uzaklığın on mislini bile alırdım. Öbür yandan, meyhane hemen bitişikte olsaydı, yine kafayı çekerdim. Halbuki ben, dinlenme günümde gölgeye uzanıp, Pazar gazeteleriyle oyalanıyordum. Ne var ki, gazeteleri bile okuyamayacak kadar yorgun oluyordum. Gazetelerin güldürü sayfaları dudaklarımda donuk bir gülümseme yaratır, ondan sonra hemen uyuyakalırdım.

Çamaşırhanede çalıştığım sürece John Barleycorn'a yenilmediysem de, bunun belirli, kesin bir sonucu oldu. O süre içinde çağrıyı işitmiş, şiddetli isteğin kemirişini içimde duymuş, uyuşturucuyu özlemiştim. Daha sonraki yılların daha güçlü isteklerine hazırlanmaktaydım.

Önemli olan şurası ki, bu istek gelişmesi tamamıyla beynimdeydi, benim. Her zamanki gibi, bedenim alkolden nefret ediyordu. Kömür aktarma işinde kürek sallamaktan bedence yorgun düştüğüm zamanlar içki içmek düşüncesi bir kez bile bilincimde tutuşmamıştı. Üniversite giriş sınavlarında kafaca yorgun düştüğüm zaman ise hemen kafayı çekip sarhoş oluvermiştim. Çamaşırhanede yine bedence yoruluyordum, üstelik bu fiziksel yorgunluk, kömür aktarma işindeki kadar da ağır bir yorgunluk değildi. Bununla birlikte arada bir fark vardı. Kömür aktarma işinde çalıştığım zamanlar kafaca henüz uyanmamıştım. O zamanla, çamaşırhanede çalışmam arasında kalan süre içinde beynim akıl krallığını bulmuştu. Kömür aktardığım sıralarda beynim uykudaydı. Çamaşırhanede didindiğim sırada ise bilgiyle

donanmış beynim, yapmaya ve olmaya aç beynim işkence çekiyordu.

Gerek Benicia'daki gibi içkiye yenildiğim sıralarda olsun, gerek çamaşırhanedeki gibi içkiden kendimi alıkoyduğum sıralarda, alkol isteğinin tohumları beynimde hep yeşermekteydi.

XXV

Çamaşırhaneden sonra, kızkardeşimle kocasının, parası kendilerine ileride ödenmek üzere bana sağladıkları malzemeyle Klondike'a gittim.

O bölgedeki ilk altına hücumdu bu; 1897 yılı güz başlarının altına hücumu. Yirmi bir yaşında ve fiziksel yönden tam formumdaydım. Chilcoot üzerinden Dyea Beach ile Linderman Gölü arasında insan sırtında yapılan taşımacılık işinde, Kızılderililerle birlikte yük taşıdığımı ve pek çok Kızılderiliyi yaya bıraktığımı hatırlıyorum. Linderman yolunun son aşaması beş kilometreydi. Bu uzaklığı günde dört kez gider gelir ve her gidişte altmış kilo yük taşırdım. Yani, en berbat bir yolda, yirmi kilometresi altmış kiloluk yük altında olmak üzere, günde kırk kilometre yol yürürdüm.

Evet, yazarlık mesleğinin cam cehenneme deyip, servet peşinde yine serüven yollarına düşmüştüm. Pek tabii, serüven yolunda da John Barleycorn'la karşılaştım. Burada da babayiğit adamlar, serseriler, serüvenciler vardı ve bunlar kumanya kıtlığına boşverirlerken, viskisiz edemiyorlardı. Un, yol kenarında bir yere saklanarak, el sürülmeden dururken, ulaştırılan mal hep viski oluyordu.

Bir şans eseri benim grubumdaki üç adamın hiçbiri ayyaş değildi. Bundan ötürü, kendi grubumdakilerden başkalarıyla birlikteyken işin rezaletini çıkardığım pek seyrek durumlar dışında, içmiyordum. Özel ilâç çantamda bir şişe viski vardı. Bu şişenin mantarını altı ay hiç açmadım; ancak altı ay sonra, ıssız bir kampta, uyuşturucu maddesi bulunmayan bir doktor, bir adamı ameliyat etmek zorunda kaldığı zaman açıldı şişe. Doktorla hasta, benim şişeyi aralarında paylaşarak boşalttılar da, ameliyat ondan sonra yapıldı.

Tutulduğum iskorbüt hastalığını atlatıp, bir yıl sonra California'ya döndüğümde babam ölmüştü; artık ailenin başı, bütün ailenin eline baktığı biricik kimse bendim. Behring

Denizinden, British Columbia'ya kadar bir vapurun ocağında kömür atarak, oradan Son Francisco'ya kadar da ambar yolculuğu ederek geldiğimi söylersem, Klondike'dan yanımda iskorbüt hastalığından başka bir şey getirmediğim kendiliğinden anlaşılır.

Çetin günler geçiriliyordu. Ne çeşit olursa olsun, bir iş bulmak zordu. Bense hâlâ belirli bir işte ustalık kazanamadığımdan, ne çeşit bir iş olursa olsun kabul etmek zorundaydım. Yazarlık mesleğini düşündüğüm yoktu. Bunu kafamdan silip atmıştım artık. Kendiminkinden başka daha iki boğazı doyurmak, başımızı sokacağımız bir çatıya para ödemek ve evet biricik elbisem mutlak surette yazlık olduğundan, kendime bir kışlık takım satın almak zorundaydım. Kendime hemen bir iş bulmalıydım. Hele işe girip bir soluk alayım da, artık geleceğimi ondan sonra düşünürdüm.

Zor günlerin işsizlik sıkıntısını ilk duyanlar, kalifiye olmayan emekçilerdir. Benim de, denizcilik ve çamaşırcılıktan başka bir zanaatım yoktu. Yüklendiğim yeni sorumluluklarla denize çıkmaya cesaret edemiyor, öte yandan çamaşırcılıkta da iş bulamıyordum. Hiç bir alanda iş bulamıyordum. Adımı beş iş bulma bürosuna yazdırmıştım. Üç gazeteye de ilân verdim. Bana bir iş bulmaları ihtimali olan yeni tanıdıklara başvurdum; ama kimi ilgilenmedi, kimi de iş bulamadı.

Umutsuz bir durumdaydım. Saatimi, bisikletimi ve babamın çok sevdiği, ondan bana kalan bir pardesüyü rehine verdim. Bu dünyada bana kalan biricik miras da oydu. On beş dolara satın alınan bu pardesüye tefeci iki dolar verdi. Ha, evet, rıhtımlar üzerindeki eski günlerden kalma bir arkadaş da günün birinde, gazete kâğıtlarına sarih bir takım elbiseyle çıkageldi. Bu elbiseyi nasıl edindiğini doğru dürüst ne o açıklayabilirdi, ne de ben bir açıklamada bulunmasını istedim. O elbise bana gerekliydi. Yo; giymek için değil. Rehinci kabul etmediğinden işime yaramayan bir sürü süprüntüyü verip elbiseyi aldım. Arkadaşım o süprüntüleri üç beş dolara okuttu, ben de elbiseyi beş dolar karşılığında

tefeciye rehin bıraktım. Bildiğim kadarıyla elbise hâlâ da o tefecidedir. Onu rehinden kurtarmayı hiç düşünmedim.

Ne var ki, bir türlü iş bulamıyordum. Oysa emekçiler pazarında tam bir kelepir sayılırdım. Yirmi bir yaşındaydım, çıplak seksen kilo çekiyordum ve seksen kiloluk bedenim, her bir kilosuyla ağır iş için biçilmiş kaftandı; üstelik, çiğ patates yeme sayesinde iskorbüt hastalığının son izleri de kaybolmaktaydı. İş bulmak için çalmadığım kapı, burnumu sokmadığım delik kalmadı. Bir ressam stüdyosunda modellik etmeyi denedim, ama bana gelene kadar, işsiz kalmış mükemmel bedenli sürüyle delikanlı vardı. Can yoldaşı arayan yaşlı sakatların ilânlarına cevap verdim. Bu arada maaş almadan komisyonla çalışan bir dikiş makinası satıcısı olmama ramak kaldı. Gelgelelim, sıkıntılı günlerde yoksullar dikiş makinası satın almadıklarından, bu işten de vazgeçmek zorunda kaldım.

Tabii şurası da unutulmamalıdır ki, bu gibi önemsiz uğraşılar yanısıra hamallık, rıhtım işçiliği, yükleme-boşaltma işçiliği gibi alanlarda da bir iş edinmeye çalışıyordum. Ne var ki, kış yaklaşmakta olduğundan sayısı artan işsizler ordusu kentlere akın etmekteydi. Üstelik, dünya ülkelerini kaygusuzca arşınlayan, akıl dünyasında başıboş dolaşan ben, hiç bir sendikaya da üye değildim.

Birbiriyle ilgisi olmayan işler aradım. Kaç para verirlerse kabul ettim, yarım gün çalıştım, tam gün çalıştım. Çim biçtim, çit çalılarını kırptım, kaldırıp yeniden yayması da benden, halı silktim. Dahası, postacı olmak için açılan memurluk sınavına girdim, ilk sınavı da verdim. Ama heyhat! Açık yer yokmuş, beklemem gerekiyormuş. Bir yandan bekler, bir yandan bulabildiğim ıvır zıvır işlerde çalışırken, bir yandan da on dolar kazanmak için gazetenin birine, Yukon'dan aşağı, bir sandalın içinde on dokuz günde yaptığım bindoküzyüz millik yolculuğun öyküsünü yazmaya başladım. Gazetecilik oyununun daha alfabesini bile bilmiyordum, ama on doları alacağımdan emindim.

Oysa alamadım on doları. Yazımı postaladığım San Francisco gazetelerinin ilki, yazıyı aldığını hiç bildirmedi, ama yazıyı da tuttu. Gazete yazıyı alıkoyduğu süreyi uzattıkça, ben de yazımın kabul edildiğine o derece inanıyordum.

Kaderin cilvesine bakın siz. Bazıları doğuştan servete konar, bazıları da arkalarından itile itile servete kavuşturulur. Bana gelince, kafama topuzla vurula vurula itildim servete; topuzu indiren de acı yoksulluğun pençesiydi. Uzun zamandan beri, yazarlık mesleği düşüncesini bırakmıştım. O yazıyı yazmaktaki biricik amacım, namusumla on dolar kazanmaktı. Başkaca da bir amacım yoktu. Sürekli bir işe girinceye kadar zor günlerimi atlatmakta bu on dolar bana yardımcı olacaktı. O sırada postanede bir açık yer bulunsaydı, hemen atlardım.

Ne var ki, açık yer bulunmadığı gibi, sürekli bir iş de yoktu; ben de ıvır zıvır işlerden arta kalan vaktimi, 'Youths's Companion' dergisi için yirmibir bin kelimelik bir tefrika yazarak değerlendirdim. Yazıyı bitirdim, yedi günde daktilo ettim. Öyle sanıyorum ki, yazımın kusuru da buradaydı, zira geri geldi.

Yazının gidip geri gelmesi epey zaman aldı, ben de bu arada kalemimi kısa öykü türünde denedim. Öykülerimden birini beş dolara 'Overland Monthly'ye sattım. Bir başka öyküme 'Kara Kedi' dergisi kırk dolar verdi. 'Overland Monthly' kendilerine vereceğim her öykü başına, yayımlandıktan sonra ödenmek üzere, yedi buçuk dolar önerdi. Bisikletimi, saatimi, babamdan kalan pardesüyü rehinden kurtarıp bir daktilo makinası kiraladım. Ayrıca, bana ufak tefek kredi açmış olan bir kaç bakkalın bütün faturalarını ödedim. Veresiye hesabımı hiçbir zaman dört doların üstüne çıkarmaya yanaşmayan Portekizli bakkalı hatırlarım. Hopkins adlı bir başka bakkala da beş dolardan fazla hesap bırakamazdınız.

Postaneden işe girmem için çağrı işte tam bu sırada geldi. Bu çağrı beni son derece zor bir karar vermek durumunda

bıraktı. Düzenli olarak her ay kazanabileceğim altmış beş dolar hiç de kolay vazgeçilecek bir para değildi doğrusu. Ne yapacağıma karar veremiyordum. Oakland postane müdürünü de hiçbir zaman bağışlayamayacağım. Çağrıya cevap verip, adamla erkekçe konuştum. Ona durumumu açık yüreklilikle anlattım. Yazarlıktan para kazanma şansım açılmış gibi görünüyordu. Durumum iyiydi, ama bir kesinlik kazanmamıştı daha. Beni şimdilik atlayıp, listede benden sonra gelen uygun adayı işe alsa da, bundan sonra ilk yer açıldığında bana haber verseydi, acaba-

Ne var ki, müdür lâfımı ağzıma tıkadı: 'Şu halde işi istemiyorsunuz, öyle mi?'

'İstiyorum, istiyorum,' diye itiraz ettim. 'Sadece bu seferlik beni atlasanız diyordum-'

Adam soğuk bir tavırla, 'İşi istiyorsanız, şimdi girersiniz,' dedi.

Adamın kabalığı tepemi attırdı; iyi ki de attırmış, benim için daha hayırlı oldu.

'Pekala,' dedim. 'Girmiyorum işe.'

XXVI

Gemilerimi yaktıktan sonra, balıklama yazı işine daldım. Her şeyde, her işte öteden beri aşırıya kaçan bir insanimdir. Sabahın erken saatlerinden, akşamın geç saatlerine kadar hep yazılarımla uğraşıyordum - yazıyor, daktilo ediyor, gramer çalışıyor, bütün yazı biçimlerini, başarı kazanmış yazarların nasıl başarıya ulaştıklarını anlamak için onların yazılarını inceliyordum. Yirmi dört saatte beş saatlik uykuyla yetinip, geri kalan on dokuz saatin hemen hemen tümünü çalışmaya ayırıyordum. Odamdaki ışık sabahın ikisine, üçüne kadar yandığı için, iyi yürekli bir komşu kadın bundan Sherlock Holmes'a yakışır sonuçlar çıkarmış. Gündüzleri beni hiç görmediğinden, kumarbazın biri olduğum ve penceremdeki ışığı da oraya doğru yoldan sapmış oğluna evin yolunu göstermek isteyen annemin koyduğu sonucuna varmış.

Yazarlık oyununa yeni başlayanların en büyük derdi, editörlerden bir tek çekin bile gelmediği, rehine konulabilecek her şeyin rehine konduğu, para sıkıntısı çekilen uzun günlerdir. O kış yazlık elbisemle oldukça iyi idare ettim, yazın da paraca en sıkıntılı, en uzun günleri geçirdim, zira yaz döneminde maaşlı memurlar tatile çıktıklarından, yazılarım tatil bitene kadar editörlerin masaları üstünde beklemek zorunda kaldı.

Benim için güçlüklerden biri de, bana akıl öğretecek kimsenin bulunmayışıydı. Tek satır yazmış ya da hiç değilse yazmayı denemiş bir kul yoktu tanıdıklarımın içinde. Bir gazete muhabiri bile tanımıyordum. Ayrıca, yazarlık oyununda başarı kazanmak için, lise ve üniversite edebiyat öğretmenlerinin ya da profesörlerinin bana öğrettikleri ne varsa hepsini unutmak zorunda olduğumu da anlamıştım. Gerçi şimdi bunu anlıyorum, ama o zamanlar çok kızmıştım bu işe. 1895 ve 1896 yıllarında, başarılı yazma sanatının püf noktalarını bilmiyorlardı henüz. O zamanki öğretmen ve profesörler 'Snow Bound' ve 'Sartor Resartus' üzerine

bilinebilecek ne varsa hepsini biliyorlardı; ama 1899 yılının Amerikan editörleri de bu cins mal istemiyordu. Onların istediği 1899 yılının malıydı ve istedikleri mala o kadar da iyi para öneriyorlardı ki, edebiyat öğretmenleriyle edebiyat profesörleri bu malı sunabilecek yetenekte olsalar, karşılığında ellerine geçecek para için işlerini bırakırlardı.

Mücadelemi sürdürüyor, kasapla bakkalın açığından geçiyor, bisikletimi, saatimi, babamdan kalan röleve şapkayı rehine vererek çalışmalarımı yürütüyordum. Gerçekten de çok çalışıyor, pek az uyuyordum. Roman kahramanlarımdan biri olan Martin Eden'in eğitimini çok çabuk tamamlaması eleştirmecilerin itirazlarına yol açmıştır. Derme çatma bir okul öğrenimine sahip bir denizciyi üç yıl içinde başarılı bir yazar haline getirmiştim. Eleştirmeciler bunun imkânsız olduğunu söylerler. Oysa ben Martin Eden'in ta kendisiydim. İkisi lise ve üniversitede, biri yazı yazmakla, ama tümü de dur durak bilmeyen yoğun çalışmalarla geçen üç yılın sonunda 'Atlantic Monthly' gibi dergilerde öykülerim yayımlanıyordu; bu üç yılın sonunda ilk kitabımın (Houghton-Mifflin Co. tarafından yayımlanmıştır) prova düzeltmelerini yapıyordum, bu üç yılın sonunda 'Cosmopolitan'a ve 'McClure's'a sosyoloji makaleleri yazıyordum; bu üç yılın sonunda New York'tan bana telgrafla önerilen bir editörlük işini reddediyor ve evlenmeye hazırlanıyordum.

İşte bütün bu yukarıda anlattığım şeyler, çalışmayı gerektiren şeylerdir; hele yazarlık zanaatini yeni öğrenmekte olduğum üçüncü yıl. Uykusuzluktan helâk olduğum, yorgunluktan kafam patlayacak hale geldiğim o yıl içkiyi ne içtim, ne de aradım. Benim için alkol diye bir şey yoktu sanki. Ara sıra beyin yorgunluğu geçirdiğim oldu, ama ilâç niyetine alkol almak aklımın köşesinden bile geçmedi hiç. Hey gidi günler, hey! Bana asıl gerekli ilâç, editörlerden gelecek, yazılarımın kabul edildiğini bildiren mektuplar ve çeklerdi. Sabah postasından çıkan, editörün birinden gelmiş ince bir zarf, yarım düzüne kokteylden çok daha kamçılayıcıydı. Hele

zarfın içinden bir de şöyle yüklüce bir çek çıktı mı, başlıbaşına bir içki âlemi demekti bu.

Hem, yaşamımın o döneminde ben daha kokteylin ne olduğunu da bilmiyordum. İlk kitabım yayımlandığında, Bohem Klübünün üyesi olan birkaç Alaskalının bir akşam beni San Francisco'daki klübe davet ettiklerini hatırlıyorum. Mükellef maroken koltuklara oturduk, içkiler ısmarlandı. Ben daha ömrümde likör ısmarlandığını ya da uzun viski bardakları içinde başka başka markalar taşıyan İskoç viskisi ısmarlandığını duymamıştım. Likörün ne olduğunu da bilmiyordum, uzun viski bardağının da, 'İskoç'un viski demek olduğunu da. Benim bildiğim, sadece yoksul kişilerin içtiği, limanlarda ya da dağ başlarındaki kamplarda içilen içkilerdi - ucuz bira ile ondan da ucuz olan ve viski diye bilinip, viskiden başka adla tanınmayan, viski idi. Klüpte içkiler arasında bir tercihte bulununcaya kadar epey terledim; yemek üstü içkisi olarak da ben bir kırmızı şarap isteyince, garson adeta beyninden vurulmuşa döndü.

XXVII

Yazılarımda başarı kazandıkça yaşama standardım yükseliyor, genişliyordu. Kendimi tamamıyla yazılarıma ve Pazarlarıyla tatil günleri de içinde olmak üzere her gün bin kelime daktilo etme işine vermiştim; çalışmalarımı da hâlâ sıkı bir biçimde sürdürüyordum, ama eskisi kadar da sıkı değil. Uykuya günde beş buçuk saat ayırıyordum. Bu yarım saati eklemek zorunda kalmıştım. Paraca durumumun düzelmesi, bedenimi çalıştırabilmem için bana daha çok zaman bırakmıştı. Bisikletime daha çok biniyordum; bunun bellibaşlı nedeni, onu rehinden, bir daha rehine koymamak üzere kurtarmış olmamdı. Boks, eskrim yapıyor, ellerimin üstünde yürüyor, uzun ve yüksek atlama yapıyor, gülle, cirit atıyor, yüzüyordum. Bu arada beden çalışmalarının, kafa çalışmalarından daha çok uyku uyumayı gerektirdiğini öğrendim. Bedenen çok yorulduğum günlerin gecelerinde altı saat, hatta bazen, beden çalışmalarımı aşırıya vardırdığım zamanlar, yedi saat uyuduğum da oluyordu. Ancak bu gibi uyku ziyafetleri sık sık tekrarlanmıyordu. Öğreneceğim o kadar çok şey vardı, o kadar çok yapılacak iş vardı ki, yedi saat uyuduğum zamanlar kendimi suçlu hissediyordum. Çalar saati icat eden adama da dua ediyordum.

Hâlâ içki isteğini duymuyordum. Bir sürü güzel inançla öylesine doluydum, duygu ve düşüncelerim öylesine keskin, öylesine yoğundu ki, içkiyi düşünemiyordum bile. Ben dünyayı kurtarmak isteyen bir sosyalisttim, düşünce ve ülkülerimin bana sağladığı sıcaklığı içki sağlayamazdı. Sesim, başarılı yazılarım dolayısıyla bir ağırlık kazanmıştı, ya da bana öyle geliyordu. Her ne olursa olsun, yazar olarak kazandığım ün, bir konuşmacı olarak sahip olduğum ünün asla bana sağlayamayacağı kadar büyük dinleyici toplulukları kazandırıyordu. Mesajımı duyurmam için çeşit çeşit klüplere, örgütlere çağrılıyordum. Hak, adalet ve insanlık için mücadele

ediyor, çalışmalarımı, incelemelerimi sürdürüyor, bir an bile boş durmuyordum.

Bu zamana kadar pek sınırlı bir arkadaş çevrem vardı. Ama şimdi bu çevrenin dışına çıkıyordum. Dışarıya, özellikle akşam yemeklerine çağrılıyor ve ekonomik koşulları benim eski durumumdan çok daha iyi olan kimselerle tanışıyor, ahbap oluyordum. Bunların pek çoğu da içiyordu. Kendi evlerinde içiyor, bana da içki ikram ediyorlardı. İçlerinde bir tane bile ayyaş yoktu. Ölçülü içen insanlardı hepsi; ben de onların dostluğunu ve konukseverliklerini kabul ettiğimin bir belirtisi olarak onlarla birlikte ölçülü içiyordum. Bütün bunlara aldırdığım yoktu; ne istiyordum, ne de istemiyordum, dolayısıyla bunların üzerimdeki izlenimi öylesine önemsiz oluyordu ki, ilk kokteyli ya da ilk İskoç viskisini nerede, nasıl içtiğimi hatırlamam bile.

Eh, benim de bir evim olmuştu. Birisi başkalarının evine çağrıldığı zaman, pek tabii o da başkalarını kendi evine çağırır. Başkalarının evinde de bana içki ikram edildiğine göre, benden beklenecek biricik davranış da kendi evimde başkalarına içki ikram etmek olurdu. Bu yüzden evde bol miktarda viski ve kırmızı sofra şarabı stoku yaptım. O günden bu yana da evimde içki yedeğinin bol olmadığı gün görülmemiştir.

Buna rağmen, bütün bu dönem boyunca, John Barleycorn'a içimde en ufak bir ilgi bile duymadım. Sadece başkaları içtiği zaman onlarla birlikte, toplumsal bir davranış olarak içiyordum. İçki konusunda hemen hiç tercih yapmadığım için de onlar ne içerse, ben de onu içiyordum. Eğer onlar viski içmek istiyorsa, ben de viski içiyordum. Taze bira ya da sarsaparilla mı içiyorlar? Ben de aynısını. Evimde eş dost olmadığı zamanlar ağzıma içki koymuyordum. Çalışma odamda her zaman viski sürahileri durduğu halde, aylarca ve yıllarca, tek başımayken, bir kez bile içtiğimi hatırlamam.

Akşam yemeklerine çağrıldığım zamanlar, yemekten önce aperatif olarak alınan kokteylin verdiği sıcaklık ve keyif dikkatimi çekmişti. Aperatif olarak kokteyl içmek, çok yerinde, canlılık verici bir davranış gibi gözüküyordu bana. Bununla birlikte, kendi yoğun yaşantım ve canlılığım dolayısıyla buna öylesine az gereksinme duyuyordum ki, evimde kendi başıma yemek yediğim zamanlar, yemekten önce bir kokteyl almayı düşünmüyordum.

Öbür yandan, ara sıra beni ziyarete gelen, benden az daha yaşlı, son derece parlak kafalı bir adamı hatırlıyorum. O viski severdi; benim inimde akşamlara kadar oturup arka arkaya, kadeh kadeh üstüne içtiğimizi, sonunda onun hafif tertip çakır keyif olduğunu, benim de biraz viski içtiğimi anlayacak hale geldiğimi hatırlarım. Peki ama neden yapıyordum bunu? Bilmiyorum; belki de yaşam okulundan edindiğim eski alışkanlıkları, meyhanelerde kadeh elde sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar içki içtiğim o eski günlerin verdiği eğitimi, içki içme usullerini ve içkicileri unutamamış olmamdan.

Ayrıca, artık John Barleycorn'dan korkmuyordum da. İşte benim vardığım bu aşama insanın John Barleycorn'un efendisi olduğuna inandığı aşama, en tehlikeli aşamaydı. John Barleycorn'un efendisi olduğumu uzun çalışma ve inceleme yıllarından sonra kendi kendime sevinçle kanıtlamıştım. Canım istediği zaman içebiliyor, canım istemediği zaman içmeyebiliyor, içtiğim zaman sarhoş olmuyor ve bütün bunlardan daha önemlisi, bu zıkkımı zerre kadar sevmediğimi çok iyi biliyordum. Scotty ve zıpkıncıyla birlikte hangi nedenle içtiysem, işte bütün bu dönem boyunca da yine aynı nedenle içmişimdir. -kendilerine erkekçe davranmak istediğim erkekler böyle yaptığı için. Bu pırıl pırıl adamlar, bu kafa dünyasının serüvencileri de içiyorlardı. Pekâlâ. Benim de onlarla birlikte içmemem için hiç bir neden yoktu- hele benim gibi, John Barleycorn'dan korkacak hiç bir şeyi olmadığına emin bulunan biri için.

Kafaca tutumum yıllar boyunca yukarıda anlattığım gibiydi. Ara sıra kafayı iyice tütsülediğim oldu, ama bu gibi durumlar pek seyrekti. Kafayı tütsülemek beni işimden geri bırakıyordu, oysa beni işimden geri bırakacak hiç bir şeye tahammülüm yoktu benim. Londra'nın East End semtinde aylarca kalarak bir kitap(*) yazdığım ve ayak takımının en berbatları arasında pek çok serüven yaşadığım sıralarda bir çok seferler sarhoş olduğumu, bu sarhoşluklar çalışmalarımı aksattığı için de kendi kendime müthiş kızdığımı hatırlarım. Bununla birlikte bu sorhoşluklarımın biricik nedeni yeniden serüven yollarına düşmüş olmamdı, zira serüven yollarında ne zaman, nereye baksanız John Barleycorn'u bulursunuz.

(*) Uçurum İnsanları.

Sonra, uzun bir eğitimin ve John Barleycorn'la korkunç bir sıkıfıkılığın verdiği kendine güven duygusuyla, ara sıra erkeklerle bir içki âlemine katıldığım da oldu. Pek tabii, dünyanın çeşitli yerlerinde yine serüven yollarında katıldığım bu içki âlemleri tamamıyla bir gurur meselesiydi. İçkiye karşısındakiler kadar dayanıklı olduğunu göstermek amacıyla içki içmeye insanı yönelten şey, çok tuhaf bir erkeklik gururudur. Ancak bu erkeklik gururu dediğim şey bir kuram değil, bir olgudur.

Örneğin, bir seferinde delişmen gençlerden meydana gelmiş bir devrimci grup beni şeref konuğu olarak bira âlemine çağırmıştı. Ömrümde katıldığım teknik anlamda ilk bira âlemiydi bu. Çağrıyı kabul ettiğim zaman, işin içinde bir iş olduğundan haberim yoktu. Ben, konuşmaların fazlasıyla ateşli ve hırslı geçeceğini, içlerinden bazılarının gerektiğinden fazla bira içmesi olasılığının bulunduğunu, benimse ölçülü içmem gerekeceğini düşünmüştüm. Meğer bu bira âlemleri bu ateşli delikanlıların bir eğlencesiymiş; bu âlemlere çağırdıkları ve kendileriyle bira içme konusunda bahse giren kimseleri gülünç duruma düşürerek can sıkıntılarını giderirlermiş. Sonradan öğrendiğime göre, parlak bir genç radikal, ama içki konusunda ustalığı az olan benden önceki şeref konuğunu adamakıllı benzetmişler.

Kendimi onların arasında bulup da işin içyüzünü anlayınca, o tuhaf erkeklik gururum kabarıverdi. Gösterirdim ben o tüysüz edepsizlere. Kimin daha kabadayı, kimin daha erkek olduğunu, hangimizin bünyesinin daha dayanıklı, hangimizin midesiyle kafasının daha sağlam olduğunu, kimin en domuzuna içip de bunu en az belli edeceğini gösterirdim ben onlara. İçki içmede BENİ bastıracaklarını sanan, bu ağzı süt kokan eniklere gösterirdim ben!

Gördüğünüz gibi bu bir dayanıklılık sınamasıydı, böyle sınamalarda da hiç bir erkek altta kalmak istemez. Vay canına! Taze biraymış. Bense daha pahalı cinsten biralara alışmıştım. Yıllardır taze bira içmiş değildim; ama içtiğim zamanlar da kabadayı adamlarla içmiştim, onun için bu tüysüzlere bira içme yarışmasında bir parça yetenek gösterebileceğimi tahmin ediyordum. Derken içki faslı başladı; ben, içlerinde en dayanıklı olanlarla içmek zorundaydım. İçlerinden bazıları yaya kalabilirdi, ama şeref konuğunun yavaşlamasına izin yoktu.

Sabahlara kadar bir sofu gibi kendimi vererek yaptığım bütün çalışmalar, okuduğum bütün kitaplar, edindiğim bütün bilgiler ve bilgelik, kalıtımımın dipsiz kuyusundan yukarı tırmanan maymunla kaplanın önünde pırıltılarla geçip gidiverdi; bu atavistik maymunla kaplan, domuzuna içme yarışmasında domuzu bastırma hırsıyla, şehvetiyle ve gücüyle dolu, iddiacı ve yırtıcıydı.

Oturum dağıldığında ben, hâlâ ayaktaydım ve dimdik, hiç sallanmadan yürüyebiliyordum -aynı şeyi ev sahiplerimden çoğu için söylemek mümkün değildi. İçlerinden birinin, sokağın köşesinden, öfke gözyaşları içinde benim ayık halimi işaret ettiğini hatırlıyorum. Dönen beynimin içinden uzanan, bana uzun bir eğitimin kazandırdığı demirden bir pençeyle bilincime sarıldığımı, bu pençenin kaslarımı ayakta tuttuğunu, bu pençenin hareketlerimi düzenli ve sakin, düşüncelerimi de mantıklı ve zincirleme tuttuğunu bilemezdi o. Evet, bütün bu olanlardan sonra, için için gülüyordum. İşte, benimle dalga geçememişlerdi bu içki yarışmasında. Bu

başarımdan dolayı kendi kendimle övünüyordum. Hey mübarek hey, ne tuhaftır şu insan yaratılışı; hâlâ da övünüyorum.

Ne var ki, ertesi sabah bin kelimemi yazamadım. Hastalandım; zehirlenmiştim. Bütün gün kendime gelemedim. Öğleden sonra bir konuşma yapmam gerekiyordu. Konuşmayı yaptım, ama eminim ki, konuşmam, tahmin ettiğim kadar berbat olmuştu. İçki âlemindeki ev sahiplerimden bazıları konuşmamı izlemek ve bir önceki gecenin üzerimdeki izlerini görmek için gelip en ön sıralara oturmuşlardı. Onların ne gibi izler gördüklerini bilmiyorum, ama ben onlarda epeyce iz gördüm ve onların da en aşağı benim kadar berbat bir durumda olduklarını düşünerek avundum.

Bir daha asla, diye yemin ettim. Gerçekten de bir daha kimse beni bira âlemine katılmaya kandıramadı. Zaten bu benim içki âlemlerimin de sonuncusu oldu. Ha, o zamandan bu yana içtim içmesine, ama daha aldı başında, daha ölçülü ve hiçbir zaman işi iddiaya bindirmeden. İşte kaşarlanmış içkiciler böyle kaşarlanır.

Yaşamımın bu döneminde içkinin benim için sadece bir ahbaplık vesilesi olduğunu göstermek için bir örnek daha vereyim. Atlantik Okyanusunu yaşlı bir gemi olan 'Teutonic' ile geçiyordum. Bir rastlantı eseri daha yolculuğun başında bir İngiliz telsiz operatörü ve bir İspanyol denizcilik şirketinin genç üyesiyle ahbap olduk. Bizim ahbapların içtiği biricik içki 'at ensesi' idi -içinde bir parça elma ya da portakal kabuğu yüzen, uzun yudumlarla alınan yumuşak, serin bir içkidir bu. Bütün yolculuk boyunca iki ahbabımla hep 'at ensesi' içtim. Ama onlar viski içecek olsalardı ben de onlarla birlikte viski içerdim. Bundan benim sadece zayıf yaratılışlı olduğum sonucu çıkarılmamalıdır. Ben içkiye aldırış etmiyordum. Bu konuda birtakım ilkelerim de yoktu. Genç, güçlü kuvvetli ve cesurdum; alkol benim için üzerinde durulmayacak kadar önemsizdi.

XXVIII

Henüz kolumu John Barleycorn'un koluna takmaya hazır değildim. Ben yaşlandıkça, başarım büyüdükçe, daha çok para kazandıkça, dünyaya sesimi duyurma olanaklarım arttıkça, John Barleycorn'un da yaşantımda tuttuğu yer aynı oranda büyüdü. Bense hâlâ onunla tanışıklığımı bir baş selâmı çerçevesi içinde sürdürüyordum. Sadece çevreye uymak için içiyor, yalnız başımayken içmiyordum. Ara sıra çakırkeyif oluyordum, ama bunu da çevreye uymak için ödediğim akla yakın bir fiyat diye kabul ediyordum.

John Barleycorn'la sıkıfıkı olmaya ne kadar hazırlıksız bulunduğumu göstermek için söylüyorum, en kederli zamanlarımda bile John Barleycorn'dan medet ummak aklımın köşesinden geçmemiştir, o sıralarda. Yaşam mücadelesinin verdiği dertlerim, gönül dertlerim olmuştur ve bunların bu öyküyle uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yoktur. Ama onlarla birlikte, bir de entellektüel dertlerim vardı ki, bunlar öykümle gerçekten ilgilidir.

Benim başımdan geçenler hiç rastlanmamış bir şey değildir. Gerektiğinden çok pozitif bilim eseri okumuş, pozitif yaşamı gerektiğinden yoğun yaşamıştım. Gençlik hevesiyle, insanların çok eski zamanlardan beri yapageldikleri yanlışı tekrarlayarak, 'Gerçek'in peşine fazla inatla düşmüştüm. Gerçeğin peçesini yüzünden sıyırmış, ama dayanılmayacak kadar dehşet verici bir görüntüyle karşılaşmıştım. Kısacası, insanlık dışında, hemen hemen her şeye olan inanımı kaybetmiştim; inanımı kaybetmediğim tek şey olan insanlık da doğrusu çırılçıplak bir insanlıktı.

Uzun süren bu kötümserlik hastalığının ayrıntılarına girmem gereksiz burada; onu çoğumuz pek iyi biliriz. Sadece şu kadarını söylemekle yetineyim; benimkisi pek kötü oldu. Bir Yunan filozofunun yapacağı gibi, büyük bir soğukkanlılıkla, kendimi öldürmeyi uzun uzun düşündüm.

Ne yazık ki, geçimleri için doğrudan doğruya bana bağımlı olanların sayısı beni kendimi öldürmekten alıkoyacak kadar çoktu. Ama bu, işin sadece törel yanı. Beni asıl ölümden kurtaran şey, geriye kalan biricik kuruntum, yani HALK idi.

Kendileri uğruna mücadele ettiğim ve sabahlara kadar çalıştığım şeyler bana ihanet etmişti. Başarı -bunu hor görüyordum. Ün- fasafiso. Sosyetenin kadın ve erkekleri; rıhtımlar üstündeki ayak takımıyla başkasaralardaki ayak takımının üstündeki kadınlar ve erkekler -bunların kafaca bayağılıklarının sevimsizliği beni hayretler içinde bırakıyordu. Kadın sevgisi -onu da öbürkülerden kalır yeri yoktu. Para- bir seferde ancak bir yatakta yatabilirdim ve ben günde sadece bir tane okkalı biftek yiyebildikten sonra yüz tane bifteğe yetecek paranın değeri neydi? Sanat ve kültür -biyolojinin demir gibi olguları karşısında bu gibi şeyler gülünç, bunları savunanlar ise daha gülünç kalıyordu.

Bütün bu anlattıklarımdan benim o sıralar ne kadar hasta olduğum anlaşılabilir. Ben yaratılıştan bir savaşçıydım. Uğrunda savaştığım şeylerin, savaşmaya değmez oldukları meydana çıktı. Geriye kala kala bir HALK kaldı. Benim savaşım bitmişti, ama HALK için uğrunda savaşılacak bir şeyler vardı hâlâ.

Ama ben hastalığımın en aşırı evresinde, derin kederler içinde, gölgeler vadisinde dolaşır ve beni yaşama bağlayan bu son bağı keşfederken, kulaklarım John Barleycorn'a hep sağır kaldı. Bu hastalığın ilâcının John Barleycorn olduğuna, onun beni aldatarak yaşamaya devam ettirebileceğine ilişkin bilincimde en uzak bir fısıltı bile duymadım. Düşüncelerimin en üstünde yer alan bir tek çare görünüyordu -tabancam; bir kurşun gümleyişinin sonrasız karanlığı. Evdeki viskinin haddi hesabı yoktu- konuklarım için. Bense elimi sürmüyordum o viskilere. Tabancamdan korkmaya başladım -HALK'ın parlak, bir ışık gibi çakan hayalinin kafamda ve irademde biçimlenmeye başladığı dönemde başladı bu korku. Ölmek isteği içimde öyle bir tutku halini almıştı ki, uykudayken kendi kendimi öldüreceğimden korkup, tabancamı, elimin

bilinçaltı bir davranışıyla arayıp da bulamayacağı bir yerde saklasınlar diye başkalarına vermek zorunda kaldım.

Ama HALK kurtardı beni. HALK beni bir kelepçe gibi yaşama bağladı. İçimde hâlâ bir savaşma isteği kalmıştı ve işte uğrunda savaşılacak şey de HALK idi. Sakınmayı filan bir kenara bırakıp, eskisinden de büyük bir hevesle kendimi sosyalizm için savaşa adadım; beni uyaran ve bana günde yüz bifteklik parayı kazandıran yayımcılarla editörlerin lâflarına gülüp geçerken, kimlerin duygularını incittiğime aldırmadığım gibi, acımadan kırdığım insanları da hiç umursamadım. 'Dengeli radikaller'in o zamanki saldırılarında iddia ettiklerine göre, çabalarım öylesine ateşli, öylesine güvenliksiz, öylesine delice, öylesine ültra-devrimciymiş ki, Amerika Birleşik Devletlerinde sosyalizmin gelişmesini beş yıl geciktirmişim. Şimdi şurasını belirtmek isterim ki, Amerika Birleşik Devletlerinde sosyalist hareketi en aşağı beş dakika hızlandırmış olduğuma kesinlikle inanmaktayım.

Uzun hastalığımdan beni çekip kurtaran John Barleycorn değil, HALK oldu. Nekahat dönemine rastlayan kadın sevgisi ise bu sağaltımı tamamladı ve kötümserliğimi avutup uzun günler sürecek bir uykuya yatırdı, ta ki John Barleycorn onu yeniden uyandırana kadar. Ama bu arada ben de artık GERÇEĞİN ardına eskisi kadar inatla düşmüyor, onun yüzündeki peçenin son parçalarını da avucuma geçirdiğim halde, onları sıyırmaktan kaçınıyordum. Gerçeği çırılçıplak görmek isteği sönmüştü artık içimde. Bir sefer gördüğüm şeyi ikinci sefer görmek iznini vermiyordum kendime. O sefer gördüğüm şeyi de kararlı bir biçimde kafamdan silip atmıştım.

Çok mutluydum. Yaşam bana hoş görünüyordu, ufak tefek şeylerden zevk alıyordum. Büyük şeyleri ise fazla ciddiye almaktan kaçınıyordum. Hâlâ kitap okuyordum, ama artık eskisi gibi tutkuyla değil. Bugün de hâlâ kitap okurum, ama hiçbir zaman, bana yaşamın gerisindeki, yıldızların ardındaki gizemi çözme isteğini fısıldayan gençlik tutkusunun o eski heyecanıyla değil.

Bu bölümde anlatmak istediğim şey, zaman zaman çoğumuzun tutulduğu bu uzun hastalığı benim, yardım için John Barleycorn'a başvurmadan atlatmış oluşumdur. Beni sağaltıp kurtaran şeyler aşk, sosyalizm, HALK -insan kafasının sağlığa yararlı uydurmacaları- idi. Eğer dünyada doğuştan alkolik olmayan bir tek insan varsa, öyle inanıyorum ki, o insan benim. Bununla birlikte -neyse, öykünün geri kalanını da bundan sonraki bölümler anlatsın, zira her yerde kolayca bulunan John Barleycorn'la olan bir çeyrek yüzyıllık merhabamın ücretini nasıl ödediğim bundan sonraki bölümlerde gösterilecektir.

XXIX

Uzun hastalığımdan sonra da içkiyi sırf ortalığın neşesini bozmamak için içmeye devam ettim. Başkaları içerse ve ben de o içenlerle biraradaysam, içiyordum. Ama hiç belli etmeden, alkole duyduğum gereksinme yavaş yavaş bir biçim almaya ve büyümeye başladı. Bu bedensel bir gereksinme değildi. Boks yapıyor, yüzüyor, yelken kullanıyor, binicilik yapıyor, açık havada başıboş sağlıklı bir yaşam sürüyor ve yaşam sigortası dolayısıyla yapılan doktor muayenelerinden üstün başarıyla çıkıyordum. Şimdi durup da geriye baktığım zaman, o zamanlar alkole duyduğum bu başlangıç halindeki gereksinmenin kafayla, sinirlerle, maneviyatla ilgili olduğunu görüyorum. Nasıl açıklayayım?

Şöyle bir şeydi. Damak ve mide yönünden alkole karşı duyduğum fizyolojik nefret eskisi gibi sürüp gidiyordu. Beş yaşımda bira nasıl acı geldiyse, yedi yaşımda kırmızı şarap nasıl berbat geldiyse, içki yine öyle tiksindirici geliyordu. Tek başımayken, yazı yazdığım, çalıştığım zamanlar içkiye gereksinme duymuyordum; ya yaşlanıyordum, ya da akıllanıyordum, belki de her ikisi birden oluyordu yahut da bana ihtiyarlık çöküyordu. Başkalarıyla birlikte olduğum zaman konuşulanlar, yapılanlar o kadar hoşuma gitmiyordu. Vaktiyle gözüme son derece değerli görünen işler ve eğlenceler artık değerli gelmiyordu. Hele kadınların budalaca, yavan gevezeliklerini, küçük yaratılışlı yarı olgun erkeklerin kendini beğenmiş, küstah ukalâlıklarını dinlemek bir işkence oluyordu. İnsanın gerektiğinden fazla kitap okumasının, ya da kendisinin bir budala olmasının bedelidir bu işte. Benim için ise nedenin hangisi olduğunun önemi yoktu. Önemli olan gerçekti. Gerçek durumu da ben temsil ediyordum. Benim için yaşam, insan ilişkilerinin ışık ve pırıltısı artık sönmekteydi.

Yıldızların arasına kadar yükselmiştim, gerektiğinden yükseklere çıkmıştım, ya da, belki, fazla derin bir uykuya

dalmıştım. Bununla birlikte ne histerik, ne de fazla yorgun bir durumum vardı. Nabzım normal atıyordu. Sigorta kumpanyalarının doktorları kalbimin sağlamlığı karşısında hayretlerini gizleyemiyorlardı. Aynı doktorlar akciğerlerimin durumu karşısında sevinçten bayram ediyorlardı. Her gün bin kelime yazıyordum. Yaşamın benim payıma düşen bütün işleriyle haşır neşir olmakta son derece titiz davranıyordum. Beden eğitimlerimi zevk duyarak, severek yapıyordum. Geceleri bebekler gibi uyuyordum. Fakat...

Gelgelelim başkalarıyla birlikte olduğum anda hemen beni bir hüzün kaplıyor, içimi karalar basıyordu. Can sıkıcı eşekler gözüyle baktığım adamların yüksekten atan konuşmalarına gülüp geçemediğim gibi, onlarla birlikte de gülemiyordum. Bütün duygusallıklarının, bütün yumuşaklıklarının altında biyolojik nasiplerini aramak bakımından, tüylerini döküp de o tüyleri başka hayvanların kürküyle değiştirmeden önceki maymun kadınlar kadar ilkel, onlar kadar katı, onlar kadar öldürücü olan kadınların yüzeysel gevezeliklerine artık ne gülüp geçebiliyor, ne de onlara eskisi gibi neşeyle katılabiliyordum.

Kötümser de değildim. Kötümser olmadığıma yemin ederim. Sadece ruhum sıkılıyordu. Aynı tiyatroyu çok seyretmiş, aynı şarkıları, aynı nükteleri çok dinlemiştim. Artistlerin büyük başarılarını sağlayan düzenlerin neler olduğu konusunda gerektiğinden çok bilgim vardı. Dekorların ardındaki mekanizmanın çarklarını o kadar iyi biliyordum ki, sahnedeki rol kesmeler, şarkılar ve kahkahalar, arkadaki çarkların gıcırtısını boğamıyordu.

Kulise girip de, melek sesli tenorun karısına sopa çektiğini görmek insana bir yarar sağlamaz. İşte ben kulise girmiştim, şimdi de bunun bedelini ödüyordum. Yahut da budalanın biriydim. Durumumun hangisi olduğunun önemi yok. Önemli olan durumun kendisidir; benim durumum ise, toplumsal ilişkilerin ıstıraplı ve çekilmez olmaya başlamış bulunması durumuydu. Öbür yandan şurasını da belirtmek gerektir ki, seyrek olarak, ama pek seyrek olarak, kendileriyle birlikte

yıldızlar arasında ya da budalalar cennetinde görkemli saatler geçirdiğim, eşine az rastlanır kimselerle tanıştığım da oluyordu. Hiç canımı sıkmayan ve benim için sürekli bir sevinç kaynağı, sürprizler kaynağı olan eşsiz bir kimseyle ya da bir budalayla evlenmiştim. Ne var ki, bütün vaktimi sadece onunla geçiremezdim. Üstelik onu, bütün vaktini benimle geçirmeye zorlamak da ne haklı, ne de akıllıca bir davranış olurdu. Bunun dışında, bir sürü başarılı kitap yazmış bulunuyordum; toplum ise kitap yazan adamların kendilerine ayırdığı dinlenme saatlerinin bir bölümünü almak ister. Yaratılışı ve gereksinmeleri yönünden her normal adam da, arkadaşından, vaktinin bir bölümünü kendisine ayırmasını ister.

İşte benim işin püf noktasına geliyoruz. Çekiciliği kaybolduktan sonra, toplumsal ilişkiler oyununa nasıl katlanmalıydı? John Barleycorn, sabrı sınırsız John Barleycorn, kendisine gereksinme duyarak elimi ona uzatayım diye çeyrek yüzyıl ya da daha uzun zaman beklemişti. Bünyemin sağlamlığı ve şansım sayesinde onun binlerce oyununu bozmuştum, ama onun dağarcığında daha sürüyle alicengiz oyunları vardı. Bir, iki ya da üç beş kokteylin, beni, budalaların budalalıklarına katlanabilecek kadar neşelendirdiğini farketmiştim. Yemekten önce alınan bir iki kokteyl, benim için gülünebilir olmaktan çoktan çıkmış şeylere yürekten gülebilmemi sağlıyordu. Kokteyl, yorgun kafama, bezgin ruhuma bir mahmuz, bir kamçı etkisi yapıyordu. Kokteyller kahkaha ve şarkıyı içimde yeniden su üstüne çıkarıyor, imgeleme gücüme bir canlılık veriyor, ben de bu sayede en canlı kahkahaları atıp, en neşeli şarkıları, en budalaca şeyleri söyleyebiliyor ya da, adilik ve bayağılıktan gayrı şey konuşmasını bilmeyen, kibirli ve azametli bayağılar takımıyla onları hoşnut edecek biçimde konuşabiliyordum.

Kokteyl içmediğim zamanlar kötü bir arkadaşken, kokteyl alınca mükemmel bir arkadaş kesiliyordum. Sahte bir neşe kazanıyor, kendimi alkolle zehirleye zehirleye zoraki bir canlılık elde ediyordum. Bütün bunlar öylesine

hissettirmeden oluyordu ki, John Barleycorn'la çok eski bir tanış olan ben, onun beni nereye sürüklediğinin farkına bile varmıyordum. Müzik ve şarabı dört gözle beklemeye başlıyordum; yakında daha delice müzik, daha çok şarap isteyecektim.

Yemeklerden önce içtiğim kokteyl vaktini iple çektiğimi işte bu sıralarda farkettim. Kokteyli İSTİYORDUM ve istediğimin de FARKINDAYDIM. Uzak Doğuda savaş muhabirliği yaptığım sıralarda, karşı konulmaz bir gücün beni bir eve nasıl çektiğini hatırlarım. Her akşam yemeği davetini kabul edişim bir yana, her akşamüstü o eve uğramayı hiç aksatmıyordum. Gerçi ev sahibesi oldukça çekici bir hanımdı, ama onun evinde o kadar sık bulunuşumun nedeni hanımın kendisi değildi. Oradaki yabancılar topluluğu arasında kokteyl yapma gerçekten bir sanat haline gelmişti ve o kocaman kentte, o hanım kadar güzel kokteyl yapan yoktu. Ne klüpte, ne otellerde ne de özel evlerde bulamazdınız kokteylin böylesini. Onun yaptığı kokteyllerde bir incelik, bir hüner vardı. Birer şaheserdi onlar. Onun yaptığı kokteyller damak zevki yönünden en az itici oldukları gibi, en kamçılayıcı etkiyi de taşıyordu. Buna rağmen o kokteylleri sırf toplumsal ilişkiler hatırına, toplumsal havaya kendimi uydurabilmek için istiyordum. Atıma binip de kentten uzaklaştığım, pirinç tarlalarıyla dağlar aşarak yüzlerce kilometre yol aldığım, aylarca süren seferlerde muzaffer Japonlarla birlikte Mançurya'nın içerlerine girdiğim sıralarda içmiyordum. Yükümü taşıyan atların terkilerinde her zaman için şişeler dolusu viski bulunurdu. Buna rağmen bir kez bile bir şişeyi kendi başıma açmadım, bir kez bile kendi başıma içmedim ve kendi başıma içmek isteğini duymadım. Ha, eğer çadırıma bir beyaz adam gelirse, o zaman bir şişe açar, erkek erkeğe içerdim onunla; ben onun çadırına gitmiş olsam onun da bana yapacağı gibi. O viski şişelerini sadece toplumsal bir amaçla taşıdığım için, parasını da bağlı bulunduğum gazetenin hesabına geçiriyordum.

İçki isteğinin hemen hemen hiç hissettirmeden geliştiğini ancak geçmiş olayları düşünerek, bu olayları hatırlayarak çıkarabiliyorum. O zamanlar en ufak bir imayı bile farkeden, rüzgârda uçan en ufak bir saman parçasını görebilen, en ufak olayların önem ve ciddiliğini farkedebilen bir insandım.

Örneğin, bir kaç yıl üst üste her kış San Francisco Körfezinde altı, sekiz haftalık yat gezilerine çıkmayı alışkanlık haline getirmiştim. Geniş karinalı şalupa yatım 'Spray'in konforlu bir kamarası, bir de ocağı vardı. Aşçılığı bir Koreli çocuk yapardı ve yata her seferinde, gezinti zevkini kendileriyle paylaşacağım bir iki dostumu alırdım. Aynı zamanda yata daktilo makinamı da alır, her gün bin kelimelik yazımı yazardım. Şimdi anlatmak istediğim yolculukta yanıma Cloudlesley ile Toddy'yi almıştım. Bu, Toddy'nin ilk yolculuğuydu. Daha önceki yolculuklarda, Cloudlesley bira içmeyi tercih ettiğinden, yata bira depo edip ben de onunla bira içmiştim.

Bu seferki yolculukta ise durum değişikti. Toddy'ye bu takma adı verişimizin nedeni, onun kendi uydurduğu formüllere göre toddy yapmakta gösterdiği akıllara durgunluk veren hüneriydi. Bu yüzden yata viski de almıştım -topu topu bir kaç galoncuk. Heyhat! Daha galon galon viski aldım sonradan. Zira Cloudlesley'le ben, gırtlaktan aşağı tereyağı gibi kayan ve akla gelebilecek en kamçılayıcı etkiyi yaratan bir cins sıcak toddy içmeyi alışkanlık haline getirmiştik artık.

O toddyler HOŞUMA GİDİYORDU. Artık, bir an önce yapılsa da içsem diye sabırsızlıkla bekler hale gelmiştim. Düzenli olarak içiyorduk toddyleri: Bir tane kahvaltıdan önce, bir tane öğle yemeğinden, bir tane akşam yemeğinden, bir tane de son olarak, yatmadan önce. Hiç sarhoş olmuyorduk. Ama günde dört kez iyice neşemizi bulduğumuzu söylemek isterim. Tam yolculuğun yarısında Toddy iş için San Francisco'ya geri çağrılınca, Cloudlesley'le ben, toddy'leri formülüne göre hazırlama görevini Koreli oğlana verdik.

Ama bütün bunlar hep yatta kaldı. Karaya çıkıp, evime dönünce ne sabahları ağzıma bir damla içki koydum, ne de yatarken. Aradan uzun yıllar geçtiği halde, o zamandan bu zamana da bir daha toddy içmedim. Benim asıl anlatmak istediğim şu: O toddy'ler HOŞUMA GİDİYORDU benim. Yarattıkları neşeli ruh durumu inanılır gibi değildi. Hani, inşanı John Barleycorn dinine çevirmek için bire birdiler. Büyüyüp, günlük ve öldürücü bir alışkanlık halini alacak olan şeyin ilk gıdıklamalarıydı onlar. Yıllar yılı John Barleycorn'la birlikte yaşayıp, onun beni yenme çabalarını gülerek boşa çıkaran bense, o zamanlar bundan habersizdim, böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmiyordum.

XXX

Uzun hastalığımdan iyileşme sürecimin bir bölümünü, ufak tefek şeylerden, kitaplar ve sorunlarla ilgisi bulunmayan şeylerden, yüzme havuzunda 'elim sende' oynamaktan, uçurtmalardan, atlarla içli dışlı olmaktan, mekanik problemleri çözmekten zevk alma meydana getirmişti. Bunun bir sonucu olarak kent yaşantısından bıktım. Ay Vadisindeki çiftlikte, cennetimi buldum. Kentte yaşamaktan vazgeçtim. Kentlerin bana sağlayabileceği şeyler tiyatro, müzik ve Türk hamamından ibaretti.

Keyfime diyecek yoktu. Sıkı çalışıyor, doyasıya oynuyordum ve son derece mutluydum. Daha çok öykü okuyor, olgularla ilgili yazılara fazla yüz vermiyordum. Geçmişte yaptığım inceleme çalışmalarının onda birini yapmıyordum. Yaşamın temel sorunlarına hâlâ bir ilgi duyuyordum, ama bu son derece ihtiyatlı bir ilgiydi; zira Gerçek'in peçesini yakalayıp yüzünden sıyırmak için mücadele ederken parmaklarımı yakmıştım geçen sefer. Benim bu şimdiki davranışımda bir parça yalancılık, bir parça ikiyüzlülük vardı; ama yalan da, ikiyüzlülük de, yaşamak isteyen bir adamın yalancılığı, yaşamak isteyen bir adamın ikiyüzlülüğüydü. Biyolojik olgunun amansızca bir yorumu diye kabul ettiğim şeye karşı bilerek gözlerimi yummuştum. Alt tarafı, kötü bir alışkanlığı yeminle inkâr ediyor, kötü bir düşünüş tarzını bırakıyordum. Tekrar edeyim, çok, pek çok mutluydum. Şurasını da eklemek isterim ki, serinkanlı, ölçülü biçili bir yargıya vardığım zaman bu, yaşamımın bütün öbür dönemlerinin ötesinde, hepsinden mutlu olan dönemdi.

Ne var ki, yirmi şu kadar yıldır John Barleycorn'la oynaşarak gönül eğlendirmemin ücretini ödeme vakti - görebildiğim kadarıyla ruhtan ve akıldan yoksun bir vakit- gelip çatmak üzereydi. Ara sıra konuklar uzun bir yolculuk yaparak çiftliğime geliyor, bir kaç gün kalıyorlardı. Bazıları içki içmiyordu. Ama içki içenlere de, çiftlikte içki bulunmayışı

çok zor geliyordu. Onları bu zorluğa göğüs germeğe zorlayarak konukseverlik anlayışımı bozamazdım. Bol içki sipariş ettim - konuklarım için.

Kokteyllere duyduğum ilgi hiç bir zaman, onların nasıl yapıldığını merak edecek kadar büyük olmamıştır. Bu yüzden Oakland'daki bir meyhaneciyle anlaşıp, kokteyli bana toptan yaparak yollamasını sağladım. Konuklarım olmadığı zamanlar içmiyordum. Ne var ki, sabahları çalışmamı bitirdikten sonra keşke bir konuk olsaydı da onunla bir kadeh kokteyl içseydim, diye içimden geçirmeye başladığımı farkettim.

İçim dışım alkolden öylesine arınmıştı ki, şimdi bir kadeh kokteyl bile bende kamçılayıcı bir etki uyandırmaya yetiyordu. Sofraya oturup yemeğin keyfini çıkarmadan önceki birkaç dakikalık süre içinde kafama bir sıcaklık salıp, dudaklarıma bir kahkaha getirmeğe yetiyordu bir kadehçik kokteyl. Öbür yandan, midem öylesine güçlüydü, alkole karşı öyle bir dayanıklılığım vardı ki, bir kadehçik kokteyl kafamda sıcaklığın sadece eserini, dudaklarımda da kahkahanın ancak belli belirsiz bir izini yaratabiliyordu. Günün birinde arkadaşlardan biri açıkça ve utanmadan ikinci bir kadeh kokteyl içmeyi önerdi. İkinci kadehi onunla birlikte içtim. Sıcaklık daha uzun süreli ve yakıcı oldu, kahkaha da daha güçlü ve derinden çıktı. İnsan bu gibi deneyimleri unutmuyor. Bazen nerdeyse, sırf çok mutlu olduğum için gerçek içkiciliğe başladığımı düşüneceğim gelir.

Hatırlarım, bir gün Charmian'la dağlarda uzun bir atlı gezinti yapmıştık. O gün için uşakları evden yollamıştık; gece geç vakit döndüğümüzde, yemeğimizi ısıtarak büyük bir zevkle yedik. Ah, o gece mutfakta ikimiz yalnız başımıza, yemek hazırlarken birlikte ve yaşıyor olmak ne güzeldi. Ben, kendi adıma, yaşamımın en zevkli anını yaşıyordum. Kitapmış, kesin gerçekmiş, öyle şeyler yoktu o gece. Bedenimden sağlık fışkırıyordu ve uzun atlı gezintiden sonra sağlıklı bir yorgunluk duyuyordum. Mükemmel bir gün geçirmiştik. Gece olağanüstüydü. Kendini sevinçle yaşadığı ana vererek benimle birlikte kır gezintisi yapan, benim

yoldaşım olan kadınla beraberdim. Hiç bir üzüntüm yoktu. Faturalar tamamıyla ödendiği gibi, bir yandan da para oluk gibi akıyordu. Gelecek pırıl pırıl açılıyordu önümde. Ve oracıkta, mutfakta, ısınan yemek fıkır fıkır kaynıyor, kahkahalarımız yükseliyor, midem en tatlı bir iştah ile zil çalıyordu.

Kendimi o derece iyi hissediyordum ki, içimde her nasılsa, kendimi daha da iyi hissetmek için doyurulmaz bir açgözlülük yükseldi. Öylesine mutluydum ki, bu mutluluğu daha da doruğa ulaştırmak, daha da keskinleştirmek geldi içimden. Bunun nasıl olacağını da biliyordum. John Barleycorn'la on bin kez ilişkide bulunmak öğretmişti bunu. Bir kaç kez mutfaktan çıkıp, kokteyl şişesinin yanma gittim ve her dönüşümde şişeyi dolu bir kadeh miktarı kadar eksilmiş bıraktım. Sonuç mükemmel oldu. Çakırkeyif olmamıştım, sarhoş değildim; ama içim ısınmıştı, alev alev yanıyordum, mutluluğum bir piramit gibi sivrilmişti. Bana cömert davranan yaşamın cömertliğine cömertlik katmıştım. Görkemli bir andı o -en görkemli anlarımdan biri. Ne var ki, göreceğiniz gibi, çok sonraları bunun bedelini ödedim. İnsan bu gibi anları unutmuyor ve aynı şeylerin aynı sonuçları vereceğini ileri süren bozulmaz bir yasanın bulunmadığını, budalalığından ötürü bir türlü anlayamıyor. Zira gerçekten de aynı şeyler aynı sonuçları vermez, yoksa bininci sefer çekilen afyon çubuğu da birinci seferki doymuşluğu verir, yıllarca kokteyl içtikten sonra içilen bir tek kokteyl de, bir kaç tanesinin işini görürdü.

Bir gün, öğle yemeğine oturmadan az önce, sabahki çalışmam bittikten sonra, konuğum da olmadığı halde, kendi başıma bir kadeh kokteyl aldım. Ondan sonra da, konuklarım olsun, olmasın, öğlen vakti alınan bu yemek öncesi içkisine devam ettim. İşte John Barleycorn bu noktada kapana kıstırdı beni. Artık düzenli bir biçimde içmeye başlıyordum. Tek başıma içmeye başlıyordum. Ve, konuk hatırı için değil, içkinin lezzeti için de değil, sırf etkisi için içmeğe başlıyordum.

Gün ortası alınan bu yemek öncesi kokteylini İSTİYORDUM. O içkiyi içmemem için her hangi bir neden bulunacağı ise aklıma bile gelmiyordu. Bunun bedelini ödedim. İstesem günde bin kokteylin bedelini ödeyebilirdim. Bir tanecik kokteylden ne zarar gelirdi sanki -bir tanecik kokteylden- benim gibi yıllarca, çeşitli vesilelerle ondan çok daha sert zıkkımları içip de zarar görmemiş birine?

Çiftlikteki günlük yaşantım şöyleydi: Her sabah saat dört ya da beşten sekiz buçuğa kadar yatağımda prova düzeltmelerini yaptıktan sonra, sekiz buçukta masamın başına geçerdim. Ivır zıvır, mektuplar filân beni dokuza kadar oyalar, şaşmaz bir kesinlikle saat tam dokuzda yazılarıma başlardım. Saat onbirde, bazen bir iki dakika erken, bazen bir iki dakika geç, bin kelimem yazılmış olurdu. Bir yarım saat da masamın düzeltilmesiyle geçer ve o günkü çalışmam biterdi. Ondan sonra, saat onbir buçukta, mektuplarımı ve gazetelerimi alır, ağaçların altındaki hamağıma uzanırdım. On iki otuzda öğle yemeğimi yer, öğleden sonra yüzer ve at binerdim.

Bir sabah, on bir buçukta, hamağa uzanmadan önce bir kadeh kokteyl aldım. Bunu, ondan sonraki sabahlar da tekrarladım; tabii, bu arada on iki otuzda yemeğe oturmadan önce de bir kadeh kokteylimi içiyordum. Çok geçmeden, daha bin kelimelik yazımın ortasındayken, masamın başında saat on bir buçuk ne zaman olacak da, kokteylimi içeceğim diye sabırsızlanır hale geldim.

Artık, alkolü istediğimin tamamıyla farkındaydım. Peki ama ne çıkardı? Ben John Barleycorn'dan korkmuyordum ki. Onu çok uzun zamandan beri tanırdım. İçki konusunda akıllıydım ben. İhtiyatlıydım. Bir daha asla aşırı derecede içmeyecektim. John Barleycorn'un ne gibi tehlikeler yaratacağını, ne tuzaklar kuracağını, geçmişte beni hangi yollardan ölüme sürüklemeye çalıştığını biliyordum. Ama onların hepsi geçmişte kalmıştı. Bir daha asla kör kütük oluncaya kadar içmezdim. Bir daha asla sarhoş olmazdım. Bana gerekli olan şöyle kafamın içini ısıtacak, içimdeki neşeyi

kamçılayıp canlandıracak, kahkahayı hançereme yükseltecek ve beynimde imgelem kurtçuklarını hafif tertip harekete getirecek miktarda içkiydi, ben de zaten o kadarcık içecektim. Ah, ben kendime ve John Barleycorn'a tamamıyla egemendim, canım.

XXXI

Ne var ki, insan organizması üzerindeki aynı uyarı aynı tepkiyi doğurmakta devam etmez. Yavaş yavaş, kokteylin hiç bir etki uyandırmadığını anladım. Bir kadeh kokteyl kılımı kıpırdatmıyordu. Ne sıcaklık, ne kahkaha gıdıklaması. Eskiden bir kadeh kokteylin yarattığı etkiyi uyandırmak için şimdi iki, üç kokteyl gerekiyordu. Bense bu etkiyi istiyordum. İlk kokteylimi, sabah mektuplarımı hamağıma götürdüğüm zaman, saat on bir buçukta; ikinci kokteylimi de bir saat sonra, öğle yemeğine oturmadan az önce içiyordum. Yavaş yavaş, öğle yemeğinden önce bir yerine iki kokteyl içecek vakit kalsın diye, hamağımdan on dakika önce inmek alışkanlığını edindim. Bu bir program halini aldı -çalışma masamla yemek sofrası arasında üç kokteyl. En öldürücü içki alışkanlıklarının ikisi şunlardır: düzenli içmek ve yalnız başına içmek.

Yanımda başkaları varken içmeye öteden beri razıydım. Şimdi yalnız başımayken de içiyordum. Derken bir adım daha attım. İçkiye fazla dayanıklı olmayan bir erkek konuk geldi mi, onun bir kadehine karşılık ben iki kadeh içiyordum- bir kadehi onunla birlikte, ikinci kadehi de yalnız başıma, onun haberi olmadan. Bu ikinci kadehi ÇALIYORDUM, daha da kötüsü, kendisiyle birlikte içebileceğim bir erkek konuk, bir dost, bir yoldaş varken de tek başıma içme alışkanlığını edinmeye başlamıştım. Ama bu suçun hafifletici sebebini de yine John Barleycorn sağlıyordu. Bir konuğu aşırı konukseverlik gösterisiyle ayartıp sarhoş etmek yakışık almazdı. İçkiye fazla dayanıklı olmayan birini benim kadar içmeye kandırsam, onu mutlaka sarhoş ederdim. O ikinci içkiyi çalmayıp da ne edecektim; öyle yapmayıp da, benim içtiğimin yarısı kadar içkinin konuğuma yaptığı etkiden kendimi yoksun mu bırakacaktım?

İçki alışkanlığımdaki bu gelişmeleri size aktarırken, benim hiç de bir budala, hiç de zayıf yaratılışlı bir insan olmadığımı unutmamanızı rica ederim. Dünyanın bu gibi şeyleri

değerlendirme ölçüsü üzerinden, başarılı bir insanım - hatta diyebilirim ki, ortalama olarak düşünülen başarılı kimselerden çok daha göze çarpan bir başarı, üstelik de oldukça büyük bir kafa yeteneğiyle irade gücünü gerektiren bir başarı sahibiyim. Güçlü bir bedenim var. Çelimsizlerin sinekler gibi ölüp gittikleri yerde, ben sağ kalmayı becerdim. Ama işte buna rağmen, size aktardığım şeyler hep başıma geldi. Ben bir olguyum. Benim içkiciliğim bir olgudur. Benim içkiciliğim ne bir kuramdır, ne de bir düşünce ürünü; olmuş bir şeydir. Bu olgu, benim gözümle, John Barleycorn üzerinde önemle durulmasını gerektirmektedir - varlığına hâlâ göz yumduğumuz bu yabaniliğin üstünde; gençlerden, güçten ve kuvvetten ve insanlığın yetiştirdiği en mükemmel kimselerden ağır bir vergi alan bu eski zamanlardan kalma, bu ilkel kurumun üstünde.

Gelelim öykümüze. Öğleden sonra yüzme havuzunda kurtlarımı iyice döküp, bunun ardından, at sırtında dağlar aşarak, ya da Ay Vadisi'ne inip çıkarak yaptığım nefis bir gezinti bana öylesine büyük bir canlılık, öyle olağanüstü bir ruh coşkunluğu vermişti ki, bu canlılığı daha da güçlendirmek, coşkunluğumu daha da arttırmak isteğini duydum. Bunu nasıl yapacağımı biliyordum. Akşam yemeğinden önceki bir kokteylle olmazdı bu. En azından iki ya da üç kokteyl gerekliydi. İki üç kokteyl içtim ben de. Neden içmeyecektim? Yaşamak buydu işte. Ben öteden beri tadını çıkara çıkara yaşamaya bayılırdım. Böylece, akşam yemeğinden önce alınan iki üç kokteyl de günlük program çerçevesi içine girdi.

Ayrıca, bunların dışında da kokteyl içmek için, hiç durmadan kendi kendime sözde nedenler yaratıyordum. Özellikle neşeli bir grupun toplanmış olması; çiftlik ambarımı yapan mimara ya da hırsızlık eden taşarona kızmam; en sevdiğim atın dikenli tellere takılarak ölmesi; sabah postasından, yayınevi sahipleri ve editörlerle olan alışverişlerimle ilgili güzel haberler almam, hep birer bahaneydi. İçki içmek isteği bir kez içimde filizlendikten

sonra, artık nedeni şu ya da bu olmuş, hiç bir önemi yoktu. Önemli olan şuydu: Alkolü İSTİYORDUM. Yirmi şu kadar yıl alkolle haşır neşir olup da onu istemeden edebildiğim halde, işte, sonunda istiyordum onu. Zayıflığımın nedeni güçlülüğüm idi. Ortalama bir erkekte bir kadeh alkolün yarattığı etkiyi elde edebilmem için benim iki, üç, hatta dört kadeh içmem gerekiyordu.

Bir kurala dikkatle uyuyordum. Günlük işimi, yani bin kelimemi yazıp bitirmeden asla bir kadeh bile içmiyordum. Günlük işim bitince de, alkoller beynimde, biten işle, geriye kalan eğlence arasına bir yasak duvarı çekiyordu. Çalışma, bilincimden yok oluyordu. Ertesi sabah saat dokuzda ikinci bin kelimeyi yazmak üzere çalışma masamın başına oturuncaya kadar, bir daha çalışma düşüncesi beynimde zerre kadar yer almıyordu. Bir iş başarabilmek için kafanın bu durumda bulunması istenilir bir şeydir. Enerjimi, alkolün beynimde yarattığı çalışma yasağı sayesinde koruyordum. John Barleycorn aslında herkesin onu tanıttığı kadar kötü bir şey değildi. O insana pek çok iyilikte de bulunabilirdi ve bu da o iyiliklerden biriydi.

Ben de sağlıklı, sağlığa yaralı ve yapmacıktan uzak eserler veriyordum bu sayede. Eserlerim hiç bir zaman kötümser olmuyordu. Yaşama yönelen yolun hangisi olduğunu, uzun hastalığım sırasında öğrenmiştim. Kuruntuların haklı olduklarını biliyor, dolayısıyla, kuruntuları yüceltiyordum. Ben hâlâ daha aynı cinsten eserler; temiz, canlı, iyimser ve yaşama yönelmiş eserler vermekteyim. Eleştirmeciler ise bende dolup taşan, olağanüstü bir canlılık bulunduğunu ve bizzat, savaş açtığım kuruntular, aldanışlar tarafından nasıl bal gibi aldatıldığımı hep ısrarla söyler dururlar.

Konu dışına çıkmışken, kendi kendime binlerce kez tekrarladığım soruyu da bir kez daha tekrarlıyayım. NEDEN İÇİYORDUM? İçkiye ne gerek vardı? Mutluydum. Acaba gerektiğinden çok mutlu olduğum için mi? Güçlüydüm. Acaba gerektiğinden güçlü olduğum için mi? Gerektiğinden fazla bir canlılığa mı sahiptim? Neden içtiğimi bilmiyorum. İçimde hiç

durmadan büyüyen kuşkuya sözcülük edebildiğim halde, bu sorunun cevabını veremiyorum. Çok uzun yıllar boyunca, John Barleycorn'la fazlasıyla yakından ilişkide bulunmuştum. Solak bir insan, uzun uygulamalardan sonra, sağ elini rahatlıkla kullanan bir insan haline gelebilir. Alkolik olmayan ben, uzun uygulamalardan sonra bir alkolik mi olmuştum?

Çok mutluydum. Uzun hastalığımdan kurtulup, bir kadının doyurucu aşkına kavuşmuştum. Daha az çabayla daha çok para kazanıyordum. Sağlıkla dolup taşıyordum. Bebekler gibi uyku uyuyordum. Başarılı kitaplar yazmaya devam ediyor, sosyolojik tartışmalarda benim görüşlerime karşı çıkanların, entellektüel durumumu her gün biraz daha güçlendiren zamanın olguları tarafından yalanlandığını görüyordum. Bir günden bir güne üzüntü nedir, düş kırıklığı nedir, pişmanlık nedir bilmiyordum. Hep mutluluk içindeydim. Yaşam bitmeyen bir şarkıydı. Uykuda geçirdiğim çok değerli saatlere, uyanık kalmakla elde edebilecek olduğum yaşama sevincinin uykuda geçen süre kadar bir parçasını benden çaldıkları için, diş biliyordum. Buna rağmen içiyordum. Bu arada John Barleycorn da, ben hiç farkına bile varmadan, tamamıyla kendi eseri olan bir hastalığı benim içimde sahneye koyuyordu.

İçtikçe, aynı etkiyi elde edebilmek için daha çok içmek gereğini duyuyordum. Ay Vadisi'ni bırakıp kente indiğim zaman, sofrada yemek üstüne aldığım bir kadeh kokteyl bana vız geliyordu. Yemekten önce aldığım kokteyllerin kamçılayıcı etkisi olmuyordu bunlarda. Akşam yemeği için çiftliğe dönerken, yolda bu kamçılayıcı etkiyi biriktirmek zorunda kalıyordum - iki, üç, hattâ eğer bir iki ahbabıma da rastlamışsam dört, beş kokteyl; artık sayısının önemi kalmıyordu. Bir seferinde acelem vardı, üç beş kadeh içkiyi rahat rahat içecek vaktim yoktu. Aklıma parlak bir fikir geldi. Barmene, bana bir duble kokteyl hazırlamasını söyledim. Ondan sonra da, acelem olduğu zamanlar hep duble kokteyl ısmarlamaya başladım. Böylesi vakit kazandırıyordu.

Bu düzenli ve aşırı içmenin bir sonucu olarak canlılığımı kaybettim. Yapay yollardan beynimi kamçılamaya, canlandırmaya öyle alışmıştım ki, yapay yollar dışında canlanmayı reddeder hale geldi beynim. İnsanlarla tanışmaya, onlarla görüşüp konuşmaya katlanabilmek için, alkol gitgide daha zorunlu olmaya başladı. Ahbaplarımın yanına varıp, onlarla ahbaplık edebilmem için alkolün kamçılayıcı etkisini duymam, kurtçukların beynimde kımıldaması, beynimin içinden içinden ısınması, kahkahanın hançerimi gıdıklaması; üstüme bir yaramaz çocuk havası, dilime bir iğneleyicilik gelmesi ve hiç bir şeyi umursamaz olmam gerekiyordu.

Bir başka sonuç olarak da, John Barleycorn beni yaş tahtaya bastırmaktaydı. O eski uzun hastalığımı yine başıma musallat ediyor, beni, gerçeğin ardına düşeyim, onun peçesini sıyırayım, katı gerçeğin çıplak yüzüne bakayım diye kandırmaya uğraşıyordu. Ama bu hastalık yavaş yavaş geliyordu. Düşüncelerim, yavaş yavaş katılaşıyordu.

Zaman zaman kafamın içinden, beni uyaran düşünceler geçiyordu. Bu düzenli içkinin sonu nereye varacaktı? Ama siz işi John Barleycorn'a bırakın; o bu gibi düşünceleri susturmakta birebirdir. 'Hadi, hadi, gel sana bir içki ısmarlayayım da, her şeyi anlatırım,' der o. Onun bu yöntemi bal gibi de söker. Örnek gerekirse, aşağıda aktaracağım olay bir örnektir ve John Barleycorn bıkıp usanmadan bana bu örneği hatırlatır:

Nazik bir ameliyatı gerektiren bir kaza geçirmiştim. Bir sabah, ameliyat masasından kalktıktan bir hafta sonra, hastanedeki yatağımda zayıf ve bitkin yatıyordum. Uzamış traşımın altından görünebildiği kadarıyla, yüzümün güneş yanığı açılmış, hastalıklı bir sarı renge dönüşmüştü. Yanımdan ayrılmak üzere olan doktorum, karyolamın yanında ayakta duruyordu. Sert bakışlarını, hiç onaylamayan bir tavırla, içmekte olduğum sigaraya dikmişti.

'İşte bunu mutlaka bırakmalısın,' diye konferans vermeye başladı. 'Sonunda ölümüne neden olacak bu. Bir de bana

bak.'

Baktım. Ben yaşta, geniş omuzlu, geniş göğüslü, gözleri ışıl ışıl yanan, yüzünden kan damlayan bir adamdı. Erkekliğin bundan daha mükemmel bir örneği can sağlığı derdiniz.

'Vaktiyle ben de içerdim,' diye devam etti. 'Puro içerdim. Ama onu bile bıraktım. Şimdi bir bak hele bana.'

Adam küstahın biriydi, ama sağlığının ne derece mükemmel olduğunu bilmekten ileri gelen haklı bir küstahlıktı bu. Bir aya kalmadan da öldü. Kazaya filân kurban gitmedi. Bir hastalığın upuzun bilimsel adları olan ihtilâtlarının hışmına uğradı ve mahvolup gitti. Hastalığın ihtilâtları öyle korkunç, öyle acılı oldu ki, bu sağlık simgesi erkeğin ölmeden önce, can çekişirken kopardığı çığlıklar, günlerce yedi mahalle öteden duyuldu. Çığlıklar atarak öldü.

'Gördün ya,' dedi John Barleycorn. 'O kendine bakıyordu. Hatta purodan da vazgeçmişti. İşte aldığı karşılık. Çok berbat, değil mi? Ama hastalıktan kurtuluş yoktur. Hastalık her zaman yakalar insanı. Senin olağanüstü doktorun her türlü önlemi almıştı işte, ama yine hastalık geldi, buldu onu. Hastalık geldi mi, kimi yakalayacağı belli olmaz. Bu sen de olabilirsin. Bak, neler kaçırmış oldu doktor. İster misin sana bütün verebildiklerimi kaçırasın da, sonunda, bir hastalık gelip seni yere seriversin? Yaşamda adalet yoktur. Herşey bir piyangodan ibarettir. Ama ben yaşamın suratına yalancı gülümsemeyi yerleştirir, olgulara boş veririm. Sen de benimle gülümse ve gül. Sonunda sen de kısmetine düşeni bulacaksın nasıl olsa, ama o zamana kadar gül bari. Bu dünya kapkaranlık bir dünya. Ben onu senin için aydınlatıyorum. Senin doktorunun başına gelenler cinsinden şeylerin yer aldığı, pis bir dünyadır bu. Yapılacak tek şey vardır: bir kadeh daha atıp, unutmak bunu.'

Pek tabii ben de, içkinin yaratacağı unutkanlık duvarının hatırı için, bir kadeh daha attım. John Barleycorn'un bana olanları her hatırlatışında, bir kadeh daha attım. Bununla birlikte akıllıca içiyor, kafamı kullanıyordum. İçtiğim içkinin

en üstün kalite olmasına dikkat ediyordum. Bir yandan içkinin kamçılayıcı etkisini, yarattığı unutkanlık duvarını arıyor, öbür yandan kalitesiz içkilerin yaratacağı zararlardan kaçınıyordum. Bu arada şunu da belirtmek gerektir ki, bir insan aklını kullanarak içmeye başladıysa, bu onun içkicilik yolunda ne kadar çok ilerlediğinin ciddi bir belirtisidir.

Ama bin kelimelik yazımın son kelimesi de yazılıp bitmeden bir kadeh de olsa içki içmeme kuralıma uymayı sürdürüyordum. Bununla birlikte, hiç yazı yazmayarak üzere kendi kendime tatil verdiğim günler de oluyordu ara sıra. Böyle zamanlarda, kuralımı bozmuş sayılmayacağımdan, ilk içkimi ne kadar erken alırsam alayım, aldırış etmiyordum. İçki oyununu hiç oynamamış olanlar, içki alışkanlığının nasıl başladığına şaşarlar bir de!

XXXII

'Snark,' San Francisco'dan uzun yolculuğuna çıktığı zaman, teknede içki adına hiç bir şey yoktu. Daha doğrusu, içki diye bir şey bulunmadığı hiç kimsenin aklına gelmediği gibi, aylarca sonrasına kadar kimse de bunun farkına varmadı. Halbuki bu içkisiz yolculuk, benim önceden tasarladığım bir muziplikti. John Barleycorn'a bir oyun etmiştim. Bu da, bilincimde yükselmeye başlayan uyarının zayıf sesini azıcık da olsa dinlediğimi gösteriyordu.

Pek tabii, bu durumu kendime ve John Barleycorn'a karşı haklı gösterecek nedeni buldum. Bunu pek de bilimsel bir biçimde yaptım. Sadece limanlarda içeceğimi söyledim. İçki içmeden geçecek sürelerde bedenim alkolden iyice arınacak, böylece limana vardığımız zaman John Barleycorn'un tadını daha bir güzel çıkarabilecektim. Böylelikle John Barleycorn'un etkisi daha şiddetli, kamçısının tadı daha güzel olacaktı.

San Francisco ile Honolulu arasındaki yolculuğumuz yirmi yedi gün sürdü. Birinci günden sonuncu gününe kadar içki düşüncesi bir kez bile beni rahatsız etmedi. Bunu sırf, yaratılış bakımından alkolizmden ne kadar uzak olduğumu göstermek için söylüyorum. Bazen, yolculuk sırasında Hawaii'nin o nefis öğle yemeklerine, 'lanai'lere, enfes akşam yemeklerine kavuşacağım günleri düşündüğüm sıralarda (daha önce de bir kaç sefer oralara gitmiştim) pek tabii, o yemeklerden önce içeceğim içkiler de aklıma geliyordu. Ama o içkileri bütün yolculuk boyunca bir kez bile özlemle ya da tiksintiyle düşünmedim. Onları sadece, doğru dürüst bir yemek atmosferinin bir parçası olarak, böyle bir atmosfere uygun, hoş bir şey olarak düşündüm.

Böylece bir kez daha, John Barleycorn'un efendisi olduğumu sevinçle kanıtladım kendi kendime. Canım istediği

zaman içebilir, istemediğim zaman içmeyebilirdim. O halde, canım istediği zaman içmeye devam edecektim.

Hawaii adalar grupunun çeşitli adalarında beş ay kadar dolaştık. Karaya ayak bastığımız zaman içiyordum. Hattâ, bu yolculuktan önce California'da içmeyi alışkanlık haline getirdiğim miktardan da biraz fazlasını içiyordum. Hawaii halkı, daha az sıcak enlemlerde yaşayan insanların ortalama olarak içtiklerinden biraz daha fazla içiyordu. Halbuki Hawaii adaları sadece astropikal bölgedeydi. Tropikal bölgelere yaklaştıkça, daha çok içildiğini gördüm, kendim de daha çok içtim.

Hawaii'den ayrılıp, Markiz adalarına yelken açtık. Yolculuk altmış gün sürdü. Tam altmış gün ne kara, ne bir yelken, ne de vapur dumanı gördük. Ama o altmış günün başlarında, mutfağı baştan aşağı bir araştırmadan geçiren aşçı bir defineye rastladı. Büyük bir dolabın dibinde, bir düzine şarap şişesi buldu: Angelica ve misket şarabı. Bunlar çiftlikteki kilerden buraya, evde yapılmış reçel ve marmelat şişeleriyle birlikte gelmişti. Teknede altı ay sıcakta kalan şaraplar bir çeşit değişime uğramış, bir özellik kazanmıştı, sanırım.

Bir yudum aldım. Enfes! Ondan sonra her gün, kerterizlerimizi alıp 'Snark'ın yerini haritada belirledikten sonra, günde bir sefer olmak üzere ve saat on ikide, bu şaraptan yarım kupa içtim. Çok yaman bir kamçılayıcı etkisi vardı. Yüreğimi ısıtıyor, neşemi artırıyor ve denizin gerçekten de güzel yüzüne başka bir güzellik katıyordu. Her sabah, aşağıdaki kamarada bin kelimemi yazıp bitirmek için ter dökerken, günün en önemli olayının yer alacağı saat onikiyi iple çekiyordum.

Bütün üzüntüm, zıkkımı başkalarıyla paylaşmak zorunda bulunuşumdu, zira yolculuğun ne kadar süreceği hiç de belli değildi. On iki şişeden fazla olmayışına üzülüyordum şarabın. Hele şarap bittiği zaman, hani, başkalarıyla paylaştığıma pişman bile oldum. İçkiye susamıştım ve bir an önce Markizlere varalım diye can atıyordum.

Öyle oldu ki, Markizlere vardığımızda içkiye susamışlığım dayanılmaz bir hal almış bulunuyordu. Markiz adalarında ise bir kaç beyaz adam, bir sürü hastalıklı yerli, pek çok güzel manzara, bol bol ucuz rom, tonla absent vardı, ama viskiyle cinin damlası yoktu. Ucuz rom insanın ağzının derisini kavuruyordu. Bunu biliyorum, zira denedim. Ama ben öteden beri her kalıba girebilen bir insan olduğumdan, absenti kabullendim. Ne var ki, bu zıkkımın da azıcık etki gösterebilmesi için bir seferde şişelerle içmek gerekiyordu.

Markizlerden, bana Tahiti'ye kadar yetecek miktarda absentle ayrıldım, orada İskoç ve Amerikan viskisi stok ettim, ondan sonra da limanlar arasındaki uzun yolculuklarda bir daha içki sıkıntısı çekmedim. Yalnız lütfen yanlış anlamayınız. Genellikle sarhoşluğun anlaşıldığı anlamda bir kez bile sarhoş olmuş değilim - ne sendelediğim, ne yalpa vurarak dolaştığım, ne de dilimin dolaştığı olmuştur. Ustalaşmış kaşarlanmış içkici, hele güçlü bir bünyesi de varsa, hiç bir zaman kendini böyle alçaltmaz. O sadece keyfini bulmak, azıcık çakırkeyif olmak için içer, hepsi o kadar. Onun dikkatle kaçındığı şeyler, fazla içki içmekten ileri gelen mide bulantısı, aşırı içkinin sonradan meydana getirdiği rahatsızlık, kendini bilmeyecek duruma düşmek ve gururunun kırılmasıdır.

Usta ve kaşarlanmış içkici kurnazca, kimseye belli etmeden yarı sarhoş olmayı başarabilir. Üstelik de bunu bütün bir yıl, her gün, en ufak bir zararını görmeden yapabilir. Amerika Birleşik Devletlerinde bugün kulüplerde, otellerde ve kendi evlerinde böyle yüzbinlerce erkek vardır - hiçbir zaman sarhoş olmayan, ama aynı zamanda, her ne kadar çoğu bunu öfkeyle reddetse bile, hiç biri de hiç bir zaman ayık dolaşmayan erkekler. Bunların çoğu da, tıpkı benim yürekten inandığım gibi, avlananın değil, avlayanın kendileri olduğuna inanırlar.

Deniz yolculukları sırasında oldukça perhizkâr davranıyordum; ama karaya çıkınca daha çok içiyordum. Bunu başkaları da bilirler, zira tropikal ülkelerde tüketilen

alkolün çok fazla olduğu bilinen bir şeydir. Tropikal bölgeler beyaz derili insanlara göre değildir. Derilerindeki pigmentler onları güneşin kavurucu ışınlarına karşı koruyamaz. Güneşin ültra viyole ışınları onların dokularını deler, yırtar; tıpkı, X-ışınlarının, bu ışınlarla uğraşanlar işin tehlikesini anlayana kadar onların derilerini delip yırttığı gibi.

Tropik bölgelerde yaşayan beyaz derili insanlar köklü huy değişimlerine uğrarlar. Yırtıcı, gaddar olurlar. Kendi ılıman iklimlerindeyken akıllarından geçiremeyecekleri kadar gaddarca, canavarca suçlar işlerler. Sinirli, sabırsız, ahlâksız olurlar. Bir de, eskiden hiç içmedikleri kadar içerler. Akkor halindeki güneş ışınları altında çok kalan beyaz adamların bozulmaları çeşitli biçimlerde olur; içki de bunlardan biridir. Alkol tüketimindeki artış kendiliğinden meydana gelir. Tropik bölgeler uzun süre kalınacak yerler değildir. Buralarda uzun süre kalan beyazlar, nasıl olsa eninde sonunda öleceklerdir, ama içki bu ölümü çabuklaştırır. Onlar bunu hiç düşünmezler. Sadece içerler.

Tropikal bölgelerde topu topu bir iki yıl kalmama rağmen, güneş hastalığı beni de yakaladı. Bu sefer fazlasıyla içki içtim, ama hemen şurada, her hangi bir yanlış anlamayı önlemeliyim. İçki ne hastalığımın, ne de yolculuğu yarıda bırakışımın nedeniydi. Bir boğa kadar güçlüydüm ve cildimi, duyarlılığı artan dokularımı delen, yırtan, parça parça eden güneş hastalığıyla aylarca savaştım. Yeni Hebridler'den, Solomon Adaları'na, oradan Ekvator Kuşağındaki atollere kadarki yolculuğu içine alan bütün sürede, bir yandan sıtmayla ve cildi gümüş rengine çeviren sedef hastalığı gibi daha birtakım ufak tefek hastalıklarla savaşırken, bir yandan da kızgın güneş altında beş erkeğin yapacağı işi yaptım.

Bir tekneyi döküntüler arasından geçirerek; sığlıklara düşürmeden, geçitlerde vurdurmadan, mercan adalarının ışıksız kıyılarında karaya oturtmadan yönetebilmek başlıbaşına bir erkek işidir. Teknede navigasyon yapan tek kişi bendim. Kerterizlerimin doğru olup olmadığını kontrol edecek kimse olmadığı gibi, zifiri karanlık bir denizde,

haritaya geçirilmemiş döküntüler ve sığlıklar arasında yol alırken kendisine danışabileceğim bir kul da yoktu. Bütün vardiyaları da tek başıma ben tutuyordum. Teknede serdümen vardiyasını kendisine emanet edebileceğim bir denizci yoktu. Ben hem kaptan, hem de mürettebat idim. Günün yirmi dört saatinde, arada sırada bir parça kestirerek, bütün vardiyaları ben tutuyordum. Üçüncüsü, doktorluğu da ben yapıyordum. Şunu da söyleyeyim ki, o yolculuk sırasında 'Snark'da doktorluk edebilmek her babayiğitin harcı değildi. Teknede kaç kişi varsa, hepsi sıtmaydı - hani insanı üç ay içinde öldürebilen gerçek tropikal sıtma. Herkes, bedeni delik deşik eden çıbanlar çıkarıyordu ve herkes insanı çıldırtan 'ngari-ngrai' nöbetleri geçiriyordu. Japon aşçılardan biri, çeşitli hastalıklarının çokluğu yüzünden aklını kaçırmıştı; Polinezyalı tayfalarımdan biri, karasu humması yüzünden ölümün eşiğinde yatıyordu. Ah, ah, tam bir erkek işiydi doğrusu bu teknede doktorluk yapmak, eh, ben de yapıyordum; ilâç veriyor, diş çekiyor, bayat besin yemekten ileri gelen zehirlenmeler gibi ufak tefek rahatsızlıklardan kurtarıyordum hastalarımı.

Dördüncüsü, ben bir yazardım. Günde bin kelimelik yazımı, sıtma nöbetim tuttuğu, ya da 'Snark' kötü fırtınalara tutulduğu zamanlar dışında her Allahın sabahı yazmak için ter döküyordum. Beşincisi, gördüğü her ilgi çekici şeyi not defterine geçirerek kitapları için malzeme toplayan bir yazar-gezgindim. Altıncısı, konukların ender oldukları, dolayısıyla çok önemsendikleri yabancı, ilginç diyarları ziyaret eden bir teknenin başı ve sahibiydim. Bundan ötürü, bu niteliğimle toplumsal ilişkileri düzenlemek de bana düşüyordu; büyük çiftlik sahiplerini, tüccarları, valileri, savaş gemisi kaptanlarını, kıvırcık saçlı yamyam krallarını ve başbakanları teknemde ağırlıyor, karada ise onlar tarafından ağırlanıyordum.

Tabii, içiyordum. Konuklarımla içiyordum, bana evsahipliği edenlerle içiyordum. Beş adamın yapacağı işi yapmanın bana içki içmek hakkını kazandırdığını düşünüyordum. Aşırı

derecede çalışan erkeklere alkol birebir geliyordu. Kırk kulaçtan demir kaldırmak için bellerini kırarcasına, yüreklerini patlatırcasına çaba harcadıktan sonra, yarım saat içinde soluk soluğa sırtüstü devrildikleri zaman romdan aldıkları iri yudumlarla yeniden yaşama kavuşan bir kaç kişilik mürettebatımın üstünde de alkolün bu etkisini gözlemlemiştim. Romu yuvarladıktan sonra ellerinin tersiyle ağızlarını siler, bir soluk alır, sonra azimle yeniden işe sarılırlardı, 'Snark'ı, karinaya basıp da raspa yapmak için gırtlağımıza kadar suya girerek, sıtma nöbetleri arasında çalıştığımız zaman, ucuz romun nasıl onlara yeni bir çalışma gücü verdiğini de gördüm.

İşte burada yine, çok yönlü John Barleycorn'un yeni bir yüzünü görüyoruz. Aslına bakılırsa, John insana, bir hiç karşılığında, bir şeyler veriyor. İnsanın gücü sıfır olduğu zaman, o yeni bir güç buluyor. Yorgun olan, daha büyük bir çabayla doğruluyor. O an için, insanın gücü kuvveti gerçekten de çok artıyor. Sekiz günlük bir yolculuk sırasında, bir vapurun külhanında kömür atarak yaşadığım cehennem yaşamını hatırlarım: bu süre içinde biz ocakçıları viskiyle besleyerek işbaşında tutmuşlardı. Bütün yolculuk boyunca yarı sarhoş çalışmıştık. Viski olmasa kömür atamazdık.

John Barleycorn'un verdiği bu güç, yalancı bir güç değildir. Gerçek güçtür. Ne var ki, bu güç, güç kaynağının içinden zorla çekilip çıkarıldığı için, insan sonunda bunun cezasını, hem de faiziyle çeker. Ama yorgun düşmüş hangi insan o kadar ilerisini düşünür ki? O, görünüşte bir mucizeyi andıran güç artışını olduğu gibi kabul eder. Pek çok ağır işçi gibi, fazla yorulan bir sürü iş ve meslek adamı da bu yanlıştan ötürü John Barleycorn'un ölüm yolunda yolculuğa çıkmıştır.

XXXIII

Kendimi hastanede kalafata çektirmek üzere Avustralya'ya gittim; yolculuğa iyileştikten sonra devam etmeyi plânlamıştım. Hastanede yattığım uzun haftalar boyunca, ilk gününden son gününe kadar içkiyi hiç özlemedim. İçkiyi hiç düşünmedim bile. Ayağa kalkar kalkmaz içeceğimi biliyordum. Ne var ki, ayağa kalktığım zaman belli başlı hastalıklarım geçmiş değildi. Sedef hastalığı hâlâ derimi gümüş renginde tutuyordu. Gizemli güneş hastalığı hâlâ dokularımı parçalamakta, derimi yırtmakta devam ediyordu ve Avustralyalı uzmanlar bu hastalığın gizine varamıyorlardı. Sıtma hâlâ başımın belâsıydı ve en umulmadık zamanlarda titreme nöbetleriyle beni sırtüstü yere vuran bu hastalık, önceden kararlaştırılmış bir konferans turnesini iptal ettirmek zorunda bıraktı beni.

Bu yüzden, 'Snark'la yaptığım geziyi yarıda bırakıp, daha serin bir iklim aradım. Hastaneden çıktığım gün, pek olağan bir şeymiş gibi, hemen içmeye başladım. Yemeklerde şarap içiyordum. Yemeklerden önce kokteyl alıyordum. Uzun bardaklarla viski içen biriyle beraberken de viski içiyordum, John Barleycorn'un yularını elime öyle bir geçirmiştim ki, bütün bütün yaşamım boyunca yaptığım gibi, canımın istediği zaman onu yanıma alıyor, istemediğim zaman bırakabiliyordum.

Bir süre sonra, daha serin bir iklime sahip olan, Tasmanya'ya gittim. Burada içki diye hiç bir şey bulunmadığını gördüm. Bana vız geldi bu durum. İçmedim. İçki olmayışını hiç de bir zorluk olarak karşılamadım. Serin havada doya doya gezdim, at bindim ve sıtma nöbetlerinin sabahları tuttuğu zamanlar dışında da, günlük bin kelimemi yazdım.

Hastalıklarımın daha önceki yıllar boyunca içki içmemden ileri geldiği konusunda bazılarının kafasında hâlâ bazı

kuşkular kalmış olabileceği düşüncesiyle hemen şuracıkta şunu söyleyeyim ki, hâlâ yanımda duran Japon kamarotum Nakata da, Charmian da sıtma çekiyorlardı; Charmian üstelik, yıllarca serin bir iklimde tedaviyi gerektiren tropikal bir nevrasteninin de pençesine düşmüştü, üstelik ne Charmian, ne de Nakata içki içmedikleri gibi, yaşamları boyunca ağızlarına içki koymuş da değillerdi.

İçkinin bulunduğu Hobart Town'a dönünce, yine eskisi gibi içmeye başladım. Avustralya'ya döndüğümde de aynı durum sürdü. Buna karşılık, Avustralya'dan, perhizkâr bir kaptanın idaresindeki rastgele bir vapurla dönüşte yanıma içki alamadığım gibi, kırk üç gün süren yolculuk boyunca da ağzıma içki koymadım. İnsanların sarı hummadan, çiçekten ve vebadan kırıldıkları Ekvator'a varınca, güneşin alnında, hemen yine içmeye başladım - insanın başına vurabilen her cinsten, her türlü içkiyi içtim. O hastalıklardan hiç birine tutulmadım. Hiç içki içmeyen Charmian'la Nakata da tutulmadılar.

Bana hiç yaramamasına rağmen, tropikal bölgelere olan tutkunluğum yüzünden çeşitli yerlerde durdum ve California'nın o olağanüstü, o ılıman iklimine kavuşmam epey zaman aldı. Günlük bin kelimemi yazıyor, geziye çıkıyor ya da bir yerde duruyor, derimin gümüş renginin kaybolduğunu, güneşin parçaladığı deri dokularımın yeniden sağlığa kavuştuğunu görüyor ve bir babayiğit erkek gibi içiyordum.

XXXIV

Ay Vadisindeki çiftliğime dönünce, düzenli bir biçimde yeniden içmeye başladım. Programıma göre sabahları içmiyordum; ilk içki vakti, bin kelimemi yazıp bitirdikten sonra geliyordu. Ondan sonra, ilk içkimle öğle yemeği arasında, tatlı bir neşe vermeye yetecek miktarda içiyordum. Akşam yemeğinden önce de tekrar neşemi buluyordum. Hiç kimse beni sarhoş görmemiştir, bunun biricik nedeni ise, hiç sarhoş olmayışımdır. Ama günde iki kez gerçekten de neşemi buluyordum; her gün tükettiğim miktardaki alkolü, içkiye alışık olmayan birine içirseler, adam sırtüstü devrilip, kendinden geçerdi.

Yine o eski öykü. Ne kadar çok içersem, aynı etkiyi elde edebilmek için daha çok içmek zorunda kalıyordum. Kokteyllerin bu etkiyi sağlayamaz olduğu bir an geldi. Ne kokteylleri içecek kadar vaktim vardı, ne de o kadar kokteyli sığdıracak yerim. Viskinin etkisi daha güçlüydü. Daha az miktarda alınan viski, kokteylden daha hızlı başa vuruyordu. Amerikan viskisi, çavdar rakısı ya da mahsus uzun süre dinlendirilmiş karışımlar öğleden evvelki içkimi meydana getiriyordu. Akşamüstü ise İskoç viskisiyle soda içiyordum.

Öteden beri mükemmel olan uykularımın artık o eski mükemmelliği kalmamıştı. Eskiden, gece uyandığım zamanlar uykumu getirsin diye kitap okurdum. Şimdi ise bunun bir yararı olmuyordu. Uykum kaçtığı ve iki üç saat kitap okuduğum halde yine uyku tutmadığı zamanlar, bir kadeh içkinin uyutucu bir etki yaptığını gördüm. Bazen bir yerine, iki üç kadeh gerekiyordu.

O zamanlar, sabahları çok erken de kalktığım için, uykuda geçen saatlerim o kadar az oluyordu ki, bedenim alkolü atacak vakit bulamıyordu. Dolayısıyla sabahları keçeleşmiş bir ağızla, hafif tertip ağırlaşmış bir baş ve midemde sinirli seyirmelerle kalkıyordum. Gerçekte kendimi hiç de iyi

hissetmiyordum. Çok içki içen insanların sabah keyifsizliği bende de başlamıştı. Bana gereken, çivi çiviyi söker kabilinden, sabahları da bir tonik almaktı. John Barleycorn bir kez insanın savunmasını kırmaya görsün, bir daha ondan yakanı sıyırabilirsen, sıyır! Böylece, kahvaltıya oturabilecek hale gelmek için, sabahları da bir kadeh içmeye başladım - hani, çivi çiviyi söker, derler ya! Bu sıralarda edindiğim bir başka alışkanlık da, yanan, kavrulan midemi, keçeleşen ağzımı ferahlatmak için karyolamın başucunda bir sürahi dolusu su bulundurmak idi.

Artık öyle bir duruma gelmiştim ki, bedenimin alkolden arık bulunduğu bir an bile yoktu. Kendimi alkolden uzak da tutamıyordum. Issız yerlere yolculuğa çıkacak olsam, oralarda alkol bulamama tehlikesini göze alamadığımdan, kumanyamın arasına bir, ya da bir kaç şişe içki de katıyordum. Eskiden aynı şeyi yapan adamlara şaşar, onları ayıplardım. Şimdi hiç utanmadan bunu kendim yapıyordum. Hele başkalarıyla birlikte yolculuğa çıkmışsam, artık bütün kuralları bir yana bırakıyor, onlar içtiği zaman ben de içiyor, onlar ne içerse ben de içiyor ve aynen onların içtiği gibi içiyordum.

Üzerimde her an nefis bir alkol yangını taşıyordum. Bu yangın kendi ısısıyla besleniyor, beslendikçe şiddetleniyordu. Uyanık bulunduğum saatler içinde içki istemediğim bir an bile yoktu. Beş yüz kelime yazmışken, bin kelimeyi tamamlamak için içeceğim içkiyi bekler hale gelmiştim. Bin kelimelik yazıma bir içkiyle başlamak alışkanlığını edinmem de çok sürmedi.

Durumumun ağırlığını çok iyi anlıyordum. Yeni kurallar kovdum. Çalışmam bitene kadar içki içmemeye azmettim. Ne var ki, yepyeni ve şeytanca bir zorluk ortaya çıktı burada. İçki içmeden işim bir türlü bitmiyordu. Mümkünü yok, bitmiyordu. İşimi yapabilmek için içmem şarttı. İşte şimdi savaş başlıyordu. En sonunda içki isteğini edinmiştim ve bu istek bana egemen oluyordu. Çalışma masamın başında, elde kalem istediğim kadar oturayım, kelimeler bir türlü

akmıyordu. Kafam sürekli olarak bir tek şeye, odanın öbür yanındaki içki dolabında John Barleycorn'un durduğu düşüncesine takılı kaldığından, kelimeleri yerli yerine oturtamıyordum. Çaresiz kalıp içkimi içince, beynim o anda kendisini bağlayan bağlardan kurtuluveriyor, bin kelimeyi döktürmeye başlıyordu.

Oakland'da, kentteki evimde bulunan içki stokunu tükettim ve mahsus başka içki almadım. Bu da boşa gitti, zira ne yazık ki, içki dolabının dibinde bir kasa bira kalmış meğer. Yazımı yazmak için harcadığım bütün çabalar boşunaydı. Oysa bira, sert içkilerin yerini tutacak bir nesne de değildir; üstelik birayı sevmezdim, ama buna rağmen, işte, dolabın dibinde, istediğim anda alabileceğim bir yerde bulunan biradan başka bir şeyi düşünemiyordum. Ancak yarım litre bira içtikten sonradır ki, kelimeler sökün etmeye başladı; bin kelimenin tamamlanması için ise, litrelerle bira içmem gerekti. İşin en kötüsü, bira midemi ekşi kaynatıyordu; ama bu rahatsızlığa rağmen kısa zamanda bir kasa birayı bitirdim.

İçki dolabı artık bomboştu. Dolaba yeniden içki koymadım. Gerçekten de kahramanca bir metanetle, en sonunda, günlük bin kelimeyi John Barleycorn'un kamçısı olmadan da yazmaya zorladım kendimi. Ama bütün yazı süresince de hep, o dayanılmaz içki isteğini duydum. Sabah çalışmam biter bitmez evden fırladığım gibi, ilk içkimi içmek için çarşıya indim. Oh, dünya varmış! - John Barleycorn, benim gibi alkolik olmayan birini bile böylesine avucuna alabildikten sonra, kimyasal yapısının isteklerine karşı savaş verirken en yakınları tarafından bile anlaşılmayan, alay edilen, hor görülen gerçek alkoliklerin çilesi kimbilir ne büyüktür!

XXXV

Ne var ki, bunun ücreti ister istemez ödenecektir. John Barleycorn da ücretini almaya başladı; ücretini bedenimden çok, kafamdan alıyordu. Tamamıyla entellektüel olan o eski, uzun hastalığım nüksetti. Çoktandır sindirilmiş o eski hortlaklar yeniden başlarını kaldırdılar. Ama bu sefer daha başka, daha öldürücüydüler. Aklın ürünü olarak ortaya çıkan eski hortlakları, sağlıklı ve normal bir mantık sindirmişti. Halbuki şimdi bunları John Barleycorn'un Beyaz Mantığı diriltmişti ve John Barleycorn kendi dirilttiği hortlakları asla sindirmez. İçkinin getirdiği bu kötümserliğe karşı insan, John Barleycorn'un vaadettiği, ama hiç bir zaman vermediği panzehiri bulabilmek umuduyla hep daha fazla içmeyi çare olarak görür.

Bu Beyaz Mantığı, onu hiç bilmeyenlere nasıl anlatmalı! Belki önce, böyle bir tanımın yapılamayacağını belirtmek daha iyi olur. Örneğin, Afyon Dalgasını, bu dalgaya düşenlerin kendilerini içinde buldukları ortamın zaman ve uzay yönünden sınırsızlığını ele alalım. Vaktiyle bu uzak âleme ben de iki unutulmaz yolculuk yapmıştım. O âlemdeki serüvenlerim silinmez bir biçimde en ince ayrıntılarıyla beynime kazılmıştır. Buna rağmen, o âleme yolculuk etmemiş olanlara, serüvenlerimin en ufak bir bölümünü bile, upuzun kelimelerle anlatmak için giriştiğim çabalar hep boşa gitmiştir. Piyanoda hızla çalman oynak bir dans havasının notaları arasındaki bütün bölümlerin her birinin, nasıl yüzyıllarca süren akıl almaz bir acıyı ve dehşeti taşıyabileceğini anlatmak için, her türlü benzetmeye, her türlü eğretilemeye başvururum. Afyon Âleminin bir evresini anlatmak için saatlerce konuşurum, sonunda yine bir şey anlatmamış olurum. Olağanüstülüklerinin, dehşetlerinin sınırı olmayan bu âlemin bu bir ufak parçasını anlatamayınca, Afyon Âlemi hakkında onlara ufacık bir fikir bile veremediğimi anlarım.

Ama bu tekinsiz diyarda dolaşmış başka biriyle konuşayım, beni hemen anlar. Bir tek cümlecik, bir tek kelime, o diyarda dolaşmamış olanlara saatler süren konuşmanın aktaramadığı şeyi bir anda aktarıverir. Beyaz Mantığın egemen olduğu, John Barleycorn ülkesinde de işte böyledir. O ülkeye yolculuk etmemiş olanlara, yolculuk edenin anlattıkları herhalde anlaşılmaz, fantastik şeyler gibi gelir. O ülkeye yolculuk etmemiş olanlardan, anlattıklarımın doğruluğuna inanmaya çalışmalarını rica etmekten başka elimden birşey gelmez.

Zira alkolde, gerçeği insana öldürücü bir yoldan sezdirebilme gücü vardır. Burada bozacının tanıklığını şıracı yapar. Bu dünyada, öyle görünüyor ki, türlü türlü gerçek vardır. Bazı tür gerçekler ötekilerden daha gerçektir. Bazı tür gerçekler ise yalandır ve anlamak, yaşamak isteyen yaşam için en büyük yararlılık değeri taşıyan da, bu yalan gerçeklerdir. Ey bu ülkeye yolculuk etmemiş okur, John Barleycorn soyundan olanların diliyle sana anlatmaya çalıştığım ülkenin nasıl hem bir deliler ülkesi, hem de bir rezil ülke olduğunu anlıyorsun ya! Kullandığım dil, bütün üyelerinin ölüme giden yoldan azimle kaçınarak sadece yaşama yönelene yolda yürüdükleri, senin soyundan olanların kullandığı dil değildir. Çünkü yol vardır, yol vardır ve gerçekler de türlü türlüdür. Ama acele etmeyin. Safsatadan ibaret gibi görünen şu lâflar sayesinde başka ülkelerin, başka soydan insanların görüntülerini hiç değilse belli belirsiz görebilirsiniz belki de.

Alkol gerçeği söyler, ama onun gerçeği normal değildir. Sağlıklı olan şeyler yaşama yönelir. Normal gerçek apayrı ve daha aşağı türden bir gerçektir. Araba beygirini alın. Bütün yaşamını kapsayan olaylar ve değişikliklerin tümü içinde o, başından sonuna kadar, bilinmeyen, belli belirsiz yollardan yaşamın iyi olduğuna inanmak; koşum altında köleliğin iyi olduğuna; anlaşılması ne derece kör içgüdüler yoluyla olursa olsun, ölümün, bir umacı olduğuna; yaşamın iyi ve yaşamaya değer olduğuna; sonunda, yaşam sönmeye yüz tuttuğu

zaman, burkulmuş ve şişmiş oynaklarına bakılmaksızın itilip kakılmayacağına, dövülmeyeceğine; yaşlılık, kadidi çıkmış bir korkuluk gibi bir seyyar satıcının arabasına koşulmak demek olsa bile, her kırbaç darbesi altında tökezlemek ve bedenin yavaş yavaş parçalanarak sona yaklaştığı insafsız bir kölelik altında sarhoş gibi sendeliye sendeliye ilerlemeye devam etmek demek olsa bile, bir sona -parçalarının (etinin, sinirli pembe kemiklerinin, kanının, suyunun ve bütün bunlara can veren duygularının) tavuk çiftliği, tabakhane, tutkal imalathanesi ve gübre fabrikası arasında bölüşüleceği bir sona- parçalana parçalana, dağıla dağıla yaklaşmak demek olsa bile, yaşlılığın temiz, onurlu ve değerli olduğuna inanmak zorundadır. Bu araba beygiri, bir tökezlemeyle gelecek sonunun son tökezlemesine kadar, yaşamın gerçeği olan, yaşamın devamını mümkün kılan aşağılık gerçeğin emrettikleri içinde kalmak zorundadır.

Bu araba beygiri, bütün öteki ve gibi, insan da içinde olmak üzere bütün öteki hayvanlar gibi yaşamın esiridir, duyumlarının esiridir. Fiyatı ne olursa olsun, yaşayacaktır. Yaşamın tümü acılı da olsa, bütün yaşamlar sonunda oyunu kaybetse de, yaşam oyunu iyidir. Evren için değil, ama evren içindeki canlılar için, eğer ölmeden önce bir parça dayanabilirlerse, geçerli olan gerçek, işte bu cins gerçektir.

Korkunç bir ayrıcalık olan akıl, hayvanlar arasında sadece insana verilmiştir. İnsan, beyni sayesinde, eşyanın sarhoş edici görüntüsünün içine sokulabilir ve kendisine karşı, kendi kuruntularına karşı büyük bir pişkinlikle kayıtsız kalan evrenin suratına bakabilir. O bunu yapabilir, ama yapması kendisi için iyi değildir. Yaşamak, doyasıya yaşamak, yaşamla dolu olarak yaşamak, canlı olmak (ki o da öyle olacaktır) - insanların yaşamın esiri olmaları, duygularının esiri olmaları ne iyi. İyi olan, gerçektir. Daha aşağı olmasına rağmen, insanların bilmesi, davranışlarına yön vermek için başvurması, hem de mutlak gerçek, yanılmaz gerçek ve evrende kendisinden başka hiç bir gerçeğin geçerli olmadığı gerçek diye bellemesi gereken gerçek, budur işte.

İnsanoğlunun duyuların yalanlarını, derinin tuzaklarını olduğu gibi kabullenip, duygululuk sisleri arasında tutkunun yalanlan ve ayartmaları ardınca gitmesi hayırlıdır. Onun, gölgeleri de, düş kırıklıklarını da görmemesi, kendi tutkuları ve açgözlülükleri karşısında afallamaması da hayırlıdır.

İnsan da böyle yapar zaten. Sayısız insan daha gerçek olan öbür türden gerçeği şöyle bir görmüş ve irkilerek uzaklaşmıştır ondan. Sayısız insan uzun hastalığı geçirmiş ve onu başkalarına anlatacak, bile bile unutacak kadar uzun süre yaşamıştır. Onlar yaşamışlardır. Onlar yaşamı algılamışlardır, zira onlar ne idiyse, yaşam da oydu. Onlar doğru olanı yapmışlardır.

İşte burada, yaşama şehvetiyle, yaşama arzusuyla dolu imgelem sahibi adamın üzerine lânetini yağdıran John Barleycorn işe karışır. John Barleycorn, Beyaz Mantığı - gerçeğin ötesindeki gerçeğin donuk beyaz renkli habercisini; yıldızlar arasındaki boşluk kadar soğuk, cansız ve mutlak sıfır gibi donuk olan, unutulmaz gerçeğin ve inkâr edilmez mantığın buzlu ışıltılarıyla parlayan, yaşamın antitezi, zalim Beyaz Mantığı- yollar. John Barleycorn hayalcinin hayal kurmasına, yaşayanın yaşamasına izin vermez. O, doğumu ve ölümü mahveder, varlığın paradoksunu buğular içinde dağıtır, ta ki, kurbanı, 'The City of the Dreadful Night'daki gibi haykırana kadar: 'Yaşamımız bir yalan, ölümümüz ise karanlık bir dipsiz uçurum.' Ve John Barleycorn'la böylesine korkunç bir sıkıfıkılığa kurban gidenin ayakları, ölüm yoluna basar.

XXXVI

Tekrar kişisel deneyimlerime ve John Barleycorn'un Beyaz Mantığının geçmişte, üzerimdeki etkilerine dönelim. Ay Vadisi'ndeki sevimli çiftliğimde, beynim aylarca alkolle yıkandıktan sonra, insanoğlunun çok eski zamanlardan kalıtaldığı o kozmik üzüntü içimi kaplamış bulunuyor. Neden üzülüyorum diye boş yere soruyorum kendime. Geceleri ısınıyorum. Damım akmıyor. Canımın çekebileceği her türlü yiyecek bol bol var. Her türlü rahatlık benim. Bedenimde ağrıyan, sızlayan bir yer yok. Bizim koca makina, etten makina tıkır tıkır çalışıyor. Ne kaslarım, ne de beynim yorgun. Toprağım, param var, dünyaca üne sahibim, başkalarına yararım dokunduğunu biliyorum, sevdiğim bir karım ve kendi kanımdan, etimden olma çocuklarım var. Bu dünyanın iyi bir üyesinin yapması gereken şeyleri yapmışım ve yapmaktayım. Birçok ev yaptırmışım, dönümlerce toprağı ıslah etmişim. Ağaçlara gelince, yüz bin ağaç diken ben değil miyim? Her yerden, evimin her penceresinden, kendi diktiğim, güneşe baş vermiş yiğitçe dimdik duran bu ağaçları görebilirim.

Yaşamım gerçekten de iyi şeylerle dolu. Bir milyonda yüz insan benim kadar talihli olmamıştır. Gelgelelim, bütün bu talihe rağmen üzüntülüyüm. Üzüntülüyüm, çünkü John Barleycorn benimle bir arada. John Barleycorn benimle birlikte, çünkü ben, gelecekteki çağların, akıl çağından önceki karanlık çağlar diyeceği bir çağda doğmuşum. John Barleycorn benimle birlikte, çünkü gençliğimin toyluk dönemi boyunca, John Barleycorn her yerde, her köşebaşında ve köşebaşları arasındaki her sokakta hazır bulunuyor, bana işmar ediyor, beni çağırıyordu. Benim içine doğduğum sahte uygarlık, bu ruh zehirini serbestçe satacak dükkânların her yerde bulunmasına izin veriyordu. Yaşamın sistemi öyle örgütlenmişti ki, ben (ve benim gibi milyonlar) aldatılıp bu zehir dükkânlarına itildim, oralara çekildim.

John Barleycorn'un insanı tutup içine fırlattığı üzüntülü ruh hallerinin binlercesinden birinde benimle birlikte dolaşınız. Atla güzel çiftliğimden çıkıyorum. Bacaklarımın arasında güzel bir at var. Hava şurup gibi. Sıra sıra tepelerin üstünde üzümler güz aleviyle kızıla boyanmış. Sonoma Dağlarının ötesinde denizden yükselen buğular uçuşuyor. Akşam güneşi, uyuşuk gökte için için yanıyor. Yaşadığıma sevinmem için her türlü neden var. Hulyalar ve büyülerle doluyum. Baştan aşağı hava, köpük ve kıvılcımdan oluşmuş gibiyim. Canlıyım, organik bir varlığım. Hareket ediyorum, hareket edebilme yeteneğim var, üstüne bindiğim canlı varlığın hareketlerine kumanda ediyorum. Varoluşun görkemine kaptırmışım kendimi! Mağrur tutkular, yüce esinler doğuyor içime. Onbinlerce kutsal etki alıyorum. Duyular ülkesinin kralıyım ve hiç şikâyet etmeyen toprağın suratını çiğniyorum...

Buna rağmen, çevremdeki bütün güzelliklere, bütün harikalara bozuk bir gözle bakıyor, bu dünyada bıraktığım, bensiz bu kadar uzun zaman dayanan ve yine bensiz dayanacak olan zavallı izleri bozuk bir beyinle düşünüyorum. Şimdi bana ait olan bu inatçı toprakların üstünde bellerini kırarcasına, yüreklerini patlatırcasına çalışan adamları hatırlıyorum. Sanki ölümsüz bir şey ölümlülere ait olabilirmiş gibi! O adamlar göçtüler. Ben de göçüp gideceğim. O adamlar çalıştılar, didindiler, toprağı temizlediler, ektiler ve böyle görkemli güz vakitlerinde, üzümler kızarmışken, denizden yükselen buğular dağların üzerinden ağır ağır akarak geçerken, aynı güneşin doğuşunu, aynı güneşin batışını ağrıyan gözleriyle seyretmek için, yorgunluktan kaskatı kesilmiş gövdelerini doğrulttular. Ve göçüp gittiler. Biliyorum ki, bir gün ben de, hem de yakında, göçüp gideceğim.

Gidecek miyim? Şimdi gitmekteyim zaten. Ağzımın içinde, dişçinin usta ellerinden çıkma birtakım yapma şeyler, benim çoktan gitmiş bir bölümümün yerini almış. El baş parmaklarım bir daha hiç gençliğimdeki gibi olmayacak. Eski güreşler, eski kavgalar bu parmakları bir daha düzelmez

biçimde sakatlamış. Adı unutulan o adamın kafasına indirilen o yumrukla bu başparmak bir daha düzelmeyecek biçimde içeri göçtü. Bir serbest güreşte kurtkapanından kurtulurken de öteki başparmağın hesabı görüldü. Bir koşucununki gibi dümdüz olan karnım, çok uzak bir geçmişte kaldı. Bacaklarımdaki oynaklar, beni ayakta tutan oynaklar, günler ve gecelerce yük hayvanı gibi ağır işlerde çalışırken onları hoyratça berelediğim, zedelediğim zamanlardaki kadar yeterli değil. Bir daha ben, ben olan bu mağrur canlıyı, fırtınanın zifiri karanlığında başdöndürücü yükseklere savurup da, tek elle yakalanacak bir ipe asla emanet edemem. Bir daha ben, Kuzey kutbunun sonsuz kilometreleri boyunca kızak çeken köpeklerin yanıbaşında asla koşamam.

Daha doğduğum günden beri ölmekte olan bu dağılmaktaki bedenin içinde bir iskelet taşıdığımı, yüzüm denen etten örtünün altında sırf kemikten ibaret, burunsuz bir kurukafanın bulunduğunu biliyorum. Ve bütün bunlar beni zerre kadar ürpertmiyor. Korkmak, sağlıklı olmak demektir. Ölüm korkusu, insanı yaşama yöneltir. Ama Beyaz Mantığın lâneti öyle bir lânettir ki, insanı korkusuz kılar. Beyaz Mantık dünyadan nefret ettiği için insanı ölümün suratına karşı alaylı alaylı sırıttırır, yaşamın bütün fantazmagoryasına dudak büktürür.

Atımın üstünde giderken çevreme bakıyorum ve her yanda doğal ayıklanmanın amansız, sonsuz yıkıcılığını görüyorum. Beyaz Mantık, çoktan kapatılmış kitapları açmakta direnerek, bölüm bölüm, paragraf paragraf, benim gördüğüm güzellikleri, harikaları hiçlikle, tozla ifade ediyor. Çevremde bir mırıltı, bir vızıltıdır gidiyor; bu uğultunun, birtakım canlılardan, havası rahatsız edildiği için şikâyetçi zavallı sesini bir parçaçık yükselten bir tatarcık kümesinden geldiğini biliyorum.

Çiftliği boydan boya geçerek geri dönüyorum. Alacakaranlık çökmüş, avlanan hayvanlar dışarı çıkmıştır. Yaşamla beslenen yaşamın trajik, acıklı oyununu seyrediyorum. Burada ahlâk yok. Ahlâk sadece insanda; onu

insan yarattı - yaşama yönelen ve aşağı tür gerçeklerden olan bir davranış yasası bu. Oysa ben bütün bunları önceden, uzun hastalığımın bezgin günlerinden biliyordum. Bunlar, unutabilmek için kendimi o kadar başarıyla eğittiğim büyük gerçeklerdi; bunlar ciddi gerçeklerdi, öyle ciddi gerçekler ki, ben bunları ciddiye almak istememiş ve onlarla -ah, ah!- usul usul oynamıştım. Bilincin ardında uyumakta olup da uyandırmaya kıyamadığım köpeklermişçesine, usul usul oynamıştım. Onları huylandırmamış, yalan söylemelerine izin vermemiştim. Onları uyandırmayacak kadar akıllı, kurnazdım. Ne var ki, şimdi Beyaz Mantık, istesem de istemesem de benim yerime uyandırıyor onları, zira yiğitlerin yiğidi Beyaz Mantık, yeryüzü canlılarının düşlerine giren ejderhaların hiç birinden korkmaz.

Atımın üstünde giderken, Beyaz Mantık, 'İsterse bütün okulların doktorları beni lânetlesinler,' diye fısıldamaktadır. 'Ne çıkar? Ben gerçeğin ta kendisiyim. Sen de biliyorsun bunu. Benimle başa çıkamazsın. Benim ölüme yöneldiğimi söylerler. Ne çıkar? Ölüm gerçektir. Yaşam, yaşamak için yalan söyler. Yaşam, sürekli bir yalan sürecidir. Yaşam, anlayışımızın dışında kalan ayların çarklarına zincirlenmiş görüntülerin muazzam dalgalar halinde kabarıp akmakta olduğu akıntılar alanındaki bir deli dansıdır. Görüntüler hortlaklardır. Yaşam, hortlaklar diyarıdır; bu diyarda görüntüler değişir, bir kılıktan başka kılığa girer, biribirinin içinden geçer, olanın ve olmayanın kalıbına girer, hep titreşir, zayıflar, ölür, ama yine yepyeni görüntüler, başka görüntüler alarak yeniden canlanır. Sen de böyle bir görüntüsün; geçmişteki sayısız görüntülerden meydana gelmiş bir görüntü. Bir görüntünün bilebileceği biricik şey ise seraptır. Sen istek seraplarını biliyorsun. Bu serapların kendileri de, geçmişten çıkıp senin üstüne yığılarak seni meydana getiren ve seni, geleceğin hortlaklar diyarındaki halkı meydana getirecek olan başka akıl ermez, hesaba, kitaba sığmaz hortlaklar kümesine katmak üzere sürükleyen akıl ermez, hesaba kitaba sığmaz bir hortlaklar kümesidir. Yaşam bir tayf gibidir ve göçer gider. Sen bir tayfsın. Senden önceki ve senin parçalarını oluşturan

bütün tayflar sayesinde, evrimsel çamurun içinden abuk sabuk şeyler söyleyerek ayağa kalktın, yine abuk sabuk lâflar ederek göçecek ve akışkan bir eriyik gibi, senden sonraki tayflar alayının kalıbına gireceksin.'

Pek tabiî, bütün bunlara verecek cevap bulamıyorum ve akşam gölgeleri arasında yoluma devam ederken, Comte'un dünya adını verdiği Büyük Fetiş'e dudak büküyorum. Bu arada, duygusal okulun bir başka karamsarının ettiği lâfı hatırlıyorum: 'Herşey geçicidir. Her doğan, mutlaka ölür ve ölünce de, huzura kavuştuğu için hoşnut olur.'

Ama tam bu sırada, alacakaranlığın içinden, huzura kavuştuğuna hiç de hoşnut olmayan biri çıkar. Bu, çiftlikte çalışan bir ihtiyar, bir göçmen İtalyan'dır. Tam bir uşağa yakışır biçimde bana şapkasını çıkarıyor, çünkü, gerçekte, onun gözünde ben yaşamın efendisiyim. Ben onun besiniyim, onun konutu, onun varlığının nedeniyim. O bütün ömrü boyunca bir hayvan gibi çalışmış, ama benim ahırımda, bölmesinin içinde, kalın saman yığınları üstünde yaşayan atımdan daha az rahat bir yaşantı sürmüştür. Ağır iş yüzünden sakat kalmıştır o. Ayaklarını sürüyerek yürür. Bir omuzu çarpılıp, öbüründen yüksek kalmıştır. Elleri çatlak çatlak, iğrenç, korkunç birer pençe gibidir. Bir hayalet olarak, oldukça sefil bir örnektir. Bedeni ne kadar çirkinse, beyni de o kadar aptaldır.

Beyaz Mantık kulağımın dibinde, 'Beyni öylesine aptal ki onun, kendisinin hayalet olduğunun bile farkında değil,' diye kıkır kıkır güler. 'O duyumlarının esiridir. O, yaşam düşünün kölesidir. Beyni, akıl üstü yasaklar ve tutkularla dolu. O, bir dünyaya inanıyor. Kendisine Cennet yutturmacasını veren peygamberlerin gösterişli kuruntularını dinlemiş. O, cinler, periler gibi çağrılmadan kendiliklerinden gelen gerçek dışı şeylerle, ifade edilmeksizin kendiliğinden kurulan ilişkileri hisseder. O, yarı aydınlık, yarı karanlık bir düş içinde, uzayı ve yıldızları içine alan günler ve geceler boyunca sendeleye sendeleye ilerleyen kendi imgelerini görür. Her hangi bir kuşkunun zerresine yer vermeyecek biçimde o inanmıştır ki,

evren onun için yaratılmıştır ve kendisi, kendisiyle birlikte kendi türünden olanların dış görünüş ve aldanış cevherinden yarattıkları madde dışı, cisimsiz bir evrende sonsuza dek yaşayacaktır.

'Ama sen, sen ki kitapların kapağını açmış ve benim korkunç mahremiyetime girmişsin, - aslında onun ne olduğunu bilirsin; bilirsin ki, o senin kardeşindir, tozun toprağın kardeşidir; kozmik bir şaka, kimyasal bir lâtife, çığlık çığlığa bağrışan hayvanlar kümesinin arasından bir kaza eseri, iki ayak başparmağı sayesinde bacaklarının üzerinde doğrulmuş elbiseli bir hayvandır. O, goril ile şempanzenin de kardeşidir. Kızdığı zaman göğsünü yumruklayıp, bütün duygularını katılaştıran, donduran bir hırsla tir tir titreyerek naralar atar. Atalarından miras kalan canavarca dürtülere sahiptir ve unutulmuş, en ilkel, türlü türlü, çeşit çeşit içgüdülerden dokunmuştur yapısı.'

Zayıf bir direnişle, 'Ama yine de ölümsüz olduğuna inanıyor o,' diyorum. 'Bu kadar aptal bir çamur parçasının zamanın omuzlarına binip sonsuzluğa doğru yol alması ne kadar olağanüstü bir şey.'

'Pöh!' Oluyor John Barleycorn'un cevabı. 'O halde sen kitapları kapatıp, sadece iştah ve şehvetten ibaret, midesiyle uçkurunun kuklası olan bu nesneyle yer değiştirmek ister miydin?'

'Aptal olmak, mutlu olmak demektir,' diye cevap veriyorum.

'Öyleyse senin ideal mutluluğun, durgun ve ılık bir denizde, alacakaranlıkta tembel tembel yüzen pelte gibi bir organizma olmalı, ha?'

Ah, John Barleycorn'un kurbanları onunla başa çıkamaz!

'Buda'nın Nirvanasının yok edici' mutluluğuyla arada bir adım var,' diye ekliyor Beyaz Mantık. 'Hadi, hadi, işte ev göründü. Neşelen biraz, bir kadeh at bakalım. Biliyoruz,

seninle ben, bütün deliliklerin, bütün kaba ölümlülerin üstüne ışık tuttuk.'

Ve duvarları kitaplarla dolu inimde, bu düşünen adamlar mozolesinde, bir kadeh, bir kaç kadeh içki içiyor ve beynimin tatil yapan bölümünde uyumakta olan köpekleri uyandırarak, önyargı duvarlarının üzerinden, kurnazlıkla kurulmuş kör inanç ve inan labirentlerinin arasından onlara sataşıyor, saldırsınlar diye kışkırtıyorum.

'İçmene bak,' diyor Beyaz Mantık. 'Yunanlılar, varoluşlarının sefaletini unutmaları için şarabın kendilerine tanrılar tarafından verildiğine inanırlardı. Heine'nin dediğini de hatırlasana.'

O ateşli Yahudi'nin sözlerini çok iyi hatırlıyorum: 'Son solukla birlikte herşey biter: sevinç, sevgi, keder, makarna, tiyatro, ıhlamur ağaçları, ahududu, insan ilişkilerinin kudreti, dedikodu, köpeklerin havlaması, şampanya.'

Beyaz Mantığa, 'Senin duru beyaz ışığın hastalıktan başka bir şey değil,' diyorum. 'Yalan söylüyorsun sen.'

'Çok güçlü bir gerçeği söyleyerek' diye cevabı yapıştırıyor.

'Heyhat, evet, varoluş böylesine karmakarışık,' diye üzülerek kabul ediyorum onun dediğini.

«Ah, sahi, Liu Ling senden daha bilgeydi,» diye bozuyor beni Beyaz Mantık. 'Hatırlarsın onu, değil mi?'

Başımla doğruluyorum - yüzyıllarca önce Çin'de yaşayan ve kendilerine Bambu korusunun Yedi Bilgesi adını takan içkiye düşkün şairler grupunun üyelerinden biriydi Liu Ling.

Beyaz Mantık kışkırtmaya devam ediyor: 'Bir sarhoşun gözünde dünya işlerinin, koskoca bir ırmakta yüzen su mercimeğinden farkı olmadığını ileri süren Liu Ling'di. Hadi, bakalım bir viski daha çek de, bırak dış görünüş ve aldanış, ırmaktaki su mercimeği olarak kalsın.'

Kendime bir içki daha doldurup, içkimi yudumlarken, bir başka Çinli filozofu, İsa'dan dört yüzyıl önce dünya denilen bu

düşler âlemine meydan okuyan Chuang Tzü'yü hatırlıyorum. O, şöyle demişti! 'O halde ben, ölülerin, daha önce yaşama sarıldıklarına pişman olduklarını nasıl biliyorum? Düşlerinde ziyafet sofrası görenler, uyandıklarında acı ve üzüntü duyarlar. Düşlerinde acı ve üzüntü görenler, uyandıklarında, arayanlar kafilesine katılırlar. Düş görürken, düş gördüklerini bilmezler. Bazıları düş görürken bile, gördükleri düşü yorumlarlar ve ancak uyandıktan sonra düş gördüklerini anlarlar...' Budalalar şimdi uyanık olduklarım sanıyor ve gerçek birer hükümdar ya da köylü olduklarını bilmekle övünüyorlar. Confucius da, sen de birer düşsünüz; sizlerin birer düş olduğunuzu söyleyen ben de düşten başka bir şey değilim.

'Evvel zaman içinde ben, Chuang Tzü, kendimi bir kelebek olarak görmüştüm; oradan oraya uçan, her şeyiyle tam bir kelebek. Sadece bir kelebek olarak sahip bulunduğum heveslerimin farkındaydım, ama bir insan olduğumun farkında değildim. Birden uyandım ve yatakta, yine kendimi buldum. O sırada ben düşünde kelebek olduğunu gören bir adam mıydım, yoksa şimdi düşünde bir adam olduğunu gören bir kelebek miyim, bunu bilmiyorum şimdi.'

XXXVII

'Hadi, hadi,' diyor Beyaz Mantık, 'unut şu Asyalı eski düşseverleri. Doldur kadehini de, senin şu ılık bayırlarının üstünde hayal kuran dünkü hayalcilerin parşömenlerine bakalım.'

Petaluma denilen çiftlikteki Tokay denilen bağın eski sahiplerinin adlarını taşıyan defter üzerinde derin düşüncelere dalıyorum. Bu, upuzun, acıklı bir isim listesidir - Manuel Micheltoreno ile başlar. Bir zamanlar Meksika'da 'Valilik, Başkumandanlık ve Kaliforniyalılar Dairesi Enspektörlüğü etmiş, Kızılderililerden çalınma elli kilometre karelik toprağı, yurduna yaptığı hizmetler ve on yıl süreyle askerlerine verdiği paralar karşılığı, Albay Don Mariano Guadalupe'ye hibe etmiş bir adam bu Manuel Micheltoreno.

İnsanoğlunun bu toprak hırsı birdenbire bir savaşmanın korkunçluğuna bürünüveriyor - toprakla savaşan canlı. Borç senetleri, ipotekler, ipotek kaldırma işlemleri, devir işlemleri, hakeme başvurmalar, parası ödenmeyen topraklara el koymalar, haciz emirleri, satış emirleri, ödenmemiş vergiler dolayısıyla ihtiyati hacizler, işletme imtiyazları için açılan davalar, dağıtma kararları. Bu pastırma yazı havasında uykulu uykulu yatan bu inatçı toprak; onun yüzeyini tırmalamaktan başka bir şey yapamadan göçüp giden insanlardan sonra yaşamaya devam eden bu toprak, hiç sindirilmeyen bir canavar gibi.

Kimdi bu garip isimli, Williamlı James King? Ay Vadisi'ne yerleşenler içinde yaşayanların en yaşlısı bile onu tanımıyor. Oysa, daha altmış yıl önce, o zamanlar henüz bağlık olmayan ve sonradan Tokay diye adlandırılacak bölümü de içine alan topraklan teminat gösteren Mariano Guadalupe Vallejo'ya onsekiz bin dolar borç vermiş. Nerden gelmiş Peter O'Conner ve ilerde bağlık olacak ormanlık toprağa bir günlük ufak adını yazdıktan sonra nereye kaybolmuş? Louis Csomortanti çıkıyor

meydana - çok nüfuzlu bir ad. Bu dayanıklı toprağın kayıtlarında sayfalar boyu geçiyor.

Derken, eski Amerikan soyu sökün ediyor. Büyük Amerikan Çölü'nü susuzluktan kavrularak aşanlar, Kıstağı katır sırtında geçenler, Burunu yelkenliler içinde dolaşanlar, yabani Kızılderili adlarının on binlerce kuşak boyu unutulduğu bu yerlerde yine unutulacak olan kendi kısacık adlarını yazmak üzere geliyorlar - Halleck, Hastings, Swett, Tait, Denman, Tracy, Grimwood, Carlton, Temple gibi adlar.

Adlar şimşek gibi, tapu sayfalarından tapu sayfalarına atlayarak geçiyor ve yine şimşek gibi kayboluyor. Ama inatçı toprak hâlâ direnerek, başka adların yazılmak üzere çıkagelmesini bekliyor. Haklarında bir iki şey duyduğum, ama kendilerini hiç görmediğim adamların adları geliyor. Kahler ile Frohling -Tokay denilen bağın taştan yapılmış şaraphanesini, öbür bağcıların üzümlerini taşımak istemedikleri bir yere, bir tepenin üstüne kuran adamlar bunlar. Kahler ile Frohling bu yüzden kaybediyorlar bu toprakları; 1906 depremi şaraphaneyi yerle bir ediyor; ben de şimdi onun yıkıntılarında yaşıyorum.

La Motte - toprağı o terbiye etti, bağ kütüklerini, meyva ağaçlarını o dikti, balık kültürü kurdu, zamanında ünü her yerde duyulan bir malikâne yaptırdı, toprağa yenik düştü ve göçüp gitti. Onun meyva bahçelerinin, bağlarının, mağrur malikânesinin, balık göletlerinin bulunduğu yerlere ben de kendi adımı elli bin okaliptüs ağacıyla yazdım.

Cooper ile Greenlaw - bugün Tepe Çiftliği denilen yerde, ölülerinden ikisini bıraktılar: bugün, elle yontulmuş kazıklardan yapılma kare biçimi ufacık bir çitin içinde uyuyan 'Küçük Lillie' ile 'Küçük David'i. Cooper ile Greenlaw aynı zamanda, ormanlıkta yüz yirmişer dönümlük üç tane de tarla açtılar. Bugün ben bu üç tarlaya nohut ektirdim, bahar geldiğinde yeşil gübre olarak kullanılmak üzere sökülecekler.

Haska -dağa çıkıp, şimdi kendi adını taşıyan daracık vadide, yirmi dört dönümlük yeri fundalardan temizleyen yarı

efsanevi bir kişi. Toprağı terbiye etmiş, taş duvarlarla çevrili bir ev yapmış ve elma ağaçları dikmiş. Kurduğu evin yerini bulmak olanaksız, taş duvarların yeri ise arazinin biçimine bakarak belki çıkarılabilir. Onun savaşını ben sürdürüyorum şimdi- Haska'nın temizlediği yerleri yeniden bürüyüp, onun diktiği elma ağaçlarını boğan fundaları temizlesinler diye Ankara Keçisi besletiyorum burada. Böylece, tapu sayfası çürümeden önce üstünde kısa bir sürecik benim adım da görünsün diye, zayıf çabalarımla toprağı ben de tırmalıyorum.

'Hayalcilerle hortlaklar,' diye kıkır kıkır gülüyor Beyaz Mantık.

'Ama bütün bu çabalar tüm boşa da gitmemiş, doğrusu,' diyorum.

'Bütün o çabalar bir kuruntuya dayanıyordu ve yalandı.'

'Ama yaşamsal bir yalan,' diye karşılık veriyorum.

'Yaşamsal yalan dediğin de yalandan başka nedir Allahaşkına?' diye meydan okuyor Beyaz Mantık. 'Hadi. Doldur kadehini de, kitap raflarını dolduran şu yaşamsal yalancıları bir inceleyelim. Biraz William James üzerine gevezelik edelim seninle.'

'Sağlıklı bir adam,' diyorum. 'Ondan bakırı altına çevirecek simya taşını bekleyemeyiz, ama hiç değilse insanın bağlanabileceği bir kaç sağlam ve sağlığa yararlı şey bulabiliriz onda.'

'İğdiş edilerek duygu haline getirilmiş akılcılık,' diyerek sırıtıyor Beyaz Mantık. 'O kadar düşünmüş düşünmüş, ama sonunda hâlâ ölümsüzlüğün duygusallığına bağlı kalmış. Olgular, umut imbiğinden geçirilerek inan haline getirilmiştir onda. Aklın en olgun meyvası, aklın budalalaşması. James, aklın doruğundan, akıl yürütmeyi bırakıp, her şeyin iyi olduğuna ve olacağına inanmayı öğütlüyor - akılın amansızca ve namuslu bir biçimde uygulanmasını bir sonuç olarak izleyecek karamsarlıktan kaçabilmek için, metafizikçilerin aklı

akıl yürütme yoluyla defetmekte başvurdukları eski, ah, çok çok eski bir akrobatik perendedir bu.

'Şu senin üstündeki et sen misin? Yoksa senin sahip olduğun, senin dışındaki bir şey mi? Bedenin - nedir o? Uyartıları tepkiye çeviren bir makina. Uyartılarla tepkiler hatırlanır. Bunlar deneyimi oluşturur. O halde sen bilinçli halinde, bu deneyimlerden ibaretsin. Sen, her hangi bir anda ne düşünüyorsan, o anda osun. 'Ben'in, hem öznedir, hem de tümleç; hem ifade eden, hem de ifade edilendir. Düşünür düşüncedir, bilen bilinen şeydir, malik de malik olunan şey.

'Bildiğin gibi insanoğlu alt tarafı bir bilinç durumu akımı - her bir ben düşüncesi bir başka ben, onbinlerce düşünce, onbinlerce ben olmak üzere geçip giden- bir düşünceler akışıdır; hiçbir zaman tamamlanmayan sürekli bir oluş, hayaletler âleminde, aldatıcı ışıktan ibaret hayaletlerin çırpınışıdır. İnsanoğlu kendisinin göçeceğini kabul etmek istemez. O göçmeyecektir. Tekrar yaşamak için ölümü bile göze alır.

'O, atomlarla ışık fıskiyelerini, en uzak nebülözleri, su damlacıklarını, duyguların en sivri uçlarını, cıvık çamurlu akıntıları, kozmik kütleleri birbirine katıp, bunların tümünü inancın, kadın aşkının, gerçekdışı payelerin, korkulu kuşkuların ve kibirli küstahlıkların incileriyle karıştırarak, meydana getirdiği hamurdan, gökleri ürküterek sonsuzlukları afallatacak bir ölümsüzlük yaratır kendine. Kendi gübre yığınının üstünde bir solucan gibi kıvrılıp bükülerek ve karanlıkta kaybolup kendini gulyabaniler arasında sanan bir çocuk gibi tanrılara seslenerek, kendisinin onların küçük kardeşi olduğunu, şimdi canın esiri ise de eninde sonunda o tanrılar kadar özgür olacağını duyurmaya çalışır; epifenomenler tarafından beslenip büyütülen egotizm anıtlarıdır bunlar; hayalci yokolduğu zaman onunla birlikte yokolan ve o öldüğü zaman onunla birlikte ölen hayallerdir, hayal tozlarıdır bunlar.

'İnsanoğullarının kendi kendilerine söyledikleri bu yaşamsal yalanlar, Gece'nin güçlerine karşı birer efsunlu dua gibi, büyülü dua gibi mırıldandıkları bu yalanlar hiç de yeni bir şey değildir. Yamyamların büyücüleriyle sihirbazları metafiziğin babalarıydılar. Gece ve Ölüm, ışıkla yaşamın yolunu kesen gulyabani idi. Metafizikçiler inandırmak için yalan söylemek zorunda bile kalsalar, inandırmaya mecburdular. Kilise babalarının koyduğu, insanın da hayvan gibi öldüğünü ve sonlarının aynı olacağını ileri süren o utanmaz yasa, metafizikçileri deliye çeviriyordu. Bunların, Ölümü ve Geceyi altedeceklerine yarım yamalak inanırken güvendikleri plân, kendi akibetleri idi; gizli formül, dinleri idi; araçları da felsefeleriydi.

'Bataklık ışıkları, mistiklik dumanları, ruhsal çığlıklar, ruhsal şehvet âyinleri, gölgeler arasında iniltiler, tekinsiz gnostisizmler, kelimelerden yapılma peçeler ve örtüler, öznellik safsataları, elyordamıyla dolaşmalar, ontolojik fanteziler, pan-psişik sanrılar -işte senin kitap raflarını dolduran bunlardır; bu umut kuruntuları. Bak bir kez şunlara; şu acıklı adamların acıklı hayallerine bak, şu tutkulu isyankârlara bak- senin Schopenhauerlerin, senin Strindberglerin, senin Tolstoyların ve Nietzschelerin.

'Hadi. Kadehin boşalmış. Doldur kadehini ve unut.'

İtaat ediyorum, zira beynimde alkol kurtçukları kıvıl kıvıl oynaşmaktadır; kitap raflarımdaki acıklı düşünürlere kadeh kaldırırken, dudaklarımdan Richard Hovey'in şu dizeleri dökülüyor:

'Çekinme! Yaşam ve Aşk, geceyle gündüz gibi
Kendi istediklerine verirler kendilerini,
Bizim istediğimizce değil. Elindeyken kabul et cömertliklerini,
Kurtlar kabul etmeden bizi.'

'Seni saygıyla selâmlarım,' diye bağırıyor Beyaz Mantık.

Beynimdeki kurtçuklar beni delirtirken, 'Hayır,' diye cevap veriyorum. 'Ben senin ne mal olduğunu biliyorum ve senden korkmuyorum. Suratına taktığın o hazcılık maskesinin altında, sen Ölümün ta kendisisin ve senin yolun Geceye çıkar. Hazcılığın hiç bir anlamı yoktur. O da bir yalandır; hadi bilemedin, korkakların şık bir biçime sokulmuş ödünüdür.'

'İşte şimdi şapkamı çıkaracağım sana!' diye sözümü kesiyor Beyaz Mantık.

'Ama bu zavallı yaşamı tamamlamayacaksan eğer,
İstediğin zaman sona erdirebilirsin onu ansızın,
Ölümden sonra uyanmaktan korkmaksızın.'

Kendi meydan okuyuşuma kendim gülüyorum; zira şimdi, şu anda, Beyaz Mantığın gelmiş geçmiş düzenbazların şahı olduğunu, kulağıma ölümü fısıldamakta olduğunu biliyorum. Maskesinin sıyrılmasından kendisi sorumlu; kimyasal neşesiyle masayı devirip altında kalan kendisi; eski hayalleri ısırıp uyandıran kendi kurtçukları; gençliğimin ötesinde kalan sesleri canlandırıp yeniden bana duyuran, yaşamın ve kitapların bana varolmadığını söyledikleri olanak ve güçlere sahip bulunduğumu bana tekrar tekrar söyleyen o.

Yemek gongu vuruyor; kadehimi ters çeviriyorum. Beyaz Mantığı alaya alarak dışarı çıkıyor, sofrada konuklarıma katılıp, yapmacık bir ciddilikle günün dergileri üzerinde tartışıyor, türlü nükte ve şakalarla polemiklerin bütün oyunlarını, hilelerini iğneliyorum. Meraklar başka doğrultuya yönelince, bu sefer de saygıdeğer korkak burjuva fetişlerini alaya almak, perendebaz tanrı - hayaletleri, bilgeliğin zamparalıklarıyla deliliklerini iğnelemek benim için hem çok kolay, hem de çok zevkli oluyor.

Soytarı modası var şimdi! Soytarı! İnsan filozof olacaksa, Aristofanes olmalı. Sofrada hiç kimse benim çakırkeyif olduğumun farkında değil. Neşem yerinde, hepsi o kadar. Düşünme çabasından usanıyorum; sofra kalktıktan sonra ortaya salon oyunları atıyorum. Hep birlikte bu oyunları oynuyor ve gürültülü bir neşe içinde sürdürüyoruz.

Gece faslı kapanıp, iyi geceler diledikten sonra, rafları kitaplarla dolu inimden geçerek uyku uyuduğum üstü kapalı balkona, kendime ve dimdik beni bekleyen Beyaz Mantığa dönüyorum. Sızarken, gençliğin seslenişini duyuyorum; tıpkı Harry Kemp'in duyduğu gibi:

'Gecenin içinden gençliğin seslenişini duydum:
«Dünyadan aldığım eski zevk kalmadı, gitti;
Ayaklarımı basacak toprak yok, bitti;
Sabah güne dönüşmededir,
Bir an bekleyecek vaktim yok,
Dünyayı ışığa boğmam gerektir.
Gülden daha kısa ömürlü,
Birden görünüp, birden kaybolan gökkuşağım,
Bir ucundan bir ucuna göğün, parlak sonlar çizerek
Gelip gitmede, gelip gitmededir.
Evet, ben Gençliğim çünkü ölüyorum ben!»'

XXXVIII

Ruhumun alacakaranlığında Beyaz Mantıkla dolaşmalardan bir örnek verdim size yukarıda. İnsanın bu gizli konutu John Barleycorn'la nasıl paylaştığını okura bir parçacık gösterebilmek için elimden gelen çabayı harcadım. Okur unutmamalıdır ki, çeyrek saat içinde okuduğu bu ruh durumu, John Barleycorn'un getirdiği onbinlerce ruh durumundan sadece biridir ve bu gibi ruh durumları bir resmigeçit halinde günde yirmi dört saat üzerinden, günlerce, haftalarca, aylarca sürebilir.

Alkolle ilgili anılarım bitmek üzeredir. Her güçlü kuvvetli, babayiğit içkicinin söyleyebileceği gibi ben de, bugün bu gezegen üzerinde var oluşumu lâyık olmadığım şansıma - geniş göğüs, geniş omuzlar ve sağlam bünye şansına borçlu olduğumu söyleyebilirim. Benim on beşle on yedi yaş arasındaki gelişme döneminde içtiğim ve yıkıcı etkisinden ölmeden kurtulduğum içkiyi aynı korkunç miktarda ve aynı yaşlarda içip de kurtulabilen gençlerin; erkeklik çağında benim gibi, o kadar alkolün hakkından gelip de sağ kalarak öykülerini anlatabilen erkeklerin pek büyük bir yüzdeyi bulmadığını çekinmeden iddia edebilirim. Benim sağ kalışım kişisel bir erdem yüzünden değil, bir ayyaş yaratılışına sahip olmayışımdan, John Barleycorn'a karşı son derecede dayanıklı bir bünyeye sahip bulunuşumdandır. Ben yaşarken, benim kadar şanslı olmayan başkalarının, bütün bu acıklı yol boyunca ölüp gittiklerini gözlerimle gördüm.

Ben, John Barleycorn'un alevleri arasından hiç dönmeyen mutlak şansım, talihim, açık bahtım (artık ne isterseniz öyle deyin) sayesinde kurtuldum. Yaşamım, mesleğim, yaşama sevincim mahvolmadı. Gerçi bunlar bir parça alazlandılar; parçalanmış umutların ardından sağ kalanlar gibi, bunlar akıl ermez bir mucizeyle kavgadan sağ çıkıp, ölenlerin listesine hayretle baktılar.

O eski, kıpkızıl savaşlardan böyle sağ çıkan birinin, 'Başka savaş olmasın artık!' diye haykırdığı gibi, ben de haykırıyorum: 'Gençlerimizin zehirle savaşmaları bitsin artık!' Savaşa son vermenin biricik yolu, onu durdurmaktır. İçkiye son vermenin biricik yolu, onu bırakmaktır. Çin, afyonun herkes tarafından kullanılmasını önlemeyi, afyon ekimi ve dışalımını durdurarak başardı. Çin'in bütün filozofları, bütün rahipleri, bütün doktorları afyona karşı nefesleri tükeninceye kadar, bin yıl vaaz verseler, afyon kolaylıkla ele geçer olduğu sürece, afyon yine de kullanılırdı, yine de kullanılırdı. Biz böyle yaratılmışız, işte o kadar.

Arseniği, striknini, tifo ve tüberküloz mikroplarını çoluk çocuğun eline geçmeyecek, onların mahvına sebep olmayacak biçimde saklamayı pekâlâ becermişiz. Aynı şeyi John Barleycorn'a da yapınız. Durdurunuz onu. Dört bir yanda serbestçe, yasanın koruması altında dolaşıp, yalanlarıyla çocuklarımızın kanına girmesine izin vermeyiniz. Ben burada ne alkoliklerden söz ediyorum, ne de alkolikler hesabına yazıyorum bunları; çocuklarını her köşebaşında zehirle besleyen barbar uygarlığımızın çarpıttığı serüven aşkına, erkeklik gösterme kaygusuna ve toplumsal içtepilere sahip olmaktan başka suçları bulunmayan gençlerimiz hesabına yazıyorum. Kendileri için yazmakta olduğum kimseler, doğmuş ya da doğmakta olan sağlıklı normal oğlanlardır.

İşte, başka her türlü nedenden çok, başka her türlü nedenden daha güçlü olarak özellikle bu nedenle atıma atlayıp Ay Vadisi'ne çakırkeyif kafayla inerek, kadınların oy hakkı elde etmesinden yana oy kullandım. Kadınların oy hakkı kazanmalarından yana oy verdim, çünkü ırkımızın anaları olan, karıları olan onların oylarıyla John Barleycorn'u ortadan kaldıracaklarını, onu, kaybolmuş bulunan o eski yabani göreneklerimizin yanma, tarihin karanlıklarına süreceklerini biliyordum. Şu halimle eğer, canı yandığı için ciyak ciyak bağıran birine benziyorsam, lütfen unutmayınız ki, gerçekten de canım adamakıllı yanmıştır ve benim ya da

sizin oğlunuzun, kızınızın da canının yanabileceğim düşünmek, bende nefret duygusu uyandırıyor.

Irkımızın gerçek tutucuları kadınlardır. Erkekler harabati, serüven sever, kumarbaz yaratılışlıdırlar ve sonunda onları kurtaran da yine kadınlar olur, İnsanın kimya alanında yaptığı deneylerin hemen hemen ilki alkol yapımıdır ve kuşaklar boyunca, ta günümüze kadar insanoğlu alkolü yapıp içmeye devam etmiştir. Ta eskiden beri, karşı çıkışlarına bir ağırlık koyacak güçleri bulunmasa bile kadınlar, erkeklerin alkol kullanmasına hep karşı çıkmışlardır. Bir toplumda kadınların oy hakkı elde eder etmez ilk giriştikleri iş, meyhaneleri kapatmak olur. Erkeklere kalsa, bundan bin kuşak sonra bile kendiliklerinden kapatmaz onlar meyhaneleri. Bu, morfinmanlardan, morfin satışını yasalar zoruyla yasaklamalarını beklemekle aynı şeydir.

Kadınlar bilir. Erkeklerin alkol kullanmasının ceremesini gözyaşlarıyla, terleriyle kadınlar çekmişlerdir, hem de ne çekiş! Her zaman soyunun üstüne titreyen kadın, doğacak oğlan çocuğu için oy verecektir; kız çocuklar için de oy verecektir, zira o kız çocukları, o erkek çocukların gelecekteki anaları, karıları, bacılarıdır.

Bunun zor bir yanı da yok. Canı yanacak olanlar sadece bir kuşağın ayyaşları, kaşarlanmış içkicileri olacaktır. Ben de onlardan biriyim, onun için, John Barleycorn'la çok uzun süren bir alışverişin sağladığı deneyimlerime dayanarak kesinlikle söylüyorum ki, hiç bir yerde içki bulunmadığı, hiç kimse içmediği zaman içkiyi bırakmak bana pek de zor gelmeyecektir. Öbür yandan normal, sağlıklı gençliğin o kadar büyük çoğunluğu yaratılış bakımından alkol eğiliminden uzaktır ki, bunlar alkolü ele geçirmedikten sonra, ona asla bir özlem duymayacaklardır. Onlar meyhaneleri sadece tarih sayfalarından öğrenecekler ve meyhanelere de tıpkı boğaların köpeklerle döğüştürülmesi gibi, cadıların yakılması gibi tuhaf ve uğursuz bir eski görenek gözüyle bakacaklardır.

XXXIX

Pek tabii, hiç bir kişisel öykü, son ana kadar getirilip dayandırılmadıkça tamamlanmış sayılmaz. Ne var ki, benimkisi yola gelmiş bir ayyaşın öyküsü değil. Ben asla ayyaş olmadığım gibi, hiç bir zaman da yola gelmiş değilim.

Bir süre önce, nasıl denk geldiyse, yelkenli bir gemiyle Horn Burnu çevresinden dolaşarak, yüz kırk sekiz gün süren bir yolculuk yaptım. Yanıma damla içki almadığım ve o yüz kırk sekiz günün her günü, istesem, kaptandan içki bulabilecek olduğum halde, bir kadeh bile içmedim. İçmedim, çünkü canım içmek istemedi. Gemide kimse içki içmiyordu. İçki içmeyi insana istetecek hava olmadığı gibi, kendimde de alkole organik bir gereksinme duymuyordum. Kimyasal yapım alkol istemiyordu.

Böylece, önüme bir sorun çıkmış oldu; apaçık, basit bir sorun: İÇMEMEK BU KADAR KOLAY OLDUĞUNA GÖRE, NEDEN KARAYA ÇIKTIĞIN VAKİT DE BUNU SÜRDÜRMEYESİN? Bu sorunu kafamda dikkatle tarttım. Alkolden mutlak olarak uzak kaldığım beş aylık süre içinde hep bu sorunu tarttım. Geçmiş deneyimlerimin verilerine dayanarak, belli birtakım sonuçlara vardım.

Her şeyden önce şurasına inanıyorum ki, on binde, yüz binde on kişi bile gerçek anlamda, yaratılıştan alkolik değildir. İçki, benim anlayışıma göre, hemen hemen tamamıyla bir kafa alışkanlığıdır. Ne tütüne, ne kokaine, ne morfine ne de upuzun bir liste tutan öbür uyuşturuculara benzer. Çok garip bir şey belki, ama içki isteği insanın kafasında doğmaktadır. Bir çeşit kafa eğitimiyle gelişip büyüyen bu isteği besleyen toprak, toplumdur. Milyonda bir içkici bile içkiye tek başına başlamamıştır. Bütün içkiciler bu işe topluluk içinde başlamışlardır ve içki onlar için, kitabımın birinci bölümünde kendi deneyimlerimden çıkararak anlattığım gibi, on binlerce toplumsal ilişki ifade eder. İçki alışkanlığını genellikle

meydana getiren cevher, işte bu toplumsal ilişkilerdir. Burada doğrudan doğruya içkinin kendisinin oynadığı rol, içki atmosferinin oynadığı rolle karşılaştırıldığında, önemsenmeyecek kadar ufaktır. İçkinin getirdiği toplumsal ilişkiler içinde uzun süre eğitilmeksizin, kimyasal yapının içkiye doğru karşı konulmaz bir biçimde itildiğini duyan böyle yaratılışta insanlar pek sık dünyaya gelmez. Böyle, az rastlanır kişilerin doğmuş olabileceğini varsayıyorum, ama ben hiç rastlamadım böylesine.

Bu beş aylık uzun yolculuk sırasında, bedenimin duyduğu bütün gereksinmeler arasında alkol gereksinmesinin zerrece bulunmadığını gördüm. Bundan da şunu anladım: Benim alkole duyduğum gereksinme ansal ve toplumsal imiş. Alkolü düşündüğüm zaman, bunun çağrıştırdığı şey ahbaplık oluyordu. Ahbaplığı düşündüğüm zaman, onun çağrıştırdığı şey alkol oluyordu. Ahbaplık ve alkol Siyamlı ikizler gibiydi. Her zaman birbirlerine bağlı olarak ortaya çıkıyorlardı.

Nitekim, güvertedeki koltuğumda okurken ya da başkalarıyla konuşurken ne zaman dünyanın bildiğim her hangi bir yerinin sözü geçecek olsa, bu hemen bende içki ve iyi ahbaplar çağrışımı uyandırıyordu. Görkemli geceler ve günler, olağanüstü anlar, pespembe sayfalar, özgürlükler belleğimde kaynaşmaya başlıyordu. Basılı sayfadan 'Venedik' gözlerini dikmiş bana bakıyor ve ben hemen yaya kaldırımlarındaki café'lerin masalarını hatırlıyorum. Birisi, 'Santiago Savaşması' diyor ve ben, 'Evet, o savaş alanında bulundum,' diye cevap veriyorum. Ama gözlerimin önüne gelen ne savaş alanıdır, ne Sığır Tepesi'dir, ne de Barış Ağacı. Gözlerimin önünde canlanan şey, Santiago Meydanındaki Café Venus'dür; burada, sıcak bir gece vakti, ölüm halindeki bir veremliyle konuşmuş, birlikte içki içmiştim.

Londra'nın East End Semti diye okuyorum, ya da birisi oradan söz ediyor; gözkapaklarımın altında ilk canlanan, pırıl pırıl birahanelerin görüntüleri oluyor ve kulaklarımda, 'iki tane siyah çek,' 'üç tane İskoç ver' seslenişleri yankılanıyor. Quartier Latin - bir anda kendimi öğrenci kabarelerinde,

parlak yüzler ve canlı ruhlarla çevrelenmiş buluyorum; buğulu buğulu serin absentimizi yudumlarken, Lâtin usulü avaz avaz bağırarak, Tanrı, sanat, demokrasi sorunlarıyla, daha buna benzer, varlığın geri kalan bütün ufak tefek sorunlarını çözümlüyoruz.

Plata Irmağı ağzının açıklarında Andlardan esen güçlü bir fırtınaya yakalandığımız sırada, 'Amerikanın Paris'i denilen Buenos Aires'i tutabilecek miyiz acaba diye düşünüyoruz ve bir anda gözlerimin önüne, erkeklerin toplandığı pırıl pırıl meyhaneler, neşe içinde havaya kaldırılmış kadehler, içtenlikli seslerin uğultu, mırıltı ve kahkahaları geliyor. Pasifikte, Kuzeybatı Ticaret rüzgârlarını yakaladığımız zaman, ölmek üzere olan kaptanımızı, rotasını Honolulu'ya çevirmesi için kandırmaya uğraşıyoruz ve ben bir yandan onu kandırmaya çalışırken, kendimi tekrar serin 'lanai'lerde kokteyl içerken, köpüklü dalgaların yakaladığı Waikiki kumsalında cinfizlerimi yudumlarken görüyorum. Birisi, San Francisco lokantalarında yabani ördeği nasıl pişirdiklerinden söz ediyor; bir anda kendimi ışıklı, sürü sürü masaların, tabak çanak gürültülerinin arasında, eskimiş Ren şarabı kadehlerinin ardından eski dostlarımın yüzüne bakarken buluyorum.

Böylece sorunum üzerinde uzun uzun, derin derin düşündüm durdum. Dünyanın bütün bu güzel yerlerini bir daha ziyaret edersem; ancak, oralara ilk gittiğim zamanki gibi olmalıydı bu ziyaretler. KADEH ELDE! Lâfında bile bir büyüleyicilik var. Bu söz, sözlükteki kelimelerin topunun bir arada anlatamayacağı şeyler anlatıyor. Bütün yaşamım boyunca edinmek için eğitildiğim bir kafa alışkanlığı bu. Bu alışkanlık şimdi, beni meydana getiren nesnenin bir parçasıdır. Erkeklerin, kadeh elde, kapıları dışardaki kurşuni renkli dünyanın üzerine kapayıp, beyinlerini hızlanmış nabız atışlarının eğlence ve delilikleriyle kışkırta kışkırta savurdukları nüktelerin fıkır fıkır çoşkunluğunu, yürekten attıkları tannan kahkahaları seviyorum ben.

Hayır, diye karar verdim; vesile çıktıkça içeceğim içkimi. Kitaplığımın raflarını dolduran o kadar kitaba rağmen; kendi

yaratılışımın kendine özgü renklerini kattığım bunca düşünürün düşüncelerine rağmen, büyük bir serinkanlılıkla ve bile bile, eskiden beri yapageldiğim, yapmaya alıştığım şeyi yapmakta devam etmeye karar verdim. İçecektim - ha, yalnız, eskisinden daha ustaca, daha ihtiyatlı bir biçimde. Bundan sonra bir daha asla gezici bir yangın haline gelmeyecektim. Bir daha asla Beyaz Mantığı uyandırmayacağım. Onun nasıl uyandırılmayacağım öğrenmiştim.

Beyaz Mantık şimdi, Uzun Hastalığın yanıbaşına gömülmüş, bir güzel uyumaktadır. Ne biri, ne de öteki bir daha bana musallat olabilecek. Uzun Hastalığı uykuya yatırışımdan bu yana yıllar geçti; derin bir uykuda şimdi o. Beyaz Mantık da öyle, o da derin bir uykuya yattı. Buna rağmen, sonuç olarak yine de şunu diyebilirim: Keşke atalarım John Barleycorn'u ben doğmadan önce sürmüş olsalardı. İçinde dünyaya geldiğim toplumun bünyesinde, her yerde, John Barleycorn'un serpilip gelişebilmiş olması ne yazık; öyle olmasa onu hiç tanımazdım bile, üstelik de ben bu tanışıklığı upuzun bir eğitimden geçerek kurdum.

SON

ENGİN YAYINCILIK

DÜNYA KLASİKLERİ

SIRA NO	KİTABIN ADI	YAZARIN ADI
1-	SEFİLLER I	VİCTOR HUGO
2-	SEFİLLER II	VİCTOR HUGO
3-	SEFİLLER III	VİCTOR HUGO
4-	SEFİLLER VI	VİCTOR HUGO
5-	JEAN CHRISTOPHE I	ROMAIN ROLLAND
6-	JEAN CHRISTOPHE II	ROMAIN ROLLAND
7-	JEAN CHRISTOPHE III	ROMAIN ROLLAND
8-	JEAN CHRISTOPHE IV	ROMAIN ROLLAND
9-	SUÇ VE CEZA I	DOSTOYEVSKİ
10-	SUÇ VE CEZA II	DOSTOYEVSKİ
11-	BABALAR VE OĞULLAR	TURGENYEV
12-	DUBROVSKİ	PUŞKİN
13-	ANA	MAKSİM GORKİ
14-	EKMEĞİMİ KAZANIRKEN	MAKSİM GORKİ
15-	BENİM ÜNİVERSİTELERİM	MAKSİM GORKİ
16-	ÇOCUKLUĞUM	MAKSİM GORKİ
17-	CENNETİN DOĞUSU	STEİNBECK
18-	GAZAP ÜZÜMLERİ	STEİNBECK
19-	MADAME BOVARY	FLAUBERT
20-	BUDALA	DOSTOYEVSKİ
21-	TEHLİKELİ İLİŞKİLER	LACLOS
22-	GERMİNAL	EMİLE ZOLA
23-	ÇARIN ÇİZMELERİ	ZOŞÇENKO
24-	YANAN GÜN	JACK LONDON
25-	OLIVER TWIST	DICKENS

ENGİN YAYINCILIK

DÜNYA KLASİKLERİ

SIRA NO	KİTABIN ADI	YAZARIN ADI
1-	SAVAŞ VE BARIŞ I	TOLSTOY
2-	SAVAŞ VE BARIŞ II	TOLSTOY
3-	SAVAŞ VE BARIŞ III	TOLSTOY
4-	SAVAŞ VE BARIŞ IV	TOLSTOY
5-	TOPLU ESERLERİ I	ÇEHOV
6-	TOPLU ESERLERİ II	ÇEHOV
7-	TOPLU ESERLERİ III	ÇEHOV
8-	TOPLU ESERLERİ IV	ÇEHOV
9-	SAVAŞSIZ YİRMİ GÜN	SIMONOV
10-	ON ÜÇ PİPO	EHRENBURG
11-	VOLGA AVRUPA'DAN DOĞAR	MALAPARTE
12-	GECENİN ÇOBANLARI	AMADO
13-	GORA	TAGOR
14-	ANNA KARENİNA I	TOLSTOY
15-	ANNA KARENİNA II	TOLSTOY
16-	MUJİK	GORKİ
17-	EKMEKÇİ KADIN	MONTEPİN
18-	AŞK VE GURUR	JANE AUSTEN
19-	TARAS BULBA	GOGOL
20-	MOBYDICK	H. MERVİLLE
21-	RAMEAU'NUN YEĞENİ	DENIS DİDEROT
22-	DUMAN	TURGENYEV
23-	MAYIS GECELERİ	GOGOL
24-	GARP CEPHESİNDE YENİ BİR ŞEY YOK	REMARQUE
25-	BEYAZ DİŞ	JACK LONDON